

Lasten media-arjen valot ja varjot –
Mediamuffinssi lasten mediasuhteen kuvastajana

Elina Johnson

Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma

Kevät 2008

Opettajankoulutuslaitos

Jyväskylän yliopisto

Ohjaaja Anneli Kauppinen

SISÄLLYS

Tiivistelmä

1 Aluksi	5
2 Mitä lasten mediakulttuuri ja –kasvatus ovat?	6
3 Kaksi diskurssia lapsen mediasuhteesta	14
3.1 Media uhkana lapselle	15
3.2 Iloa ja hyötyä mediasta	19
3.3 Mediadiskurssien yhteenvedoa ja kritiikkiä	25
4 Mitä tutkimus selvittää lasten media-arjesta?	27
4.1 Mikä ihmeen Mediamuffinssi?	27
4.2 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset	28
4.3 Tutkimuksen metodologinen tausta ja triangulaatio	29
4.4 Tutkimusaineisto	33
5 Aineiston analyysi	36
5.1 Kyselylomakkeiden analyysi ja tulokset	36
5.1.1 Taustamuuttujat: vanhempien koulutus ja työtilanne	37
5.1.2 Lapsen leikit ja harrastukset	39
5.1.3 Mediavälineet kotona	41
5.1.4 Television katselu	44
5.1.5 Tietokoneen käyttö	46
5.1.6 Tekstimediaympäristö	47
5.1.7 Vanhempien mediakasvatusasenteet	48
5.2 Mediapäiväkirjojen analyysi ja tulokset	53
5.2.1 Media	60
5.2.2 Ulkoleikit	68
5.2.3 Sisäleikit	69
5.2.4 Läksyt	70
5.2.5 Päiväunet	70
5.2.6 Ruokailu	71

5.2.7 Kotityöt	71
5.2.8 Ostoksilla käynti	72
5.2.9 Matkustaminen ja kyläily	73
5.2.10 Eläimet	73
5.2.11 Aamu- ja iltatoimet	74
5.3 Kouluikäisten lasten tapaukset	74
5.4 Yhteenvetoa lasten arkikuvioista	77
6 Mediapäiväkirjoista nousevat diskurssit	78
6.1 Mediankäytön yhteisöllisyys	79
6.2 Mediankäyttöön liittyvät normikeskustelut	82
6.3 Lapset, media ja brändit	87
7 Yhteenveto tutkimustuloksista – Miltä lasten media-arki näyttää?	91
7.1 Mitä tutkimus paljastaa lasten media-arjesta?	91
7.2 Media rytmittää päivää, televisio suosituin media	92
7.3 Mediakasvatus haaste vanhemmille	
– yhteisöllisyys mediankäytön positiivinen puoli	93
7.4 Miten julkiset, lasten ja aikuisten mediadiskurssit eroavat toisistaan?	95
8 Pohdinta	96
8.1 Lapsen media-arjen valot ja varjot	96
8.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	100
8.2.1 Survey-tutkimus ja kvantitatiivisen osan luotettavuus	100
8.2.2 Päiväkirjat ja kvalitatiivisen osan luotettavuus	102
8.2.3 Tutkimuksen eettisyyden pohdintaa	104
8.3. Kuinkas tulevaisuudessa?	105
Lähteet	107
LIITE 1	114
LIITE 2	120
LIITE 3	135

TIIVISTELMÄ

Johnson, E. 2008. Lasten media-arjen valot ja varjot – Mediamuffinssi lasten mediasuhteen kuvastajana. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen laitos. Pro gradu-tutkielma.

Tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia millainen rooli medialla on 2–9-vuotiaiden lasten arjessa. Tutkimuksessa kysyttiin, millaisia eroja on sekä julkisten, lasten että heidän vanhempiensa rakentamien lasten mediankäyttöä koskevien diskurssien välillä. Lisäksi tutkimuksessa perehdyttiin siihen, millaisena vanhemmat näkevät lastensa mediankäytön, sekä miten normit ja yhteisöllisyys liittyvät lasten media-arkeen.

Tutkimuksen teoreettisena tulkintakehyksenä ovat lasten mediankäyttöä koskevat julkiset diskurssit. Tutkimusaineistona ovat Mediamuffinssi-pilotin aikana kerätyt vanhemmille suunnatut kyselyt ja lasten iltapäivistä kertovat mediapäiväkirjat. Päiväkirja-aineistoa lähestyttiin diskurssianalyttisesta näkökulmasta ja kyselyjä analysoitiin tilastollisesti. Kvantitatiivista ja laadullista aineistoa myös vertailtiin keskenään sekä yleisellä tasolla että yksittäisiin tapauksiin keskittyen. Päiväkirjatekstien sisällön tarkastelu osoitti, että lasten arkipäivä kostuu monipuolisista rutiineista, joista yksi on mediankäyttö. Sekä lasten että aikuisten kirjoittamista päiväkirjoista nousi neljä keskeistä teemaa: media päivän rytmittäjänä, mediankäytön yhteisöllisyys, mediankäyttöön liittyvät normit ja brändit. Mediankäytön yhteisöllisyyttä voidaan pitää lasten media-arjen valoisana puolena, kun taas brändejen vaikutuksia sen varjopuolena. Tutkimus osoitti, että julkiset diskurssit keskittyvät monimuotoisemmin mediankäytön vaikutuksiin ja seurauksiin, kun taas lasten ja aikuisten epäviralliset diskurssit ovat sidoksissa arkipäivään. Vanhemmat näkivät lapsen jokseenkin mediavaikutuksille alttiina. Useimmat vanhemmat pitivät lasten mediakasvatusta tärkeänä, mutta haasteellisena. Sen sijaan lapset suhtautuvat mediankäyttöön positiivisesti.

Tutkimuksen perusteella voidaankin tehdä se johtopäätös, että lasten media-arki on pääosin monipuolista, ja siihen sisältyy paljon positiivisiakin piirteitä. Kuitenkin olisi syytä myös pohtia keinoja tuoda mediakulttuurin käsittely osaksi virallista kouluopetusta niin, että lapset kehittyisivät kuluttamiensa mediasisältöjen tulkitsijoina.

Avainsanat: lasten media-arki, mediasuhde, Mediamuffinssi, mediankäytön diskurssit

1 Aluksi

Jokelan koululla 7.11.2007 tapahtuneen tragedian jälkeen tutkimukseni aihe on ajankohtaisempi kuin koskaan. Ensimmäinen ajatukseni koulussa tapahtuneesta ammuskelusta kuultuani oli, että tällaista voi tapahtua Yhdysvalloissa tai missä tahansa muualla, mutta ei Suomessa. Taustalla oli oletus siitä, että vaikka meilläkin mediaviihde on väkivaltaistunut, ei media voi kuitenkaan vaikuttaa suomalaiseen lapseen tai nuoreen niin paljoa, että hänen todellisuudentajunsa hämärtyisi. Ikävä tosiasia on, että erään nuoren kohdalla tietokonepelien, internetin keskustelupalstojen, YouTuben ja elokuvien julmasta maailmasta tulikin totta.

Jokelan turma herätti yhteiskuntamme tarpeelliseen keskusteluun median vaikutuksesta lapseen ja nuoreen, lasten ja nuorten pahoinvointia ja aseiden saatavuutta koskevan pohdinnan ohella. On aiheellista pohtia, onko lasten elämämpiiri muuttunut medianväkivallan ja uusmedian tuomien uhkien ja miksei mahdollisuuksienkin myötä liian raa'aksi. Nykylasten elämässä medialla on kieltämättä vahva asema ja merkitys, mutta onko se todella niin vahva kuin nytkin uskaliaimmat tulkinnat Jokelan tapahtumista väittävät? Voiko media korvata ja kumota lapsen sosiaalisen ympäristön ja primaaristen sosiaalistajien, kuten kodin ja koulun välittämät opit? Vai ovatko syntymästään asti median ympäröimät nykylapset sittenkin taitavampia median käyttäjiä ja tulkitsijoita kuin arvaammekaan? Tutkimukseni kysyy, millaista suomalaisen alle kahdeksanvuotiaan lapsen media-arki on ja millaiseksi lapsen mediasuhde arjessa muodostuu. Siinä pyritään tutkimaan lasten mediankäyttöä muiden arjen tapahtumien yhteydessä. Tutkimuksessa perehdytään myös siihen, millaisena vanhemmat näkevät lastensa mediankäytön, sekä miten normit ja yhteisöllisyys liittyvät lasten media-arkeen.

Vaikka lasten mediankäyttö on varsinkin tällä hetkellä jatkuvien keskustelujen kohteena, silti lasten omaa kokemusta heidän mediasuhteestaan on Suomessa tutkittu verrattain vähän. Koivusalo-Kuusivaaran (2007, 48) mukaan lapset ja media on pitkään mielletty pehmeäksi tutkimusaiheeksi, ja siksi lapsia ja mediaa koskeva tutkimus on siirtynyt viestintätieteistä sosiologian, sosiaalipsykologian ja psykologian piiriin. Käsillä olevassa tutkimuksessa yhdistyvät kasvatustieteellinen ja sosiaalipsykologinenkin näkökulma. Sitä, millaista lasten elämä medioituneessa kulttuurissa on, pyritään tarkastelemaan liian tiukkoja tieteenalakohtaisia sitoumuksia välttämällä. Tutkimus on yksi puheenvuoro eri tieteenalojen välillä käytävään keskusteluun, ja toivon, että se voisi toimia pohjana myös lasten mediakasvatuksen kehittämiseksi.

2 Mitä lasten mediakulttuuri ja -kasvatus ovat?

Nykylapset elävät mediakulttuurissa ja kasvavat median ympäröimänä (Kupiainen, 2005). Kun tutkimuskohteena ovat lasten mediasuhteet sekä aikuisten että lasten itsensä näkemänä, ei voida välttyä kysymykseltä: mitä media oikeastaan on? Mediatutkija Suonisen (2004) mukaan media-sanaa käytetään monessa eri merkityksessä. Aiemmin mediallylla tarkoitettiin yksinkertaisesti viestintä, mutta nykyään medioiksi luetellaan myös sellaisia laitteita, joita ei voi luokitella ainakaan joukkoviestimiksi (Suoninen 2004). Suoninen (2004) määritteleeekin median välineeksi ja tavaksi siirtää merkityksiä. Mustosen (2000) hyvin samankaltaisessa määritelmässä käsitteä media käytetään sekä joukkoviestimistä että siitä kanavasta, jolla mediaa tuotetaan. Kotilainen (1999) puolestaan jakaa median joukkoviestinnän ilmaisun tapaan, kuten radioon tai televisioon ilmaisun välineenä, ilmaisun tuotantoon, joka käsittää sen sosiaalisen yhteyden, jossa ilmaisu tuotetaan sekä ilmaisun vastaanottoon, kuten radion kuunteluun. Media onkin ainakin jossain määrin julkinen tila (Suoranta 2003). Mediaekspertti David Buckingham (2003) painottaa mediamääritelmässään, että mediaa käytetään *epäsuoraan* kommunikointiin ja että median välittämät sisällöt ovat aina jollain tavalla valikoituja – ne eivät kuvasta maailmaa sellaisenaan.

Media voidaan jakaa myös viestimissä käytettävän tekniikan tai teknologian mukaan (Kotilainen, 1999). Median eri muotoja ovat printtimedia, kuten lehdet ja kirjat sekä erilaiset kuvat; audiomedia, kuten radio; audiovisuaalinen media, kuten televisio ja elokuva; multimedia, jossa yhdistyvät kuva, ääni ja kieli sekä uusmedia, johon voidaan lukea vuorovaikutteinen tietokone-media, kuten Internet ja tietokonepelit (Mustonen 2000). Tässä tutkimuksessa media ymmärretäänkin mahdollisimman laajasti. Siihen lasketaan kuuluvaksi sekä median eri *muodot*: printtimedia, audio- ja audiovisuaalinen media, multi- ja uusmedia, eri kanavien *sisältö*, että median *tuottaminen ja kuluttaminen* (ks. Mustonen, 2000, Kotilainen 1999, Buckingham 2003). Tämän tutkimuksen kannalta oleellista ei ole niinkään media-sanan määritelmä kuin sen merkitys ja todellistuminen lasten ja heidän perheidensä arjessa.

Mediaympäristön muutos on nykyisin kiihkeää, ja sitä on edistänyt erityisesti tieto- ja viestintäteknikan kehittyminen (Koivusalo-Kuusivaara 2007, Suoninen 2004, Kupiainen 2005).

Raja median ja teknologian välillä on kuin veteen piirretty viiva (Kupiainen 2005), ja osa tutkijoista ei näytäkään tekevän selkeää rajanvetoa median ja teknologian välillä (esim. Buckingham 2000). Median olemassaolo vaatii teknologiaa (Kupiainen 2005). Niinpä tässäkin tutkimuksessa tarkastellaan lasten mediasuhteiden ohella myös heidän teknologiasuhteitaan.

Median kentän muutokset heijastuvat myös lapsiin ja nuoriin ja heidän mediaympäristöönsä (mm. Buckingham 2000, Koivusalo-Kuusivaara 2007, Suoranta 2003). Mutta ketkä oikeastaan ovatkaan lapsia? Buckingham (2000) muistuttaa, että jo lapsuus käsitteenä on sosiaalisesti rakennettu. Lapsuuden määritelmä ei ole universaali, vaan lapsuus on historiallisesti, kulttuurisesti ja sosiaalisesti muuttuvaa (Buckingham 2000, Suoranta 2001). Lapsuuden määritelmää pitävät Buckinghamin (2000) mukaan yllä kahdenlaiset lapsuutta koskevat diskurssit: 1) aikuisten aikuisille tuottamat sekä tieteelliset/faktuaaliset että fiktiiviset diskurssit ja 2) aikuisten tuottamat, lapsille tarkoitetut diskurssit, jotka välittyvät useimmiten eri medioiden, kuten lastenkirjallisuuden ja -ohjelmien kautta. Buckinghamin (2000) mukaan lapsuus on jotain, minkä aikuiset haluaisivat pitää aitona ja koskemattomana. Lapsuutta koskevat diskurssit ovatkin usein sisällöltään rajoittavia: määritellään, mitkä asiat kuuluvat lapsuuteen ja mitkä eivät. Useat aikuisten mielestä ”lapsuuteen kuulumattomat” asiat liittyvät tavalla tai toisella mediaan, sillä media tuo lasten ulottuville kuvia esimerkiksi seksistä ja väkivallasta (Buckingham 2000). Vaikka rajapyykki lapsuuden ja nuoruuden välillä onkin jossain määrin hämärtynyt (Buckingham 2006), tässä tutkimuksessa tutkittavat ovat selkeästi lapsia, korkeintaan 9-vuotiaita.

Tämän tutkimuksen lapset ovat syntyneet 2000-luvulla tai 1990-luvun lopussa, joten heille media tarkoittaa eri asioita kuin heidän vanhemmilleen (Suoninen 2004), ovathan nämä lapset eläneet vauvasta asti ”digiajassa”. Eri medioiden kirjo on laajentunut 1990- ja 2000-luvuilla paitsi uusien laitteiden, myös monipuolistuneiden mediasisältöjen myötä, esimerkiksi digitelevisiion uusien kanavien muodossa. Muiden muassa Buckingham (2000; 2006) pohtiikin, voitaisiinko nykylapsista ja -nuorisosta käyttää nimitystä elektroninen tai digisukupolvi. Hän tulee siihen tulokseen, että teknologian muutokset vaikuttavat jossain määrin, ei pelkästään lapsiin, vaan koko yhteiskuntaan (Buckingham 2006). Teknologioiden kehittyminen sinänsä ei muuta kulttuuria vaan se, miten mediateknologiaa käytetään ja mitä eri mediat merkitsevät käyttäjilleen (Buckingham 2006). Kokonaisen sukupolven määrittelemisen pelkästään sen tiettyyn (media)teknologiaan luoman suhteen kautta on ongelmallista (Buckingham, 2006). Kuitenkin on selvää, että median merkitys lasten elämässä on kasvanut.

Mediasuhteella tarkoitetaan median ja toimijan vuorovaikutusta: miten toimija käyttää mediaa ja

miten media vaikuttaa toimijaan (Suoranta & Ylä-Kotola 2000). Lapsuutta ja lasten mediasuhteita tutkittaessa on oleellista se, mistä näkökulmasta lapsuutta lähestytään. Psykologit, kuten Anu Mustonen (2000), lähestyvät mediasuhdetta lapsen psykologisen kehityksen kautta (Koivusalo-Kuusivaara 2007). Sosiologit, kuten Juha Suoranta (2001, Suoranta & Ylä-Kotola 2000, Suoranta 2003), keskittyvät lapsen ja yhteiskunnan rakenteiden sekä koululaitoksen yhteyteen (Koivusalo-Kuusivaara 2007). Mediaa filosofisesti tarkasteleva Kupiainen (2005) puolestaan pohtii yksilön ja median suhdetta fenomenologisesta näkökulmasta, jossa oleellista on, miten media näkyy ihmisen kokemuksessa sekä millainen yksilö on median käyttäjänä essentialistisessä merkityksessä.

Kun tarkastellaan lapsen ja median suhdetta, ei median käyttöä ja vaikutusta voida eristää päivän muista tapahtumista ja rutiineista (Valkonen, Pelkonen & Lahikainen 2005). Lapset käyttävät mediaa yleensä kotonansa. Niinpä lasten mediasuhdetta tutkittaessa tulee huomioida sekä perheen että yhteiskunnallinenkin konteksti, mutta myös lapsen näkökulma (Koivusalo-Kuusivaara 2007). Lapsen mediasuhteen keskeisiä tekijöitä ovat Koivusalo-Kuusivaaran (2007) mukaan lapsen yksilölliset tekijät, kuten mediamieltymykset; mediasisältöjen ja mediatuotannon mekanismit; perheen sosioekonominen asema ja perheen omistamat mediavälineet. Koivusalo-Kuusivaaran (2007) mukaan näiden taustalla vaikuttavat edelleen yhteiskunnalliset ja kulttuuriset tekijät ja vallalla olevan mediapolitiikka. Tämä niin sanottu *kontekstuaalinen lähestymistapa* lasten mediankäyttöön onkin yleistymässä mediatutkimuksen piirissä (esim. Buckingham 2000, Koivusalo-Kuusivaara 2007, Suoninen 2004, Caron & Caronia 2000).

Fenomenologisesta näkökulmasta media vaikuttaa siihen, miten yksilö näkee ja kokee maailman, eli miten maailma on edustettuna yksilön mielessä mentaalisina malleina (Kupiainen 2005, ks. myös Suoranta & Ylä-Kotola 2000). Myös lasten kokemukset maailmasta ovat yhä useammin median välittämiä (Valkonen ym. 2005). Kun media on edustettuna lasten mielissä, se muokkaa sitä kautta myös maailmaa niin sanotussa mediakulttuurissa eletäessä (Kupiainen 2005).

Suorannan (2001, 18) mukaan mediakulttuurista puhuttaessa tarkoitetaan tilannetta, jossa median viestejä on niin runsaasti, että ”suurin osa havainnoistamme tulee jonkin välineen eli median välityksellä”. Media rytmittää ihmisten, myös lasten, arkipäivää, ja medially on osansa myös lasten identiteetin rakentamisessa (Suoranta 2001 & 2003, Buckingham 2003). Nykylasten voidaan sanoa elävän medialapsuutta: he ovat syntymästään asti tottuneet mediaympäristöihin, viestimiin ja niihin liittyvään kaupallisuuteen (Kupiainen 2002). Lapset aloittavat aktiivisen mediankäytönkin jo noin kolmivuotiaina (Koivusalo-Kuusivaara 2007). Lasten kulttuurin medioituminen näkyy esimerkiksi siten, että viikonloppuaamut alkavat lastenohjelmien katsomisella ja edelleen lastenohjelmien

hahmot toistuvat lasten leikeissä joko konkreettisten Action Manien muodossa tai tuoden sisältöä mielikuvitusleikkeihin (esim. Valkonen ym. 2005, Kotilainen 1999). Lastenkin maailmassa näkyvät sekä mediakulttuurin kehämäisyys että sen esineellisyys (Suoranta 2001). Kulttuurin kehästä puhuttaessa viitataan Suorannan (2001) mukaan ilmiöön, jossa mediailmiöt sanelevat kulutusta, joka edelleen kiinnittyy identiteetin rakentamiseen, ja lopulta tämä kaikki rakentaa uutta kulttuuria. Esimerkiksi voisi tällä hetkellä ottaa mp3-soittimen tai kännykän, sillä niiden käyttö liittyy usein lasten identiteetin rakentamiseen ja ilmentämiseen. Mediakulttuuriin liittyy myös konkreettisen materiaalin kuluttaminen (Suoranta 2001 & 2003). Lasten maailmassa tämä näkyy erilaisina hittituotteina, kuten Bratz-nukkeina. Quartin (2005) mukaan lapset tunnistavat jo leikki-ikäisenä useita brändejä ja markkinoilla onkin yhä useampia erityisesti lapsille suunnattuja tuotteita. Materialismi näkyy myös brändäyksenä: jo pikkulapselle ostetaan merkkivaatteita, joita lapset itse vaativat vertaispaineen alla (Quart, 2005).

Ennen kuin perehdytään mediakasvatuksen käsitteisiin, lienee paikallaan vielä eritellä median tuottamiseen ja vastaanottamiseen liittyviä käsitteitä. *Mediaesitykset* tai -tuotteet ovat median sisällä tehtyjä esityksiä, kuten televisio-ohjelman jakso (Mustonen 2000). Mediaesityksen rinnalla käytetään käsitettä mediateksti, joka viittaa paitsi visuaalisiin, myös audiovisuaalisiin teksteihin (Kotilainen 1999). *Mediasisältö* on puolestaan yleisempi termi, jolla voidaan viitata myös useampiin mediaesityksiin, kuten tietokonepeliin (Mustonen 2006). Nykyään median kuluttajista on osuvampaa puhua ennemminkin *median käyttäjinä* kuin yleisönä tai vastaanottajina (Mustonen 2000, Suoranta 2001), ovathan uusmediat entisestään helpottaneet myös omien mediasisältöjen tuottamista ja mediakulttuuriin osallistumista ja vaikuttamista (Buckingham 2006, Kupiainen 2005).

Mediaa käyttäessään yksilö myös väistämättä tulkitsee sen sisältöjä. Median tulkintataidosta käytetään Suomessa rinnakkain termejä medialukutaito, mediakompetenssi, mediataju tai mediakielitaito (Kotilainen, 1999, Sintonen 2004). Englanninkielisessä tutkimuskirjallisuudessa käytetään enimmäkseen termiä *media literacy* (esim. Potter 1998, Buckingham 2003, von Feilitzen 2005) ja *media competence*. Kotilainen (1999, 37) määrittelee *medialukutaidon* yksilön ”henkilökohtaiseksi valmiudeksi, jonka uskotaan kehittyvän”, ja *mediakompetenssin* puolestaan ”monipuoliseksi mediaosaamiseksi, joka sisältää myös omat mediakokemukset, tunteet ja oman toiminnan”. Sintonen (2004) puolestaan tulkitsee käsitteen *mediataju* tarkoittavan yksilön elämäkokemuksen myötä opittua, osittain tiedostamatontakin median tulkintakykyä. Mediakielitaito on Sintonen (2004) oma termi. Mediakielitaito omaksutaan kuten luonnollinen kielikin – vuorovaikutuksessa median kanssa. Mediakielitaito käsittää yksilön kriittisen mediankäytön, eri medioiden kielen ymmärtämisen sekä tulkinnan (Sintonen 2004.).

Lasten mediasuhteisiin liittyy väistämättä myös keskustelu siitä, miten, milloin ja kuinka paljon lasten tulisi mediaa käyttää – sanalla sanoen mediakasvatus. Kupiaisen (2005) mukaan mediakasvatuksen alue voidaan jakaa sekä mediateksteihin että niitä välittävään teknologiaan (Kupiainen 2005). Perinteisesti mediakasvatuksen tavoitteena on niin sanotun valtavirtatulkinnan mukaan ollut sekä kriittisen arvioinnin taito että erilaisten mediatekstien tuottaminen teknologiaa apuna käyttäen (Tella & Kynäslähti 2005, ks. Masterman 1991).

Mediakasvatuksen määritelmät voidaan jakaa erilaisiin lähestymistapoihin, joissa painotetaan median eri puolia. Mediakasvatuksen osa-alueiden jaotteluja on lähes yhtä monta kuin mediakasvatuksen tutkijoitakin (ks. Suoranta & Ylä-Kotola 2000, Kotilainen 1999, Suoninen 2004). Kupiainen (2005) jaottelee eri lähestymistavat kolmia:

- 1) teknologiakasvatukselliseen orientaatioon, jossa painotetaan viestintävälineiden teknistä käyttöä,
- 2) taidekasvatukselliseen orientaatioon, jossa keskitytään ilmaisuun sekä 3) mediaesitysten ja -kulttuurin yhteiskunta- ja kulttuurikriittiseen arviointiin. Täytyy muistaa, että tällaisen formaalin ja professionaalisen mediakasvatuksen lisäksi mediakasvattajia ovat myös vanhemmat. Vanhemmat mediakasvattajina pääsevätkin ääneen tässä tutkimuksessa.

Mediakasvatusta voidaan tarkastella myös kriittisen pedagogiikan näkökulmasta, jossa sanalla ”pedagogiikka” viitataan kaikkeen epämuodolliseen ja formaaliin oppimiseen sekä koulu- että arkiympäristössä (Kupiainen 2005, Suoranta & Ylä-Kotola 2000). Informaalinen oppimisen perustana on, että mediakulttuuri kasvattaa lapsia ja aikuisia kuin itsestään, ja että mediasisältöjen viestit vaikuttavat aina jotenkin (Suoranta 2003). Tästä näkökulmasta katsottuna mediakulttuuri näyttäytyykin vaikutusvaltaisena kasvattajana aikana, jolloin koulun auktoriteettiasemaa kyseenalaistetaan vahvasti (Kupiainen 2005, Suoranta 2003). Buckinghamin (2003) mukaan media onkin saanut ennen kodille, koululle ja uskonnolle kuuluneen sosiaalistavan aseman. Kangassalo ja Suoranta (2001, 10) toteavat, että kasvatus ei tapahdu vain päiväkodeissa, kouluissa ja kotona, vaan myös ”itse kulttuuri kasvattaa tarjoilemalla yltäkylläisesti elämänmalleja ja luomalla monenlaisia tarpeita”. Mediakulttuurista puhutaankin uutena oppimisympäristönä (ks. esim. Suoranta & Ylä-Kotola 2000). Median ”kasvatusarvot” saattavat olla hyvinkin suuressa ristiriidassa koulun tai kodin arvojen ja päämäärien kanssa, mutta kaupallisuudelta, materialismilta, individualismilta ja jopa seksismilta on vaikea välttyä tai ummistaa silmiänsä ainakaan Suomen kaltaisessa länsimaisessa yhteiskunnassa.

Tutkimuskirjallisuudessa (ks. Buckingham 2000, Suoranta 2001) on yleensä havaittavissa kaksi

vastakkaista diskurssia mediasta ja erityisesti sen vaikutuksesta lapsiin – perinteinen huolen ja suojelun diskurssi sekä uudempi median viihde- ja elämys- ja hyötymerkityksiä korostava diskurssi. Arki- ja julkisessa keskustelussa toistuu usein huoli median haitallisuudesta lasten ja nuorten kehitykselle (ks. Buckingham 2006, Suoninen 2004). Toisaalta tiedetään myös, että (media)teknologian hallinta on edellytys yhteiskunnan kehittymiselle ja menestykselle (Kupiainen 2005). Kupiainen (2005, 15) puhuikin mediakonfliktista mediakasvatuskeskustelussa:

Toisaalta median nähdään hallitsevan lasten ja nuorten elämää, saattavan heidän ulottuvilleen ei-toivottuja aineistoja, viihteellistävän elämää, turruttavan tunteita, kaventavan sosiaalista elämää ja aiheuttavan riippuvuutta ja aggressiivisuutta. Toisaalta taas median nähdään tuottavan uutta monitaitoista, verkottunutta ja luovaa sukupolvea, joka hallitsee yhteiskunnan avainteknologian.

Buckingham toteaa (2003), että mediakasvatuksen pitkälle huolen perinteelle on useita syitä. Ensinnäkin tarve opettaa lapsia suojautumaan itse median huonoilta vaikutuksilta on peräisin siitä, että korkeakulttuuria pidetään populaarikulttuuria arvokkaampana. Toiseksi voi olla kyse poliittisesta motivaatiosta vapauttaa oppilaat median tyrkyttämistä ideologisista, rasistisista ja seksistisistä vaikutteista kriittisen media-analyysin avulla. Kolmantena lähtökohtana voi olla moraalinen kasvatus: media nähdään väkivallan, pornon ja materialismin alueena. (Buckingham 2003.)

Median haittavaikutuksia korostavan diskurssin rinnalle on mediakasvatuksen piirissä alkanut nousta myös mediankäytön positiivisia puolia esiin tuova diskurssi, jossa media nähdään ilon tuottajana lapselle tai nuorelle (ks. esim. Jokinen & Pohjola 2007). Tähtäähän median käyttö mitä useimmiten viihteeseen, ja liittyyhän mediankäyttötilanteisiin hyvän olon tunne (Kupiainen 2002, Suoranta 2003). Toisaalta median positiivisena puolena nähdään myös oppiminen, ja mediaa kuvaillaan nykyään myös oppimisympäristönä (Suoranta 2001, Jokinen & Pohjola 2007). Vanhemmat usein toivovatkin, etteivät lapset katsoisi televisiosta pelkkää hömppää tai pelaisi vain viihdyttäviä pelejä, vaan oppisivat jotain näkemästään ja kokemastaan (Valkonen ym. 2005, Suoninen 2004).

Mediakasvatuksen kenttä Suomessa on vielä hajanainen, ja niinpä kysymykseen siitä, mitä mediakasvatus meillä on, on vaikea vastata (Kupiainen, 2005). Nykyisen mediakasvatuksen pohjana Suomessa on 1970-luvulla toteutettu joukkotiedotuskasvatus, joka jalostui 1980- ja -90-luvuilla viestintäkasvatukseksi (Kotilainen 2005). 90-luvun lopulla on puolestaan alettu käyttää muun muassa termejä mediataito, -taju, -kielitaito ja -osaaminen (Kotilainen 2005). Nykyisin mediakasvatuksessa korostuvat lapsilähtöisyys ja lasten oman mediaympäristön huomioiminen

(Kupiainen 2002, Niinistö, Pohjola & Kotilainen 2006). David Buckingham (2003) nimittää nykyistä mediakasvatuskeskustelua valmistavaksi tai tuottavaksi mediakasvatuksen muodoksi, jonka tavoitteena on paitsi edistää ymmärrystä mediakulttuurista, myös osallisuutta mediakulttuuriin. Tällaisella mediakasvatuksella on niin sanottu emansipatorinen päämäärä (Buckingham 2003).

Mediakasvatuksen alueella viimeaikoina tapahtuneita uudistuksia ovat olleet muun muassa Mediakasvatusseuran perustaminen vuonna 2005 ja Opetusministeriön vuonna 2006 asettama työryhmä, jonka tehtävänä oli suunnitella mediakasvatuksen kansallinen ohjelma (OPM 2007). Tällä hetkellä eräs näkyvimpiä mediakasvatusprojekteja onkin Opetusministeriön käynnistämä Mediamuffinssi-hanke, joka suuntautuu erityisesti päiväkoteihin (Mediamuffinssin kotisivut 2007). Mediamuffinssin lähtökohtana on tuoda esiin mediakasvatuksen perusajatuksia ilman vaativaa teknistä osaamista ja liittää mediakasvatus varhaiskasvatuksen pedagogiikkaan sekä koulujen aamu- ja iltapäivätoimintaan (Kupiainen, Niinistö, Pohjola & Kotilainen 2006). Mediamuffinssi-projektiin, jonka puitteissa myös tämän tutkimuksenkin aineisto on kerätty, palataan tarkemmin kirjan myöhemmissä luvuissa.

Tutkijan positio

Olen kasvanut hyvin pitkälti median ympäröimänä, ja elinkaareni aikana olen nähnyt tietokoneiden, internetin, CD-, DVD- ja uusimpana mp3-soittimien, erilaisten pelikonsolien sekä digi-television maihinnousun. Suoninen (2004) väittää, että esimerkiksi tietokone on 80-luvun alussa syntyneille ollut aina läsnä, mutta itse muistan varsin hyvin, kun naapurin insinööri-isä hankki pojallensa Commandoren. Toki minunkin näkökulmastani on totta, että 1980-luvun lopulla uusien medioiden syntymisvauhti kiihtyi, kun koteihin hankittiin videoita, pelikonsoleita ja tietokoneita ja esimerkiksi musiikkitelevisio alkoi näkyä Suomessa (vrt. Suoninen 2004). Mediatekstien sisällöt ovat tähän päivään mennessä muuttuneet paljon omasta lapsuudestani: silloin ei seurattu tosi-TV:tä, eikä julkisuuteen nouseminen erilaisten formaattien avulla ollut yhtä helppoa kuin nykyään. Myös mediankäytön muodot ovat monipuolistuneet huomattavasti lapsuudestani.

Minulle media(teknologia) näyttäytyy jatkuvasti kehittyvänä alana, joka tavallaan mahdollistaa itsensä viihdyttämisen ja sivistämisen sekä kontaktien ylläpitämisen yhä vaivattomammin, mutta toisaalta koukuttaa ja passivoi ihmisiä. Median kuluttaminen siis toisaalta tuottaa nautintoa ja antaa tietoakin, mutta saattaa myös hallita ihmiselämää negatiivisessa mielessä (ks. esim. Mustonen 2005).

Itse en sitoudu tutkimuksessani erityisemmin huolen tai median positiivisia puolia korostavaan diskurssiin, vaikkakin kasvattaja-minäni nostaa helposti esiin juuri pohdinnan siitä, miten lapset pärjäävät yhä monimutkaistuvammassa mediamaailmassa. Tämän huolen jakavat useat tutkijat, esimerkiksi Martsola ja Mäkelä-Rönholm (2006), jotka korostavat medialta suojelun näkökulmaa. Kasvattajien on vaikea kontrolloida sitä mediatulvaa, jonka lapset päivittäin vastaanottavat (ks. Suoninen 2004, Buckingham 2000). Rajoittamisen sijaan vastaus mediakulttuurissa selviytymiseen onkin mielestäni kriittisen medianluku- ja käyttötaidon omaksumisessa (ks. esim. Kotilainen 1999, Jokinen & Pohjola 2007). Kasvattajan täytyy hyväksyä se, että media ja mediateknologia kehittyvät niin nopeasti, etteivät vanhemmat, kasvatusinstituutiot tai laki pysy mukana muutoksen vauhdissa (ks. esim. Kupiainen 2005). Tiivistettynä noudatan Suomessa yleistä mediakasvatuksen linjaa, jossa kasvatuksen tavoitteena pidetään kriittistä medioiden tulkitsijaa (ks. esim. Kotilainen 1999, Mustonen 2005).

Kuitenkaan mediakasvatuksen näkökulma ei ole oleellisinta tutkimuksessani. Sen sijaan keskiössä on lapsen media-arjen kuvaus ja pohdinta. Noudatan tässä samansuuntaista linjaa useimpien suomalaisten tutkijoiden (esim. Lahikainen, Hietala, Inkinen, Kangassalo, Kivimäki, Mäyrä 2005, Suoninen 2004, Koivusalo-Kuusivaara 2007, Jokinen & Pohjola 2007) kanssa, jotka ovat myös tutkineet lasten mediasuhteita lapsia itsejään kuunnellen. Tutkimuksen näkökulma on siis ensisijaisesti kontekstuaalinen ja lapsilähtöinen (vrt. Koivusalo-Kuusivaara 2007). Lisäksi haluan uskoa, että lasten mediankäyttö ei ole ensisijaisesti negatiivista, vaan sillä on hyvätkin puolensa.

Edellä mainitsemani mielipiteet ja kokemukset sekä perehtyminen tietynlaiseen tutkimuskirjallisuuteen ovat varmasti vaikuttaneet siihen, millaisiksi tutkimuskysymykseni ovat muotoutuneet ja millaisia asioita olen nostanut esiin aineistosta. Kuten Suoranta ja Ylä-Kotola (2000) toteavat, media(kasvatus)tutkimus ei voi olla arvovapaata, sillä tutkijan arvot sisältyvät aina sekä teorioihin että havantoihin. Väistämättä tässä tutkimuksessa on myös kysymys ristiriitaisia ajatuksia herättävästä nykylapsuuden määrittelemisestä – mitä lapsuus on ja millaisen roolin media siinä saa?

3 Kaksi diskurssia lapsen mediasuhteesta

Jo edellisessä luvussa viittasin lyhyesti kahteen vallitsevaan, nimeämäni lasten mediasuhteiden diskurssiin: median näkemiseen joko uhkana tai hyötynä ja huvina. Näille diskursseille on muitakin nimityksiä: negatiiviset ”lapsuuden lopun”, ”katoavan lapsuuden” ja ”huolen” diskurssit sekä positiiviset, utopistiset ”media- ja digi(taali)lapsuuden” diskurssit (Buckingham 2000 & 2003, Suoranta 2001). Jatkossa käytän näitä kaikkia rinnakkain.

Uudet mediat ja mediateknologiat ovat aina herättäneet ja herättävät edelleen sekä toiveita että pelkoja (Von Feilitzen 2000, Buckingham 2000, Jokinen & Pohjola 2007). Oleellista näissä diskursseissa on, millaiseksi lapsuuden ja median suhde nähdään. Onko media syyllinen lapsuuden lyhentymiseen (ks. Suoninen 2004, Buckingham 2000) vai mahdollistaako se kenties uuden, avoimemman ja sosiaalisesti tiedostavamman sukupolven syntymisen (ks. Buckingham, 2003)? Lapsista ja mediasta käytävässä akateemisessa keskustelussa on kaksi ääripäätä: uhkakuva katoavasta tai kuolevasta lapsuudesta sekä toive mediasta uutena lapset vapauttavana voimana (Buckingham 2003, Suoranta 2001).

Pohtimisen arvoista on myös ovatko lapset todella vanhempiaan taitavampia ja monipuolisempia mediankäyttäjiä (ks. Suoninen 2004, Martsola & Mäkelä-Rönholm 2006). Lapset kyllä tuntuvat omaksuvan nopeasti eri teknologioiden käytön, mutta välttämättä lasten median käyttötaidot eivät ole samalla tasolla heidän median tulkintataitojensa kanssa (Martsola & Mäkelä-Rönholm 2006, Suoninen 2004). Onko lasten ulospäin vaikuttava mediankäyttötaito pikemminkin mekaanista kuin mediatekstien sisältöjä ymmärtävää?

Myös mediaviihteen vaikutuksesta lapseen on olemassa kahdenlaisia tulkintoja. Melko yleisesti ajatellaan, että viihde laiskistaa, turruttaa ja jopa tekee käyttäjänsä tyhmemmäksi (ks. Buckingham 2003, Johnson 2006, Suoranta 2001). Steven Johnson (2006) puolestaan väittää, että nykyinen populaarikulttuuri tekisikin kuluttajistaan älykkäämpiä. Niin tai näin, median vaikutukset lapsiin ja lapsuuteen sinänsä eivät ole niin yksioikoisia kuin usein väitetään (Buckingham 2000).

Annika Suoninen (2004) lähestyy lapsen ja median suhdetta toteamalla, että mediaympäristön laadusta riippumatta yksilön mediankäyttöä ohjaavat mediankäytön hänelle tuomat hyödyt. Suoninen (2004) arvioi, että lapset käyttävät mediaa useimmiten viihtyäkseen, rentoutuakseen ja irroittautuakseen arjesta. Eri syitä käyttää mediaa arvotetaan yhteiskunnassamme eri tavoin, ja perinteisesti lasten mediavalintoja on vähätelty (Buckingham 2000, Kytömäki 1991, Suoninen 2004). Median käyttö tiedon etsimisen takia tai dokumenttiohjelmien katselu on yleisesti hyväksyttävämpää kuin ”massamedioiden” viihdekäyttö (Buckingham 2000, Jokinen & Pohjola 2007). Median negatiivisista vaikutuksista puhuttaessa viitataan useimmiten massamedian ja viihteen turmiollisuuteen (Suoninen 2004): median pelätään haittaavan lasten kehitystä ja lasten mediankäyttöä pidetään ajanhukkana (Jokinen & Pohjola 2007).

Mutta kenellä on oikeus määritellä, millainen mediakäyttö on lapselle hyväksi tai pahaksi (Suoninen 2004)? Syitä siihen, miksi mediaa pidetään uhkana tai hyödyn ja ilon tuottajana, eritellään tarkemmin seuraavissa luvuissa.

3.1 Media uhkana lapselle

Keskustelu, joka koskee median roolia lapsuudessa, on vähintäänkin ristiriitainen. Toisaalta media on julkisen diskurssin väline ja siten edistää omalta osaltaan huolta muuttuvasta lapsuudesta, mutta median nähdään myös aiheuttavan lapsuutta uhkaavia ongelmia (Buckingham 2000). Aikaamme leimaa Buckinghamin (2000) mukaan pelko lapsuuden lyhentymisestä (ks. myös Inkinen 2005, Suoranta 2001). Tätä diskurssia edustavat esimerkiksi ”teknofobikko” Postman (1987, 1983, Buckinghamin 2000 mukaan) ja lapsipsykologi Elkind (1981, Buckinghamin 2000 mukaan). Suorannan (2001, 23) mukaan ”lapsuuden loppu” –diskurssissa ”informaatioteknologia nähdään lähes kaiken pahan kiteytymänä”. Esimerkiksi Postman (1983, Buckinghamin 2000 mukaan) syyttää kaikista lapsuuteen liittyvistä ongelmista uusmediaa. Median nähdään muun muassa hämärtävän rajan lapsuuden ja aikuisuuden välillä, ovathan lasten ja aikuisten viihteen mediasisältöjen rajat sumentuneet ja himmentyneet (Buckingham 2000). Median syyksi tässä uhkadiskurssissa laitetaan myös se, että sekä lapset että aikuiset haluavat olla ennemminkin ”nuoria” kuin omanikäisiään (Buckingham 2006, Postman 1987).

Niin sanotun sosialisointikäsitteen mukaan medially on suuri merkitys arvojen siirtämisessä eli sosiaalistamisessa (Mustonen 2000). Negatiivisissa diskurssissa median nähdään sosiaalistavan lapsia ei-toivottuihin toimintamalleihin ja arvoihin. Mustosen (2000) mukaan median

sosiaalisaatiovaikutus voi lyhentää lapsuutta, mikäli mediatekstit sisältävät ja tuovat lasten ulottuville heidän maailmaansa kuulumattomia asioita. Se, mitä nämä lasten maailmaan kuulumattomat asiat sitten ovat, ovat toki edelleen kulttuurisesti määräytyviä (Buckingham 2000, von Feilitzen 2000). Länsimaisessa ja suomalaisessa kulttuurissa tällaisia asioita ovat esimerkiksi seksi ja väkivalta (Martsola & Mäkelä-Rönholm 2006, Buckingham 2000). Von Feilitzen (2000) toteaa, että vaikka varsinkin uusmedian tutkimus on keskittynyt rikkaisiin (länsi)maihin, median sisältämä väkivalta, seksi ja pornografia ovat suurimpia mediaan liittyviä huolenaiheita ympäri maailman.

Eräs uhkadiskurssin piirre on myös se, että lasten teknologioiden käyttötapojen pelätään eroavan niin paljon aikuisten mediankäytöstä, että ne muodostavat kuilun ikäpolvien välille (Buckingham 2000 & 2006). Buckinghamin (2000) mukaan vanhempien onkin vaikeampi hallita ja valvoa lasten uusmedioiden, kuten internetin, käyttöä, koska jotkut vanhemmat eivät yksinkertaisesti tunne niitä. Nähdäkseni esimerkiksi niin sanottu mesetys on yksi tällainen vanhemmille tuntematon uuden mediateknologian hedelmä.

Mikä siten ratkaisuksi mediaongelmiin? Mediakasvatusta on perinteisesti hallinnut lapsen medialta suojelun näkökulma (Buckingham 2003, Suoranta 2003). Vaikka suojelunnäkökulma onkin kohdannut paljon kritiikkiä, se toistuu yhä uudelleen julkisissa mediakeskusteluissa (Buckingham 2003, Suoranta 2003). Martsolan ja Mäkelä-Rönholmin (2006) mielestä lasta suojaava mediakasvatust näkökulma on leimattu turhaksi hyssyttelyksi, vaikka todellisuudessa olisi syytä kiinnittää enemmän huomiota lapsiin, jotka kärsivät median haittavaikutuksista. Paitsi lapsista, myös vanhempien roolista ja vastuunkannosta lasten media-arjessa ollaan huolissaan (ks. esim. Kline 2000). Martsolan ja Mäkelä-Rönholmin mielestä vanhemmat ja ylipäätensä yhteiskunta yliarvioivat lasten kykyä arvioida mediaa ja sen sisältöjä.

Martsola ja Mäkelä-Rönholm (2006) listaavat yleisiä harhakäsityksiä lapsista ja mediasta. Heidän mukaansa vanhemmat ovat usein tietämättömiä esimerkiksi elokuvien ikärajojen sitovuudesta. Vanhemmat saattavat suhtautua välinpitämättömästi elokuvien ja pelien ikärajiin joko tietämättömyyttään tai hyväuskoisuuttaankin. He voivat myös väittää, etteivät heidän lapsensa siedä ”turhia” rajoituksia. Tutkijat (emt.) toteavat vanhempien usein yliarvioivan lastensa mediantulkintakykyä ja arvioivat sen johtuvan siitä, että lapsi ei välttämättä kerro mediapeloistaan tai negatiivisista mediakokemuksista vanhemmilleen. Lapset voivat näyttää sietävän mediasisältöjä hyvin, mutta itseasiassa siinä voikin olla kyse turtumuksesta tai empatiakyvyn puutteesta. Tutkijat (emt.) toteavat myös, että lapsille markkinoitava mediamateriaali ei ole aina heille sopivaa. Lapset

reagoivat mediasisältöihin yksilöllisesti, minkä takia ikärajatkaan eivät välttämättä päde jokaisen lapsen kohdalla. Lisäksi tutkijat (emt.) tuovat esiin eron audiovisuaalisen ja printtimedian välillä: kirjoitetun tekstin merkitykset ovat lapsen mielikuvituksen varassa, mutta valmiiksi kuvitettu audiovisuaalinen materiaali saattaa tuoda lapsen eteen erityisen pelottavia kuvia. (Martsola & Mäkelä-Rönholm 2006.)

Lapsen medialta suojelun näkökulmassa on keskeistä se, että lapsen nähdään kärsivän ja jopa traumatisoituvan hänen kehitystasolleen liian vaativista mediasisällöistä (Martsola & Mäkelä-Rönholm 2006, Buckingham 2000). Mediasisältöjä pidetään lapsille vahingollisena erityisesti siksi, että perinteisesti lasten ei ole uskottu erottavan hyvin faktaa ja fiktiota toisistaan (Buckingham 2003, Valkonen, Pennonen & Lahikainen 2005). Lapsipsykologi Elkind (1981, Buckinghamin 2000 mukaan) on huolissaan siitä, että media hoputtaa lapsia kasvamaan nopeammin kuin heidän psykologisen kehityksensä sallisi – lapset joutuvat median myötä kohtaamaan asioita, joiden käsittelemiseen he eivät ole vielä valmiita.

Lapsi voi paitsi itse valita mediankäytön ajanvietteekseen, myös passiivisesti kohdata (haitallisia) mediasisältöjä esimerkiksi lööppien ja mainosten muodossa (Martsola & Mäkelä-Rönholm 2006). Useat aikuisille tarkoitettut mediasisällöt välittävät kuvaa turvattomasta, ylierotisoituneesta ja epävarmasta maailmasta, mikä saattaa lapsen mielessä kääntyä ahdistukseksi ja peloksi (Mustonen 2002).

Kiisteltyjä median haittavaikutuksia ovat muun muassa huonojen mallien jäljittely ja aggressio, tunteiden turtuminen, sosiaalisten taitojen häviäminen ja syrjäytyminen, moraalien ja häpeän kehityksen ongelmat ja jopa mediatraumat kuten ahdistuskohtaukset ja unettomuus (Martsola & Mäkelä-Rönholm 2006, Buckingham 2000, von Feilitzen 2000, Lehtimäki & Suoranta 2005, Mustonen 2002). Esimerkiksi television ja videopelien väkivallan pelätään mallioppimisen kautta lisäävän aggressiivisuutta (Buckingham 2000, Mustonen 2002). Ahkeran mediankäytön haittavaikutuksina nähdään mediariippuvuuden ja sitä kautta sosiaalisen eristäytymisen uhkat (Ermi, Mäyrä & Heliö 2005, Martsola & Mäkelä-Rönholm 2006).

Myös eri medioiden haitallisista vaikutuksista on käyty paljon tieteellistä ja julkista keskustelua. Television nähdään turruttavan passiivisen katsojan ja antavan huonoja käytösmalleja (Suoranta 2001; Valkonen, Pennonen & Lahikainen 2005, Buckingham 2000). Internet puolestaan tuo lasten ulottuville pornografiset sivustot ja pedofilian uhkan, mutta myös suoramarkkinoinnin ja lasten taloudellisen hyödyntämisen (Von Feilitzen 2000). Usein interaktiivisen median uskotaan olevan

lapselle vahingollisempaa kuin niin sanottu passiivinen media (Buckingham 2000, von Feilitzen 2000). Esimerkiksi elektronisten pelien pelätään vielä televisiota suuremmin aiheuttavan väkivaltaisuutta, palkitaanhan useissa peleissä väkivaltaisuudesta ja muista ”moraalittomuuksista” (Sakamoto 2000, Martsola & Mäkelä-Rönholm 2006). Äärimmillään jopa väitetään, että väkivaltaista elektronista peliä pelatessaan lapsi oppii tappamaan (Grossman 2000, Jenkinsin 2006 mukaan).

Ermi, Mäyrä ja Heliö (2005) kertovat lasten itsensä pitävän pelaamisen haittapuolina lähinnä fyysisiä haittoja kuten huonosta ergonomiasta johtuvat särkyjä ja ylipäättänsä huonokuntoisuutta. Pelaamisesta seuraa joskus myös sosiaalisia haittoja, kuten perheensisäisiä riitoja pelivuoroista tai pelaamisen rajoittamisesta. Lapset kertoivat myös ajoittain turhautuvansa vaikean pelin kanssa. (Ermi, Mäyrä & Heliö 2005.)

Martsola ja Mäkelä-Rönholm (2006) näkevät median merkittävän roolin lasten arjessa ongelmallisena. He peräänkuuluttavat lapsen oikeutta leikkiin ja lapsuuteen maailmassa, jossa jopa keskilapsuuttaan elävistä lapsista puhutaan varhaisnuorina (Martsola & Mäkelä-Rönholm 2006, ks. myös Buckingham 2006). Martsola ja Mäkelä-Rönholm (2006) väittävät lasten spontaanin leikin määrän vähentyneen kodin ulkopuolisten harrastusten ja mediankulutuksen lisääntytyä. Heidän uhkakuvassaan ”lapsen monipuolinen ja moniulotteinen elämä latistuu ruudun ääressä istumiseksi ja luonnollinen vuorovaikutus muun maailman kanssa vähenee” (Martsola & Mäkelä-Rönholm 2006, 182). Myöskään virtuaalisen kommunikaation ei nähdä korvaavan inhimillisempää kasvokkain kohtaamista (Suoranta 2003).

Suoranta (2001) ja Buckingham (2000) tiivistävät, että huolen diskurssin edustajat näkevät lapset viattomina olentoina, joiden elämään media ei luonnostaan kuuluisi. Huolestuneiden kasvattajien ja tutkijoiden luomassa uhkakuvassa yhteen kietoutuvat lapsen sisätiloissa viihtyminen, liikkumattomuus ja alttius median väärinkäytölle (Martsola & Mäkelä-Rönholm 2006). Tällaisen kauhukuvan välttämiseksi aikuisten tehtävänä on siis suojella lapsia medialta (Martsola & Mäkelä-Rönholm 2006, Buckingham 2003).

Suoranta (2001) kuvailee, miten uudet lasten omaksumat mediavälineet ovat herättäneet huolta läpi historian. Niin elokuva, televisio kuin kännykkäkin ovat saaneet osansa niin sanotusta mediapaniikista (Suoranta 2001). Suoranta (2001) nimittää mediapaniikiksi tilannetta, jossa lasten omaksumiin uusien välineiden käyttöön tai uusiin kulttuurisiin muotoihin liitetään huolta, inhoa tai pelkoa. Esimerkiksi Klinen (2000) mukaan länsimaisten lasten vanhemmat ovat yhä huolestuneempia esimerkiksi videopelien vaikutuksesta ja roolista lasten elämässä. Nykyisen

sosiaalisen todellisuuden monimuotoistumisen myötä mediapaniikkien arvellaan kuitenkin lieventyvän (Buckingham 2000; Suoranta 2001; Förnäs 1998, Suorannan 2001 mukaan). Ehkäpä yksittäisten mediavälineiden aiheuttamien vaikutusten sijaan tulisi olla huolestunut siitä, millaisia uhkia lapsuudelle kulttuurin medioituminen ylipäättänsä aiheuttaa. Suoranta (2003) näkeekin mediakulttuurin suurimpina huolenaiheina lasten ja nuorison yhdenmukaistamisen, kaupallisuuden ja materialismin. Jokinen ja Pohjola (2007, 178) tiivistävätkin huolen tai ”moraalisen paniikin” kohdistuvan nyky-Suomessa lasten yksinäisiin, mediantäyteisiin iltapäiviin ja pelkoon lasten yltiömäisestä kuluttamisesta.

3.2 Iloa ja hyötyä mediasta

Lähes kaikki edellä mainitut argumentit median haitallisuudesta on myös kumottu mediatutkimuskirjallisuudessa. Suoranta (2001) toteaa, että mediateknologia välineenä ei itsessään kannata merkityksiä, vaan mediavälineiden merkitykset syntyvät kontekstuaalisesti. Buckingham (2003) esittää, että media ei itsessään aiheuta muutoksia lapsuudessa, vaan muutosprosessi on kaksisuuntainen – myös lapsuuden muutokset aiheuttavat mediasisältöjen muutoksia. Esimerkiksi kun lasten merkitys median kuluttajina on vähitellen huomattu, lapsille suunnattuja televisio-ohjelmia on myös yhä enemmän (Buckingham 2003).

Suorannan (2001) ja Buckinghamin (2000) mielestä lapsuuden lopun diskurssi perustuu virheelliseen ajatukseen, että lapsuus olisi jollain tavalla vakiintunutta, pyhitettyä ”kulta-aikaa” elämänkaaressa. Itse asiassa lapsuus on historiallisestikin ollut olemassa melko vähän aikaa (Buckingham 2000). Suoranta (2001) tuomitsee edellä mainitun diskurssin konservatiiviseksi muun muassa siksi, että se ei tunnusta ollenkaan lasten omaa päätösvaltaa tai arviointikykyä.

Diskurssi mediasta hyödyn ja ilon tuottajana, Suorannan (2001) sanoin medialukutaitoisen lapsuuden diskurssi, perustuu vastakkaisille olettamuksille kuin lapsuuden loppua ennustava ja median uhkana näkevä diskurssi. Tämän positiivisen diskurssin ytimessä on ajatus uutta kulttuuria käytänteillään ja kulutusvalinnoillaan luovista, mediakulttuurisen muutoksen kärjessä kulkevista lapsista (Suoranta 2001). Buckingham (2000, 2003, 2006) tuo esiin ajatuksen siitä, että uudet mediat voivat myös vapauttaa ja voimaannuttaa lapsia ja nuoria. Tosin hän (emt.) itsekin suhtautuu aavistuksen kriittisesti tähän ajatukseen.

Buckingham (2000) viittaa teoksessaan mediateknologiaan jossain määrin

deterministisesti suhtautuviin kahteen ääripäähän – utopisteihin ja median uhkana näkeviin tutkijoihin. Utopisteja edustaa esimerkiksi Tapscott (1998, Buckinghamin 2000 & 2006 mukaan), joka jakaa yhteiskunnan vanhempaan televisio- ja nuorempaan internetsukupolveen. Hän pitää sekä televisiota mediana että televisiosukupolvea passiivisena, joustamattomana ja konservatiivisena ja vastaavasti internetiä ja uutta internetsukupolvea interaktiivisena, demokraattisena, luovana ja moniarvoisena (Tapscott 1998, Buckinghamin 2000, mukaan). Tapscott pitää näitä eroja teknologian tuottamina: nykylapset osaavat käyttää intuitiivisesti ja spontaanisti digiteknologiaa ja heidän uuden teknologian käyttötaitonsa saa voimaannuttavia, jopa vallankumouksellisia piirteitä. Tapscott (1998, Buckinghamin 2006 mukaan) väittää teknologian aiheuttavan laajoja sosiaalisia, psykologisia ja jopa poliittisia muutoksia, kuten uusia avoimempia ja dialogisempia verkkokommunikaatiotyylejä ja uudenlaista leikkisää, interaktiivista ja itseohjautuvaa oppimista. Tapscott keskittyy analyysissään erityisesti internetin tuomiin mahdollisuuksiin. Pelaajan aktiivisuutta ja pelien interaktiivista luonnetta pidetään kuitenkin myös video- ja tietokonepelien hyvinä puolina (Koivusalo-Kuusivaara 2007). Härkönen (1997) pohtii, että uusien teknologioiden leikinomaisuus voi olla arvokasta siinä mielessä, että viihteellinen oppiminen voi herättää lapsessa kiinnostuksen perehtyä asioihin syvällisemmin.

Kaikki ”utopistit” eivät tee yhtä jyrkkää eroa kuin Tapscott tekee vanhan ja uusmedian välillä, mutta joka tapauksessa utopiadiskurssille tyypillistä on optimismi nykylasten ja -nuorison mediankäytön mahdollisuuksien suhteen (Buckingham 2000).

Johnson (2006) jatkaa samaa linjaa Tapscottin kanssa väittäessään, että itse asiassa perinteisesti halveksittu massakulttuuri on muuttumassa älyllisesti haastavammaksi. Hän esittää, että tietynlaiset (media)ympäristöt edistävät ”kognitiivista monimutkaisuutta”, (Johnson 2006, 22) kun taas toiset estävät sitä. Myös Johnsonin ajattelussa muutoksen voimana toimii teknologian kehittyminen, joka edelleen mahdollistaa uusien viihteen lajien syntymisen. Johnson väittää ihmisten, sekä lasten että aikuisten, etsivän viihteestäkin älyllistä haastetta, vaikka suhtautuukin kriittisesti nykyisen populaarikulttuurin tuotoksiin. Silti nämä tuotokset ovat monimutkaisempia ja -sävyisempiä kuin niitä edeltävät tuotteet, ohjelmat ja pelit. Johnson ei pidäkään populaarikulttuurin tärkeimpänä sosiaalisena antina elämänohjeita (vrt. Suoninen 2004), vaan kognitiivista voimistelua. Oleellista hänen mukaansa on, miten yksilön pitää ajatella ymmärtääkseen viihdekokemuksen. (Johnson 2006.)

Johnson (2006) hyökkääkin perinteisiä massamediaa koskevia väitteitä vastaan. Hän esittää, että esimerkiksi printtimedian ja lukemisen nauttima suurempi arvostus (vrt. esim. Postman 1983) johtuu historiallisista seikoista – lukeminen on yksinkertaisesti keksitty aiemmin kuin esimerkiksi

elektroniset pelit. Jos tilanne olisi päinvastoin, pelejä saatettaisiin arvostaa lukemista enemmän. Johnsonin näkökulmasta myös elektronisista peleistä haetaan älyllistä haastetta. Johnsonin (2006) mukaan pelaaminen on usein jopa turhauttavaa ennen ratkaisun löytymistä, eikä pelaaminen ole siten olekaan ollenkaan helppoa viihdettä, vaan vaatii esimerkiksi vaikeiden päätösten tekemistä. Johnson esittääkin samansuuntaisia argumentteja lähes kaikista eri medioista. Esimerkiksi television katselu on muuttunut hänen mielestään haastavammaksi niin sanotun monijuonisuuden myötä. Osa monijuonisten sarjojen katsomisen ilosta syntyykin siitä, että katsoja joutuu täydentämään itse kerronnan aukkoja. (Johnson 2006.) Johnsonin näkökulma on kuitenkin jokseenkin provosoiva ja yksipuolinen. Härkösen (1997, 31) mukaan on turha väitellä siitä, minkä viestintävälineen käyttäminen arvokkainta ja kehittäväintä, sillä kaikkien niiden käyttäminen vaatii ajattelukykyä.

Uutta digisukupolvea koskevia utopioita yhdistää se, että ne näkevät lapsen omaavan jonkinlaisen luonnollisen medialukutaidon tai -kompetenssin (Buckingham 2000, ks. esim. Rushkoff 1996). Esimerkiksi Rushkoff (1996, Buckinghamin 2000, mukaan) olettaa, että lapset osaavat luonnostaan sopeutua postmoderniin yhteiskuntaan ja ymmärtävät teknologiaa paremmin kuin heidän vanhempansa. Tämä synnyttääkin medialukutaito johtavaa Rushkoffin ajattelussa (1996, Klinen 2000, mukaan) edelleen siihen, että nykylapset osaavat hallita elämäänsä digitaalisessa ympäristössä paremmin kuin vanhempansa. Rushkoffin (1996, Buckinghamin 2000 mukaan) mukaan aikuisten tulisikin huomata, että lapsillakin on paljon opetettavaa.

Jos uhkadiskurssissa median sosiaalistava vaikutus nähdään turmiollisena, vastakkainen diskurssi näkee siinä luonnollisesti positiivisia asioita. Mediakulttuurisessa näkökulmassa media nähdään epävirallisena oppimisympäristönä (Suoranta 2001, Kupiainen 2005). Tästä näkökulmasta tarkasteltuna media on osa lasten vertaisoppimista, sillä lapset ovat päivittäin tekemisissä median kanssa aktiivisina toimijoina (Suoranta 2001). Media on tärkeä opettaja siinä missä vertaistoverit, ”tarhantädit” ja sisaruksetkin, rikastuttaahan mediankäyttö lapsen kokemusmaailmaa (Suoninen 2004, Suoranta 2001). Media oppimis- ja toimintaympäristönä tarjoaa paitsi laitteiden teknisen hallinnan oppeja, myös mahdollisuuksia sosiaaliseen vuorovaikutukseen, sekä tilaisuuksia aitoon oppimisen iloon (Matikkala & Lahikainen 2005, Härkönen 1997). Äärimmillään virtuaalitodellisuudessa toimimisen, kuten pelien pelaamisen, nähdään paitsi lisäävän digitaalisen ympäristön hallintaa, myös harjoittavan havaintomotorisia ja sosiaalisia taitoja (Von Feilitzen 2000).

Runsaalla mediankäytöllä voi olla hyviäkin puolia – aktiivisesti mediaa käyttävien lasten medialukutaito saattaa kehittyä paremmaksi kuin harvoin mediaa käyttävillä lapsilla (Tapscott 1998,

Matikkalan & Lahikaisen 2005 mukaan). Todennäköisesti aikuiset näkevät oppimisen sinänsä myönteisenä ja median kanssa puuhailun toivotaankin olevan lapsen kehitystä edistävää ja mahdollisesti hyödyllistä vielä tuntemattomassa tulevaisuudessa (Valkonen, Pennonen & Lahikainen 2001). Mediakulttuurin aikakautena median välityksellä tapahtuvaa oppimista on mahdoton ohittaa – arvotetaan saatu oppi sitten hyväksi tai pahaksi.

Positiivisen mediadiskurssin näkökulma oppimiseen ja lapsen taitoihin on kaiken kaikkiaan lähtökohdiltaan hyvin erilainen kuin negatiivisen diskurssin. Positiivisessa mediadiskurssissa ei keskitytä siihen, mitä lapsi ei vielä osaa, vaan mihin hän jo pystyy (Buckingham 2003). Suomalaisista tutkijoista esimerkiksi Suoninen (2004, 50) painottaa sitä, että lapsetkin ovat aktiivisia ja kriittisiä mediankäyttäjiä ja toteaa itsekin kuuluvansa ”koulukuntaan”, jonka mukaan nykylapset kasvavat vaivattomasti kiinni mediaympäristöönsä. Juuri aktiivisuus ja kognitiivinen prosessointi nähdään lapsen suojakeinona median negatiivisille vaikutuksille, eikä median nähdä vaikuttavan lapsen behavioristisen suoraan (Buckingham 2000).

Buckinghamin (2003) mukaan lapsen mediantulkintataidot kehittyvät lähestulkoon syntymästä alkaen, sillä jo kaksivuotias lapsi ymmärtää, että esimerkiksi televisio vain välittää tapahtumia, jotka eivät välttämättä tapahdu samanaikaisesti katselun kanssa. Kolmesta viiteen vuotiaat lapset alkavat ymmärtää, etteivät television sisällöt ole aina todellisia ja 5–7-vuotiaat erottavat jo vähitellen eri ohjelmatyyppejä (ks. myös Suoninen 2004, 171–177).

Buckingham (2000) huomasi tutkimuksessaan, että lapset suhtautuvat median väkivaltaisuuksiin ja kaupallisuuteen hyvin kriittisesti. Esimerkiksi väkivaltaisten sisältöjen näkeminen ei välttämättä vaikuta lapseen, sillä aggression mallioppiminen vaatisi muutoksia tiedollisella ja asenteellisella tasolla, ja lapsillakin on kognitiivisia strategioita mediasisältöjen selittämiseksi (Buckingham 2000; Mustonen 2000, 2002). Väkivaltaisten sisältöjen suhteen täytyy myös tehdä ero fiktiivisen sarjakuvamaisen ja realistisen väkivallan välillä, sillä käyttäjät näkevät ne eri tavoin (Kline 2000, Holm-Sørensen & Jessen 2000, Buckingham 2000). Toisaalta kognitiiviset suojakeinot ja mediasisällön kriittinen arviointi eivät automaattisesti suojaa lasta haittavaikutuksilta (Buckingham 2000). Buckingham (2000) toteaa, että lapsen aktiivisuus mediaa käyttäessään ei välttämättä tarkoita, ettei lapsi olisi silloin alttiina mediavaikutuksille. Sen sijaan passiivinen mediankäyttö, kuten television seuraaminen toisella silmällä, voi olla vähemmän vahingollista juuri vähäisen prosessoinnin takia (Buckingham 2000).

Diskurssia median tuomasta ilosta ja hyödystä voidaan tarkastella myös mediankäytön syiden kautta – lapsikaan ei käytä mediaa syyttä. Mediankäytön syyt, kuten viihde, mielihyvä, nautinto, elämykset ja yhteisöllisyys nähdään tässä diskurssissa positiivisessa valossa (Kupiainen 2002).

Suoninen (2004) keskittyy tutkimuksessaan lapsen (tai nuoren) omiin tarpeisiin, tarkoituksiin ja tapoihin käyttää mediaa. Hän luokittelee mediankäytön syyt mediasisältöihin, käyttötilanteeseen ja sosiaaliseen yhteisöön liittyviin syihin.

Mediasisällöt voidaan valita *tiedonhankinnan*, *viihteen* tai yleisemmän median äärellä *viihtymisen* tarpeiden perusteella (Suoninen 2004). Mediasisällöistä voidaan etsiä faktatietoa, ja media onkin tärkeä tiedonlähde erityisesti nuorille, joskaan ei vielä lukutaidottomille lapsille. Faktatiedon lisäksi media tarjoaa sosiaalista tietoa siitä, miten erilaisissa vuorovaikutustilanteissa tulisi käyttäytyä. Suoninen antaa tästä esimerkkinä *Salatut elämät*, joka käsittelee niin homoseksuaalisuutta kuin vammaisuuttakin osana arkielämää. (Suoninen 2004.)

Mediasta haetaan myös hyvää viihdettä, jonka sisältö ja määritelmä tosin vaihtelevat henkilöittäin (Suoninen 2004). Lapset kuvailivat Suonisen (1993) tutkimuksessa viihdyttäviä mediasisältöjä hassuiksi ja jänniksi. Edelleen Suonisen luokittelussa mediasisältöjen kanssa viihtyminen tarkoittaa sitä, että lapsi voi luoda kuviteltuja ystävyysuhteita mediassa esiintyvien hahmojen kanssa tai paeta todellisuutta mediamaailmaan uppoutumalla (ks. myös Mustonen 2000, 2002). Näitä ilmiöitä Suoninen (2004) kutsuu parasosiaalisuudeksi ja sisältöeskapismiksi.

Mediaa ei kuitenkaan aina käytetä sen sisältöjen takia (Suoninen 2004). *Käyttötilanteella* voi olla ratkaiseva merkitys. Usein mediaa käytetään rutiininomaisesti sisältöön paneutumatta, ja esimerkiksi televisio voi olla perheessä auki vain taustahälänä (Suoninen 2004). Toisaalta aamun pürretyt voivat lapselle olla syy herätä arkisin ja viikonloppuisinkin (Suoninen 2004). Lapsi voi myös avata television tai radion ajankuluksi tai tunteakseen olonsa vähemmän yksinäiseksi. Rentoutumiskäyttö eroaa pelkästä ajankulusta siten, että usein rentoutumiseen valitaan eri medioita kuin ajantappamiseen, esimerkiksi kirjoja ja musiikkia.

Suoninen (2004) kutsuu käyttötilanne-eskapismiksi tilannetta, jossa lapsi esimerkiksi pelaa tietokonepelejä ollakseen yksin ja rauhassa. Toisaalta mediaa voidaan käyttää täysin päinvastaiseenkin tarkoitukseen eli seurusteluun. Erityisesti televisiota käytetään yhdessä muiden kanssa: lapset katsovat usein ohjelmia vanhempiensa kanssa, vaikka eivät välttämättä ole kiinnostuneita ohjelmista sinänsä (Kytömäki 1991, Suoninen 2004). Lapselle pelien pelaaminen tai television katselu oman perheen, sisarusten tai kavereiden kanssa voi olla suorastaan juhlaa (Suoninen 2004).

Edelleen Suonisen (2004) mukaan *sosiaaliseen yhteisöön* liittyviä mediankäytön syitä ovat yleinen tietämys asioista, yhteiset puheen- ja leikinaiheet sekä ryhmään kuulumisen tai vaihtoehtoisesti dominoivan aseman osoittaminen. Mediankäyttö on sosiaalisesti tärkeää lapsille, sillä sen avulla voi

paitsi paeta omaan mielikuvitusmaailmaan, myös ystäväysty. Esimerkiksi televisio-ohjelmista jutellaan lasten kesken käyttötilanteen ulkopuolella. Joskus lapsesta voi tuntua, että hänen on pakko nähdä jokin ohjelma, jotta ei jäisi ulkopuoliseksi keskusteluissa ja leikeissä vertaistovereidensa kanssa. Mediakulttuuri luo myös niin sanottuja ”must-juttuja”, kuten leluja, joiden omistaminen oikeuttaa tiettyyn ryhmään kuulumisen (Suoninen 2004,). Myös tietty mediamaku, kuten musiikki tai elokuvat voivat yhdistää lapsia tiettyyn ryhmään – tosin tämä ilmiö vahvistuu vasta iän myötä. (Suoninen 2004.)

Mustonen (2000) lisääkin mediankäytön syihin identiteetin rakentamisen. Media tarjoaa malleja, joihin lapset voivat samaistua ja verrata itseään (Mustonen 2000). Parhaimmillaan media vahvistaa yksilön käsitystä itsestään ja antaa sekä persoonallisen että identiteetin rakennusaineita (Mustonen 2000). Caron ja Caronia (2000) tuovat esiin ajatuksen siitä, että median avulla myös perheenjäsenet luovat identiteettiään ja erottuvat muista perheenjäsenistä.

Median käytöstä voi siis olla hyötyä lapselle monin eri tavoin. Lapsi voi saada median avulla hyväksyntää, läheisyyttä, sekä fakta- että sosiaalista tietoa, kuvitteellista tai todellista seuraa tai rauhaa muilta ihmisiltä (ks. Suoninen 2004). Jo mielihyvän kokemukset sinänsä ovat yksi lasten mediankäytön positiivinen puoli (Härkönen 1997, Koivusalo-Kuusivaara 2007). Mustosen (2000, 2002) mukaan median tunnevaikutuksetkin ovat pääosin myönteisiä. Media voi opettaa tunnereaktioiden hallintaa ja ilmaisua, ja esimerkiksi televisio-ohjelmat antaa keinoja käsitellä ja ymmärtää hyvän ja pahan olemassaoloa maailmassa siinä missä sadutkin (Mustonen 2000, 2002). Median ja mediateknologian käyttö myös edellyttää ja vahvistaa useita taitoja. Esimerkiksi tietokoneen käyttö vaatii motorisia taitoja: silmän ja käden yhteistyötä, jota varsinkin erilaiset elektroniset pelit harjoittavat (Suoninen 2004, von Feilitzen 2000).

Kaiken kaikkiaan positiivinen diskurssi siis painottaa lapsen aktiivisuutta, median käytön myötä kehittyvää medialukutaitoa sekä mediankäytön tuomia hyötyjä, kuten sosiaalisia suhteita ja teknisiä taitoja. Silti positiivisessa diskurssissakin on sudenkuoppansa. Seuraavassa kappaleessa tehdään yhteenvetoa sekä positiivisesta että negatiivisesta diskurssista ja esitetään näihin kohdistuvaa kritiikkiä.

3.3 Mediadiskurssien yhteenvetoa ja kritiikkiä

Yhteenvetona voidaan todeta, että käsitykset lasten mediasuhteista ovat polarisoituneet siten, että negatiivisen diskurssin edustajat suhtautuvat kielteisesti lapsen runsaaseen mediankäyttöön ja pyrkivät suojelemaan lasta, kun taas positiivisen diskurssin edustajat puolustavat lapsen mediankäyttöä: positiivisen diskurssin edustajien mukaan lapset ovat itseohjautuvia mediakulttuurin kuluttajia ja luojia (ks. Buckingham 2000, Valkonen, Lahikainen & Pennonen 2005). Suoranta (2001) on kuitenkin sitä mieltä, että näiden näkemysten välistä eroa tulee nähdä liian räikeänä, sillä ne molemmat sisältävät jonkinlaisen sentimentaalisen lapsuuden määritelmän (ks. myös Buckingham 2000). Kuten jo aiemmin todettiin, Buckingham (2003) katsoo edellä mainittujen diskurssien yhteiseksi tekijäksi sentimentaalisuuden lisäksi teknologisen determinismin, joka on myös kyseenalaistettavissa. (Media)teknologian kehitys ei vääjäämättä johda minkäänlaisiin yhteiskunnallisiin tai mediakulttuurisiin muutoksiin, vaan mediateknologian käyttäjät ovat avainasemassa muutoksen suhteen (Buckingham 2000). Suoranta (2001) lisää, että ylipäätänsä teoreettinen jaottelu kahteen polarisoituneeseen diskurssiin on hieman liioiteltua – todellisuudessa tutkimuskirjallisuudesta löytyy mielipiteitä myös ääripäiden väliltä. Loppujen lopuksi lasten arki on monimuotoisempaa kuin sitä yksinkertaistavat teoriat (Suoranta 2001, Buckingham 2000). Buckingham (2000) toteaa, että pelkästään median syyttäminen joko positiivisista tai negatiivisista vaikutuksista lapsuuteen on median vallan yliarvioimista ja lasten aliarvioimista.

Myös median vaikutuksista käytävää keskustelua voidaan kritisoida liian polarisoituneena (Buckingham 2000). Totuus median vaikutuksesta lapsiin ja lapsuuteen lienee mediaa lapsuuden lyhentymisestä syyttävän ja mediaautopistisen näkemyksen välillä. Hyvin yksioikoisten mediavaikutusten tulkintojen suhteen tulee olla kriittinen, olivat ne sitten positiivisia tai negatiivisia. Mustosen (2000) sekä Valkosen, Pennasen ja Lahikaisen (2005) mukaan median vaikutusta käyttäytymiseen on vaikea selvittää, sillä vaikutukset toteutuvat vain tietyn mediasisällön, käyttäjän ja tilanteen yhteisvaikutuksesta. Esimerkiksi televisionkatselukokemuksessa tulee huomioida tilannesidonnaisuus, sosiaalinen ympäristö sekä lapsen persoonallisuus – televisiosta nähdyt tapahtumat eivät siirry sellaisenaan lapsen päähän (Valkonen, Pennanen & Lahikainen 2005). Mustonen (2000) muistuttaa, että median asenne- ja käyttäytymisvaikutuksia tutkittaessa ongelmana on yksinkertaistava yleistäminen – yhden ihmisen psykologisten tutkimusten perusteella ei voida tehdä liian laajoja johtopäätöksiä. Esimerkiksi 60–

70-luvuilla tehdyt televisionkatselun ja aggressiivisuuden yhteyttä korostavat tutkimukset ovat silloisten kehitysteorioiden hallitsevia ja siten kovin yksinkertaistavia (Valkonen, Pennanen & Lahikainen).

Vähitellen jalansijaa onkin saanut niin sanottu kontekstuaalinen teoria, jonka mukaan media ei vaikuta kaikkiin lapsiin samalla tavoin, ja jonka mukaan vaikutuksia tutkittaessa konteksti tulee ottaa huomioon (Valkonen, Pennanen & Lahikainen 2005, Caron & Caronia 2000, Buckingham 2000). Kontekstuaalisesta vaikutusteoriasta käytetään myös nimitystä toimintateoreettinen lähestymistapa: ihmisen elämäntapanteitä lähestytään päivittäisen toiminnan näkökulmasta ja mediankäyttöä tarkastellaan osana päivittäisiä rutiineja (Suoranta 2003). Matikkalan ja Lahikaisen (2005) mukaan lasten mediankäyttöä pitäisi lähestyä ilman arvoasetelmia ja se tulisi kytkeä arjen toimintoihin. Lasten mediasuhteita tutkittaessa tulisi huomioida myös sosiaalisen ympäristön, kuten perheen, vaikutus, kehittyvän lasten mediankäyttö hyvin monien tekijöiden yhteisvaikutuksesta (Koivusalo-Kuusivaara 2007).

Tiivistäen voidaan sanoa, että negatiivinen diskurssi lasten mediasuhteista ja mediavaikutuksista kumpuaa vanhemmasta, positiivinen diskurssi uudemmassa tutkimuksesta (Koivusalo-Kuusivaara 2007). Molemmat näkökulmat tulevat yhä esiin sekä arki- että tieteellisessä keskustelussa (ks. Jokinen & Pohjola 2007).

Tämän teoriakatsauksen päämääränä on ollut valottaa sekä lapsia koskevan mediakasvatuksen, -tutkimuksen että julkisten diskurssien taustoja ja nykytilaa. Väistämättä keskustelut lasten mediankäytöstä ovat keskusteluja myös lapsuudesta ja siitä, mitä hyvä lapsuus on, ja tähän varmasti jokaisella on olemassa omanlainen vastauksensa (ks. Suoranta 2001, Buckingham 2000, Härkönen 1997). Julkisesta keskustelusta puuttuu kuitenkin usein eräs tärkeä osapuoli: lapset itse (ks. Kangassalo & Suoranta 2001, Buckingham 2000). Mediatutkimuksessa korostuu helposti aikuisen perspektiivi, ja esimerkiksi lasten mediatulkintataitoja arvioidaan aikuisten kriteerein lasten antamien merkitysten sijaan (Mäyrä 2002, Buckingham 2000). Lasten mediasuhteista tulisi puhua lasta kuunnellen, vaikka lapsen asemaan asettuminen onkin aikuiselle hyvin vaikeaa (Buckingham 2000, Koivusalo-Kuusivaara 2007).

Tämän tutkimuksen tarkoituksena onkin antaa paitsi vanhemmille, myös heidän lapsilleen puheenvuoro ja mahdollisuus kertoa, millaista lasten media-arki nykyään on. Tutkimuksen painopiste on lapsessa ja hänen kodissaan, sillä varsinkin pienelle lapselle koti on mediankäytön tärkein tila, siinä missä perhe (päiväkodin ja muiden ihmissuhteiden ohella) muodostaa lapsen mediankäytön sosiaalisen kontekstin (Koivusalo-Kuusivaara 2007).

4 Mitä tutkimus selvittää lasten media-arjesta?

4.1 Mikä ihmeen Mediamuffinssi?

Mediamuffinssi on Opetusministeriön käynnistämä mediakasvatuksen hanke, jonka taustalla on Lapset ja media -ohjelmaluonnos (Mediamuffinssi-sivusto 2007). Mediataitojen kehittymiseen tähtäävä hanke on suunnattu pienille lapsille ja heidän kasvattajillensa. Mediamuffinssi-hankkeeseen vuonna 2006 kuului päiväkotien, iltapäiväkerhojen, kouluopetuksen sekä perhepäivähoidon piirissä toteutettujen mediakasvatuskokonaisuuksien tutkimuksen lisäksi mediakasvatusmateriaalia kasvatusalan ammattilaisille ja vanhemmille, Mediamuffinssi-koulutustilaisuuksia sekä Mediamuffinssi-sivustot. Materiaalipaketit, koulutustilaisuudet ja internet-sivut ovat tosin tutkimuksen aiheeni kannalta toissijaisia. (Mediamuffinssi-sivusto, 2007.)

Tutkimukseni aineisto, vanhempien kyselyt ja lasten mediapäiväkirjat, kerättiin Mediamuffinssi-hankkeen pilottivaiheessa. Sain tämän aineiston käyttöni työskenneltyäni Koulutuksen Tutkimuslaitoksella Kirsi Pohjolan tutkimussihteerinä kesällä 2006. Tutkimussihteerinä työskennellessäni tehtävänäni oli tallentaa vanhemmille tehdyn mediakasvatuskyselyn vastauksia SPSS-ohjelmalla sekä tallentaa ja luokitella lapsilla tai heidän vanhemmillaan teetettyjä mediapäiväkirjoja. Kiinnostuttuani aiheesta henkilökohtaisesti päätin syventyä aineistoon paremmin pro gradu -tutkielman muodossa.

Mediamuffinssi -hankkeen pilottivaihe, alle 8-vuotiaiden lasten mediakasvatuskokonaisuuksien toteuttaminen ja niiden tutkiminen, toteutettiin keväällä 2006. Mediamuffinssi-kokeilun työtapoja, mediakasvatusmateriaaleja ja niiden vastaanottoa sekä työskentelyn vaikutusta kasvattajiin ja lapsiin arvioi ryhmä mediakasvatuksen ammattilaisia ja tutkijoita: Reijo Kupiainen, Hanna Niinistö, Kirsi Pohjola ja Sirkku Kotilainen (Kupiainen, Niinistö, Pohjola & Kotilainen 2006). Tämän arvioinnin tuloksena Tampereen yliopiston Journalismin tutkimusyksikkö julkaisi arviointiselvityksen *Mediakasvatusta alle 8-vuotiaille* (emt. 2006).

Pääosa pilotin tutkimuksesta keskittyi muun muassa Kymmenen askelta mediaan -aineiston

vastaanottoon sekä mediakasvatuskokonaisuuksien tuloksiin päiväkodeissa ja kouluissa (Kupiainen, Niinistö, Pohjola & Kotilainen 2006). Projektista tehdyn arviointiselvityksen (emt. 2006) mukaan lapset tulivat projektin aikana tietoisemmiksi mediankäyttötavoistaan ja heidän ohjaajansa pääsivät perehtymään usein vieraalta tuntuneeseen mediakasvatukseen. Julkaistussa arviointiselvityksessä ei kuitenkaan käsitelty tämän tutkielman tuloksia, eli mediapäiväkirjojen ja vanhempien kyselyjen tuloksia. (Sittemmin päiväkirjoihin on viitattu myös Pohjolan ja Jokisen (2007) kirjoittamassa artikkelissa.) Tutkielmani tuloksia tullaan mahdollisesti käyttämään tulevissa mediakasvatusta ja Mediamuffinssia koskevissa julkaisuissa.

4.2 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen teoreettisena lähtökohtana olivat kaksi diskurssia mediasta: median näkeminen uhkana ja toisaalta tarpeellisenä ilon tuottajana. Alkuperäinen tutkimuksen tavoite oli vertailla lasten ja heidän vanhempiensa käsityksiä lasten mediasuhteista, mutta tutkimusaineiston analyysin myötä m uitakin tärkeitä teemoja nousi esiin: yhteisöllisyys, brändit ja mediankäyttöön liittyvät keskustelut ja normit. Tutkimukseni tarkoituksena on tutkia millainen rooli medialla on 2–9-vuotiaiden lasten arjessa. Etsin tutkimuksessani vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

1. Miten julkiset/viralliset diskurssit ja lasten ja heidän perheidensä diskurssit lasten mediankäytöstä eroavat toisistaan?
2. Miten lasten ja vanhempien kuvaukset lapsen mediasuhteesta eroavat toisistaan?
3. Millaisia normeja lasten mediankäyttöön liittyy?
4. Miten yhteisöllisyys näkyy lasten mediankäytön kuvauksissa?

Tutkimuksen teoreettisena tulkintakehyksenä toimivat vallitsevat diskurssit lasten mediankäytöstä. Tutkimusaineistoon perehdyttyäni minua alkoivat kiinnostaa erityisesti lasten kuvaukset omasta arjestaan: millaisen roolin he antavat medialle, ja toisaalta miten vanhemmat kuvaavat lastensa media-arkea: nähdäänkö media hyvänä vai pahana. Päiväkirja-aineistoa luokiteltuani huomasin, että kouluikäiset lapset mainitsivat hyvin usein median kirjoituksissaan. Sen sijaan jotkut vanhemmat saattoivat jopa kaunistella lastensa median käyttöä, ja lisätä kommentteja, jotka kertoivat, millä tavalla heidän perheessään suhtauduttiin median käyttöön. Selvittääkseni vanhempien ja lasten näkemysten eroa vertasin myös muutamia vanhemmilla teetettyjä kyselyitä saman perheen lapsen päiväkirjakuvauksiin.

Toisaalta tutkin myös, millaisena lapsen arki näissä päiväkirjoissa hahmottuu ja millainen median rooli arjessa on. Lasten mediankäyttöön näyttää liittyvän normeja, jotka eri perheissä määräytyvät eri tavoin sen mukaan, nähdäänkö median vaikuttavan positiivisesti vai negatiivisesti lapseen. Lasten median käyttö ei näyttäytynytäkään aineistossa vain yksinäisenä, sosiaalisesti eristäytyneenä toimintana, vaan siihen liittyi yhteisöllisyys: pelejä pelattiin kavereiden tai sisarusten kanssa ja televisiota katsottiin myös koko perheen kesken.

4.3 Tutkimuksen metodologinen tausta ja triangulaatio

Tutkimuskysymyksiin etsittiin vastausta sekä lasten että heidän vanhempiansa media-arjen kuvauksista. Tutkimuksen kohteena olivat siis alle 9-vuotiaat lapset ja heidän vanhempansa. (Vaikka Mediamuffinssin arviointiselvityksessä puhutaankin alle 8-vuotiaista lapsista, itse asiassa osa lapsista oli aineistonkeruun aikaan jo täyttänyt 9 vuotta.) Alle 9-vuotiaat lapset valittiin tutkimuskohteeksi siksi, että kouluikäisistä lapsista on olemassa enemmän mediatutkimusta kuin pienistä lapsista. Mediamuffinssi-projektin tarkoituksena olikin tuottaa tutkimustietoa nimenomaan pienten lasten mediakasvatuksen tueksi. Projektin taustalla oli positiivinen näkemys median merkityksestä lasten elämässä.

Tutkielmassani yhdistyvät sekä aineistotriangulaatio että metodien triangulaatio (Eskola & Suoranta 1998). Aineistonkeruussa käytettiin sekä kyselylomakkeita että päiväkirjoja, jotta tutkimuksen kohteista, lapsista ja heidän vanhemmistaan saataisiin sekä määrällistä että laadullista tietoa ja ilmiötä voitaisiin siten tarkastella eri näkökulmista. Päiväkirja-aineistoa lähestyttiin diskurssianalyttisestä näkökulmasta ja kyselyitä analysoitiin tilastollisesti. Kvantitatiivista ja laadullista aineistoa myös vertailtiin keskenään sekä yleisellä tasolla että yksittäisiin tapauksiin keskittyen. Tutkielmassa yhdistyvät survey-muotoisen kvantitatiivisen ja laadullisen tutkimuksen parhaat puolet siten, että paitsi aineistojen analyysitavat, myös niiden taustalla olevat tutkimusmetodologiat täydentäisivät toisiaan (Hirsjärvi 2005). Nähdäkseni Mediamuffinssi-projektin tutkijat tähtäsivät määrällisen ja laadullisen otteen yhdistämisellä mahdollisimman laaja-alaiseen kokonaiskuvaan lasten media-arjesta ja mediasuhteita (vrt. Husa 1999). Valmiina saadun aineiston tutkijana en itse valinnut aineistonkeruutapoja, vaan nämä päätökset tekivät Mediamuffinssi-projektin tutkijat. Näin ollen en edes täysin tiedä tutkimusmenetelmien valintaperusteita tai esimerkiksi kyselylomakkeen rakentamisen pohjalla olevia ratkaisuja.

Esittämäni perustelut pohjautuvatkin pääosin Kirsi Pohjolan kanssa käytyihin keskusteluihin.

Täysin tasavertaisia kvantitatiivinen ja laadullinen aineisto eivät kuitenkaan tässä tutkimuksessa ole, vaan tämä tutkimus painottuu aavistuksen enemmän laadulliseen suuntaan. Voitaisiin sanoa, että laadullista aineistoa tuetaan kvalitatiivisilla elementeillä (vrt. Koivusalo-Kuusivaara 2007).

Vanhemmille osoitettu kysely valittiin tutkimusmenetelmäksi siksi, että niinkin nuorten kuin 2-vuotiaiden lasten mediankäytöstä saatiin tällä tavalla monipuolista tietoa. Pienet lapsethan eivät välttämättä vielä itse osaa kertoa tottumuksistaan. Kyselylomakkeessa voitiin kysyä myös vanhemman omia ajatuksia lastensa mediankäytöstä ja mediavanhemmuudesta, mikä toimii hyvänä vertailupohjana ja taustana päiväkirja-aineistolle. Kyselyn teettäminen vanhemmilla oli helpoin tapa saada tietoa näinkin suurelta joukolta tutkittavia. Kyselylomakkeen taustalla ei käsittäkseni ollut mitään erityistä teoriaa lasten mediasuhteista, vaan lomakkeen keskeisten käsitteiden operationalisointi pohjautuu Kirsi Pohjolan media-asiantuntijuuteen.

Päiväkirja-aineisto puolestaan mahdollisti myös lasten omien ajatusten kuulemisen, ja sen avulla tutkimukseen tuotiin laadullista otetta. Päiväkirjat olivat kohtalaisen tehokas tapa kerätä laadullista aineistoa näin isolta tutkittavajoukolta. Päiväkirjoja voitaisiin kuvailla itseohjatuksi kyselylomakkeen täytöksi siinä mielessä, että tutkittavat päättävät itse, mistä asioista kertovat tekstissään (Hirsjärvi 2005, 207). Toisaalta vastausmahdollisuuksia rajattiin jonkin verran päiväkirjojen tehtävänannolla, jossa pyydettiin kertomaan lapsen media-iltapäivästä. Aineistonkeruumenetelmänä päiväkirjat kytkeytyvät sosiaaliseen konstruktionismiin, jota voidaan pitää tämän tutkimuksen laadullisen osan teoreettisena viitekehysenä. Seuraavassa eritellään tarkemmin tutkimuksen laadullisen osan metodologista taustaa.

Sosiaalinen konstruktionismi

Sosiaalinen konstruktionismi tutkii sosiaalisen todellisuuden rakentumista kielenkäytössä ja muussa toiminnassa. Sosiaalisen konstruktionismin perusajatuksena on, että asioita ja ilmiöitä voidaan lähestyä vain kulttuurisesti määräytyvien symbolien ja merkityksien kautta (Jokinen 2002). Näin ollen tutkija ei voi lähestyä aineistoaan ”puhtaana tietona” vaan sosiaalisesti rakennettuina merkityksinä (Jokinen 2002). Sosiaalisesta konstruktionismista on myös peräisin tämän tutkimuksen aineistolähtöisyys (Jokinen 2002). Varsinkin ensimmäisessä analyysivaiheessa päiväkirja-aineiston luokitteluperusteet haettiin aineistosta itsestään sen sijaan, että olisi nojaututtu johonkin teoriaan. Toisaalta analyysin toisessa vaiheessa teemoittelulla oli myös teoreettista pohjaa.

Tällöin päiväkirjateksteistä etsittiin julkisten diskurssien tapaisia positiivisia tai negatiivisia lasten mediankäytön diskursseja.

Diskurssianalyysi

Päiväkirjatekstejä kohdeltiin tutkimuksen analysointivaiheessa diskursseina ja aineiston luokittelussa sovellettiin väljästi diskurssianalyttista lähestymistapaa. Lisäksi tulosten tulkintavaiheessa käytetään teoreettisena tulkintakehyksenä julkisia ja virallisia diskursseja lasten mediasuhteista. Diskurssianalyysin lähtökohtana on, että ihmiset rakentavat maailmaa kielenkäytöllään ollessaan vuorovaikutuksessa toistensa kanssa: se, miten sosiaalisuudesta todellisuudesta puhutaan tai kirjoitetaan, samalla rakentaa uusia käsityksiä maailmasta (Suoninen 2002, Husa 1999). Diskurssianalyysi sinänsä ei ole teoreettisesti yhtenäinen metodologia, vaan enemminkin tiettyjä perusajatuksia noudattava, verrattain vakiintumaton tutkimusmetodi, jonka teoreettisena taustana on muun muassa sosiaalinen konstruktionismi (Suoninen 2002, Husa 1999, Ilmonen 2001). Kaikelle diskurssianalyttiselle tutkimukselle on yhteistä kuitenkin kiinnostus joko kirjoitettuihin tai puhuttuihin teksteihin (Ilmonen 2001, Eskola & Suoranta 1998). Diskursseja puolestaan voidaan kuvailla kollektiivisinä merkitysrakenteina: diskurssit eivät ole vain yhden ihmisen, vaan useammalle ihmiselle yhteisiä kielellisiä tapoja jäsentää maailmaa (Ilmonen 2001).

Diskurssianalyysissä olennaista on merkitysten tilannesidonnainen rakentuminen: toisaalta merkityksiä tuotetaan paikallisesti, tässä ja nyt, toisaalta merkityksellistämisen tavat ovat sidoksissa laajempiin kulttuurisiin merkityksiin ja kulttuuriseen jatkumoon (Jokinen & Juhila 2002). Tässä tutkimuksessa aineiston analyysin painopiste on tilanteisuudessa ja aineistolähtöisyydessä, analysoitiinhan päiväkirja-aineisto ensimmäisen kerran jo ennen teoriaosuuden kirjoittamista. Näin siksi, että jos ilmiötä lähestytään heti valmiiden luokitusten kautta, itse tutkittava ilmiö saattaa ”kadota” (Jokinen & Juhila 2002). Sen sijaan pohdinnassa analyysin tuloksia tarkastellaan myös aavistuksen laajemmasta kulttuurisesta kontekstista, lähinnä julkisuudessa käytävän keskustelun näkökulmasta.

Toinen merkittävä valinta diskurssianalyttisessä tutkimuksessa on, keskitytäänkö analyysissä enemmän merkityksiin vai merkitysten tuottamistapoihin (Jokinen & Juhila 2002). Vanhemman metodikirjallisuuden mukaan diskurssianalyysissä tulisi keskittyä juuri sosiaalisen todellisuuden eli merkitysten tuottamiseen (ks. Eskola & Suoranta 1998), mutta nähdäkseni myös pelkät merkitysrakenteet voivat olla diskurssianalyttisen tutkimuksen kohteina (Jokinen & Juhila 2002, Ilmonen 2001). Jokisen ja Juhilan (2002) mukaan merkityksiä korostavassa tutkimuksessa ollaan

ennen kaikkia kiinnostuneita sisällöistä eli siitä, millaisia merkityksiä ihmiset puheissaan ja teksteissään tuottavat. Tässä tutkimuksessa keskitytäänkin enemmän näihin mitä-kysymyksiin kuin miten-kysymyksiin (Jokinen & Juhila 2002).

Jokisen ja Juhilan (2002) mukaan diskurssianalyysin tavat voidaan edelleen jakaa analyyttiseen ja kriittiseen diskurssianalyysiin. Tämä tutkimus on lähtökohdiltaan analyttinen (Jokinen & Juhila 2002): analyysissä pyrittiin tiukkaan aineistolähtöisyyteen, eikä siinä keskitytty siihen, miten esimerkiksi lapsen ja vanhemman välinen sosiaalinen järjestys yleensä rakentuu. Väistämättä tutkimuksen tulokset ovat kuitenkin myös kriittinen kannanotto (Jokinen & Juhila 2002), sillä ne tuovat esiin, millainen keskinäinen valtasuhde medialla, lapsella ja vanhemmalla on.

Narratiivit

Päiväkirjatekstejä voidaan tarkastella paitsi diskurssien, myös kertomusten näkökulmasta. Oikeastaan diskurssin ja narratiivin tai kertomuksen käsitteet ovatkin sukulaiskäsitteitä, joista narratiivi on diskurssia joustavampi (Jokinen & Juhila 2002). Näin ollen tätä tutkimusta voidaan pitää myös narratiivisena. Narratiivisuuden perusoletuksena on, että ihmiset jäsentävät sekä identiteettiänsä että ympäröivää maailmaa kertomuksina (Estola 1999). Narratiivin käsite voi viitata sekä tarinaan tai kertomukseen (vrt. narrative) että tutkimukseen (Estola 1999, Heikkinen 2001). Heikkisen (2001, 116) mukaan kertomusta voidaan pitää yläkäsitteenä ja tarinaa alakäsitteenä, mutta tässä käytän rinnakkain sekä narratiivia, kertomusta että tarinaa.

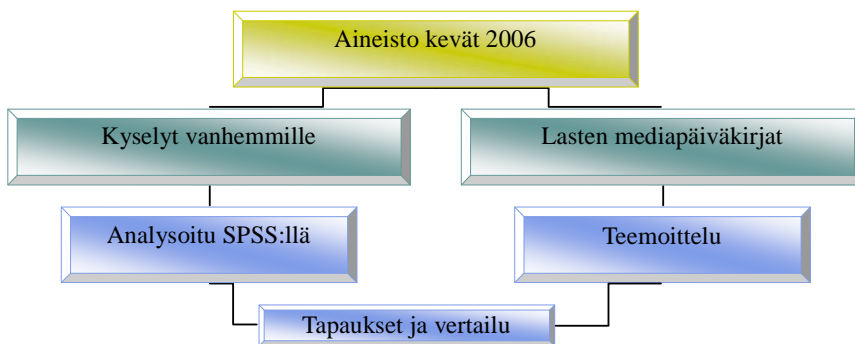
Gudmundsdottir (1995, Estolan 1999 mukaan) määrittelee narratiiveiksi sekä suulliset että kirjoitetut tarinat ja tekstit, jotka kuvaavat jonkin juonellisen tapahtuman. Kertomus on siis juonellinen kokonaisuus, ”jolla on alku, keskikohta ja loppu” sekä usein jokin käännekohta (Estola, Kaunisto, Keski-Filppula, Syrjälä & Uitto 2007). Tapahtumat sijoitetaan narratiivissa johonkin aikaan, ja vaikka narratiiveilla jäsenetään menneitä tapahtumia, ne ovat aina myös yhteydessä esittämistilanteeseensa ja niillä myös *tehdään* eri asioita (Jokinen & Juhila 2002). Kertomukseen valikoituvat tietyt tapahtumat, jotka kertoja (joka päiväkirjoissa ei aina välittämättä ollut kirjoittaja) näkee merkityksellisempinä kuin toiset päivän tapahtumat (Estola ym. 2007). Kertomuksilla on myös usein tietynlainen rakenne, joka oli nähtävissä myös päiväkirjateksteissä. Rakenteen analysoimiseen palataan tarkemmin päiväkirjoja käsittelevässä luvussa.

Narratiivisesta tutkimuksesta puhuttaessa voidaan viitata sekä narratiivien käyttämiseen tutkimusaineistona että tutkimuksen narratiiviseen raportointiin (Estola 1999, Heikkinen 2001).

Heikkinen (2001) lisää, että narratiivisuudella voidaan viitata myös tiedonprosessiin, eli (sosio)konstruktivistiseen tietokäsitykseen sekä narratiivien käyttämiseen ammatillisena työvälineenä (vrt. Estola ym. 2007). Tässä tutkimuksessa narratiiveja käytetään nimenomaan tarinamuotoisen tutkimusaineiston merkityksessä, ja päiväkirjoja lähestytään kuten mitä tahansa laadullista aineistoa: luokitellen ja tematisoiden (Estola 1999). Toki koko tutkimusraportinkin voidaan mieltää yhdeksi narratiiviksi tieteellisen keskustelun kentällä, mutta tässä tutkimuksessa ei kuitenkaan erityisemmin keskitytä narratiiviseen raportointitapaan.

Päiväkirjatekstien vahvuutena on, että niihin kirjoitetut kertomukset olivat vahvasti sidoksissa arkeen. Siksi ne antoivat elävän kuvan siitä, miten mediankäyttö lomittuu muiden päivän toimintojen kanssa. Toinen päiväkirjojen hyvä puoli oli, että kirjoitustaitoiset lapset saattoivat itse jäsentää niihin olennaiseksi kokemiaan asioita ilman, että esimerkiksi tutkija vaikutti vastauksiin omalla läsnäolollaan. Estolan (1999) mukaan narratiivien avulla tutkija voikin tuoda esiin tutkittavien oman äänen. Päiväkirjojen heikkoutena puolestaan on, että jotkut kertomukset olivat hyvin lyhyitä, jolloin niistä ei voinut päätellä paljoa. Ylipäänsä päiväkirja-aineisto jättää laadulliselle tutkimukselle tyypillisesti paljon tulkinnanvapautta tutkijalle (Hirsjärvi 2005, Eskola & Suoranta 1998).

4.4 Tutkimusaineisto

KUVA 1. Aineisto keväältä 2006.

Kevään 2006 aikana kerätty tutkimusaineisto käsittää siis Mediamuffinssi-pilotin aikana kerätyt vanhempien kyselyt ja lasten iltapäivistä kertovat mediapäiväkirjat. Tutkimukseen haluttiin sekä iso kaupunki että maaseutumainen alue, mutta siihen osallistuneet päiväkodit, koulut ja perhepäivähoitoryhmät valikoituivat alueilta melko sattumanvaraisesti. Tutkimukseen valikoituneet

päiväkodit, luokat ja perhepäivähoitoryhmät sitoutuivat myös mediakasvatusprojektin toteuttamiseen. Tutkimukseen osallistui kaikkiaan kahdeksan päiväkotia tai perhepäivähoitoryhmää, kaksi koululuokkaa ja kaksi iltapäiväkerhoryhmää. Näin ollen aineistossa kuuluu vahvemmin päiväkotikuin kouluikäisten lasten ääni. Seuraavaksi esitellään lyhyesti vanhempien kyselylomakkeita ja mediapäiväkirjoja.

Vanhemmille suunnatulla kyselylomakkeella (LIITE 1) oli tarkoitus saada tietoa lasten mediaympäristöstä ja heidän aktiviteeteistansa kotona. Kyselylomakkeen laati Kirsi Pohjola.

Vanhempien kyselylomakkeissa kysyttiin seuraavia asioita:

- vanhemman sukupuoli, ikä, koulutus ja työtilanne
- lapsen syntymävuosi ja perheen muiden lasten syntymävuodet
- lapsen leikit ja harrastukset
- kotona sijaitsevat mediaviestimet/välineet
- kenen kanssa lapsi katsoo televisiota
- perheeseen tilattavat lehdet
- vanhemman lukuharrastus
- perheen aikuisten suosikkiohjelmat televisiossa
- perheen Mediamuffinssiin osallistuvan lapsen suosikkiohjelmat televisiossa
- perheen Mediamuffinssiin osallistuvan lapsen suosikkiaktiviteetit tietokoneella
- mielipiteitä mediaan liittyvistä väitteistä sekä ajatuksia ja kokemuksia lasten median käytöstä ja ”mediavanhemmuudesta”.

Kyselylomakkeen kysymykset rakennettiin pääosin Likertin asteikkoa (Valli 2001a) soveltaen 3–5 –portaisella asteikoilla, mutta lomakkeen alussa oli myös valmiita vastausvaihtoehtoja ja sen lopussa kaksi avointa kysymystä (ks. lomake LIITE 1). Kyselylomakkeet välitettiin vanhemmille lasten mukana hoito- tai koulupäivän päätyttyä. Kyselylomakkeita palautettiin kaikkiaan 174 kappaletta, vastausprosentin ollessa lähes 100 %. Kyselylomakkeet tallennettiin SPSS:lle aineiston määrällistä analyysiä varten.

KUVA 2. Medianalle Muffi.

Mediapäiväkirjat syntyivät siten, että mediakasvatuskokonaisuuden aikana luokissa tai päiväkotiryhmissä kierrätettiin jokaisen lapsen kotona medianalle tai jotain muuta pehmolelua, jonka toimista joko lapset itse tai nuorempien lasten vanhemmat kirjoittivat mediapäiväkirjaan. Päiväkirjojen perusohjeet teki Mediamuffinssi-työryhmä, mutta opettajat kirjoittivat niistä hieman omanlaisiansa versioita. Päiväkirjavihot tallennettiin edelleen sähköiseen muotoon teemoittelua varten.

Päiväkirjatekstejä oli yhteensä 165 kappaletta. Päiväkirjatekstien kyselyjä vähäisempi määrä selittyy sillä, että yhden päiväkodin päiväkirjaa ei palautettu ollenkaan. Koska tutkimukseen osallistuneiden lasten ikä vaihteli yhdestä yhdeksään vuoteen, mediapäiväkirjat ovat enimmäkseen pienempien lasten vanhempien kirjoittamia. Kouluikäisten lasten kirjoittamia tekstejä oli noin kolmannes kaikista teksteistä: 165:sta tekstistä 110:ssä vastaajana oli päiväkoti-ikäinen ja 55:ssä kouluikäinen lapsi. Päiväkirjatekstien joukossa oli myös viisi lastentarhan- tai luokanopettajan kirjoitusta, joita ei otettu mukaan analyysiin.

Seuraavaksi perehdytään sekä kyselyiden että päiväkirjojen analyysiin ja myös vertaillaan keskenään kyselyiden ja päiväkirjojen luomaa kuvaa lasten media-arjesta. Lisäksi erään nimellisen kyselylomakkeen ja sitä vastaavan päiväkirjatekstin perusteella laaditaan erään lapsen mediasuhdetta kuvaava tapauskertomus.

5 Aineiston analyysi

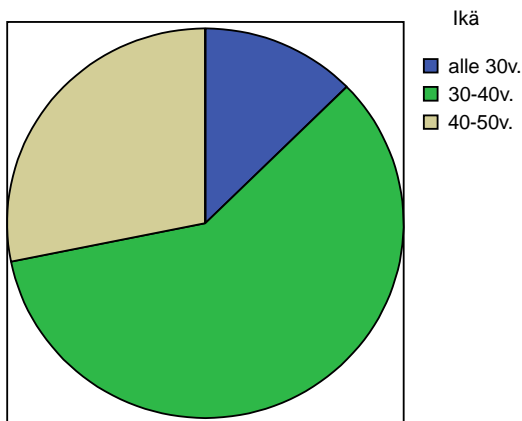
5.1 Kyselylomakkeiden analyysi ja tulokset

Vanhemmille jaetut kyselylomakkeet, 174 kappaletta, tallennettiin SPSS- tilasto-ohjelmalle. Perusdatana kyselylomakkeiden analyysissä käytettiin havaintomatriisia. Ensimmäiseksi SPSS:llä tehtiin kaikista kysymyksistä (1–15) frekvenssijot, jotka näyttivät joko yksittäisten tai luokkiin jaettujen muuttujien vaihteluvälien prosentuaalisen jakautumisen. Tällainen frekvenssijajo tehtiin siis kyselyyn vastaajasta, vanhempien ikäjakaumasta, lapsen syntymävuodesta, vastaajan koulutuksesta ja työtilanteesta, lapsen leikeistä ja harrastuksista, vanhempien ja lasten suosikkiohjelmista jne. Suurelta osin kvantitatiivisen aineiston analyysi rajoittuikin frekvenssien prosentiosuuksien ilmoittamiseen ja frekvenssitaulukoiden pohjalta tehtiin visuaalisiin esityksiin. Frekvenssien yhteydessä tarkasteltiin jonkin verran myös keskihajontaa eli kunkin muuttujan arvojen vaihtelua keskiarvon ympärillä (Metsämuuronen 2005). Esimerkiksi vanhempien mediakasvatusasenteita koskevissa kysymyksissä keskihajonta kertoi, mikä väite herätti vanhemmissa eniten erisuuntaisia ajatuksia.

Riippumattomien muuttujien (kuten lapsen iän, vanhempien iän, koulutuksen ja työtilanteen) suhdetta vertailtaviin muuttujiin (esim. leikkeihin ja harrastuksiin, katsottuihin televisio-ohjelmiin jne.) analysoitiin varianssianalyysin avulla. Ristiintaulukointia ei useiden kysymysten kohdalla voitu käyttää kyselyn pohjalta syntyneiden luokkien, kuten vanhempien koulutustaustaa kuvaavien luokkien, pienuuden vuoksi, tarvittaisiinhan ristiintaulukoinnissa vähintään neljä havaintoa yhtä luokkaa kohden (Metsämuuronen 2005). Varianssianalyysin avulla tutkittiin, erosivatko eri ryhmien keskiarvot tilastollisesti merkittävästi toisistaan (Metsämuuronen 2005), eli oliko esimerkiksi eri koulutustaustaisten lasten televisionkatselussa eroja. Jos tällaisessa yhden selittävän muuttujan varianssianalyysissä (ANOVA) saatu p-arvo kunkin riippumattoman muuttujan kohdalla oli alle 5 % (0.05), voitiin riippumattomalla muuttujalla todeta olevan yhteyttä vertailtavaan muuttujaan (Metsämuuronen 2005). Sitä, millaisia eroja eri ryhmien välillä oli, tarkasteltiin vain eri keskiarvoja vertaamalla silmämääräisesti, eli jatkoanalyysijä varianssianalyysille ei tehty. Varianssianalyysiä käytettiin esimerkiksi selvitetessä, vaikuttaako vanhemman koulutus lapsen

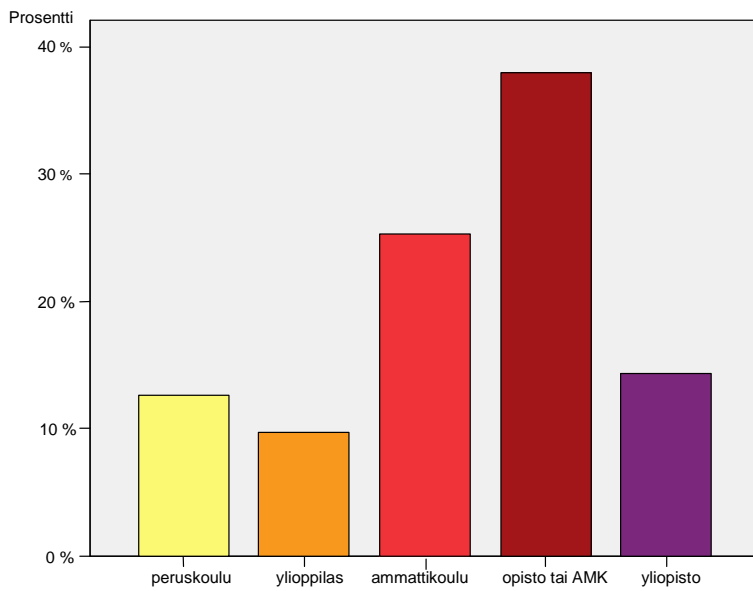
katsomiin televisio-ohjelmiin, miten lapsen ikä vaikuttaa hänen leikkeihinsä, televisionkatseiluunsa ja tietokoneenkäyttönsä. Varianssianalyysien avulla saatuja tuloksia ei kuitenkaan tässä tutkimuksessa nosteta tärkeimmiksi, sillä muuttujien prosenttijakaumat antoivat jo useimmiten riittävän paljon tietoa. Itse asiassa suurin osa tehdyistä ajoista jätetään mainitsematta tutkimuksen kvantitatiivisen osan analyysin raportoinnissa (poisjätettyjen osien tarkempi raportointi liitteessä 3). Kvantitatiivinen aineisto toimiikin lähinnä pohjana ja taustatietona laadulliselle aineistolle.

5.1.1 Taustamuuttujat: vanhempien ikä, koulutus ja työtilanne

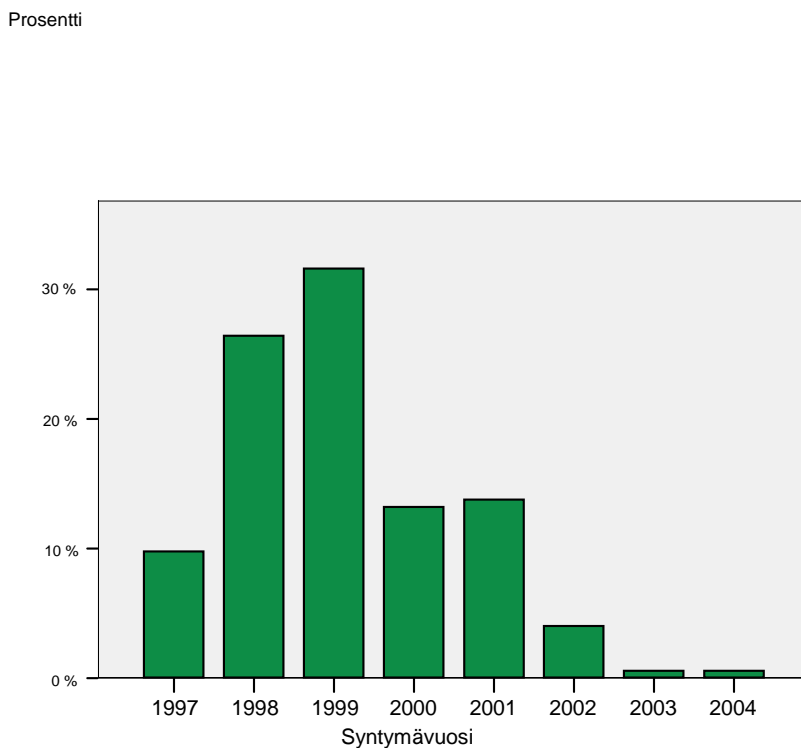
KUVA 3. Kyselyyn vastanneen vanhemman ikä

Lähestulkoon kaikki kyselyyn vastanneet (90 % vastaajista) oli äitejä, ja suurin osa vanhemmista oli 30–40-vuotiaita. Vanhemmista suurin osa oli opisto- tai ammattikorkeakoulun suorittaneita (lähes 40 % vastaajista), neljännes vastaajista oli ammattikoulun käyneitä (25 %) ja yliopistotutkinto oli noin 15 prosentilla. Lähes sama osuus oli pelkästään peruskoulun suorittaneita. Enemmistö vanhemmista oli työssäkäyviä, äideistä 87 % ja isistä 92 %, ja 12 % äideistä oli kotiäitejä. Myös opiskelevat vanhemmat luettiin kyselyä analysoitaessa työssäkäyviin.

KUVA 4. Vastaajan koulutus.

Mediamuffinssiin osallistuneiden lasten keski-ikä (kuva 5) oli 6–7 vuotta, ja lasten ikäjakauma vaihteli kahdesta yhdeksään vuoteen. Muiden perheen lasten syntymävuodet vaihtelevat välillä 1980–2006.

KUVA 5. Mediamuffinssiin osallistuneen lapsen syntymävuosi.

5.1.2 Lapsen leikit ja harrastukset

Kyselyssä pyydettiin arvioimaan, kuinka usein lapsi harrastaa erilaisia valmiiksi nimettyjä aktiviteetteja, kuten piirtämistä, lukemista, konsolipelien pelaamista, liikuntaleikkejä ja niin edelleen (ks. LIITE 1). Lasten leikeistä suosituimmaksi osoittautuvat 1) pihaleikit, ja lähes yhtä suosittuja olivat 2) piirtäminen, 3) lukeminen ja 4) liikunta tai urheilu. Lapset lukivat tai heille luettiin kirjoja keskimäärin viikoittain tai päivittäin. Lehtimäen ja Suorannan (2005) tutkimuksessa 80 % lapsista luki vähintään kerran viikossa, joten tämän tutkimuksen tulokset noudattelevat samaa linjaa.

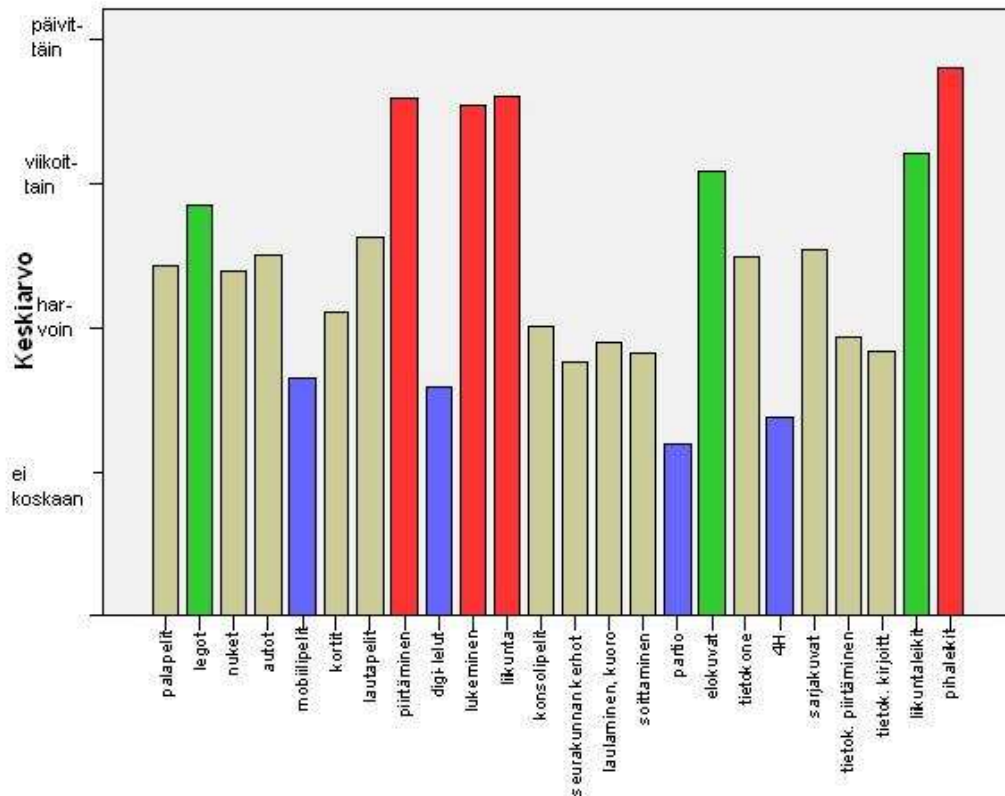
Kuudenneksi suosituin aktiviteetti oli elokuvien katselu, mutta koska vaihtoehtona ei ollut television katselua, on vaikea sanoa, kuinka suosittua se olisi ollut, ja olisiko television katselun suosio mennyt jopa pihaleikkien ohi. Suonisen (1993) tutkimuksessa 3–6-vuotiaat suomalaislapset seurasivat televisiota enemmän tai vähemmän aktiivisesti tunnista puoleentoista tuntiin päivässä. Finnpanelin (2007) katsojakyselyn mukaan 4–9-vuotiaat lapset katsoivat vuonna 2006 televisiota päivittäin puolestaan keskimäärin 68 minuuttia. Buckinghamin (2003) mukaan useimmissa teollisuusmaissa lapset käyttävät enemmän aikaa televisionkatseluun kuin koulunkäyntiin tai mihin tahansa toimintaan, nukkumista lukuun ottamatta (ks. myös Livingstone & Bovill 2001). Valkosen, Pennosen ja Lahikaisen (2005) tutkimuksessa 6–7-vuotiaat lapset käyttivät päivittäin televisionkatseluun noin 1,4 tuntia, mikä sijoittuu kansainvälisessä vertailussa keskivälille. (Myöhemmin käsiteltävät päiväkirjat antavat jotain osviittaa siitä, minkä verran tämän tutkimuksen lapset katsovat televisiota päivittäin.)

Tietokonetta lapset käyttivät vanhempien mukaan viikoittain tai harvoin, ja mobiili- ja konsolipelien pelaaminen oli vielä harvinaisempaa. Tulos on melko yllättävä, sillä esimerkiksi Ermin, Mäyrän ja Heliön (2005) tutkimuksessa 10–12-vuotiaista lapsista suurin osa (75 %) pelasi elektronisia pelejä ainakin kerran viikossa, mutta ikäeron vuoksi tutkimukset eivät olekaan vertailtavissa. Tämän tutkielman aineistosta kävi ilmi, että pelien pelaaminen kasvaa iän myötä: nuorimmat 2–3-vuotiaat lapset eivät pelanneet konsolipelejä oikeastaan koskaan, kun taas 6–9-vuotiaat pelasivat niitä keskimäärin harvoin eli harvemmin kuin kerran viikossa. Toisaalta sekä pienet että isommat lapset käyttivät tietokonetta kyselyn mukaan useammin kuin muita elektronisia pelejä, 6–9-vuotiaiden lasten käyttäessä tietokonetta keskimäärin kerran viikossa.

Hollantilaisessa tutkimuksessa (Nikken 2000) 7–12-vuotiaiden lasten suosikkiaktiviteetteja olivat

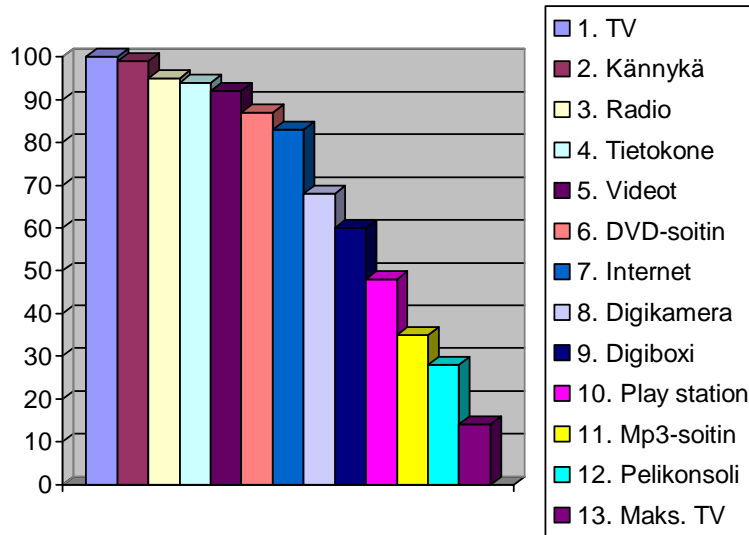
puolestaan 1) videopelit, 2) pihaleikit, 3) urheilu, 4) TV, 5) lautapelit 6) musiikin kuuntelu 7) piirtäminen ja käsityöt 8) kirjojen lukeminen 9) sarjakuvat ja 10) musiikin tekeminen. Japanissa puolestaan on havaittu, että lasten television katselu ja videopelien pelaaminen ovat lisääntyneet perinteisten leikkien ja ulkoliikunnan vähentymisen kustannuksella (Sakamoto 2000). Täytyy huomioida, että lasten ikien vuoksi suoraa vertailua tämän tutkimuksen tulosten kanssa ei voida tehdä, mutta vaikuttaisi siltä, että suomalaiset lapset pelaavat vähemmän videopelejä kuin vaikkapa japanilaiset tai keskieurooppalaiset lapset.

Tämän tutkimuksen kyselyn mukaan huoli lasten liiallisesta mediankäytöstä olisi turhaa, sillä lasten arkeen vaikuttaisi kuuluvan myös perinteisiä ajanviettotapoja (ks. myös Matikkala & Lahikainen 2005). Toisaalta vanhempien voi olla vaikea arvioida lastensa mediankäytön määrää, sillä he eivät välttämättä ole aina läsnä, kun lapsi puuhastelee median parissa (Pennonen, Valkonen & Lahikainen 2005).

KUVA 6. Lasten leikit ja harrastukset keskimäärin.

5.1.3 Mediavälineet kotona

KUVA 7. Medialaitteiden yleisyys kodeissa (%).

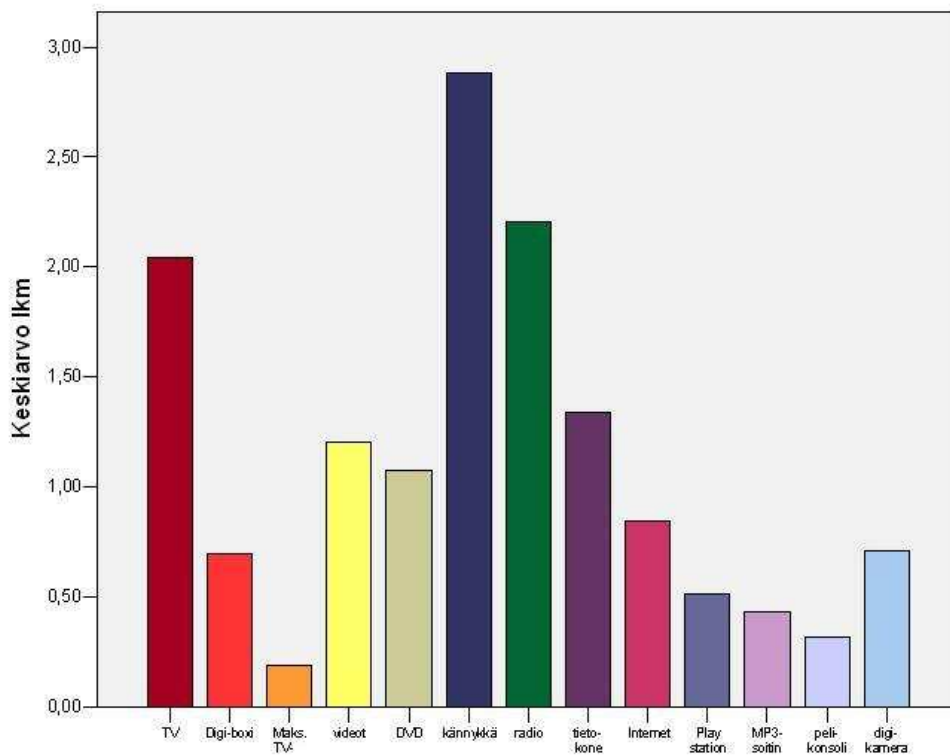
Yleisin kotona oleva mediaväline oli kyselyn mukaan televisio, joka oli kaikissa paitsi yhdessä kodissa. Televisioiden keskimääräinen lukumäärä kotona oli kaksi, ja niiden lukumäärä talouksissa vaihteli nolasta viiteen. Toiseksi yleisin laite oli kännykkä, joka oli lähes 99 %:ssa talouksista. Kännyköiden keskimääräinen lukumäärä oli myös kaikista laitteista suurin, noin kolme. Tämä tarkoittaa sitä, että hyvin usein perheessä oli kännykkä vanhempien lisäksi heidän lapsillaan. Lapset ja nuoret vaikuttavatkin Oksmanin ja Rautiaisen (2001) mukaan omaksuneen kännyköiden käytön sujuvasti. Lisäksi heidän matkaviestintäkulttuurissaan on myös erityispiirteitä, kuten soittoäänien lataaminen ja kännyköiden ”personointi” (Oskman & Rautiainen 2001).

Radio ja tietokone olivat keskenään lähes yhtä yleisiä mediavälineitä. Radio oli 95 %:ssa kodeista, kun taas tietokone oli noin 94 %:ssa talouksista. Onkin mielenkiintoista, että televisio oli kyselyn mukaan yleisempi laite kuin radio. Toisaalta kaikki vastaajat eivät välttämättä mieltäneet stereoissa, kännyköissä tai muissa laitteissa olevaa radiota radioksi. Radioiden keskimääräinen lukumäärä oli noin kaksi, kun taas tietokoneiden keskimääräinen lukumäärä oli noin yksi. Viidenneksi yleisin laite, videot, oli 92 %:ssa kotitalouksista. Sen uudempi vastine, DVD-soitin oli 87 %:ssa kodeista. Internet-yhteys oli 83 %:ssa kodeista ja digikamera lähes 70 %:ssa perheistä.

Harvinaisin kotitalouksissa esiintyvä medialaite oli maksulliset tv-kanavat, joita oli vain 14 %:ssa talouksista. Toisaalta digiboksi oli jo 60 %:ssa kodeista vuonna 2006 kerätyssä aineistossa, ja tähän

päivään mennessä digiboksien määrä Suomessa on jo varmasti kasvanut huomattavasti. Toiseksi harvinaisin medialaite, pelikonsoli, oli kuitenkin lähes kolmanneksessa kodeista. Myös MP3-soittimia oli vielä kohtalaisen vähän.

Kaiken kaikkiaan vaikuttaa siltä, että suurimman osan lapsista (yli 75 %) saatavilla on ainakin televisio, tietokone internet-yhteyksineen, radio, kännykkä, videot ja DVD-soitin. Tämän lisäksi reilulla 60 %:lla lapsiperheistä on uudempia digiajan keksintöjä, joiden määrän voisi olettaa kasvavan vuosien saatossa. Kun tarkastellaan kuvan 7 pylväsdiagrammia vaikuttaa siltä, että varsinaisia pelikonsoleita, kuten Play Stationeita, on lapsiperheissä vielä vähän, alle 50 % perheistä. Täytyy kuitenkin huomioida, että se ei tarkoita, ettei lapsi voisi pelata pelejä – tietokone on suomalaistutkimusten mukaan yleisin peliväline (Ermi, Mäyrä & Heliö 2005). Mediavälineiden yleisyyden ja määrän perusteella vaikuttaa siltä, että tietokoneiden ja kännyköiden käyttö, puhumattakaan vanhemmasta mediasta, on luonnollinen osa nykylasten arkea (ks. Inkinen 2005). Viime vuosina lasten mediavälineympäristön muutos onkin ollut nopeaa (Koivusalo-Kuusivaara 2007). Seuraavassa kuvassa 8 näkyy kotona olevien mediavälineiden keskimääräinen lukumäärä perheissä.

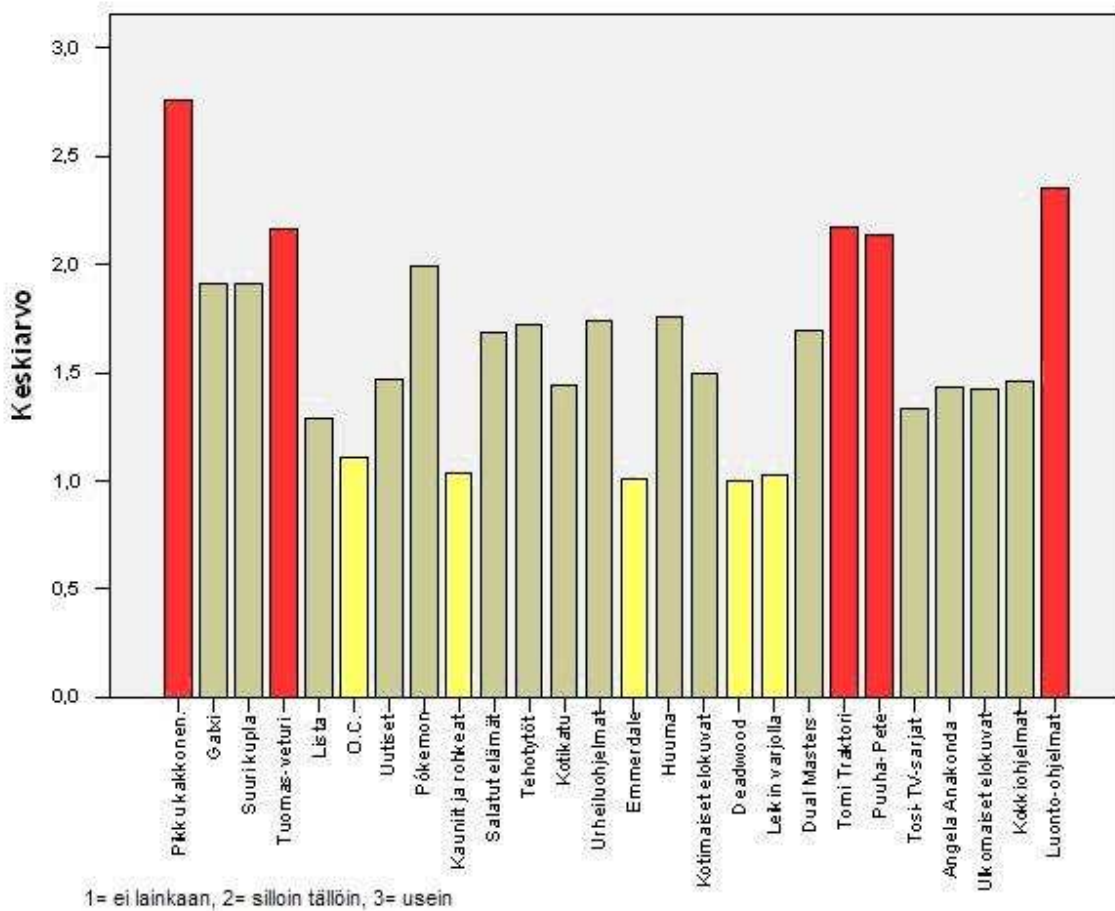

KUVA 8. Kodeissa olevien medialaitteiden lukumäärä keskimäärin.

Laitteiden sijainti kodeissa viittaa siihen, että enimmäkseen mediavälineitä käytetään vielä näin pienten lasten perheissä yhteisissä tiloissa, kuten olohuoneessa. Lähestulkoon kaikkien laitteiden yleisin sijainti oli olohuone, mutta esimerkiksi televisio oli 40 %:ssa perheistä ja videot 20 %:ssa perheistä lastenhuoneessa. Myös Lehtimäen ja Suorannan (2001) tutkimuksessa 40 %:lla lapsista oli televisio omassa huoneessa. Yleinen kehityslinja näyttääkin olevan, että medialaitteita on yhä enemmän lasten omissa huoneissa (Lahikainen, Hietala, Inkinen, Kangassalo, Kivimäki & Mäyrä 2005, Buckingham 2000, von Feilitzen 2000). Tähän ovat syynä muun muassa perheiden taloudellisen tilanteen parantuminen, mutta myös sosiaaliset ja kulttuuriset tekijät (Koivusalo-Kuusivaara 2007). Toisaalta mediavälineiden saatavuus ei välttämättä tarkoita, että niitä käytettäisiin, ja lapset osaavat myös halutessaan hakeutua kotoa puuttuvien mediavälineiden luokse kavereiden koteihin, kouluun ja kirjastoon (Suoninen 2004, Koivusalo-Kuusivaara 2007).

Erilaisten mediavälineiden yleistymisen lisäksi perheiden media-arki on muuttunut siten, että mediasisällöt ovat monipuolistuneet, ja siten lapsilla on yhä enemmän vaihtoehtoja mediavalintojensa suhteen (Koivusalo-Kuusivaara 2007). Koivusalo-Kuusivaaran (2007) mukaan valintavaihtoehtojen lisääntyminen on johtanut lastenkin mediankäytön individualisoitumiseen. Täytyy kuitenkin muistaa, että valintavaihtoehtojen saatavuutta enemmän lapsen mediavalintoja ohjaavat perheen elämäntyyli ja lapsen lähtökohdat (Koivusalo-Kuusivaara 2007). Seuraavissa luvuissa esitellään Mediamuffinssiin osallistuneiden lasten preferenssejä televisionkatselun ja tietokoneen käytön suhteen.

5.1.4 Television katselu

KUVA 9. Lasten suosikkiohjelmat.

Kyselyssä pyydettiin merkitsemään annetuista vaihtoehdoista (ks. kuva 9) perheen aikuisten ja lasten suosituimmat ja vähiten katsotuimmat televisio-ohjelmat. Aikuisten katsotuin televisio-ohjelma olivat uutiset ja lasten puolestaan Pikku Kakkonen. Myös Finnpanelin (2006) katsojakysely ja Koivusalo-Kuusivaaran (2007) tutkimuksen tulokset antavat tukea Pikku Kakkosen suosiolle. Kestosuosikki Pikku Kakkosen menestystä selittävät sekä siinä käytetty suomen kieli että perheille sopiva lähetysaika (Koivusalo-Kuusivaara 2007). Suonisen (1993) mukaan Pikku Kakkosen suosio johtuu suurelta osin myös sen lapsiperheissä saamasta lähes institutionaalisesta asemasta.

Sekä aikuisten että lasten suosikkiohjelmien kärkeen nousivat luonto-ohjelmat, aikuisilla lisäksi ajankohtais- ja dokumenttiohjelmat. Luonto-ohjelmien lisäksi lapset suosivat lastenohjelmia,

kuten Tomi Traktoria, Tuomas-veturia ja Puuha-Peteä. Finnpanelin vuoden 2006 kevään tilastoissa eniten lapsikatsojia keränneet yksittäiset lastenohjelmien jaksot olivat Disney'n Nokkapokka, Disney'n klassikkopiirretyt, Pikku Kakkonen ja Galaxi. Onkin huomattava, että kyselylomakkeessa ei ollut erillisenä vaihtoehtona piirrettyjä, tosin avoimeen vastausvaihtoehtoon melko moni vanhempi oli kirjoittanut ”piirretyt” tai ”aamun piirretyt”. Olisi mielenkiintoista tietää, miten ne olisivat menestyneet, sillä Koivusalo-Kuusivaaran (2007) 4–6-vuotiaita lapsia koskevassa televisionkatselututkimuksessa piirretyt olivat sekä tyttöjen että poikien suosiossa.

Vähiten suosittujen joukkoon tässä tutkimuksessa annetuista vaihtoehdoista sekä lapsilla että aikuisilla jäi kotimainen sarja Salatut elämät. Tulos on sikäli yllättävä, että lasten mediapäiväkirjoissa ohjelma mainitaan melko usein. Myös muut tutkimustulokset ovat vastakkaisia tälle tiedolle: esimerkiksi Korhosen (2002) eräässä päiväkodissa toteuttamassa kyselyssä pääosa lasten suosikkiohjelmista oli kyllä lastenohjelmia, mutta 5–6-vuotiaat listasivat suosikkiohjelmakseen myös Salatut elämät (ks. myös Kytömäki 2001, Koivusalo-Kuusivaara 2007, 130). Myös Finnpanelin katsojakyselyssä keväällä 2006 eräs Salattujen elämien jakso sai yli miljoona katsojaa, mikä oli huhti-toukokuun kauden viidenneksi kovin tulos. Salatut elämät voidaankin luokitella perhesarjaksi, jota ei arvosteta paljoa, vaikka sekä perheen lapset että aikuiset seuraavat sitä aktiivisemmin tai passiivisemmin (Alasuutari 1991a).

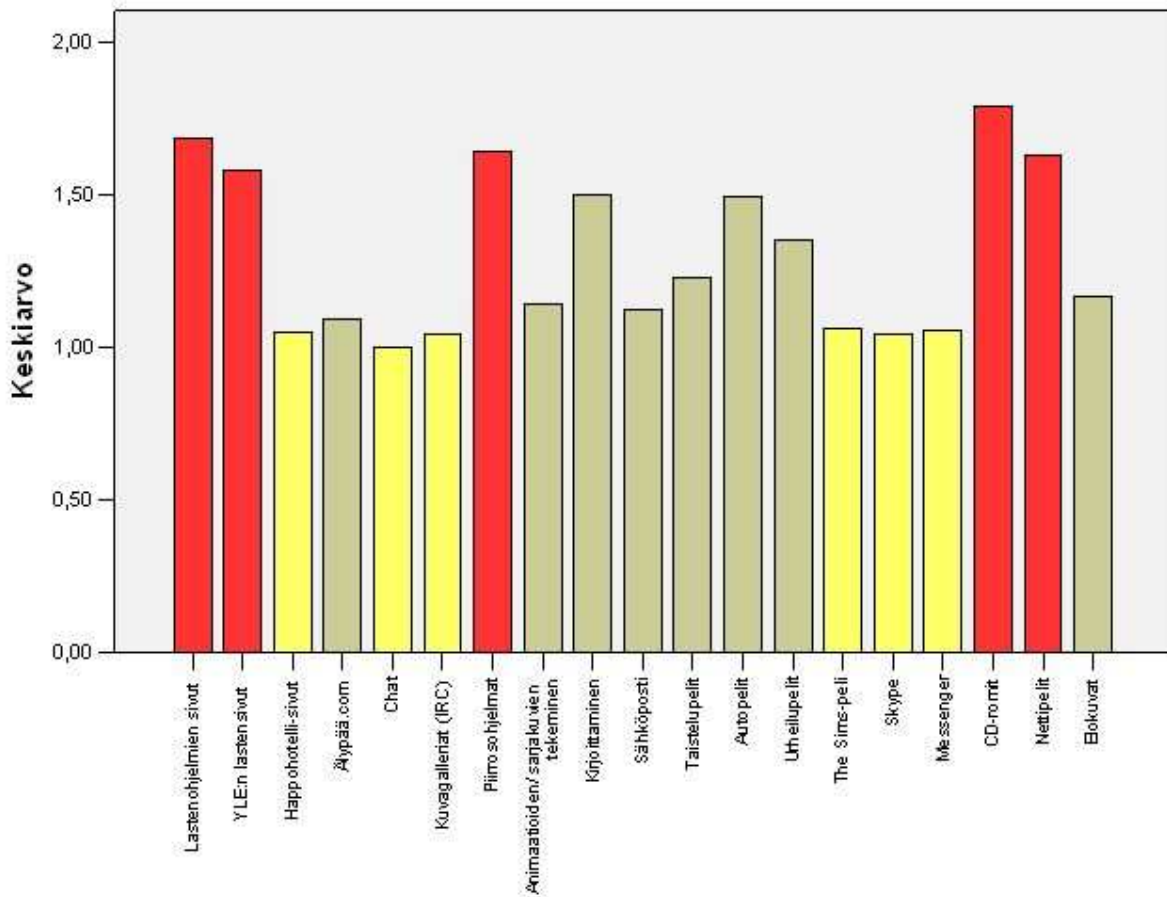
Kyselyn tuloksiin onkin tässä kohtaa saattanut vaikuttaa sosiaalisen suotavuuden paine, yleisesti hyväksyttävän vastauksen odotus (Alasuutari 1991a). Television katselututkimuksissa on nimittäin havaittu, että ihmiset yleensä vähättelevät ensinnäkin katsomiseen käytettyä aikaa ja toiseksi korostavat niitä ohjelmatyyppejä, joita pidetään arvokkaampina, kuten uutis- ja dokumenttiohjelmia (Alasuutari 1991b, Mustosen 2000, mukaan). Tämä saattaa selittää sen, miksi päiväkirjat kertovat kyselyille vastakkaista tietoa muun muassa Salattujen elämien suosiosta.

Lasten televisio-ohjelmien valintoja ohjaavat erityisesti lapsen ikä ja sukupuoli. Eurooppalaisessa vertailututkimuksessa huomattiin, että 6–7-vuotiaista lapsista molempien sukupuolien edustajat pitivät eniten piirretyistä ja toiseksi eniten erilaisista sarjaohjelmista (Garitaonandia, Juaristi & Olega 2001, Koivusalo-Kuusivaaran 2007 mukaan). Eroavaisuuksia sukupuolen välillä oli saippuasarjojen, perheohjelmien, makasiiniohjelmien ja komedioiden kohdalla: tytöt pitivät enemmän saippuasarjoista ja perheohjelmista kuin pojat, joiden suosikkilistalle makasiini- ja perheohjelmien lisäksi kuuluivat komediat (Garitaonandia, Juaristi & Olega 2001, Koivusalo-Kuusivaaran 2007 mukaan). Tämän tutkimuksen kyselyssä ei kysytty lapsen sukupuolta, joten vastaavien vertailujen tekeminen kyselyaineiston varassa on mahdotonta.

Vain 1 % vanhemmista kertoi lapsensa katsovan televisiota yksin, ja 87 % lapsista katsoi kyselyn mukaan televisiota aikuisen kanssa. Television katselun luonne perheissä onkin yleensä hyvin sosiaalinen: perheen kesken neuvotellaan, mitä ohjelmia katsotaan, mutta sekä vanhemmat että lapset saattavat valita katsomansa ohjelmat myös puhtaasti seuran perusteella (Alasuutari 1991a). Toisaalta, kuten jo todettu, vanhemmat eivät aina tiedä, missä ja milloin lapset televisiota katsovat (Pennonen, Lahikainen & Valkonen 2005). Edellä mainitussa päiväkotikyselyssä (Korhonen 2002, 47) lasten arvioitiin olevan yksin noin puolet tunnin mittaisesta päivittäisestä televisionkatseluajasta ja noin puolet vanhempiensa kanssa. Kytömäen (1991) tutkimuksessa koululaisista noin 10 % kertoi katsovansa televisiota yksin joko olohuoneessa tai omassa huoneessaan. Kuitenkin yleisin syy tähän oli vanhempien kiireisyys tai perheen lasten suuri ikäero, eli ”epäsosiaalinen” televisionkatselu ei välttämättä ollut lapselle mieluisin vaihtoehto (Kytömäki 1991). Toisaalta Matikkalan ja Lahikaisen (2005) tutkimuksessa 8–10-vuotiaat lapset kertoivat mieluiten katsovansa televisiota nimenomaan yksin, jolloin he voivat itse valita ohjelmansa, mutta lähes yhtä mielellään he katsoivat ohjelmia kavereidensa tai sisarustensa kanssa.

5.1.5 Tietokoneen käyttö

Yleisesti ottaen lapset käyttivät vanhempien näkemyksen mukaan tietokonetta vain silloin tällöin. Suosituin aktiviteetti tietokoneella oli CD-romien pelaaminen. Tämän jälkeen tulivat lastenohjelmien nettisivut, kuten YLE:n lastensivu, piirrosohjelmat, nettipelit ja kirjoittaminen. Harvinaisinta vanhempien mukaan olivat ”chattien”, Skypen tai Messengerin käytöt, IRC-gallerioiden selailu, Habbohotelli-sivut sekä the Sims -pelin pelaaminen. Tämä on sinänsä yllättävää, sillä jo 10–12-vuotiaiden lasten suosikkipeli oli Ermin, Mäyrän ja Heliön (2005) pelitutkimuksessa juuri the Sims -peli, jota seurasivat Harry Potter, GTA (Grand Theft Auto), Tony Hawk Pro Skater sekä Supermario. Toisaalta kyselylomakkeessa ei mainittu nimeltä mitään muita tietokonepelejä kuin the Sims, mikä tekee suosikkipelien ja -aktiviteettien vertailun vaikeaksi näiden tutkimusten osalta.

KUVA 10. Lasten suosikkiaktiviteetit tietokoneella. (k.a.1=ei koskaan, 2=silloin tällöin)

5.1.6 Tekstimediaympäristö

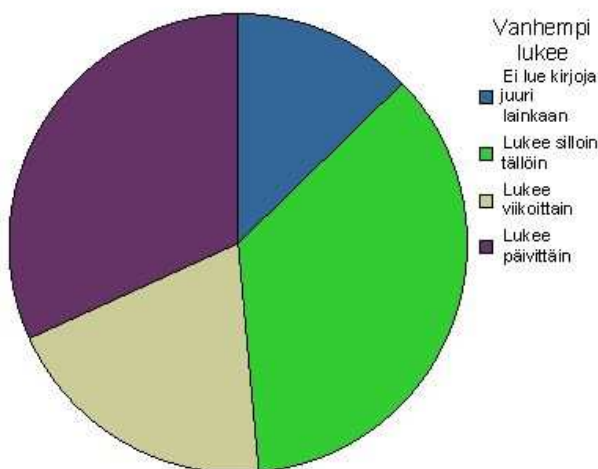
Kyselyissä kartoitettiin myös perheen tekstimediaympäristöä eli printtimedian käyttöä. Kotitalouksiin tuli keskimäärin yksi (k.a. 1,4) sanomalehti, ja perheisiin tulikin keskimäärin enemmän aikakauslehtiä (k.a. 2,2) kuin tilattuja sanomalehtiä. Lastenlehtiä (k.a. 1,2), kuten Aku Ankkaa, tilattiin koteihin lähes yhtä paljon kuin muita aikakauslehtiä. Suomen aikakauslehtien liiton (2006) mukaan Aku Ankka on lukijamäärältään suurimpien aikakauslehtien listalla, heti ilmaisjakelulehtien jälkeen. Sanomalehtien määrä oli yhteydessä vanhempien ikään, sillä iäkkäämpien vanhempien kotitalouksiin tuli useampi sanomalehti kuin nuorempien vanhempien.

Perheistä lähes neljännekseen (24 %) ei tullut ollenkaan aikakauslehtiä. Eniten kyselyn perheisiin tilattiin aihepiiriltään perhettä ja kotia käsitteleviä lehtiä. Seuraavaksi suosituimpia olivat viihde- ja televisiolehdet, kuten Seiska, sekä naistenlehdet. Vain alle 10 % vanhemmista kertoi ostavansa säännöllisesti iltapäivälehtiä. Nämä tulokset noudattavat myös Suomen aikakauslehtien liiton

tutkimustietoa: Aku Ankan jälkeen suurin aikakauslehti Suomessa vuonna 2006 oli Seiska, jota seurasivat koko perheen lehdet Apu, ET ja Seura.

Koulutuksen vaikutus kotiin tulevien aikakauslehtien määrään näyttää olevan merkittävä. Aikakauslehtiä tuli selkeästi eniten yliopistotutkinnon tehneille vanhemmille (keskimäärin 3,7 lehteä) ja vähiten peruskoulun käyneille vanhemmille (keskimäärin 1,2 lehteä). Lastenlehtien tai sanomalehtien lukumäärään vanhempien koulutus ei vaikuttanut tilastollisesti merkittävästi.

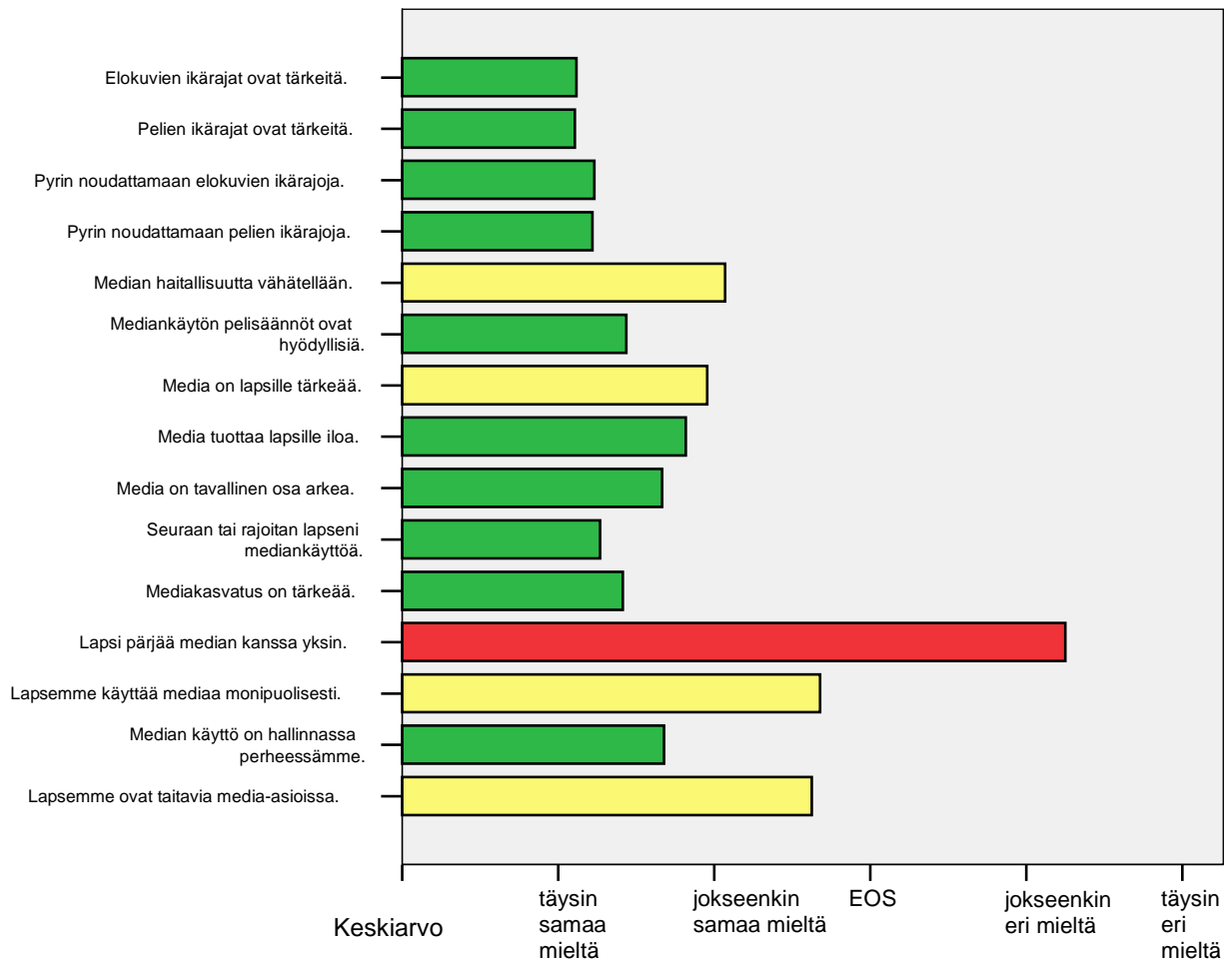
Useimmat vanhemmista sanoivat lukevansa silloin tällöin, muutaman kirjan vuodessa (36 %). Toisaalta lähes yhtä suuri osuus (32 %) kertoi lukevansa päivittäin. 13 % vastaajista ei lukenut lainkaan kirjoja. Voisi olettaa, että vanhempien lukuharrastus vaikuttaisi myös lasten lukuharrastukseen – mikäli kodissa on kirjoja saatavilla ja lukemiseen suhtaudutaan myönteisesti, on lapsenkin helpompi tarttua kirjaan. Varianssianalyysi ei kuitenkaan osoittanut selvää korrelaatiota vanhemman koulutuksen ja lapsen lukuharrastuksen välillä.

KUVA 11. Vanhemman lukuharrastus.

5.1.7 Vanhempien mediakasvatusasenteet

Kyselyssä pyydettiin myös ottamaan kantaa mediakasvatusta ja lasten mediankäyttöä koskeviin väitteisiin (ks. kuva 12). Vanhemmat olivat pääosin samaa mieltä mediakasvatusta koskevien väitteiden kanssa, mutta lasten mediankäyttöä koskevat väitteet jakoivat mielipiteet. Useimmat näkivät sekä pelien että elokuvien ikäraajat että niiden noudattamisen ehdottoman tärkeänä. Väite *Lapsi pärjää median kanssa yksin* herätti eniten vastustusta. Myös väitteet *Lapsemme ovat taitavia media-asioissa* ja *Lapsemme käyttää mediaa monipuolisesti* herättivät eriäviä mielipiteitä.

KUVA 12. Vanhempien mediakasvatusasenteet.

Eri-ikäisten vanhempien mielipiteet mediakasvatuksesta eivät eronneet huomattavasti toisistaan. Vain lapsen taitavuudesta media-asioissa oltiin eri mieltä: nuorimmat vanhemmat (alle 30-vuotiaat) suhtautuivat kaikista epäileväisimmin lastensa mediataitoihin, kun taas yli 30-vuotiaat vanhemmat luottivat lastensa mediataitoihin aavistuksen enemmän. Siihen voi olla syynä, että vanhempien aikuisten mediataidot sinänsä ovat heikompia, minkä takia he olettavat omien lastensa osaavan enemmän kuin he itse. Lasten tekniset medialaitteiden käyttötaidot saattavat myös hämätä aikuisia, sillä välttämättä lapsi ei ymmärrä kokemiansa mediasisältöjä (Matikkala & Lahikainen 2005). Matikkala ja Lahikainen (2005, 99) muistuttavat, että ”käyttötaito ja medialukutaito ovat eri asioita”.

Kaikista suurin hajonta mielipiteissä olikin väitteen *Lapseni on taitava media-asioissa* kohdalla. Reilut 30 % vanhemmista oli jokseenkin samaa mieltä väitteen ”lapsemme ovat taitavia media-

asioissa” kanssa, mutta toisaalta lähes 30 % vanhemmista ei osannut sanoa omaa kantaansa asiaan. Jopa lähes 20 % vanhemmista oli hieman eri mieltä väitteen kanssa. Myös väite lapsen mediankäytön monipuolisuudesta aiheutti eriäviä mielipiteitä.

Vanhemman koulutus vaikutti olevan yhteydessä siihen, miten tärkeänä vanhempi piti mediakasvatusta. Koulutus oli yhteydessä erityisesti mielipiteisiin ikärajojen, mediankäytön pelisääntöjen ja mediakasvatuksen sekä lapsen mediankäytön rajoittamisen tärkeydestä. Pääosin korkeasti koulutetut vanhemmat olivat tarkempia lastensa mediankäytöstä ja näkivät mediakasvatuksen tärkeämpänä kuin peruskoulun käyneet vanhemmat. Lapsen iällä ei ollut vaikutusta vanhempien mielipiteisiin.

Osa vanhemmista (46) kertoi myös ajatuksiaan mediavanhemmuudesta avoimissa vastauksissa. Suurin osa vastauksista (20) koski lasten mediankäytön rajoittamista ja valvontaa. Näissä perheissä vanhemmat seurasivat lastensa mediankäyttöä ja useissa perheissä oli myös mediankäytön sääntöjä.

Valvomme tiukasti lasten TV:n katselua ja noudatamme ikärajoja. TV ei ole "turhaan" auki, ainoastaan, kun katsomme jotain tiettyä ohjelmaa. Valvomme myös lasten uutisten katselua. (Kouluikäisen lapsen äiti)

Useimmiten vanhempia huolettaakin, miten, miksi ja milloin lasten mediankäyttöä tulisi valvoa - vai onko mediankäyttö ylipäättänsä ongelmallista (Inkinen 2005). Median varhainen tulo lapsuuteen puhututtaa vanhempia (Oksman & Rautiaisen 2001, Buckingham 2000).

Muutamassa perheessä (7) mediaa pidettiin suorastaan uhkana tai vähintäänkin riesana. Näiden vanhempien mielestä media saattaa viedä tuhraan aikaa tärkeämmiltä aktiviteeteilta, ja he kritisoivat myös median väkivaltaisuutta ja lapsiin kohdistuvaa mainontaa. Eräs äiti totesi, että joskus tekisi mieli viedä televisio kokonaan pois. Sitä vastoin kolmessa perheessä luotettiin lasten mediankäyttötaitoihin. Oksman ja Rautiainen (2001) nimittävät tällaista positiivista suhtautumista lasten mediankäyttöön käyttöoptimismiksi: vanhemmat idealisoivat lasten luontevaa suhdetta mediateknologiaan ja näkevät lasten mediankäyttötaidot aiheettoman optimistisesti. Edellä mainituissa perheissä lapset saivat päättää itse esimerkiksi katsomistaan televisio-ohjelmista.

Lapsemme saavat melko vapaasti päättää itse, milloin ja mitä katsovat/pelaavat. Toistaiseksi muut pelit ja leikit paljon tärkeämpiä. Tietävät ohjelmat ja pelit, joita saavat katsoa/pelata. (Päiväkoti-ikäisen lapsen vanhempi)

Toisaalta moni vanhempi (14) valitti mediavanhemmuuden vaikeuksista ja mediankäytön valvomisen mahdottomuudesta. He tunsivat tasapainoilevansa lasten media-ajanhallinnan kanssa ja totesivat, että perheessä, jossa on paljon eri-ikäisiä lapsia, on mutkikasta asettaa rajoja

mediankäytölle. Myös mediatulvaa pidettiin syynä käytön valvomisen hankaloitumiselle. Osa vanhemmista vaikuttikin hämmentyneeltä oman mediavanhemmuutensa suhteen.

Aikuiset "putoaa" herkästi kehityksen kelkasta, lapset tuntuvat tietävän jo enemmän esim. nettipeleistä kuin minä. Ts. mediavanhemmuutta on opiskeltava! Muuten rajojen asettaminen vaikeutuu. (Kouluikäisen lapsen vanhempi)

Osa vastanneista vanhemmista (8) pohti lähinnä omaa mediavanhemmuuttaan ja kertoi perheensä mediakasvatuksen periaatteista. Yleensä ottaen mediavanhemmuus tarkoitti vastanneille peli- ja katseluajkojen asettamista, mediasisällöistä keskustelemista ja rajoituksia.

Media on hyvä keino tiedottaa asioista, aikuisten pitäisi osata / voida rajoittaa, mitä lapsi kuulee, näkee ja kokee. Asiat pitää puhua, jotta lapsi ymmärtää asiat oikein. (Päiväkoti-ikäisen lapsen äiti)

Myös muu tutkimus tukee tällaista kuvaa mediavanhemmuuden sisällöstä (Buckingham 2000, Ermi, Mäyrä & Heliö 2005.) Caronin ja Caronian (2000) lasten televisionkatselua koskevassa tutkimuksessa useimpien perheiden vanhemmat säätelivät tavalla tai toisella lastensa mediankäyttöä. Vanhemmat saattoivat antaa luvan katseluun, katsoa televisiota lapsen seurana, rajoittaa lapsen ajankäyttöä (esim. ruokailun aikana keskustelu ja läksyjen tekeminen menivät katselun edelle) sekä kieltää sisällöt, joita he eivät pidä lapsille sopivana (Caron & Caronia 2000).

Ehkäpä paljon puhuttu mediavanhemmuus ei sittenkään ole kovin ihmeellinen asia. Eräs nuori vanhempi totesi kyselyn lopuksi, että mediakasvatus ei ole sen kummempaa kuin kasvatus yleensäkin – rajojen asettamista. Samaan tulokseen on tullut myös mediakasvatuksen asiantuntija Sirkku Kotilainen (2002, 34), joka toteaa, että mediakasvatus on ”perusteltuja rajoja ja tukea eri tilanteissa”. Vanhempien kyselyvastaukset osoittavat sen, että lasten mediankäyttöön on lähes mahdotonta suhtautua välinpitämättömästi. Lasten mediankäyttö pakottaa vanhemman asettumaan vastuulliseen rooliinsa kasvattajana (Caron & Caronia 2000).

Caron ja Caronia (2000) päättelevät, että vanhempien käytös ja roolit riippuvat siitä, millaisena he näkevät median. Heidän tutkimuksessaan perheen median kulutuskäytänteet ja vanhempien haastatteluvastaukset paljastivat kolmenlaista suhtautumista lasten televisionkatseluun:

1. Television näkeminen pelkkänä viihteenä, jolloin vanhempi aliarvioi television potentiaalista positiivista vaikutusta lapseen ja näkee tehtävänään vain lasten televisionkatselun ajallisen rajoittamisen.
2. Television näkeminen turvallisen oppimisen kontekstina ja keskustelun herättäjänä, jolloin vanhempi pitää tehtävänänsä ohjelmien katsomista ja niistä keskustelemista yhdessä lapsen

kanssa.

3. Television näkeminen ikävien vaikutusten suorana aiheuttajana, jolloin vanhempi näkee roolinsa vaarallisen sisällön sensuroijana. (Caron & Caronia 2000.)

Näiden suhtautumistapojen voisi olettaa pätevän myös muihin medioihin. Myös tämän tutkimuksen vanhempien media-asenteet voi helposti jakaa edellä mainittuihin Caronin ja Caronian (2000) suhtautumistapoihin.

1) Median näkeminen viihteenä, ajallinen rajoittaminen

Ikärajoja noudatetaan, pleikkaria & tietokonepelejä vain viikonloppuisin rajoitetun ajan valvotusti. (Kouluikäisen lapsen vanhempi)

2) Turvallinen oppimisen konteksti, käyttö yhdessä lapsen kanssa

Rajoitamme TV:n, videon, PC-pelien käyttöaikoja sekä ikärajojen yli menevien ohjelmien & pelien käyttöä ja katselua. Yhdessä katsotaan paljon elokuvia. (Päiväkoti-ikäisen lapsen vanhempi)

Keskustelemme ohjelmista ja uutisista lapsen kanssa. (Päiväkoti-ikäisen lapsen vanhempi)

3) Ikävien vaikutusten suora aiheuttaja, sisällön sensurointi

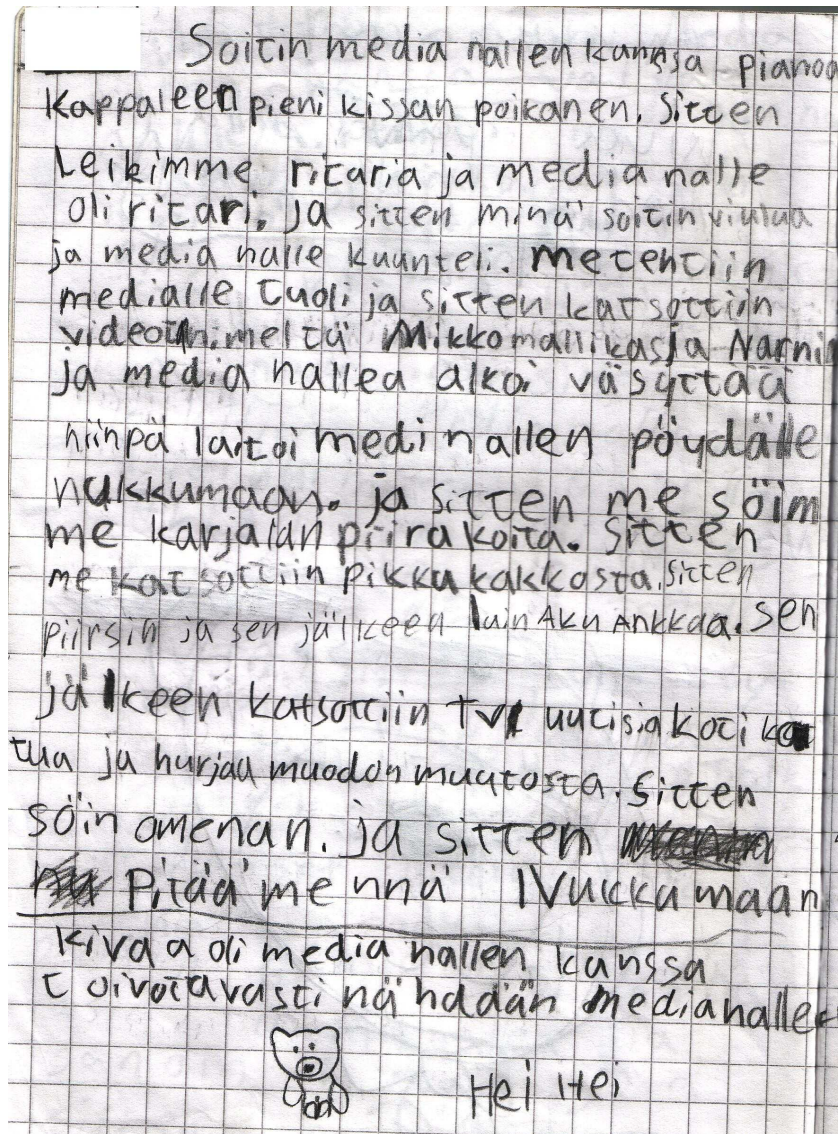
"Poliisina" saa koko ajan olla! Mitä isommaksi lapsi tulee, sitä enemmän tulee vaikutetta kavereilta, aina tuntuu olevan enemmän niitä, jotka saavat katsoa ja pelata mitä vaan! (Päiväkoti-ikäisen lapsen vanhempi)

Oma esimerkki on tärkeä tässäkin asiassa. Rajat on oltava: lasta on suojeltava asioilta, jotka eivät kuulu lapsen maailmaan. (Päiväkoti-ikäisen lapsen vanhempi)

Mielestäni kasvavan lapsen aika kuluu hukkaan TV:n & tietokonepelien/netin myötä ja ne aiheuttavat veltostumista ja liikalihavuutta. (Päiväkoti-ikäisen lapsen vanhempi)

Kaiken kaikkiaan perheen kasvatusilmapiiri vaikuttaa siihen, millaiseksi lapsen mediakäytännöt muotoutuvat ja millaisena lapsi näkee kokemusympäristönsä (Inkinen 2005). Vanhempien mediakasvatusasenteiden valossa onkin mielenkiintoista peilata lasten kirjoittamia mediapäiväkirjoja, joita esitellään seuraavassa luvussa.

5.2 Mediapäiväkirjojen analyysi ja tulokset

KUVA 13. Koululaisen kirjoittama mediapäiväkirja

Mediapäiväkirjat kuvastivat elävästi lasten ja heidän perheidensä arkea: vierailuja sukulaisten ja ystävien luona, yhteisiä ruokahetkiä ja television katselua päivän päätteeksi. Erilaisista ohjeistuksista riippuen jotkut kirjoittajat keskittyivät erityisesti päivän aikana tapahtuneeseen puuhasteluun median parissa, kun taas toiset kirjoittajat kuvailivat koko arkipäivän tai viikonlopun

tapahtumia aina syödyistä ruokalajeista iltapesuun ja -satuun. Ohjeistuksesta riippuen myös mediankäytön kuvaamisen tarkkuus vaihteli päiväkirjoissa. Ensimmäisenä alla kuvatussa ohjeenannossa keskitytään erityisesti mediaan, kun taas jälkimmäinen on yleisluontoisempi.

Hei! Olen Medianalle ja tulen luoksesi yökylään. Kirjoita tai pyydä vanhempiasi kirjoittamaan oheiseen päiväkirjaan, mitä puuhasimme median parissa. Katselimmeko televisiota (mitä ohjelmia), luimmeko kirjaa tai sarjakuvalehteä, pelasimmeko kännykällä tai tietsikalla jne. (1.-2. luokka)

Hei! Kirjoita vihkoon Nallen yökylävierailusta. Lapset keksivät nimekseni Karvapallo. (Päiväkoti)

Ohjeistuksen lisäksi ensimmäinen päiväkirjavihkoon kirjoitetun tekstin tyyli saattoi ohjata muita kirjoittajia vaihtoehtoisesti mediankäytön kuvausten korostamiseen tai päivän kaikkien aktiviteettien samanarvoiseen kuvaukseen.

Mediapäiväkirjatekstien näkökulmat arkeen vaihtelivat sen mukaan, kuka kirjoittaja oli. Aikuisten kirjoittamat tekstit olivat jossain määrin perhekeskeisempiä ja niissä saatettiin kuvata koko perheen toimia äitiä, isää ja sisaruksia myöten, kun taas lasten itse kirjoittamissa kertomuksissa ”minä” ja medianalle tai muu vastaava mediahahmo olivat pääosassa. Joitakin kouluikäisiä oli avustanut kirjoittamisessa oma sisar, mikä jälleen toi tekstiin vähän vanhemman lapsen näkökulmaa media-arjesta. Kouluikäisten lasten vanhempien kirjoittamissa kertomuksissa kuului selkeämmin lapsen oma ääni kuin muissa teksteissä: vanhempi oli tosiaankin toiminut vain kirjurina.

11 toimintoa

Mediapäiväkirjojen analyysissä keskityttiin aluksi lasten päivärytmin kokonaisvaltaiseen hahmottamiseen siten, että päiväkirjatekstit luokiteltiin 11 toimintoon: mediaan, ulkoleikkeihin, sisäleikkeihin, läksyihin, päiväuniin, ruokailuun, kotitöihin, ostoksilla käyntiin, matkustamiseen tai kyläilyyn, eläimiin ja aamu- ja iltatoimiin. Näitä toimintoja tarkasteltiin paitsi teemoitteluna, myös määrällisesti siten. Mainintojen lukumäärää tarkastellessa tulee huomioda, että yhdessä tekstissä sama toiminta saatettiin mainita useammankin kerran.

TAULUKKO 1. Lasten mainitsemat toiminnot mediapäiväkirjoissa

Toiminta	Alaluokka	Mainintojen lukumäärä
1. Media		Yhteensä 232
	a) TV/videot/ DVD:t	104
	b) tietokone/ pelit	43
	c) radio/ auditiivinen media	21
	d) lukeminen/ tekstimedia	64
2. Ulkoleikit		Yhteensä 156
	a) liikunta	77
	b) muu puuhastelu ulkona	79
3. Sisäleikit		89
4. Läksyt		20
5. Päiväunet		18
6. Ruokailu		131
7. Kotityöt		22
8. Ostoksilla käynti		43
9. Matkustaminen, kyläily		64
10. Eläimet		38
11. Aamu- ja iltatoimet		132

Kun lasketaan yhteen eri medioiden saamat maininnat, yhteensä 232, media on ylivoimaisesti eniten mainintoja saanut toiminto. Diskurssi kulttuurin medioitumisesta ja mediasta päivän rytmittäjänä (Kupiainen 2005, Suoranta 2001) saa siis tukea myös päiväkirja-aineistosta. Median jälkeen useimmiten päiväkirjateksteissä mainittiin aamu- ja iltatoimet (132 mainintaa). Aamu- ja iltatoimet mainittiin usein todennäköisesti siksi, että päiväkirjan tarinan kaari oli mielekästä lopettaa iltaan tai aamuun. Mielenkiintoista on, että pelkästään television katselu sai kuitenkin lähes yhtä paljon mainintoja (104 kappaletta) kuin aamu- ja iltatoimet tai ruokailu. Toisaalta ulkoleikit (156 mainintaa) ovat yhtä suosittua kuin television katselu. Myös ruokailu sai melko paljon huomiota teksteissä (131 mainintaa). Mediatoimintojen haastajana ovat toisaalta yhä perinteiset leikit. Jos ulko- ja sisäleikkien saamat maininnat lasketaan yhteen, saadaan näiden toimintojen yhdistetyksi mainintojen määräksi 245, mikä on enemmän kuin median saamat 232 mainintaa. Toisaalta mainintojen lukumääriä voi pyöritellä lähes miten päin tahansa ja saada siten erilaisia tuloksia kunkin toiminnan yleisyydestä. Joka tapauksessa mediapäiväkirjat kertovat, miten lasten elämä koostuu toistuvista rutiineista (ks. Jokinen & Pohjola 2007, 185). Kunkin yhdentoista toiminnan sisältöä kuvaillaan tarkemmin myöhemmin erillisissä alaluvuissaan. Seuraavaksi keskitytään kuitenkin median rooliin päivän rytmittäjänä.

Media päivän rytmittäjänä

Päiväkirjojen tarkastelu osoitti, että tekstit jäsentyivät lapsen päivärytmin mukaan ja muodostivat selkeän tarinan kaaren. Television katselu tai muu median käyttö tässä kaaressa sijoittui joko aamuun (erityisesti vapaapäivinä), iltapäivän lastenohjelmiin tai illan aikuisten ohjelmiin. Media oli läsnä tavalla tai toisella koko päivän – mediaan tullaan ja mennään ja siihen palataan pitkin päivää. Mediankäyttö vuorottelikin muun muassa ruokailun ja ulkoilun kanssa. Esimerkiksi televisiota katseltiin aamupalan yhteydessä, ja elektronisia pelejä pelattiin illallisen jälkeen. Mediankäyttö ei kuitenkaan muodostanut ainoata päivän sisältöä, vaan se lomittui sukulaisten näkemisen, kavereiden kanssa leikkimisen, kaupassa käymisen ja muiden arjen rutiinien sekaan. Mediankäyttö on siis arkirutiineista tärkeimpiä, mutta päivän aikana tehdään paljon muutakin (ks. Jokinen & Pohjola 2007, 185). Tämä tulos on samassa linjassa Suonisen (2004) kanssa, joka toteaa tutkimuksessaan, että lapsille ja nuorille mediankäyttö on luonteva osa päivän toimintoja, ja mediankäyttö täydentää edelleen muita aktiviteetteja.

Myös Koivusalo-Kuusivaaran (2007) mukaan lasten elämä rakentuu yhä useista eri elämän alueista, kuten koulusta tai päiväkodista sekä vapaa-ajasta perheen, ystävien ja harrastusten parissa. Median käyttö sijoittuu vapaa-ajan viettoon, jonka muodot saattavat jossain määrin olla muuttuneet, mutta kuitenkin lasten elämän muuttuminen kokonaisuutena on hitaampaa kuin mediavälineiden kehitys (Koivusalo-Kuusivaara 2007). Viimeaikainen tutkimus puoltaa vahvasti kontekstuaalista näkökulmaa, jonka mukaan median rooli lapsen elämässä tulisi nähdä laajassa kontekstissa (Koivusalo-Kuusivaara 2007, Buckingham 2000, Valkonen, Pennonen & Lahikainen 2005, Suoninen 2004). Media levittäytyy eri elämän alueille, mikä näkyy muun muassa siten, että eri mediamuodot kietoutuvat toisiinsa tuottaen vaikkapa piirretyn elokuvan ympärille erilaisia oheistuotteita: leluja, sarjakuvia, televisiosarjan, musiikkia jne (Koivusalo-Kuusivaara 2007, Buckingham 2000). Tavallisesti lapset seuraavat useita eri medioita, ja näin eri mediasisällöt käyvät vuoropuhelua paitsi keskenään, myös lasten välisissä leikeissä ja perheen sisäisessä kommunikaatiossa (Koivusalo-Kuusivaara 2007; Caron & Caronia 2000; Rönberg 1996, Koivusalo-Kuusivaaran 2007, mukaan).

Mediapäiväkirjatekstien rakenne

Ma 8.5.06 Janinan luona kylässä

Janina esitteli minut perheelleen heti ja olin todella tervetullut vierailulle. Pääsin ensimmäiseksi puistoon leikkimään ja meillä oli tosi kivaa. Sitten tulimme takaisin Janinan kotiin ja hetki vielä leikittiin ulkona, jonka jälkeen oli Janinan ja veljensä Juuson aika mennä iltapesulle.

Sain katsoa videolta maantiekittäjät, joka oli huippuhauska.=) Söimme yhdessä iltapalaa, jonka jälkeen menimme Janinan kanssa nukkumaan Janinan omaan sänkyyn. Janinan pikkuveli nukkui omassa sängyssään.

Ti 9.5.06 Takaisin päiväkotiin

Herättyämme kauniiseen, aurinkoiseen ja lämpimään aamuun, söimme yhdessä aamupalaa ja katsoimme aamun lastenohjelmat & kuuntelimme lastenlauluja. Olisin viihtynyt kyllä pidempäänkin kylässä, mutta aikani oli palata taas takaisin päiväkotiin. Kiitokset Janinalle perheineen vieraanvaraisuudesta.=)

t: Nalle Karvapallo

Mediapäiväkirjojen tekstin rakenne noudatti useissa päiväkirjoissa Labovin (1972) vapaan suullisen kertomuksen struktuuria. Labov (1972) jakaa kertomuksen perusstruktuurin referentiaaliseen ja evaluatiiviseen funktioon. Referentiaalinen funktio viittaa kerronnan keinoon, jossa kokemusta kuvataan tietyssä kokemusta vastaavassa aikajärjestyksessä (Labov 1972). Tämä kerronnan keino näkyi mediapäiväkirjoissa siten, että useimmiten kertomus aloitettiin joko iltapäivän tapahtumista tai vapaapäivinä aamusta ja päätettiin iltaan ja nukkumaanmenoon. Labovin suullisia kertomuksia koskevassa tutkimuksessa (1972) tarinan rakenne jaoteltiin eri osiin: 1) abstraktiin, eli tiivistelmään 2) orientaatioon, eli aikaa, paikkaa, ihmisiä ja tilannetta esittävään jaksoon, 3) tapahtumien kehittäjäjaksoon, 4) resoluutioon eli ratkaisujaksoon, 5) päätäntään, jossa kerrotaan tarinan loppuneen sekä 6) evaluointiin, jossa kerrotaan, mikä tarinassa on merkityksellistä.

Edellä mainitussa sitaatissa orientaationa toimivat ensimmäiset virkkeet: *Janina esitteli minut perheelleen heti ja olin todella tervetullut vierailulle. Pääsin ensimmäiseksi puistoon leikkimään ja meillä oli tosi kivaa.* Tapahtumia kehitellään seuraavassa jaksossa: *Sitten tulimme takaisin Janinan kotiin ja hetki vielä leikittiin ulkona, jonka jälkeen oli Janinan ja veljensä Juuson aika mennä iltapesulle. Sain katsoa videolta maantiekittäjät, joka oli huippuhauska. Söimme yhdessä iltapalaa, jonka jälkeen menimme Janinan kanssa nukkumaan Janinan omaan sänkyyn. Janinan pikkuveli nukkui omassa sängyssään.- - Herättyämme kauniiseen, aurinkoiseen ja lämpimään aamuun, söimme yhdessä aamupalaa ja katsoimme aamun lastenohjelmat & kuuntelimme lastenlauluja.* Päätäntänä toimivat viimeiset virkkeet: *Olisin viihtynyt kyllä pidempäänkin kylässä, mutta aikani*

oli palata taas takaisin päiväkotiin. Kiitokset Janinalle perheineen vieraanvaraisuudesta.

Taulukko 2 kuvaa Labovin kertomuksen perusstruktuurin toteutumista päiväkirjateksteissä: tiivistelmää ei ollut yhdessäkään tekstissä, orientaatio lähes kaikissa, ja tapahtumien kehittelyyn kuului mediankäytön, ruokailun, leikkien ynnä muiden kuvailua. Päätäntäjaksossa kuvailtiin lapsen ja perheen ilta- tai aamutoimia ja päätettiin tarina mielekkäästi. Päiväkirjatekstien ydinosat ovat taulukossa lihavoituja.

TAULUKKO 2. Päiväkirjatekstien teemojen jäsentyminen tarinan rakenteen mukaan

Abstrakti	-																								
Orientaatio	Perheenjäsenien, eläinten ja kodin esittely																								
Tapahtumien kehittely	<table border="1"> <caption>Data for Figure 2: Frequency of Themes in Diary Texts</caption> <thead> <tr> <th>Theme</th> <th>Frequency</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>1. Media</td><td>230</td></tr> <tr><td>2. Ulkoleikit</td><td>150</td></tr> <tr><td>3. Sisäleikit</td><td>90</td></tr> <tr><td>4. Läksyt</td><td>20</td></tr> <tr><td>5. Päiväunet</td><td>20</td></tr> <tr><td>6. Ruokailu</td><td>130</td></tr> <tr><td>7. Kotityöt</td><td>20</td></tr> <tr><td>8. Ostokset</td><td>40</td></tr> <tr><td>9. Matkustaminen / vierailu</td><td>60</td></tr> <tr><td>10. Eläimet</td><td>40</td></tr> <tr><td>11. Aamu- ja iltatoimet</td><td>130</td></tr> </tbody> </table>	Theme	Frequency	1. Media	230	2. Ulkoleikit	150	3. Sisäleikit	90	4. Läksyt	20	5. Päiväunet	20	6. Ruokailu	130	7. Kotityöt	20	8. Ostokset	40	9. Matkustaminen / vierailu	60	10. Eläimet	40	11. Aamu- ja iltatoimet	130
Theme	Frequency																								
1. Media	230																								
2. Ulkoleikit	150																								
3. Sisäleikit	90																								
4. Läksyt	20																								
5. Päiväunet	20																								
6. Ruokailu	130																								
7. Kotityöt	20																								
8. Ostokset	40																								
9. Matkustaminen / vierailu	60																								
10. Eläimet	40																								
11. Aamu- ja iltatoimet	130																								
Ratkaisu	joissakin teksteissä																								
Päätäntä	Ilta- tai aamutoimet																								
Evaluointi	-(tehtävänanto antaa merkityksen tarinalle)																								

Päiväkirjoissa perehdyttiin siis harvemmin kertomuksen evaluatiiviseen funktioon eli siihen, miksi tarina on kertomisen arvoinen, olihan tehtävänantona kertoa mediaailtapäivästä. Abstraktiakaan teksteissä ei esiintynyt, mutta sen sijaan orientaatio, eli esittelyjakso, oli hyvin selkeästi nähtävissä. Pidemmässä päiväkirjateksteissä esiteltiin lähes poikkeuksetta perheenjäsenet, lemmikit ja joskus myös kaverit ja sukulaiset, koti, vuorokaudenaika sekä kuvailtiin mahdollisesti myös kotimatkaa tarhasta tai koulusta. Seuraavissa sitaateissa esitellään muutamien tekstien orientaatio-osia.

Minä nalle Karvapallo hyppäsin Janne-pojan reppuun ja viikonlopuksi kyläilemään. Minun piti päästä Jyväskylään, mutta jäinkin uuden ystäväni kanssa mummolaan. (Päiväkoti)

Perjantaina alkoi Nöpö-Nallen matka Annan repussa kotia kohti. Matkaa ei kuitenkaan tehty taksilla, sillä ensin matkattiin kirkonkylään Emmin 7-vuotissyntymäpäiviä juhlimaan Emmin isän autolla. Juhlissa olivat mukana kaikki esikoululaiset ja sen lisäksi Emmin veli Aapo ja sisko Ella ja aikuisia. Juhlissa syötiin kaikenlaista hyvää ja leikittiin monia kivoja leikkejä sekä sisällä että ulkona. (Esikoulu)

Myös tapahtumien kehittelyjakso toistui päiväkirjoissa. Seuraavassa sitaatissa esitellään tarkemmin perheen käytänteitä ja mediapehmoleluna toimivan Viiru-kissan suhtautumista niihin.

Pihalle tullessa taas suhinnaa ja huisketta. Kerättiin sikin sokin levitettyjä vaatteita ja leluja. Äiti-Hanna komensi Siljankin sisälle; Pikku-kakkonen alkaa. Viiru meni sitä katsomaan. Ohjelman loputtua lapset tulivat alakertaan syömään. Viirulle oli katettu hyvin pieni lautanen täynnä makkaraa ja vihanneksia. Kaikki ruoat upposivat ja nopeasti! Viiru ei yleensä syö kasviksia ja vihanneksia, mutta lapset popsivat kukkakaalit ja pavutkin, todella ison kulhollisen, siitä rohkaistui Viirukin! (Päiväkoti)

Koska useimmissa päiväkirjateksteissä tarinaan ei sisällynyt varsinaista ongelmaa, myöskään ratkaisujaksoa ei ollut havaittavissa kuin muutamissa kertomuksissa. Ongelmat olivat pääosin pieniä arkipäivän murheita: tavaroiden unohtumisia ja rikkoontumisia, sairastumisia ja riitoja. Useimmiten ongelmatilanteista selvittiin hienosti. Merkittävää on, että ongelmatilanteet eivät liittyneet medialaitteisiin tai mediankäyttöön kuin yhdessä tapauksessa, jolloin medialaitteen käytöstä tuli riitaa lasten kesken.

Me teimme Jonnen mummolassa avannon ja Jonne putosi siihen, mutta jalka vain kastui. (Koululainen)

Sen jälkeen menimme koneelle. Ilona meni meseen. Enhän minä tiennyt, mikä se oli. Minua alkoi sattua mahaan. Onneksi Ilona paransi minut. Sen jälkeen kun olin terve, niin minä ja Ilona leikittiin. Me leikittiin lääkäriä ja potilasta. Minä sain olla potilas. (Koululainen)

Jumpalle päästyä tuli pieni takaisku, sillä jumpantäti sanoi, että nallejumpat on eri aikaan. En kuitenkaan tästä lannistunut, vaan hiivin salaa Annan äidiltä (joka odotti aulassa) ovenrakoon katselemaan. Siellä oli keväntäytösharjoitukset menossa. Hienosti tytöt ja pojat osasivat. (Päiväkoti)

Kotimatka alkoi. Tiina ja minä nukahdimme melkein heti. Heräsin siihen, kun auto pysähtyi. Olimmeko jo Tiinan kotona? Emme. Auto oli hajonnut. Apua. Jäämmekö nyt tänne, keskelle metsää? Emme onneksi. Autonkorjaaja K. Kaleva saapui hinausköysineen paikalle ja matka jatkui. Narun päässä tosin, mutta kotia kohden mentiin. Ja Tiina oli autuaan tietämätön kaikesta. Neito nukkui kotiin asti. (Päiväkoti)

Päätäntäjakso, jossa lopetellaan tarina, oli oikeastaan kaikissa päiväkirjateksteissä, sillä se kuuluu olennaisesti tarinan kaareen. Luonnollinen päätäntäjakso kertomuksille oli päivän päättyminen iltapuuhin tai mediapehmolelun hyvästeleminen ja seurasta kiittäminen.

Sitten katsoimme hetken telkkarista Käenpesää ja kuuntelimme iltasadun. Alkuyön Urho nukkui minun vieressäni ja aamuyön veljeni Petrin vieressä. Aamulla söimme aamupalan ja pakkasimme eväät päiväkotia varten. Nyt nokka kohti eskaria...Tänään on valokuvaus. (Päiväkoti)

Sampo [pehmolelu] teki kärrynpyörän ennen kuin paneutui nukkumaan vierelleni. Laitoin Sampolle oman tyynyt. (Päiväkoti)

Hyvin nukutun yön jälkeen minä ja Sampo pesimme hampaat ja katsoimme lastenohjelman. Sitten lähdimme eskariin. Kiitos käynnistä Sampo. (Esikoulu)

Päiväkirjakertomusten perusteella näyttää siltä, että mediankäyttö on lapsille osa päivärutiineja, eivätkä he kokeneet mediankäytössä olevan mitään ongelmallista.

5.2.1 Media

Päiväkirjatekstit kertovat omaa tarinaansa lasten ja perheiden mediankäytöstä. Media ja erityisesti television katselu on kutoutuneena päivän toimiin aamun piirrettyjen, iltapäivän lastenohjelmien ja Pikku Kakkosen sekä illan aikuisten ohjelmien, kuten uutisten, muodossa. Vanhempien ja lasten kirjoittamat tekstit erosivat siten, että lapset kertoivat hieman tarkemmin ohjelmien, kirjojen tai pelien nimiä kuin aikuiset. Yleisesti ottaen lasten kirjoittamat kuvaukset olivat hyvin yksioikoisia, eikä mediankäytölle annettu sen kummempia selityksiä, kuten Elinan tekstissä: *Mumisin, Elina puki minut. Olin Hennalla ja Samilla. Nukuin nukan vuoteessa. Olimme siellä viettämässä vappua. Kuuntelin kun muut lauloivat karaokea. Kuuntelin radiota. Katsoin Krisse-showta!* Aikuisten kirjoittamissa kuvauksissa usein puolusteltiin median käyttöä sillä, että oli juuri joko syöty tai oltu pitkään ulkona.

Televisio, videot ja DVD:t

Televisio on tutkimusten mukaan lasten suosikkimedia, vaikka tietotekniikan monipuolistumisen myötä muutkin median muodot, kuten Internet saavat yhä lisää käyttäjiä (Valkonen, Pennonen & Lahikainen, 2005, von Feilitzen 2000, Petrov 2000). Televisio onkin erityisesti pienten lasten ja heidän perheidensä suosituin, yleisin ja käytetyin mediaväline (Koivusalo-Kuusivaara 2007, vrt. myös kysely). Televisionkatseluun viekin suurimman ajan lasten median parissa käytetystä ajasta (Koivusalo-Kuusivaara 2007). Suonisen (2004) mukaan pienet lapset arvostavat eri medioissa audiovisuaalisuutta ja interaktiivisuutta, ja näistä ominaisuuksista juuri audiovisuaalisuus liittyy televisioon. Audiovisuaalisten medioiden suosion syy piilee Koivusalo-Kuusivaaran (2007) mukaan siinä, että kuvan ja äänen yhdistelmä tuo tarinoihin jännitettä ja antaa lapselle mahdollisuuden

yhdistää kuvaa ja ääntä.

Televisio oli myös päiväkirjoissa lasten eniten suosima media, saihan se kaikkiaan 104 mainintaa, verrattuna esimerkiksi tekstimedian saamaan 64 mainintaan. Televisiota koskevien mainintojen sävy riippui siitä, oliko päiväkirjaa kirjoittanut lapsi vai aikuinen. Niissä televisio-ohjelmien ja muun median käyttöä painotettiin eri tavalla. Jo parin rivin päiväkirjamerkinnöissä lapset mainitsivat usein katsoneensa televisiota ja kertoivat vielä katsomansa ohjelman nimen. Television katselu siis näyttäytyi lapselle tärkeänä osana arkea. Aikuisten kirjoituksissa taas television katselu tai muu median parissa puuhastelu kuvattiin usein lapselle annettuna palkintona tai sitten koko perheen yhteisenä tekemisenä.

Eryityisesti alle kouluikäisten kouluikäisten joukossa televisio oli kaikista suosituin media. Päiväkirjoista sai sellaisen kuvan, että alle kouluikäiset katsovat enimmäkseen lastenohjelmia, kuten Pikku Kakkosta, Disney'n piirrettyjä, Harria ja dinoja, Rakkain terveisin Felixiä, Pokemoneja jne. Videoista puhuttaessa lapset kertoivat päiväkirjoissa katsoneensa yleensä ”lastenvideoita”, kuten Mikko Mallikasta, Pingua, lastenelokuvia, kuten suomalaisia Heinähattua ja Vilttitossua sekä Viirua ja Pesosta, Pekka Töpöhäntää, Disney'n Peter Pania, Karhuveljeni Kodaa, Hain tarinaa ja 101 dalmatialaista, fantasiaelokuvia, kuten Harry Potteria (jonka ikäraja on käyty keskustelua (Kaleva.plus elokuvat 2005)) ja Narniaa.

Jos katsotut videot olivat päiväkirjoissa sisällöltään lapsille suotavia, erityisesti esi- ja alkuopetusikäiset seurasivat televisiosta huomattavasti nuorempiaan enemmän myös aikuisten ohjelmia, kuten Käenpesää, Salattuja elämiä, Krisse-show:ta ja Kotikatua. Näiden lisäksi mainittiin Paavo ja Raili, Tanssi tähtien kanssa, O.C., Hurja muodonmuutos, Emmerdale, tosi-TV-ohjelmat Farmi ja Lapsityrannit, Puskuri sekä Emmerdale. Uutisia päiväkirjoissa katsoivat yleensä vain vanhemmat, mutta silti ne saatettiin mainita. Suonisen (1993) 3–6-vuotiaita koskevassa televisiotutkimuksessa noin puolet lasten televisionkatselusta oli lasten ohjelmia, puolet aikuisten ohjelmia, ja hänenkin tutkimuksessaan 5–6-vuotiaat lapset katsoivat huomattavasti enemmän aikuisten ohjelmia kuin tätä nuoremmat lapset. Lapset katsovat Koivusalo-Kuusivaaran (2007, 35) mukaan ”saippuaoppoeroita ja toimintaohjelmia” myös siksi, että he kokevat saavansa niistä älyllistä haastetta (vrt. Johnson 2006) ja oppivat ymmärtämään aikuisten maailman ongelmia. Lapset ovat siis kiinnostuneita myös aikuisille suunnatuista ohjelmista. Eurooppalaisessa vertailututkimuksessa havaittiin, että suomalaisista 6–7-vuotiaista lapsista noin 70 % piti eniten lastenohjelmista, ja noin 30 % aikuisten tai perheille suunnatuista ohjelmista (Garitaonandia, Juaristi & Olega 2001, Koivusalo-Kuusivaaran 2007 mukaan).

Se, että lapset katsoivat jokseenkin paljon aikuisten ohjelmia viittaa myös siihen, että television katselu on perheissä eräs sosiaalisen kanssakäymisen muoto (Caron & Caronia 2000). Kytömäki (1991) toteaa, että perheen yhteiset suosikkiohjelmat ovat yleensä fiktiivisiä, kuten elokuvat ja niin sanotut perhesarjat, ja tämä näyttää pätevän myös päiväkirjojen kohdalla. Se, että päiväkirjoissa mainitut videot olivat lähes poikkeuksetta lapsille tarkoitettuja voisi puolestaan kertoa sitä, että videot ovat perheissä enemmänkin lasten oma juttu.

Lasten televisionkatselun painottuminen aamuun, varsinkin viikonloppuaamuisin, iltapäivään ja alkuiltaan selittyy pääosin kahdella tekijällä: tarjonnalla ja lasten ja perheen päivärytmillä. Varsinkin kaupallisilla kanavilla lasten televisio-ohjelmat lähetetään halvemmalla lähetysajalla aamuisin ja alkuiltapäivästä aikuisten ohjelmien tulleessa parhaaseen katseluaikaan (Koivusalo-Kuusivaara 2007). Julkisen palvelun kanavilla, kuten YLE:n Kakkosella, lastenohjelmia esitetään jonkin verran myös alkuillasta, mutta nykyään lastenohjelmien esittäminen iltapäivisin ja iltaisin on alkanut painottua maksullisille kanaville (Koivusalo-Kuusivaara 2007). Tämän tutkimuksen perheissä maksullisen TV-kanavien omistaminen oli kuitenkin melko harvinaista (ks. kyselyn tulokset). Vanhempien päivärytmiin taas sopii usein ohjelmien katsominen alkuillasta tai ”prime timen” aikaan, jolloin lapset helposti seuraavat heidän kanssaan samoja ohjelmia ennen nukkumaan menoa.

Jos verrataan vanhemmilla teetettyjä kyselylomakkeita ja päiväkirjoja, huomiota kiinnittää ensimmäisenä se, päiväkirjojen mukaan lapset katsovat enemmän heiltä kiellettyjä aikuisten ohjelmia kuin mitä kyselyn tulokset antavat ymmärtää. Esimerkiksi Salatut elämät ei ollut kyselyn mukaan kovinkaan suosittu aikuisten tai lasten katsoma sarja, mutta ”Salkkarit” mainittiin melko useasti päiväkirjoissa. Varsinkin alkuopetusikäisten lasten itse kirjoittamissa kuvauksissa Salatut elämät nousi melko näkyvälle sijalle. Syitä siihen, miksi lapset katsovat heiltä kiellettyjä ohjelmia, voivat yksinkertaisesti siihen annetun mahdollisuuden (ks. Martsola & Mäkelä-Rönholm 2006) lisäksi olla muun muassa oman identiteetin rakentaminen mediasisältöjen avulla tai vanhempien auktoriteetin uhmaaminen (Caron & Caronia 2000). Ristiriitaisuus päiväkirjojen ja kyselyn tulosten välillä päti myös joidenkin lapsille sallittujen ohjelmien kohdalla. Esimerkiksi kyselyssä luonto-ohjelmat olivat korkealla lasten suosikkiohjelmissa, mutta päiväkirjoissa niitä ei mainittu kuin harvoin.

Eräs syy näihin eroavaisuuksiin lasten ja vanhempien antamien media-arjen kuvausten välillä voi vanhempien tietämättömyyden lisäksi olla sosiaalisen suotavuuden paine (ks. Alasuutari 1991a),

mitä pohdittiinkin jo kyselyn analyysin yhteydessä. Lisäksi vaikuttaa siltä, lapset ja aikuiset arvostavat eri ohjelmasisältöjä. Kytömäen (1991) mukaan aikuiset helposti vähättelevät lasten valitsemia ohjelmia. Lapset taas usein ilmoittavat inhoavansa kaikkia muita asiaohjelmia kuin uutisia ja luonto-ohjelmia (Kytömäki 1991). Jos luonto-ohjelmat eivät sentään ole lasten inhokkilistalla, vaikutti osa vanhemmista yliarvoineen luonto-ohjelmien suosion omien lastensa kohdalla.

Ohjelmien sisällöt eivät välttämättä aina ole syynä televisionkatselun suosioon. Caron ja Caronia (2000) lähestyvät televisionkatselua perheissä kontekstuaalisesti, osana arkea. Heidän mukaansa television katselu on monimutkainen aktiviteetti, joka integroituu kotielämään ja jolle kukin perheenjäsen antaa eri merkityksiä. Näin ollen reaktiot television sisältöihin riippuvat tämän laitteen merkityksestä ja roolista jokapäiväisenä aktiviteettina sekä siitä, mikä suhde televisionkatselulla on muihin aktiviteetteihin päivän aikana. Televisio-ohjelmat ja sisällöt kuuluvat päivittäisiin perheen keskusteluihin ja tuottavat edelleen uutta vuorovaikutusta, kuten keskustelua valinnoista, preferensseistä, kielloista jne. Tavallaan televisio toimii perheissä siis myös ”mediana” sanan alkuperäisessä merkityksessä, sosiaalisen kanssakäymisen välineenä. (Caron & Caronia 2000).

Television katsominen voi olla myös turvallista rutiinia (ks. Suoninen 2004): ”*Sunnuntaikin alkoi tutusti TV:n äärellä*”. Toisaalta lasten television katselu antaa myös vanhemmille hetken omaa rauhaa. Erityisesti television avulla on myös perheissä helppo rytmittää arkea, kun vanhemmat tarvitsevat aikaa vaikkapa ruoanlaittoon (Valkonen, Pennonen & Lahikainen 2005). Päiväkirjateksteissä ei ollut suoranaisesti viitteitä television käyttämisestä lapsenvahtina (ks. Valkonen, Pennonen & Lahikainen 2005), sillä vanhemmat olivat kuitenkin yleensä lasten saatavilla.

Sitten pojat katseli lastenohjelmia sen aikaa kun äiti teki ruokaa. (Päiväkoti)

Tulimme kotiin ja katselimme Felixin ja Pikku Kakkosen. Sen jälkeen katselimme Heinähattua ja Vilttitossua pikkusiskojeni kanssa, kunnes vanhempani tulivat navetalta iltalypsyltä. (Alkuopetus)

Vaikka television katselu onkin suosittua ajanvietettä kaikenikäisten lasten keskuudessa, aineistossa oli myös viittauksia asioihin, jotka voittivat television katselun tai ylipäätänsä mediankäytön: ruokailu, yhdessäolo kavereiden tai sukulaisten kanssa ja ulkoilu.

Oli niin kaunis päivä, ettei Sanni halunnut katsella lastenohjelmia. (Esiopetus)

Valkonen, Pennonen ja Lahikainen (2005) toteavatkin, että televisio saattaa olla lapselle mieluinen kumppani, mutta mielekkäintä puuhaa se ei yleensä ole lasten mielestä. Heidän tutkimuksessaan 5–

6-vuotiaat lapset kertoivat muiden ihmisten kanssa vietetyn ajan olevan tärkeintä.

Kaiken kaikkiaan päiväkirjoista tuli siis ilmi, että televisionkatselu on pienten lasten ykköstoiminta median parissa. Tähän ovat syynä paitsi televisionkatselun mielekkyys ja sallittavuus (joskin myös ei-sallittujen ohjelmien katsomisen helppous), myös katselun sosiaalinen luonne ja sen asema perheen arjen rytmittäjänä.

Tietokone ja pelikonsolit

Pelien pelaaminen ei päiväkirjoissa saanut yhtä suurta suosiota kuin television katselu ja tekstimedia, mutta pelaamisen suosio kasvoi selkeästi sitä mukaa, mitä vanhemmasta lapsesta oli kyse. Tähän syynä on luultavasti se, että vanhemmat lapset paitsi pystyvät hallitsemaan pelilaitteita nuorempiaan paremmin (ks. Suoninen 2004), myös saavat vanhemmiltaan herkemmin luvan pelaamiseen (Ermi, Mäyrä & Heliö 2005b). Tutkimusten mukaan lapsia kiehtoo peleissä erityisesti interaktiivisuus ja sen myötä tuleva mahdollisuus kontrolliin, haasteisiin sekä onnistumisen iloon (Ermi, Mäyrä & Heliö 2005a, Suoninen 2004). Myös kansainvälisissä tutkimuksissa on havaittu samansuuntaisia syitä (Nikken 2000). Esimerkiksi yhdysvaltalaisen lasten kertomia syitä pelien pelaamiseen olivat muun muassa niiden tuoma haaste, hauskuus, pako ulkomaailman paineilta ja päämäärien saavuttaminen (Nikken 2000).

Play station ja tietokone olivat päiväkirjoissa lähes yhtä usein mainittuja pelivälineitä, mutta muutama viittaus koski myös game-boxia tai kännykällä pelaamista. Tietokoneella paitsi pelattiin pelejä, myös käytettiin internetiä ja piirrosohjelmia.

Koska läksyjä ei tullut, pelasimme tietokoneella Barbi-sivujen pelejä. (Alkuopetus)

Aikuisten kirjoittamissa päiväkirjateksteissä ei mainittu pelien nimiä, mistä voisi päätellä, että aikuiset eivät välttämättä edes tieneet, mitä pelejä heidän lapsensa pelasivat. Lapset taas saattoivat mainitakin enimmäkseen nuoremmille lapsille suunnattujen pelien nimiä, kuten hevospeli Starshine R, klassinen tasopeli Super Mario ja seikkailupeli Sly 2. Eräs lapsi mainitsi myös pelaavansa taistelupeliä, Mercenariesia, joka ei sovellu lapsille. Ainoa aikuisen päiväkirjassa mainitsema peli oli ”vesiskootterilla-ajopeli”.

Vanhemmille tehty kysely antoi ymmärtää, että tietokoneella tai pelikonsoleilla, kuten Play Stationilla, pelaaminen ei ollut lasten suosituimpien aktiviteettien joukossa. Kuitenkin erityisesti kouluikäisten lasten kirjoittamissa päiväkirjoissa ”pleikalla” tai tietokoneella pelattiin melko usein.

Tutkimuksissa (ks. von Feilitzen 2000) on todettu, että paljon televisiota katsovat lapset ovat myös ahkeria tietokoneen käyttäjiä, mikä näyttäisi jollain asteella pitävän paikkansa myös päiväkirjojen valossa, kyselyistähän tätä ei pystynyt päättelemäänkään. Toki yhteneväisyyksiäkin kyselyn ja päiväkirjojen välillä oli. Kuten vanhempien kyselylomakkeistakin selvisi, tietokonetta käytettiin myös lasten kertoman mukaan useimmiten CD-romien pelaamiseen.

Päiväkirjoista kävi myös ilmi, miten lapset osaavat käyttää Internetiä pelaamiseen. Netissä käytiin esimerkiksi Barbie-sivuilla ja pelattiin Älypää-visailua. Kyselyssä nettipelit olivat vasta neljännellä sijalla suosituimpien tietokoneaktiiviteettien listalla, kun taas päiväkirjojen perusteella voisi päätellä, että nettipelit ovat toiseksi suosituin, joskin yhä melko harvinainen, aktiiviteetti tietokoneella.

Päiväkirjoissa lapset käyttivät tietokonetta pelaamisen lisäksi animaatioiden tekoon, elokuvien katseluun ja käyttipä eräs tyttö Messengeriäkin. Kuitenkaan päiväkirjoissa ei kertaakaan mainittu lastenohjelmien sivujen selailua, vaikka kyselyssä juuri se nousi suosituimmaksi aktiiviteetiksi. Samoin kyselyissä kolmannella sijalla ollut tietokoneella piirtäminen mainittiin hyvin harvoin päiväkirjoissa. Vaikuttaisikin siltä, että vanhemmat eivät ole täysin perillä siitä, mitä heidän lapsensa tietokoneen ja elektronisten pelien kanssa puuhailevat.

Pelaamiseen päti päiväkirjoissa sama asia kuin television katseluunkin – se toimi päivän rytmittäjänä. Joskus pelaikaa piti tienata ulkoilemalla tai liikkumalla. Elektronisia pelejä pelattiin pääasiassa iltapäivisin ja iltaisin.

Kotiin palattuamme Janne ja nalle nauttivat välipalaa, jonka jälkeen he pelasivat ”pleikkaa” ja leikkivät tinasotilailla ja linnalla. Pian koittikin jo ilta ja nukkumaanmeno-aika. (Päiväkoti-ikäinen lapsi)

Eräs syy myös tietokone- ja konsolipelien pelaamiseen tutkimusten mukaan on niiden sosiaalisuus (Ermi, Mäyrä & Heliö 2005a, Jokinen & Pohjola 2007). Päiväkirjoissa pelattiin yhdessä sisarusten tai kavereiden kesken. Toisaalta päiväkirjojen sanamuodoista oli vaikea päätellä, pelasivatko lapset tietokonetta enimmäkseen yksin vai seurassa, sillä me-muotoa käytettäessä voitiin viitata myös medianalleen. Vain yhdessä päiväkirjassa vanhempi osallistui tietokoneella puuhasteluun.

Isän luona pelasimme pleikkarilla Tebkeriä. - - Iltapalan jälkeen selasimme isin ja Nallen kanssa Internetissä ja pelasimme peliä. (Päiväkoti-ikäinen lapsi)

Yhteenvedon voidaan todeta, että tämän tutkielman kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen aineisto antavat jokseenkin ristiriitaisen kuvan eri elektronisten pelien ja tietokoneen muun käytön, kuten

Internet-sivujen selaamisen, suosioista lasten keskuudessa. Pienet lapset eivät ole vielä aktiivisia tietokoneen, Play stationin ja muiden pelikonsolien käyttäjiä, mutta niiden käyttö kasvaa huomattavasti iän myötä. Pelaaminen ja tietokoneen muu käyttö näyttäytyivät päiväkirjoissa television kaltaisesti sosiaalisena aktiviteettina ja ennen kaikkea päivän rytmittäjä.

Radio ja muu auditiivinen media

Kotiin palattua oli aika rauhoittua musiikkia kuunnellen. Eipä kauan tarvinnut musiikkia kuunnella, kun väsy iski pieniin kaveruksiin. (Päiväkoti)

Päiväkirjoissa musiikki mainittiin usein iltalaulun muodossa, mutta sen tahtiin myös tanssittiin kavereiden tai sisarusten kanssa. Esimerkiksi päiväkoti-ikäinen lapsi kertoi laulaneensa Shakiran musiikkia. Lisäksi lasten- ja nuortenmusiikkia edustavista bändeistä mainittiin Ella ja Aleksi ja Antti Tuisku. Näin nuorilla lapsilla musiikin kuuntelu ei kuitenkaan näyttänyt olevan kovin keskeisellä sijalla elämässä.

Sekä päiväkirjoissa että kyselyissä musiikki jäi olennaisesti vähemmälle huomiolle kuin televisio, pelit tai kirjat. Radion kuuntelua ei mainittu kuin aivan muutamissa päiväkirjateksteissä: ehkäpä sitä ei kuunnella niin aktiivisesti, että se mielletäisiin mediankäytöksi. Tämän tutkimuksen tulokset ovat jonkin verran ristiriidassa muiden tutkimusten kanssa, joissa lasten on sanottu kuuntelevan radiota jopa 3 tuntia päivässä (Koivusalo-Kuusivaara 2007). Kuitenkin kyselystä kävi ilmi, että radio oli kolmanneksi yleisin medialaite kodeissa television ja kännykän jälkeen, ja radioiden lukumäärä taloutta kohden oli toiseksi suurin heti kännykän jälkeen. Tämä tulos antaa olettaa, että radio soi monessa kodissa taustahälynä (ks. Suoninen 2004).

Monipuolisesta medianhallinnasta esimerkkinä oli erään lapsen päiväkirjajakirjoitus, jossa hän kertoi (sisaruksensa kirjurina toimiessa): *Kävimme netissä lataamassa EMI:n sivuilta Ruoskan uuden singlen*. Tämä on esimerkki siitä, miten lapset ja nuoret ovat omaksuneet uusia muotoja hankkia haluamiensa mediasisältöjä ja miten musiikin ostamisen ja kuuntelun muodot ovat monipuolistuneet.

Vain kahdessa päiväkirjatekstissä mainittiin, että lapsi itse soitti jotain soitinta, tässä tapauksessa pianoa, ja kyselylomakkeissakin soittaminen oli melko harvinainen harrastus. Tulos johtuu oletettavasti siitä, että soittoharrastus aloitetaan usein vasta kouluikäisenä, kun taas suurin osa tutkimukseen osallistuneista lapsista on alle kouluikäisiä.

Lukeminen ja tekstimedia

Vilman isä luki meille iltasadun (Tiheikön väki kevätpuuhissa). Hyvää yötä! - - Illalla katselimme mummon ja papan kanssa telkkaria ja luimme kirjaa. (Päiväkoti)

Päiväkirjojen mukaan erilaiset tekstimedian muodot olivat television jälkeen suosituin media. Valtaosassa perheistä lukeminen oli lasten ja aikuisten yhteinen hetki. Suonisen (2004) mukaan varsinkin pienille lapsille medioiden sosiaalinen käyttö on tärkeää ja mieltuisaa. Myös kirjojen lukeminen muuttuu interaktiiviseksi silloin, kun lapselle luetaan ja hän voi jutella tarinasta vanhemman kanssa (Suoninen 2004). Pienelle lapselle muiden ihmisten merkitys on iso myös siksi, että lapsi ei vielä osaa itse lukea ja tarvitsee jonkun lukijan (Suoninen 2004). Päiväkirjoissa kirjoja luettiin useimmiten iltasatuna, mikä viittaa lukemisen perinteen säilymiseen muiden medioiden houkutuksesta huolimatta. Tosin aineistossa oli myös muutama maininta kirjan korvaamisesta CD:n kuuntelemisella tai videolla: *Saunan jälkeen söimme iltapalaa ja katsoimme iltavideota. Jäämme Urhon [mediahirvi] kanssa nukkumaan mummulle sänkyyn, Urho minun kainalossa.*

Yleensä isät ja äidit lukivat lapsilleen perinteisiä lastensatuja, kuten Tuhkimoa, Viirua ja Pesosta, Lotta-kirjoja, Richard Scarryn ja Astrid Lindgrenin teoksia. Joissakin päiväkirjoissa myös lapsi mainitsi lukeneensa iltasadun medianalalle, kuten tässä koululaistytö: *”luin Hennalle [mediahirvi] kivan kirjan nimeltään Kun äiti muni.* Lapset itse näyttivät suosivan kirjojen lisäksi lehtiä, kuten Aku Ankkaa, Muumi-lehteä ja Witch-lehteä. Kuten kyselyistäkin kävi ilmi, kouluikäiset lukivat alle kouluikäisiä useammin, varsinkin lehtiä. Tälle selityksenä ovat todennäköisesti sekä lukutaito että lehtien tilausmäärän kasvu lapsen kasvun myötä (ks. kyselyn tulokset). Sanomalehtiä päiväkirjoissa ei mainittu kuin kerran, ja sekin koski vain Sunnuntaisuomalaisen hakua postilaatikosta.

Vaikka päiväkirjoissa televisio vei voiton muista medioista, kyselyssä lukeminen oli lasten suosituimpien leikkien ja harrastusten joukossa. Kuten aikaisemmin jo pohdittiin, tämä ”vääristymä” voi johtua siitä, että kyselylomakkeissa television katselua ei ollenkaan annettu yhtenä harrastusvaihtoehtoista. Toisaalta voidaan pohtia, ovatko uudemmat mediat sittenkään syrjäyttämässä vanhempia medioita, kuten printtimediaa pienten lasten arjessa (ks. Buckingham 2000). Päinvastoin, lukemista ja printtimediaa näyttävät arvostavan sekä lapset että aikuiset.

5.2.2 Ulkoleikit

Kotona puhaltelimme saippuakuplia parvekkeella, leikimme isän kanssa vesisotaa ja kävimme pyöräilemässä. (Esikouluikäinen poika)

Sekä liikunta että muu puuhastelu ulkona olivat melko tärkeällä sijalla 2–8 -vuotiaiden lasten arkipäivissä. Erityisesti vanhempien kirjoittamissa päiväkirjoissa korostui päiväkotikäisten lasten ulkoilu, ja tämä tulos on samassa linjassa kyselyn kanssa, jossa lasten tärkeimmäksi ajanviettavaksi nousi ulkoilu. Ulkoilua pidetäänkin kulttuurissamme tärkeänä, se on kuin lapsen työtä. Näin erään esikouluikäisen tytön äiti kertoi lapsensa päivästä: *Nalle lepäsi repussa koko päivän, koska päivä oli niin kaunis, että ulkoilimme. Leikimme littaa, keinuimme, teimme hiekkakakkuja ja laskimme liukumäkeä.*

On vaikea sanoa, kuinka paljon lapset itse arvostavat ulkoilua ajanvietteenä, mutta ainakaan kouluikäisten itse kirjoittamissa teksteissä ulkoilulla ei ollut niin suuri osa kuin tarhaikäisten lasten toimista kertovissa, aikuisten kirjoittamissa kuvauksissa. Näyttää siltä, että kouluikäiset käyttävät enemmän aikaa sisäleikkeihin kuin pienemmät lapset. Tämä liittyy varmasti myös siihen, että iän myötä lapsi oppii lukemaan ja hänen hienomotoriikkaansa kehittyy, jolloin esimerkiksi tietokoneella, Legoilla ym. puuhastelu on mielekkäämpää. Sen sijaan vanhemmilla lapsilla oli enemmän ohjattuja liikuntaharrastuksia, kuten jalkapalloa, jumppaa, ja uimakouluu, mikä luonnollisesti johtuu myös harrastusmahdollisuuksien lisääntymisestä iän myötä. Sekä koulu- että päiväkotikäiset lapset harrastivat toki myös ohjaamatonta liikuntaa, kuten hiihtoa ja pyöräilyä. Myös viimeaikainen muotivillitys, trampoliinilla hyppiminen mainittiin joissakin päiväkirjoissa. Muita päiväkirjoissa mainittuja uudehkoja liikuntaleikkejä olivat potkulautailu ja bleidaus eli rullaluistelu.

Odottelin Timon repussa, kun Timo oli jalkapalloharjoituksissa. Sitten hypittiin illalla trampoliinilla. (Kouluikäinen poika, kirjoittanut itse)

Vaude, siellä oli jättitramppis! - - Siinä paikassa oli valtavan iso kasa sahanpurua. Sen jälkeen juostiin takaisin urheilukentälle. Siellä saimme vielä hyppiä isolla patjalla. Se oli todella kivaa! Sitten jo pyörät odottivat ja kotiin takaisin. (Päiväkotikäinen tyttö)

Kuten television katselu, myös ulkoilu kuvattiin joissakin vanhempien kirjoittamissa teksteissä koko perheen yhteisenä aktiviteettina. Kuitenkin koko perheen yhteinen ulkoilu oli harvinaisempaa kuin esimerkiksi kaupassa, pikaravintoloissa tai sukulaisten luona käyminen.

Kun tulimme kotiin, isä olikin jo laittanut reen moottorikelkkaan ja haki puita. Viirua [mediakissa] ihmetytti kun piti kiivetä reen kyytiin. - - Aurinko paistoi lämpimästi kun pojat istuivat jäällä. Viiru jo meinasi luulla poikien nukahtaneen, kun Aapo alkoi huutaa! Narun päässä oli kala. - - Päivä meni ulkona. (Päiväkoti-ikäinen poika)

5.2.3 Sisäleikit

Vaikka lauta- ja korttipelit olivat kyselyn mukaan jonkin verran konsolipelejä suositumpia, lautapelit mainittiin päiväkirjoissa melko harvoin. Duel Masters -keräilykorttipeli mainittiin muutamaan otteeseen, samoin Skipbo-korttipeli. Lautapeleistä lapset pelasivat Afrikan tähteä, Haluatko miljonääriksi -, Arvaa kuka -, Harakanvarpaat- sekä Trivial Pursuit -peliä. Näiden lisäksi päiväkirjakertomuksissa mainittiin Bayblade-hyrrä, joka oli ilmeisesti uusin villitys. Muita lasten mainitsemia sisäleikkejä olivat Legoilla, Bioniclellä ja Baby-born-nukella leikkiminen.

Myös aineistonkeruu-aika, kevät, näkyi teksteissä pääsiäiseen ja vappuun valmistautumisen ja kevään juhlien muodossa. Joskus kaikki perheenjäsenet osallistuivat koristeiden tekemiseen ja leipomiseen, kuten erään päiväkotikäisen lapsen perheessä:

Illalla Anna, Sanna ja äiti tekivät yhdessä virpomisvitsoja palmusunnuntain virpomisretkiä varten. Pajunoksiin laitettiin värjättyjä höyheniä, kreppipaperikukkasia ja muita koristeita. (Päiväkoti)

Myös lasten leikin mielikuvituksellisuus tuli hauskasti esiin joissakin päiväkirjateksteissä:

Menimme Sampoon [medianalle] kanssa kastelemaan kukat. Sampo kasteli vähän itseäkin. Sitten Sampo ei enää uskaltanut kastella minun kanssani kukkia. Kastelin kukat itse. Sen jälkeen Sampo teki 60 kuperkeikkaa ja 15 käärynpöörää ja 31 takaperin kuperkeikkaa. - - Minä ralliautoilin vähän Sampoon kanssa. Sitten minä siivosin lattian, että Tuukka pääsi minun huoneeseeni ja me leikittiin ritareilla, katsottiin 4 eläinkirjaa ja pleidattiin. Ja sitten hyppyytin Sampoa. Sampoa ja minua nauratti kamalan paljon. Sitten petasin sängyn. - - Sampo sanoi, että sillä oli ollut kylmä Ennin luona. Siksi minä laitoin sille kaulahuivin ja tossut, lainasin Baby Bornilta. Sitten minä otin vielä tumput, kun me tultiin kotiin. Minä tein autorobotista puolet. - - Punnitsin miten paljon Sampo painoi, 70 grammaa. (Kouluikäinen tyttö)

Yhteenvedon voidaan todeta, että sekä ulko- että sisäleikit muodostavat merkittävän osan lasten arjesta, eikä päiväkirjojen valossa voida väittää, että lasten leikin määrä olisi nykyäänkään vähäistä. Jos sekä ulko- että sisäleikkien saamat maininnat päiväkirjoissa lasketaan yhteen, saadaan 245 mainintaa, mikä on enemmän kuin mediankäytön saamat 232 mainintaa. On toki tarpeen pohtia, onko leikin määrä kuitenkin vähentynyt entisestään eri medioiden käytön kiistattoman lisääntymisen myötä (Koivusalo-Kuusivaara 2007, Buckingham 2000).

5.2.4 Läksyt

Kun minä ja Hunajatassu oltiin tultu kotiin, teimme yhdessä läksyt. (Koululainen)

Useat kouluikäiset lapset mainitsivat läksyjenteon osana päivänsä rytmitystä. Siksi läksytkin muodostavat oman toimintaluokkansa. Läksyt tehtiin yleensä joko heti koulusta tulon ja välipalan jälkeen tai sitten myöhemmin illalla, kuitenkin ennen iltatoimia. Läksyjen tekemistä koululaiset eivät kommentoineet millään tavalla: ei niiden sisältöä, läksyjenteon kestoa tai läksyihin liittyviä tunteita. Itse asiassa muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta koko aineistossa ei mainittu koulunkäyntiä tai koulussa tapahtuneita asioita. Tämä voi toki johtua tehtävänannosta: lapsia tai heidän vanhempiaan pyydettiin kertomaan iltapäivän ja illan tapahtumista kotona. Silti on pohtimisen arvoista, miksi kukaan lapsista ei hoksannut koulussa tai päiväkodissa tapahtunutta median käyttöä. Vain kaksi päiväkirjatekstiä teki tässä poikkeuksen:

Aamulla tulin Emmin kanssa kouluun ja lähdimme melkein heti Joutsaan elokuvaa katsomaan. Se kertoi Pesonen-nimisestä miehestä, jolla oli Viiru-niminen kissa. Mielestäni oikein kiva lastenelokuva. Nina kertoi, että heillä on kotona sama elokuva videokasetilla ja 3 kirjaa Viirun ja Pesosen seikkailuista. (Esikoululainen, vanhemman kirjoittama)

Ja sitt käytiin kaupan kautta päiväkotiin yökylään... Päiväkodissa oli niin paljon alkusäpinää illalla, että Viirun oli paras pitää pieni huilitauko Mikan ”lainanaulakossa” Mörrien puolella. Viiru pääsi sitten seuraamaan poikapoppoon Duel Masters-pelin loppua. Sitten alkoi vauhdikas vartti! Mörrien pikkukeittiössä soi rokki ja tanssittiin pää märkänä. (Tarhalainen, vanhemman kirjoittama)

Ironista on, että itse asiassa ensimmäisen sitaatin elokuvan katsominen koulussa liittyi juuri Mediamuffinssi-projektiin – olisikohan sitä muuten päiväkirjassa mainittukaan? Jälkimmäisestä sitaatista käy puolestaan ilmi, miten media tulee päiväkotiin (ja siten mediapäiväkirjaan) vasta, kun vietetään tavallisesta poikkeavaa yökyläilyiltaa.

5.2.5 Päiväunet

Sen jälkeen äiti tuli ja me mentiin kotiin päiväunille. Nukuimme Nallen kanssa kunnan päiväunet. (Päiväkoti)

Päiväunet luokiteltiin omaksi toiminnokseen, koska ne eivät sopineet mihinkään muuhun luokkaan, ja päiväunillakin on oma funktionsa lapsen päivän rytmittäjänä. Päiväunet kuuluivat vielä usean tarhaikäisen päivärytmiin, mutta muutama koululainenkin kirjoitti ottavansa nokoset koulun jälkeen.

Sitten kun olin syönyt niin menin nukkumaan. Minä nukuin puoli tuntia. (Koululainen, kirjoittanut itse)

5.2.6 Ruokailu

Syöminen on elämän perusasioita, niinpä se nousi myös päiväkirjoissa yhdeksi tärkeimmistä päivittäisistä rutiineista 131 maininnalla. Teksteissä syömistä kuvattiin paitsi välttämättömänä rutiinina ja päivän rytmittäjänä, myös päivän tai juhlan kohokohtana. Niin koululaislapset kuin päiväkotikäisten äiditkin kuvailivat tarkasti, mitä mikäkin menu sisälsi:

Kiitokseksi vierailusta äiti ja Viiru [mediakissa] tekivät pääsiäislounaan. Alkupalaksi oli kananmunaveneitä ja täytettyjä herkkusieniä. Pääruuaksi oli kanaa ja ranskalaisia. Ranskalaiset olivat kuulemma Viirun kunniaksi. Jälkkäriksi oli pakastettua hedelmäsalaattia. - - Iltapalaksi oli viinirypäleitä ja ruokaakin sai napsia. (Päiväkoti, vanhemman kirjoittama)

Äiti toi meille ruokaa ja syötiin pitsaa. Sampo [medianalle] tykkäsi paljon pitsasta. Pikkuveljenikin söi pitsaa. (Koululainen, itse kirjoitettu)

Mediakulttuuri ja brändit näkyivät myös jonkin verran ruokailusta kerrottaessa, varsinkin, kun kyseessä oli pikaruoka:

Kun tulimme eskarista niin lähdettiin porukalla syömään Lielahden McDonaldsiin. Siellä Urho [mediahirvi] sai maistaa ranskalaisia ja hän todella piti niistä. (Koululainen)

Sitä, miksi pikaravintolassa käyminen voi olla lapsen päivän kohokohta, pohditaan myöhemmin brändejä käsittelevässä luvussa. Joka tapauksessa syöminen tai herkuttelu palveli lasten arjessa viihdykkeenä ja mielihyvän lähteenä, ja useimmiten ruokailutapahtuma kuvattiin positiivisena. Tämä johtuu todennäköisesti myös siitä, että ruoka-aikaan koko perhe kokoontuu yhteen, ja ruoan yhdessä laittaminen on lapsistakin mukavaa.

5.2.7 Kotityöt

Alle 9-vuotiaat lapset osallistuivat mediapäiväkirjojen mukaan melko harvoin kotitöihin, saivathan kotityöt vain 22 mainintaa. Toisaalta voi olla, että kotitöiden tekemistä ei ole pidetty raportoimisen arvoisena. Useimmiten lapset avustivat vanhempiaan ruoan laitossa, siivoamisessa tai remontoimisessa. Ainoat itsenäisesti tehtävä työ oli siivoaminen, joka yleensä koski lapsen omaa huonetta tai omia tavaroita.

Kun ne olivat loppuneet, Annan huonetta piti siivota, kun tavarat alkoivat jo pursua pitkin pöytiä ja tuolin päällisiä. (Esikoulu)

Pikkuveljeni sotki lasten huoneen ja sitten minä ja Sampo siivottiin.(Esikoulu)

Aineiston perusteella vaikuttaa siltä, että lasten osuus perheen kotitöissä ei ole suuri. Mahtaako tämä johtua siitä, että lapsia halutaan suojella turhalta työnteolta liian aikaisin? Ovathan vanhemmat itse saattaneet joutua tekemään paljon kotitöitä lapsuudessaan. Syy vähäiseen kotitöiden tekemiseen voi olla myös se, että lapsille ei yksinkertaisesti opeteta arkiaskareita ja anneta vastuuta kotitöistä (Pulkinen 1994, Paavolan 1997 mukaan).

Luonnollisesti kotitöihin osallistuminen kasvaa lapsen iän karttuessa, ja noin puolet maininnoista olikin 6–9-vuotiaiden lasten päiväkirjoista. Eivätkä lapset näyttäneet pitävän kotitöiden tekemistä ikävänä puuhana, päinvastoin.

Minä ja medianalle leivottiin pullia ja piirakkaa.- - , sitten me siivottiin. (Koululainen)

Nalle ja Otto siivosivat yhdessä Oton huoneen. Tämän jälkeen he koristelivat sen vapputunnelmaan ilmapalloon ja serpentiinein. -- Ensiksi nalle seurasi silmä tarkkana kun Otto ja äiti leipoivat munkkeja. Otto ja nalle kattoivat pöydän terassille. (Päiväkoti-ikäinen)

5.2.8 Ostoksilla käynti

Lapset kävivät ostoksilla lähes poikkeuksetta vanhempiensa kanssa, usein samalla, kun vanhemmat hakivat lapsensa päiväkodista. Koska aineistonkeruu-aikaan oli kevät, useat lapset kertoivat käyneensä jätelöllä perheensä kanssa. Ostoksilla käymisessä lapsille mieluisaa näytti olevan se, että he saattoivat vaikuttaa vanhempiensa ostopäätöksiin. Yhdessäkään päiväkirjatekstissä lapsi ei käynyt yksin ostoksilla, vaan lopullinen päätösvalta ostamisesta oli vanhemmilla.

Viiru [mediakissa] halusi ehdottomasti lähettä mukaan kauppaostoksille. Siellä ystävykset kiertelivät hyllyjen välissä päätyen nami-hyllyn kohdalle. Täytyyhän suut saada makeaksi! (Päiväkoti)

Myös ostoskärryissä istuminen tai niiden työntäminen oli lapsista hauskaa, eli ostosten tekemiseen liittyi muitakin kuin materialistisia asioita.

Päivällä kävimme kaupassa ja minä sain olla pikkukärryjen kyydissä. Kauppatokalla poikkesimme torilla ostamassa MLL sydänpinssin. Ja lopuksi kävimme jätelökioskilla. Me syötiin Viivin kanssa päärynäjätöitä. (Päiväkoti)

Jussi vei minut sylissä autoon, josta matka jatkui ruokakauppaan. Kaupassa pääsin pikku ostoskärryjen kyytiin. Lihatisilla Jussin kanssa maistelimme meetwurstoja, jogurttihyllystä otimme Nami namit (minulle ja Jussille). Ja vielä ennen kassalle menoa haistelin purukumeja. (Päiväkoti)

Osassa päiväkirjateksteistä kuvattiin tarkasti, mitä kaupasta ostettiin, mutta brändit tulivat esille kuitenkin melko harvoin. Ennemmin oleellista ostosten mainitsemisessa oli se, että ne sisälsivät toivottuja herkkuja.

5.2.9 Matkustaminen ja kyläily

Päivällä lähdimme koko porukka maalle Kuruun. Matka taittui mukavasti, kunnes puolessa välissä matkaa auto hajosi ja siinä ihmettelimme, kuinka näin kävi ja mitäs nyt. Onneksi Otto ja Nalle keksivät takapenkillä leikkimistä ajankuluksi. No auto saatiin kuntoon ja pääsimme perille, missä meitä odotti mummu ja ukki, Misu ja Mini ja 4 pientä kissanpentua. - - Kävimme myös katsomassa isomummaa, joka on jo 91 v. Aika mukava, mutta hieman jännittävä reissu nallelle ja Otolle vierailta terveyskeskuksessa. - - Kävimme vapputorilla. Hui, kuinka paljon ihmisiä! (Koululainen)

Lapsiperheiden arkeen kuuluivat kiinteästi vierailut kavereiden ja sukulaisten luona sekä lyhyet matkat mökille tai mummolaan. Usein päiväkirjoissa kerrottiin myös erinäisistä merkkipäivistä ja kevään juhlista. Kyläilyjen mainitseminen useissa päiväkirjoissa voi viitata siihen, että lasten arkeen kuuluvat yhä oman perhepiirin lisäksi sukulaiset ja ystävät, jotka edelleen vaikuttavat myös lasten mediankäytön kontekstiin.

Pitikin pukeutua virpomisreissua varten. Anna oli ainut, joka oli puettu hieman erilaiseksi kuin tavallisesti, sillä Nöpö, joka matkasi Annan pärekorissa, ei halunnut mitään, kuten ei Sannakaan. Äiti ajoi autoa ja tytöt kävivät viidessä talossa virpomassa. Korit olivat täynnä suklaamunia ja –pupuja, kun retkeltä palattiin. - - Iltapäivällä koko perhe oli syömässä mummolassa, jossa vietettiin Annan enon ja hänen vaimonsa 40-vuotishääpäivää. Siellä oli myös muita sukulaisia. (Esikoululainen)

Pikku kakkosen alettua rauhoituttiin katsomaan. Sillä aikaa mummo paistoi jättikasan lettuja. Nami! Mummo luki Juulin kanssa yhdessä Lotta-kirjan. Illalla meidät haettiin kotiin. (Päiväkoti-ikäinen lapsi)

5.2.10 Eläimet

Päiväkirjoissa mainittiin perheenjäsenten lisäksi melko usein myös lemmikkieläimet (38 mainintaa). Tarhaikäisten lasten vanhemmat kirjoittivat verrattain paljon eläimistä ja luonnosta, mutta kouluikäiset lapset eivät itse kirjoittaneet niinkään paljoa eläimistä. Voidaan vain arvela, ovatko eläimet todella tärkeitä nuoremmille lapsille, vai ajattelevatko vanhemmat vain niiden olevan lasten mielestä kiinnostavia? Paitsi koti- ja lemmikkieläimistä, myös luontoretkillä nähdystä eläimistä oli joitakin mainintoja. Kotieläinten mainitsemiseen vaikutti varmasti sekin, että osa aineistosta kerättiin maaseudulta.

Näimme paljon mielenkiintoista. Lumikko oli vikkela, mutta silti ehdimme nähdä sen

vilaukselta. Ihmettelimme tulevia kukkia ja puunlehtiä. Mutta kivointa meistä oli nähdä Valklammella paljon kurnuttavia sammakoita. (Päiväkoti)

Sitten menimme navettaan katsomaan aamulla syntynyttä vasikkaa. (Päiväkoti)

5.2.11 Aamu- tai iltatoimet

Meitä olisi aamulla nukkuttanut vielä kamalasti, kun Viivin äiti herätteli meitä aamulla aikaisin. - - Meitä väsytti jo kovasti, joten mummo petasi meille vuoteen isomummon vanhaan sänkyyn. Hyvää yötä! Kylläpä meitä nukkuttikin, nukuimme kellon ympäri. (Päiväkoti).

Illalla toiset kävi saunassa, minä en käynyt. Sitten oli nukkumaanmenon aika. (Päiväkoti)

Aamu- ja iltatoimet mainittiin päiväkirjoissa useasti (132) jo pelkästään tarinan rakenteen takia – kertomus on hyvä aloittaa heräämisestä ja lopettaa nukkumaan menoon. Illan toimiiin kuului usein saunominen perheen kesken, ja yhteisöllisyys liittyi vahvasti sekä aamu- että iltatoimiin. Aamu- ja iltatoimet ovat myös erittäin olennaisia päivän rytmin kannalta: lapsilla on tietyt heräämis- ja nukkumaanmenoajat, jotka saattavat olla kytköksissä myös mediaan, kuten aamupiirrettyihin arkena ja viikonloppuna. Media oli aamu- ja iltatoimissa läsnä lähinnä iltasadun tai aamun lastenohjelmien muodossa.

Illapesun ja iltapalan jälkeen menin Nallen kanssa sänkyyni ja äiti luki meille postissa tulleen uuden Muumi-lehden. Lukemisen jälkeen aloimme nukkumaan. (Päiväkoti)

Hammaspesun jälkeen pujahdettiin omaan sänkyyn nukkumaan. Tavaksi tulleen perinteen mukaan Mikolle ja Sampolle [medianalle] laulettiin unilaulu ”Mattilaulu”, joka oikeasti on Se sininen uni. - - Ai että olisi uni maittanut aamulla seitsemältä, niin Mikolle kuin Sampollekin. Mahtoi olla mukavia unia menossa? Loppujen lopuksi Sampokin herätteli Mikkoa. Aamupiirretyt ehdittiin katsoa. Saatiinpa molemmat miehenalut pakattua autoon ja aloittamaan uutta eskaripäivää. (Esikoulu)

5.3 Kouluikäisten lasten tapauskertomukset

Vanhempien kyselylomakkeet olivat anonyymejä, eikä niissä kysytty lasten nimeä, joten kyselylomakkeiden ja päiväkirjatekstien vertailu perheittäin ei periaatteessa olisi mahdollista. Kuitenkin kymmeneen lomakkeeseen oli merkitty lasten nimet, mikä mahdollisti edes muutamien lasten ja vanhempien käsitysten vertailun. Yhdeksän näistä lapsista kävi samassa seurakunnan iltapäiväkerhossa ja oli aineiston keräämisen aikaan, keväällä 2006, 8-vuotiaita. Yksi lapsista kävi puolestaan esikoulua ja oli aineistonkeruun aikaan 6–7-vuotias. Tämä lapsiryhmä on sinänsä hyvä ryhmä tapauskertomusten kohteeksi, että heistä kaikki paitsi yksi ovat kirjoittaneet päiväkirjatekstin

itse, jolloin sekä vanhempien että lasten itsensä mahdolliset näkemuserot mediankäytöstä tulevat esiin.

Kyselylomakkeisiin pohjautuvaa taustaa vasten oli mielenkiintoista peilata lasten omia ”päiväkirjavastineita”, sillä ne toivat lisäsyvyyttä lomakkeiden antamaan tietoon. Kaiken kaikkiaan kuudessa kymmenestä päiväkirjasta löytyi jonkinlaisia ristiriitaisuuksia vanhempien kyselylomakkeeseen verrattuna. Enimmäkseen ristiriidat olivat melko pieniä ja liittyivät ohjelmien ikärajoihin. Kaikki vanhemmat nimittäin merkitsivät kyselylomakkeeseen noudattavansa pelien ja ohjelmien ikärajoja, mutta silti muutamat lapsista olivat seuranneet ennemminkin aikuisille suunnattua ohjelmaa tai elokuvaa. Oli mielenkiintoista verrata myös vanhempien käsitystä heidän lastensa medianhallintataidoista lasten omiin teksteihin. Esimerkiksi eräässä perheessä, jossa mediaa käytettiin äidin mukaan melko yksipuolisesti, lapsi osoittautuikin varsin monipuoliseksi median käyttäjäksi. Seuraavaksi perehdytäänkin tarkemmin Minnan (nimi muutettu) tapaukseen:

Minnan osalta kyselylomakkeeseen vastaa 30–40-vuotias kolmen lapsen äiti. Minna on syntynyt vuonna 1998, eli on 8-vuotias ja perheensä nuorin: sisarukset ovat syntyneet vuonna 1988 ja 1990. Äidillä on hotelli- ja ravintoalan suurtaloustutkinto, mutta muuten hän on käynyt vain peruskoulun. Sekä perheen äiti että isä ovat työssäkäyviä.

Minnan lempiharrastuksia ovat äidin mukaan piirtäminen, lukeminen, liikunta ja seurakunnan iltapäiväkerho. Lisäksi hän harrastaa ratsastusta kaksi kertaa kuukaudessa. Elokuvia ja videoita hän katsoo äidin mukaan harvoin. Samoin tietokonetta hän käyttää harvoin. Konsoloi tai mobiilipelejä Minna ei pelaa koskaan, sillä heillä ei ole kyseisiä pelikoneita.

Minnan kotona on melko vähän medialaitteita: vain yksi televisio, DVD-soitin, kaksi kännykkää ja tietokone. Näitä kaikkia käyttävät pääsääntöisesti vain aikuiset ja vanhemmat sisarukset. Äidin mukaan Minna käyttää edellä mainituista laitteista vain tietokonetta, joka sijaitseekin lasten huoneessa. Televisiota Minna katsoo äidin mukaan sekä vanhempiansa että sisarustensa kanssa.

Kotiin ei tule yhtään tilattua sanoma- tai aikakauslehtiä, mutta lapsille tilataan Aku Ankkaa ja Partiolehteä. Äiti ei osta säännöllisesti iltapäivälehtiä. Hän kuitenkin lukee päivittäin ja nimeää suosikkilukemisekseen Patricia Cornwellin tuotannon sekä Harry Potterit. Minna itse lukee Eppu Nuotion kirjoja ja Postia Villilästä -sarjaa.

Vanhempien suosikkiohjelmiä ovat O.C., Aamu-TV, Lost, C.S.I., Kokkiohjelmat, Everwood sekä dokumentti- ja luonto-ohjelmat. Vaikuttaakin siltä, että vanhemmat katsovat TV:tä melko usein. Minnan suosikkiohjelmiä ovat puolestaan Pikku kakkonen ja luonto-ohjelmat, mutta hän katsoo silloin tällöin muitakin lastenohjelmia. Tietokoneella Minna käyttää usein vain piirrosohjelmia, mutta vierailee silloin tällöin myös internetin Happohotelli-sivustolla ja Ylen lastensivuilla. Lisäksi hän pelaa silloin tällöin CD-romeja ja autopelejä.

Minnan äiti pitää pelien ja ohjelmien ikärajoja tärkeinä ja pyrkii noudattamaan niitä. Hänen mielestään myös median haitallisuutta vähätellään ja siksi pä mediankäytön pelisäännöt ovat hyödyllisiä. Hän seuraa ja rajoittaa lapsensa mediankäyttöä, ja hänen mielestään mediankäyttö on hallinnassa heidän perheessään. Hän on epävarma siitä, onko media lapsille tärkeää, mutta on kuitenkin jokseenkin samaa mieltä siitä, että media tuottaa lapsille iloa ja on tavallinen osa arkea. Hän pitää mediakasvatusta melko tärkeänä. Äidin mielestä heidän lapsensa ei pärjää

median kanssa yksin, eikä myöskään ole kovin taitava media-asioissa. Hän on myös hieman eri mieltä väitteestä *Lapsemme käyttää mediaa monipuolisesti*. Yhteenvetona voidaan todeta, että kyseessä on melko yksipuolisesti mediaa käyttävä perhe, jossa lasten mediankäyttöä valvotaan ja siihen suhtaudutaan kriittisesti.

Päiväkirjateksti:

Me tultiin kotiin ja syötiin Muffi-nallen kanssa. Sitten mä ja Muffi-nalle katottiin TV:tä. Ja Muffi-nalle sai kokeilla oikeata hyrrää. Ja sitten mä ja Muffi-nalle katottiin taas TV:tä. Otin kuvan nallesta kamerakännykällä. Muffi-nalle katsoi, kun Minna kävi suihkussa. Söin iltapalaa kahdesti Muffi-nallen kanssa. Katsoin O.C.-dokumentin Muffi-nallen kanssa. Sitten kävin hammaspesulla ja menin nukkumaan Muffi-nallen kanssa.

Vanhempien kyselylomake ja Minnan puoleksi itse kirjoittama päiväkirjateksti tukevat pääosin toisiaan: Minna vaikuttaa katsovan samoja ohjelmia vanhempiensa kanssa. Sanavalinta O.C.-sarjan kohdalla on erikoinen: lapsi käyttää ohjelmasta nimitystä dokumentti. Tietääkö lapsi oikeasti, mitä dokumentti tarkoittaa: kuvausta todellisesta elämästä? Uskooko hän tapahtumien olevan oikeita? Vai käyttääkö hän kenties vain dokumentti-sanaa ohjelma-sanan asemesta?

Ikärajojen suhteen päiväkirja on ristiriidassa kyselylomakkeen kanssa: äiti pyrkii noudattamaan ikärajoja ja hänen mielestään heidän perheessään hallitaan mediakäyttö, mutta silti lapsi katsoo O.C.:tä, jonka joidenkin jaksojen ikäraajaksi on asetettu K15.

Minna vaikuttaa katsovan päivän aikana melko paljon televisiota, mutta päiväkirjatekstistä jää epäselväksi, katsooko hän niitä yksin vai vanhempiensa tai sisarustensa seurassa, kuten kyselylomakkeessa kerrotaan.

Kyselylomakkeesta saa myös sellaisen kuvan, ettei perheessä käytettäisi mediaa kovinkaan monipuolisesti, mutta kuitenkin Minna on kaikista päiväkirjaa kirjoittaneista ainoa lapsi, joka erikseen mainitsee tekstissään käyttävänsä kamerakännykkää. Ehkäpä lapsi onkin taitavampi mediankäyttäjä kuin hänen äitinsä aavistaakaan.

KUVA 14. Minnan päivän tapahtumat piirrettynä: 1) pyöräily kotiin, 2) syöminen, 3) TV:n katsominen, 4) hyrrä, 5) TV, 6) kamerakännykkä, 7) suihku, 8) iltapala, 9) O.C.-dokumentti, 10) hammaspesu, 11) nukkumaanmeno.

Minnan tapaus on ehkä harvinainen, mutta osoittaa silti, että vanhempien käsitykset heidän lastensa mediankäytöstä voivat olla puutteellisia. Muut tapaukset ovat luettavissa liitteenä (LIITE 2).

Kyselylomakkeiden perusteella nämä ”perhetapaukset” jakautuivat positiivisesti mediaan suhtautuviin ja mediaa monipuolisesti käyttäviin perheisiin sekä mediaan kriittisesti suhtautuviin ja sen käyttöä rajoittaviin perheisiin. Tapausten joukossa oli toki myös näiden ääripäiden välimuotoja. Vanhempien suhtautumista mediaan ja mediankäytön normeja perheissä pohditaan syvällisemmin vielä luvussa 6.2. Seuraavaksi kuitenkin vedetään yhteen, millaisia arkirutiineja lapsilla on.

5.4 Yhteenvetoa lasten arkikuvioista

Kaiken kaikkiaan alle 8-vuotiaiden lasten arkirutiinit vaikuttavat olevan keskenään melko samankaltaisia. Mediankäytössä vahvimman aseman on saanut television katselu, joka on paitsi lasten yksityinen, myös koko perheen yhteinen aktiviteetti. Televisio on erityisesti pienten lasten suosikkimedia. Uusmedioita ei mainittu päiväkirjoissa läheskään yhtä usein kuin perinteistä televisionkatselua ja kirjojen lukemista. Lasten arki näyttäytyy päiväkirjoissa nimenomaan lasten omana: leikki sekä perinteisessä että uudemmassa medioituneessa muodossaan on läsnä. Toki arjessa on elementtejä myös aikuisten maailmasta ostoksilla käymisen, aikuisten ohjelmien katselun ja kotitöihin osallistumisen muodossa. Lapset puuhastelevat ennen kaikkea oman perheensä kanssa, mutta myös ystäviensä ja tuttaviensa kanssa, ja usein media on kutoutuneena sosiaaliseen kanssakäymiseen. Huomion arvioista on myös se, että joissakin päiväkirjoissa mediankäyttöä ei mainittu ollenkaan. Vaikka mediankäyttö on useimmille lapsille päivittäinen rutiini, se ei ole välttämättä kaikista tärkein rutiini.

Terveisiä täältä Marikan kotoa. Minä sain olla Marikan repussa, kunnes Marikan äiti tuli hakemaan meitä. Kun tulimme Marikan kotiin, niin Marikan äiti pastoi torttuja. Kun tortut olivat valmiit, niin minäkin sain maistaa torttuja. Tortut olivat makoisia. Minä sain myös appelsiinimehua.

Sitten Marika teki minulle pedin ja sitten minä menin päiväunille. Nukuin puol 4:jään asti. Ei ihme, ettei enää nukuta. Sitten Marika näytti hänen äitinsä tekemät taulut. Ne olivat kauniita. Sitten me menimme ulos. Ensin Jere työnsi meitä potkurissa. Sitten Marika otti kepin, pussukan, jossa minä olin ja laittoi ne kiinni. Se oli hauskaa. <3<3. Sitten me menimme sisälle. Sitten katsoimme lastenohjelmat.

Sitten minä sain uuden ystävän. Sen nimi oli Misu. Minä ja Misu leikittiin. Sitten minä sain vielä toisen ystävän. Sen nimi oli Fifi. Sitten minä leikin vielä Fifin kanssa. Sitten oli ruoka. Ruokana oli kalaa ja perunaa. Se oli hyvää. Sitten me menimme iltapalalle. Sitten me saimme leikkiä vielä vähän aikaa. Sitten Marikan äiti antoi meille tikkarit ja sanoi, menkää tämän jälkeen pesemään hampaat ja nukkumaan.

Aamupalaksi oli jogurttia, mehua ja leipää. Nukuin hyvin Marikan sängyssä. Sitten Marika puki päälle ja minä sain mennä nallen kanssa Marikan reppuun! (Koululainen)

Joissakin päiväkirjateksteissä mediaa ei mainittu ollenkaan.

Minä piirsin kortin. Sampo istui pöydälläni. Sitten menimme ikkunalle. Sampo meni reunalle. Meinasi tippua ikkunalta. Onneksi sain Sampon kiinni. La: Minä olin ulkona. Sampo leikki serkun kanssa. Su: Minä olin ulkona. Sampo leikki Olivian kanssa. Ma Vappupäivä: Sampo nukkui Emilian pöydällä yöllä. Olimme ulkona leikkimässä ja löysimme numeroita. Ne oli varmaan jonkun salaleikki. Numeroita löytyi keinuilta ja hiekkalaatikolta. (Koululainen)

Vanhempien päiväkirjoissa rakentama kuva lasten arjesta on hieman erilainen kuin lasten itsensä esittämä. Lastensa päivästä kirjoittaneet vanhemmat korostavat perheen yhteisiä toimia ja lapsen ulko- ja sisäleikkejä, sukulaisten luona vierailua ja yhteisiä ruokailuhetkiä, kun taas lapset itse mainitsevat lähes kaikissa teksteissä mediankäytön. Tämä ero voi selittyä paitsi erilaisilla arvostuksilla, myös sillä, että vanhemmat kirjoitustaitoiset lapset myös yksinkertaisesti käyttävät enemmän mediaa kuin pienemmät lapset. Kaiken kaikkiaan lapset ja aikuiset välittävät kuitenkin melko samanlaista kuvaa lasten media-arjesta. Sekä lasten että aikuisten kirjoittamista päiväkirjoista nousivat neljä keskeistä teemaa: media päivän rytmittäjänä, mediankäytön yhteisöllisyys, siihen liittyvät normit ja brändit, joita käsitellään seuraavassa luvussa.

6 Mediapäiväkirjoista nousevat diskurssit

Mediapäiväkirja-aineiston kvantifiointi ja aineiston kuvailu eivät tuntuneet riittäville tavoilta analysoida näin laajaa ja monipuolista aineistoa. Päiväkirjoja lukiessani aineistosta nousi neljä mediankäyttöä koskevaa teemaa: yhteisöllisyys mediankäytössä, mediankäyttöön liittyvät normikeskustelut, kaupallisuus ja brändit sekä media päivän rytmittäjänä. Mediapäiväkirjoja tarkasteltaessa etsittiin myös mahdollisia positiivisia tai negatiivisia diskursseja lasten mediankäytöstä ja mediasuhteista, eli aineistoa lähestyttiin myös virallisten diskurssien valossa. Median merkitystä päivän rytmittäjänä on käsitelty jo luvussa 5.2, joten seuraavaksi perehdytään yhteisöllisyyteen, normeihin ja brändeihin.

6.1 Mediankäytön yhteisöllisyys

Useiden tutkijoiden, kuten Buckinghamin (2000) ja von Feilitzenin (2000) mukaan lasten mediankäyttö on yksilöllistymässä maissa, joissa on varaa hankkia useampia mediavälineitä perheeseen (ks. myös Koivusalo-Kuusivaara 2007). Jos taloudessa on esimerkiksi useampia televisioita, yksi niistä sijaitsee usein lasten huoneessa, minkä seurauksena lapset ja vanhemmat katsovat eri ohjelmia (Von Feilitzen 2000). Von Feilitzen (2000) esittää, että lapset ja vanhemmat käyttävät yhä harvemmin mediaa yhdessä, minkä myötä vähenevät myös keskustelut mediasisällöistä ja lasten mediankäyttöä koskevat säännöt.

Kuitenkin median käyttö, erityisesti television katselu ja lukeminen, näyttäytyi sekä päiväkirjoissa että kyselyissä myös vahvasti yhteisöllisenä toimintana. Kytömäen (1999, Herkmanin 2001 mukaan) mukaan median sosiaalinen merkitys onkin nykylasten todellisuudessa yksi median keskeisimmistä funktioista. Buckingham (2000) lisää, että vaikka lapset voivatkin käyttää esimerkiksi televisiota yksilöllisemmin niiden sijaitessa lastenhuoneessa, median kollektiiviset käyttötavat eivät ole katoamassa perheissä (Livingstone & Bovill 2001, Buckinghamin 2000 mukaan). Juuri televisio nousikin päiväkirjoissa keskeisimmäksi sosiaaliseksi mediaksi, eikä ihme: pienten lasten vanhemmat viettävät muita aikuisia enemmän aikaa kotona televisiota katsoen, ja aikuisten televisionkatselun määrän on osoitettu vaikuttavan perheen lasten televisionkatselun määrään (Werner 1996, 85). Koivusalo-Kuusivaaran (2007) mukaan televisiolla on perheissä tärkeä asema sosiaalisena objektina, joka kokoaa perheen yhteiseen ajanviettoon.

Suonisen (2004) mukaan erityisesti pienille lapsille medioiden sosiaaliset käyttötavat ovat tärkeitä. Yksi syy tähän on, että lapset eivät välttämättä tai saa tai osaa käyttää medialaitteita yksin (Suoninen 2004). Yhteisissä käyttötilanteissa lapsi pääsee usein myös fyysisesti lähelle, kuten vanhempansa syliin, mikä tekee vaikkapa lapsia muuten kiinnostamattomien aikuisten televisio-ohjelmien katsomisen houkuttelevaksi (Suoninen 2004). Suonisen (2004) mukaan merkittävä osa alle kouluikäisten katsomista ohjelmista on lasten mielestä tylsiä – lapset haluavat vain viettää aikaa vanhempiensa tai sisarustensa kanssa. Myös Kytömäki (1991) toteaa, että perheissä televisionkatselua pidetään mukavana tapana olla yhdessä, sillä se mahdollistaa muun muassa keskustelun samalla kun katsotaan ohjelmaa. Aikuiset saattavat katsoa ohjelmia myös lastensa seurana, tukena ja turvana (Kytömäki 1991, Caron & Caronia 2000). Caronin ja Caronian (2000)

mukaan televisionkatselu luo diskursseja ja kietoutuu edelleen perheen sisäisiin diskursseihin esimerkiksi siten, että perheenjäsenet kertovat omista mieltymyksistään ja jopa rakentavat omaa identiteettiänsä määrittelemällä suosikkiohjelmiään ja arvostelemalla muiden katsomia ohjelmia.

Kyselyistä noussut väite siitä, että lapsi katsoo useimmiten televisiota joko perheenjäseniensä tai kavereidensa kanssa, näytti myös päiväkirjojen valossa pitävän paikkansa. Koko perheen kanssa seurattiin muun muassa Salattuja elämiä ja urheiluohjelmia. Tällaisilla ohjelmilla voi olla perheissä vahva asema siksi, että ne kiinnostavat sekä vanhempia että lapsia (ks. Werner 1996).

Kotiin päästyämme söimme vielä iltapalan, katselimme Salkkareita ja kerroimme vielä iskillä ja vaarille mukavasta päivästäme. (Esikoulu)

Sitten äiti laittoi saunan päälle ja menimme saunaan. Saunan jälkeen katsoimme Salkkarit ja Paavon ja Railin. (Päiväkoti/esikoulu)

Toisaalta, kuten jo todettu, päiväkirjoissa kerrottiin usein me-muodossa ”medianallesta” tai muusta pehmolelusta sekä lapsesta, joten oli vaikea päätellä, katsoiko lapsi itse asiassa televisiota aivan yksin.

Jos televisionkatselulla onkin vielä yhteisöllinen funktionsa, Von Feilitzenin (2000) mukaan lapset ovat yksin erityisesti elektronisia pelejä pelatessaan. Päiväkirjatekstit kumoavat pääosin myös tämän väitteen. Muu tutkimustieto pelaamisen sosiaalisuudesta on kahdensuuntaista – toisaalta hyvin usein videopelejä pelaavat lapset pelaavat Klinen (2000) tutkimuksen mukaan pääosin yksin, toisaalta Holm Sørensen ja Jessen (2000) uskovat, että lapset pelaavat mielummin muiden lasten kanssa kuin yksin. Holm Sørensenin ja Jessenin (2000) mukaan tietokoneella pelaaminen on usein sosiaalinen tapahtuma, jonka aikana lapset tekevät tuttavuutta ja jakavat kokemuksia ja pelin tuomaa jännitystä. Myös Gee (2004, Jokisen & Pohjolan 2007, mukaan) korostaa, että lasten pelaamiseen liittyy osaamisen ja oppimisen lisäksi yhteistoiminnallisuutta. Kline (2000) toteaa puolestaan, että harvemmin pelaavat lapset pelaavat ahkeria pelaajia useammin joko perheensä tai sisarustensa kanssa. Näin ollen ahkerat pelaajat olisivat suuremmassa vaarassa syrjäytyä. Kline (2000) myös esittää, että elektronisten pelien pelaaminen, kuten television katselukin, on ajankäyttötapa, jonka lapsi valitsee, kun tarjolla ei ole muita sosiaalisia vaihtoehtoja.

Elektronisiin peleihin viitattaessa täytyykin tehdä ero esimerkiksi tietokone- ja videopelien välillä, sillä videopelien pelaamisen luonteeseen kuuluu kaksinpeli, kun taas tietokonepelejä on harvemmin suunniteltu kahden pelattavaksi (Christofferson 2000). Päiväkirjoissa tietokone- ja pelikonsolipelejä pelattiin paitsi yksin, myös kavereiden tai sisarusten kanssa. Tämä ilmeni kyselyistäkin, kun

kysyttiin, kuka kotona käyttää pelikonsoleita. Käyttäjiä olivat sekä perheen lapset että aikuiset, tosin aavistuksen useammin perheen lapset. Päiväkirjoissa pelejä pelattiin myös vierailuilla kavereiden tai sukulaisten luona, mikä viittaa siihen, että pelien pelaamisesta on tullut uusi sosiaalisen leikin muoto (ks. esim. Buckingham 2000, Von Feilitzen 2000, Kline 2000).

Hampaiden pesun jälkeen luettiin iltasaduksi Heinähattua ja Vilttitossua. Se naurattaa koko perhettä. (Päiväkoti)

Yhteisöllisyys liittyi erityisesti lukemiseen ja tekstimediaan päiväkirjoissa. Valtaosassa perheistä lukeminen oli lasten ja aikuisten yhteinen hetki ja liittyi olennaisesti illalla rauhoittumiseen. Päiväkirjojen kuvauksissa kirjoja luettiin kaikista useimmiten iltasatuna. Sekä äiti että isä olivat iltasadun lukijana yhtä yleisiä. Joissakin päiväkirjoissa lapsi mainitsi lukeneensa iltasadun ”medianallemmekin”.

Sitten olisimme menneet katsomaan videota, mutta videot olivat rikki. Sitten Ulla luki kirjaa minulle. Sitten Ulla teki minulle pedin. Se oli lämpöinen peti. Ja minä nukuin siinä hetken. Ulla meni hiljaa vessaan ja minä heräsin siinä. Minä ja Ulla katsottiin digi-boxia. Illalla me käytiin saunassa ja sen jälkeen me syötiin iltapalaa. Sitten me pesimme hampaat ja sitten me lähdimme nukkumaan. Minä nukuin Ullan viekussa.

Me katsoimme Pokemonin. Ja syötiin aamupalaa. Minä ja Ullan perhe käytiin - - teatterissa. Me laitoimme ohranjyviä rairuohoksi kasvamaan. Me söimme aamupalaa ja vähän ajan päästä syötiin päiväruokaa. Se oli hyvää. Sitten kun olin syönyt niin menin nukkumaan. Minä nukuin puoli tuntia. Me mentiin ruuan jälkeen hakemaan pajunoksia. Minä nukuin autossa sillä aikaa. (Koululainen)

Vaikka päiväkirjat esittelevät myös mediaa yksin käyttävän lapsen, ne enimmäkseen kumoavat uhkakuvan yksin televisiota katsovasta tai pelejä pelaavasta, sosiaalisesti eristäytyneestä lapsesta. Edellä olevasta sitaatista voi halutessaan rakentaa huolestuneen kuvan koko ajan yksin mediaa käyttävästä lapsesta. Toisaalta siitä voidaan myös luoda kuva paljon yhdessä puuhaavasta perheestä, jossa lapsi välillä vetäytyy yksinäisyyteen median parissa, mutta sen jälkeen osallistuu perheen yhteisiin toimiin. Varsinkin pienempien lasten perheissä mediaa käytetään koko perheen kanssa, jolloin se edistää perheen sisäisiä suhteita. Toki median käyttämisestä yhdessä perheen kanssa on lapselle muutakin hyötyä: se tarjoaa tilaisuuksia oppia mediasisältöjen lukutaitoa (Matikkala & Lahikainen 2005). On myös tutkittu, että usein mediaa käyttävät lapset käyttävät sitä muita enemmän myös vanhempiensa kanssa (Matikkala & Lahikainen 2005).

Yhteisöllisyyttä voidaan pitää mediankäytön positiivisena puolena, sillä perinteisesti yhteisöllisyyttä pidetään demokratian ja osallisuuden edellytyksenä (Jokinen & Pohjola 2007). Uhkadiskurssin mukaan media ei tue yhteiskunnan hyvinvointia ja demokratiaa, mutta lasten

kuvaukset eivät tue kuvaa median yhteisöä rapauttavista vaikutuksista. Mukana päiväkotij- ja alakouluikäisten lasten mediankäytön yhteisöissä ovat kavereiden ja sisarusten lisäksi vanhemmat, isovanhemmat ja muut sukulaiset (ks. Jokinen & Pohjola 2007, 182), joiden kanssa kommunikoidaan paitsi perinteisesti, enenevässä määrin myös Skypen ja Messengerin välityksellä.

6.2 Mediankäyttöön liittyvät normikeskustelut

Lasten media-arki on usein neuvottelua rajoista (Matikkala & Lahikainen 2005): Mitä medioita lapsi saa katsoa, mitä ei? Mikä on uuden mediateknologian merkitys lapselle ja perheelle? Mediankäyttöä koskevat normikeskustelut välittyvät mediapäiväkirjoista ja kyselyistä, joskin pelkästään vanhempien kertomana. Kyselyn tulokset vanhempien media-asenteista (ks. edellinen luku) antavat sellaisen kuvan, että vanhemmat haluavat kasvattaa lapsiansa toimimaan järkevästi ja kriittisesti median parissa, ja tämä orientaatio oli implisiittisesti havaittavissa myös joissakin päiväkirjateksteissä.

Kytömäen (1999, Koivusalo-Kuusivaaran 2007, mukaan) mukaan mediankäyttö ajanviettotapana kuuluu niin sanottuun vapaan vyöhykkeen toimintaan. Vanhemmat määrittelevät vyöhykkeen rajat ja niitä muutetaan lapsen kasvun myötä. Vanhempien ottama mediakasvattajan rooli heijastui tämän tutkimuksen aineistossa ennen kaikkea pohdintoina ja diskursseina perheen medianormeista. Kytömäen (1999, Koivusalo-Kuusivaaran 2007 mukaan) lapsen mediataitojen kehittämisessä vanhempien rooli on itse mediatarjontaa tärkeämpi tekijä. Tämänkin takia vanhempien määrittelemät normit on syytä huomioida lasten mediasuhteita tutkittaessa. Sekä kyselyistä että mediapäiväkirjoista välittyi keskenään erilaisia näkökulmia lasten mediakasvatukseen ja mediankäytön normeihin perheessä. Näihin viitattiin jo kyselyn vastauksia esiteltäessä, mutta normikeskustelujen sisältöihin ja merkityksiin pureudutaan seuraavaksi vielä yksityiskohtaisemmin.

Perheen sisäisten normikeskustelujen valta-asetelmaa kuvaa hyvin päiväkotikäisen lapsen vanhemman kommentti: *Vanhemmat päättää, lapset voivat ja saavat ehdottaa*. Buckinghamin (2000) mukaan lapset ovatkin nykyään yhä tasa-arvoisemmassa asemassa perheessä. Tämä voi näkyä muun muassa siten, että heidän kanssaan neuvotellaan mediankäytön rajoista (Werner 1996). Aina nämä neuvottelut eivät ole helppoja, kuten seuraavat sitaattit vanhempien kyselyistä osoittavat.

Monet ohjelmat ja pelit tosi "kivoja", vaikea valvoa ja useasti sukset ristissä kotona, mitä voi

katsoa ja mitä ei. (Päiväkoti-ikäisen lapsen vanhempi)

Esikoisen kasvaessa on vaikeampaa valvoa pienempien sisarusten sääntöjen noudattamista, kuka saa katsoa mitäänkin TV:stä. (Päiväkoti-ikäisen lapsen vanhempi)

Lasten ikähaitari vaikeuttaa ikärajojen noudattamista, mutta yritämme silti. (Päiväkoti-ikäisen lapsen vanhempi)

Tutkimusten mukaan lasten mediankäyttöä rajoittavat normit liittyvät useimmiten median parissa käytettyyn aikaan ja mediasisältöihin (Ermin, Mäyrän ja Heliön 2005b, Caron & Caronia 2000, Kline 2000, Buckingham 2000). Näin oli myös tässä tutkimuksessa.

Emme juuri anna lasten katsoa muita kuin TV2:n lastenohjelmia. (Päiväkoti-ikäisen lapsen vanhempi)

Meillä on käytössä "pelipäivät" eli joka päivä ei pelata, ja yleensä kesällä koneet ovat vähemmän käytössä kuin talvella. (Päiväkoti-ikäisen lapsen vanhempi)

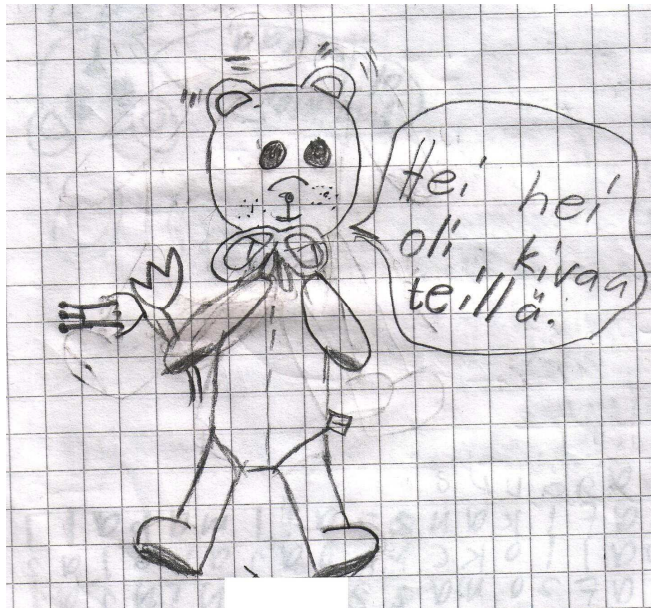
Päiväkirjat ja kyselyt erosivat jonkin verran aikuisten suhtautumisessa mediankäyttöön ja normeihin. 46 kyselyyn vastannutta aikuista viittasi avoimissa vastauksissa joko perheen lasten mediankäytön rajoittamiseen, sääntöihin tai lasten mediankäytön hallinnan vaikeuteen, mutta vain muutamassa aikuisen kirjoittamassa päiväkirjatekstissä (3–4) viitattiin mediankäytön rajoittamiseen tai mediankäytön negatiivisiin puoliin. Jos päiväkirjoissa otettiin jollain tavalla kantaa lasten mediankäyttöön, se nähtiin useammin joko viihdyttävänä ja iloa tuottavana (10 mainintaa) kuin uhkana (3 mainintaa). Aikuisten tuottama positiivinen diskurssi päiväkirjoissa liittyi nimenomaan median viihteellisyysarvoon.

Aamulla n. 8.30 herätys. Pitkästä aikaa oli taas aamulla jotain kivaa lapsille – television ohjelmia.-- Jussi lainasi meille yhden uuden videokasetin – Karhuveljeni Koda! (Päiväkoti-ikäisen lapsen äiti)

Voisiko ero päiväkirjojen ja kyselyiden sävyn välillä johtua siitä, että jo mediapäiväkirja tutkimusmetodina on lähtökohdiltaan positiivinen, pyydetäänhän siinä vain kuvailemaan lapsen mediankäyttöä normaalina arkipäivänä, kyselylomakkeen herättäessä vanhemmissa enemmän kriittisiä ja negatiivisia ajatuksia mediasta? Päiväkirjojen positiivisempi sävy voi johtua myös siitä, että niissä mediankäyttö sijoitetaan johonkin kontekstiin. Erityisesti koko perheen tai sisarusten kanssa katsotut elokuvat tai videot olivat vanhempienkin näkökulmasta arvokkaita lapselle. Tästä voisikin päätellä, että useissa perheissä normina on, että mediankäyttö yhdessä on suotavampaa kuin mediankäyttö yksin. Kaikista useimmiten mediankäyttöä kuvailtiin päiväkirjoissa kuitenkin neutraalisti.

Huomattavaa on, että mikäli lapset itse kuvailivat tarkemmin mediankäyttöään kirjoittamissaan teksteissä, he toivat esiin vain positiivisia puolia mediankäytöstä. Lapset kuvasivat usein sitä, miten medianalle piti median kanssa puuhailusta. Tavallaan he projisoivat omia tunteitaan medianalleen: todennäköisesti medianalle piti samanlaisista asioista kuin lapsi itsekin. Medianalle oli myös odotettu vieras, ja siksi hänen kanssaan haluttiin tehdä lapsesta mukavia asioita.

Pelattiin Pleikkaria, pelin nimi oli Super Mario. Se oli Medianallen mielestä kiva peli. Tehtiin monta animaatiota. Siitä Medianalle piti. (Päiväkoti)

KUVA 16. Medianalle koululaisen piirtämänä.

Yksikään lapsi ei kuvaillut perheensä mediankäytön normeja, heidän mediankäyttönsä rajoittamista tai esiteltyt mediankäyttöään negatiivisessa valossa. Vanhempien kyselyssä melko tärkeänä pidetty lapsen mediankäytön rajoittaminen ja valvominen tuli kuitenkin taustalla esiin aikuisten kirjoittamissa media-arjen kuvauksissa. Mainittiin esimerkiksi, että *televisionkatselusta tuli riitaa, joten se meni kiinni* tai että lapsi olisi vielä halunnut pelata Play stationilla, mutta isä kielsi.

Kolmen lapsen "tappelut" tietsikkavuoroista, perheestämme puuttuu pelilukujärjestys; kuka milloin-kauanko. (Kouluikäisen lapsen vanhempi)

Joitakin kyselyvastauksia voi tulkita siten, että vasta lapsen (lisääntyneen) mediankäytön mukanaan tuomat ongelmat herättävät vanhemmat asettamaan rajoja. Myös Ermin, Mäyrän ja Heliön (2005)

lasten digitaalisten pelien pelaamista koskevassa tutkimuksessa huomattiin, että useimmiten vanhemmat alkoivat rajoittaa lastensa pelaamista ja luoda pelisääntöjä vasta, jos lapset pelasivat liian paljon tai pelaamisesta oli muuten haittaa. Kytömäki (1999, Ermin, Mäyrän & Heliön 2005 mukaan) on havainnut useimmilla vanhemmilla olevan samanlaisia mediakasvatusperiaatteita lasten television katselun rajoittamisessa. Edellä mainitussa pelitutkimuksessa vanhemmat säätelivät useammin peliaikaa kuin pelien sisältöjä (Ermi, Mäyrä & Heliö 2005). Lasten sovittuun peliaikaan saattoi vaikuttaa myös lasten käyttäytyminen – jos pelaamisesta syntyi riitaa tai liikaa ääntä, vanhemmat saattoivat lopettaa pelaamisen saman tien (Ermi, Mäyrä & Heliö 2005). Myös Klinen (2000) kanadalaisessa tutkimuksessa mediankäytön rajoitukset liittyivät läksyihin, kellonaikoihin ja pelaamisen keston, mutta eivät niinkään pelien sisältöihin. Ermin, Mäyrän ja Heliön (2005) pelitutkimus yhtenee tämän tutkimuksen kanssa siinä, että vanhemmat eivät yleensä erityisemmin arvosta pelejä tai television katselua, vaan muita arjen rutiineja, kuten ruokailua ja ulkoilua. Päiväkirjoista tuli ilmi, että monessa perheessä televisiota sai katsoa tai tietokonetta sai pelata vasta ulkoilun tai ruokailun jälkeen. Myös muutama kyselyn avoimiin vastauksiin vastannut vanhempi kertoi, miten ulkoilu on ensisijaista mediankäyttöön verrattuna.

Perheessämme media-aikaa on "ansaittava" esim. ulkoilemalla tsm. puuhastelulla. Pleikkari-yms. mediahimo on näin laantunut. (Kouluikäisen lapsen vanhempi)

Lapset saavat katsoa päivittäin videota/DVD:tä, jos ovat myös ulkoilleet. Tietokoneaika on 20 min päivässä. (Tarhaikäisen lapsen vanhempi)

Mielenkiintoisinta antia kyselyiden ja päiväkirjojen vertailussa olivat erot vanhempien mediakasvatusta koskevien mielipiteiden ja lasten kertoman arkitodellisuuden ja median käyttöön liittyvien normien välillä. Kuten jo tapauskertomuksetkin osoittivat, suurin ristiriita kyselyiden ja päiväkirjojen välillä oli se, että vanhemmat väittivät lastensa katsovan vähemmän heiltä kiellettyjä ohjelmia kuin mitä päiväkirjat antoivat ymmärtää. Vanhempien mediakasvatusasenteita koskevassa kyselyosiossa vanhemmat pitivät lähes poikkeuksetta sekä pelien että elokuvien ja televisio-ohjelmien ikärajojen noudattamista tärkeänä, mutta päiväkirjojen mukaan tämä ei näkynyt perheen arjessa. Päiväkirjat osoittivat, että alle 8-vuotiaat lapset katsoivat myös sellaisia ohjelmia ja pelasivat pelejä, jotka eivät olleet heille sallittuja. Alle 8-vuotialta kiellettyjä mediasisältöjä ovat esimerkiksi Salatut elämät, Harry Potter-elokuva ja the Sims-peli.

Kyseinen ikärajaristiriita on samansuuntainen tulos kuin Martsolan ja Mäkelä-Rönnholmin (2004, Martsolan & Mäkelä-Rönnholmin 2006 mukaan) ikärajoja koskevassa tutkimuksessa. Siinä sekä vanhemmat että lapset suhtautuivat usein melko löyhästi ikärajoin. Useat lapset olivat nähneet elokuvia, jotka olivat heiltä kiellettyjä ja vanhempien vastaukset yhtenivät lasten kanssa. Yhtenä

selityksenä tälle Marsola ja Mäkelä-Rönholm esittävät sen, että kielletty on kiehtovaa. Joidenkin lasten vastauksista tuli ilmi, että heidän vanhempansa antavat lasten katsoa ”melkein mitä tahansa” ja vanhemmat saattoivat katsoa kiellettyjä elokuvia myös vanhempiensa kanssa. Toisaalta joissakin kodeissa oli myös selvät säännöt siitä, mitä lapset saavat katsoa. (Marsola & Mäkelä-Rönholm 2004, Marsolan & Mäkelä-Rönholmin 2006 mukaan.)

Ikärajaristiriitaa tässä tutkimuksessa voi selittää myös muiden perheen lasten ikä. Wernerin televisiotutkimuksen (1996) mukaan pienten lasten televisionkatselua säädellään enemmän kuin isompien lasten katselua. Vanhempien lasten kohdalla säännöille ei tunnu olevan niin paljon tarvetta, ja säännöistä kiinni pitäminen on myös vaikeampaa (Werner 1996). Ei tietenkään voida yleistää, että kaikki vanhemmat olisivat välinpitämättömiä lasten seuraamien mediasisältöjen suhteen. Toki aineistossa oli myös ikärajoihin tiukasti suhtautuvia vanhempia.

Joskus tietokonepeli ei ole sopiva ikäsuositustenkaan puitteissa; iloiseksi & hilpeäksi luokiteltu peli pienille onkin jotain örkkien tappamista -> ei sovellu ihan pienille. (Päiväkoti-ikäisen lapsen vanhempi)

Valvomme tiukasti lasten TV:n katselua ja noudatamme ikärajoja. TV ei ole "turhaan" auki, ainoastaan, kun katsomme jotain tiettyä ohjelmaa. Valvomme myös lasten uutisten katselua. (Päiväkoti-ikäisen lapsen vanhempi)

Kotien mediakasvatuksessa normit ja niistä käytävät keskustelut vaikuttavat siis olevan tärkeitä ja herättävän keskustelua. Etenkin kyselyn perusteella suurin osa vanhemmista yrittää rajoittaa ja valvoa lastensa mediankäyttöä. Kyselyiden ja päiväkirjojen perusteella kotien mediakasvatuksen puutteina voidaan luonnehtia puuttumattomuutta lapsen katsomiin ja kokemiin mediasisältöihin. Tämän tutkimuksen tulokset yhtenevät muiden tutkimustulosten (Kline 2000, Ermi, Mäyrä & Heliö 2005) kanssa siinä, että normeilla kyllä rajoitetaan mediankäytön kestoa ja ajankohtaa, mutta ei niinkään sisältöjen sopivuutta. Kodissa vallalla olevat normit ja niiden valvonta riippuvat tietysti siitä, millaisena vanhemmat näkevät median, mihin viitattiinkin jo kyselyiden yhteydessä (ks. Caron & Caronia 2000).

Yhteenvetona eri perheiden normeista tässä tutkimuksessa voidaan todeta, että vanhempien asettamat normit liittyivät enimmäkseen medialaitteiden käytön kestoon tai luvanvaraisuuteen. Vaikka vanhemmilla oli päätäntävalta normien suhteen, ne olivat luonteeltaan keskusteltavissa ja niitä tarkastettiin lapsen iän ja mediakokemusten karttuessa. Suurin osa vanhemmista kertoi rajoittavansa lasten mediankäyttöä, mutta vaikuttaa siltä, että vanhemmat eivät kuitenkaan aina valvo esimerkiksi ikärajojen noudattamista niin hyvin kuin he väittävät. Kysely toi esiin enemmän kriittisiä mediakannottoja vanhemmilta, kun taas päiväkirjoissa tällainen normeihin diskurssi

esiintyi melko harvoin ja pehmeämmässä muodossa. Lapset itse eivät tuoneet päiväkirjoissa esiin normikeskustelua, eivätkä positiiviset ja negatiiviset diskurssit lasten mediankäytöstä olleet niin vahvasti läsnä päiväkirjoissa kuin ne olivat kyselyissä.

6.3 Lapset, media ja brändit

Päiväkirjoissa viitattiin jonkin verran myös mediakulttuurille ominaisiin brändeihin: erinäisiin lapsille suunnattuihin tuotteisiin. Ehkäpä lapset tai aikuiset eivät kirjoittaessaan ollenkaan tiedostaneet puhuvansa brändeistä, mutta yleiskäsitteiden ”lelu”, ”kirja” tai ”video” sijaan päiväkirjoissa kerrottiin Muumeista, Teletapeista, erinäisistä Disney’n piirretyistä hahmoista, kuten Nalle Puhista, ja Harry Potterista. Nukeista kerrottaessa käytettiin sanoja ”barbi” tai ”Baby Born”. Kaikki edellä mainitut ovat mediasta peräisin olevia tuotteita, joiden ympärille on rakennettu jos jonkinlaista oheismyyntiä: ei vain kirjoja, videoita ja DVD:itä vaan myös Happy Mealin mukana saatavia leluhahmoja, vaatteita, koristeita, kansioita...

Sen jälkeen leikittiin teletappi-talolla ja piirreltiin. - - Katsoimme vielä hetken aikaa Lassen kanssa Muumit – tiukka naapuri –videota. Sitten olikin jo iltapalanaika, jonka jälkeen pesulle ja nukkumaan. Laura lainasi minulle barbienkerrossänkyä. Siinä oli kolme kerrosta. (Päiväkoti)

Brändi tarkoittaa lyhyesti määriteltynä kulutustavaraan liitettyä mielikuvaa (Lehtimäki & Suoranta 2006). Nykyisin brändeillä on tärkeä osansa mediakulttuurissa, sillä niiden avulla paitsi lisätään kulutusta, myös luodaan identiteettejä ja edelleen uutta (media)kulttuuria (Lehtimäki & Suoranta 2006). Brändien merkityksestä ja vaikutuksesta lapsiin käytävä keskustelu vaihtelee mediakeskustelun tavoin huolestumisesta (ks. Quart 2003) myönteiseen lähestymistapaan (Autio 2006). Yhdysvaltalainen Quart (2003) kritisoi brändien ja brändäyksen valtaa ja markkinointikoneiston pyrkimyksiä sosiaalistaa lapset mahdollisimman nuorena uskollisiksi omille tuotemerkeilleen. Myönteisessä näkökulmassa brändit nähdään puolestaan kulttuurisen pääoman välittäjinä (ks. Mattila 2002, Aution 2006, mukaan).

Brändien avulla yritykset pyrkivät lisäämään sekä myyntiään että asiakasuskollisuutta (Lehtinen & Suoranta 2006). Varsinainen brändiuskollisuus ei välttämättä ole vielä totta Suomessa, mutta toisaalta jo lapset rakentavat tarinaa itsestään – identiteettiään – brändien avulla (Lehtimäki & Suoranta 2006, Autio 2006). Esimerkiksi televisio-ohjelmista saatava tieto tuotemerkeistä voi olla hyvinkin tärkeässä asemassa lasten välisessä vuorovaikutuksessa (Lahikainen, Hietala, Inkinen,

Kangassalo, Kivimäki & Mäyrä 2005). Siten medialla ja brändeillä on osuutensa myös lasten sosioemotionaalisessa kehityksessä sekä maailmankuvan muotoutumisessa (Lahikainen, Hietala, Inkinen, Kangassalo, Kivimäki & Mäyrä 2005).

Lasten ”brändäys” on osa suurempaa ilmiötä, nimittäin lasten kasvavaa asemaa kuluttajina. Quart (2003) ja Buckingham (2000) kuvaavat, miten lapset ja varhaisnuorista on tullut uusia markkinointikohteita, onhan lasten ostovoima kasvanut lamaa lukuun ottamatta aina 80-luvulta asti. Markkinoinnin keskittyminen lapsiin näkyy muun muassa siten, että Internetissä on enemmän kaupallisia sivuja lapsille ja että lapsille suunnatut televisiokanavat ja lastenohjelmien tarjonta ovat lisääntyneet (Buckingham 2000). Samanaikaisesti kun lapsiin kohdistuva mainonta on lisääntynyt, lapset ovat saaneet enemmän sananvaltaa perheen kulutusasioissa (Buckingham 2000, Lehtimäki & Suoranta 2006). Buckingham (2000) toteaa, että lasten asema perheen sisällä on yhä merkittävämpi. Siihen syynä ovat muun muassa pienemmät perhekoot, jolloin yhtä lasta kohden riittää enemmän kulutettavaa rahaa. Tästä seurauksena esimerkiksi lasten lelumarkkinat ovat kasvaneet huomattavasti ja lapsilla itsellään on myös enemmän ”pääomaa” vaikkapa viikkorahojen muodossa (Buckingham 2000). Ja vaikka lapsilla itsellään ei välttämättä olisikaan paljoa ostovoimaa, heidän arvonsa piilee siinä, että lapset vaikuttavat myös vanhempiensa ostopäätöksiin. (Buckingham 2000.)

Nykylapsuuden voidaankin sanoa kietoutuneen kulutus- ja mediakulttuuriin (Buckingham 2000, Kupiainen 2002). Media ja kulutus vaikuttavat edelleen vahvasti toisiinsa (Buckingham 2000). Median avulla myydään paljon tuotteita, ja joskus itse lelumyyntikin voi saada aikaan vaikkapa niihin pohjautuvia televisiosarjoja ja elokuvia, kuten vaikkapa Barbie-elokuvat (Buckingham 2000). Oheismyynnistä esimerkiksi voisi ottaa Disney’n elokuvat, joiden oheismyyntiin kuuluu lähes kaikkea hampurilaisen mukana saatavista leluista sarjakuviin ja vaatteisiin (Buckingham 2000, Quart 2003). Seuraava sitaatti kuvaa hyvin tätä kulutuksen ja median kehää.

Aamulla tulin Emmin kanssa kouluun ja lähdimme melkein heti Joutsaan elokuvaa katsomaan. Se kertoi Pesonen-nimisestä miehestä, jolla oli Viiru-niminen kissa. Mielestäni oikein kiva lastenelokuva. Nina kertoi, että heillä on kotona sama elokuva videokasetilla ja 3 kirjaa Viirun ja Pesosen seikkailuista. (Esikouluikäinen tyttö, vanhemman kirjoittama teksti)

Kaikki lasten ja nuorten kuluttaminen ei suinkaan ole brändien ostamista, ja siinä mielessä brändikulttuuria voitaisiin luonnehtia yhdeksi kulutuksen genreksi (Autio 2006). Brändejä kuitenkin ostetaan, sillä tiettyjen brändien omistaminen antaa lapsille ja nuorille niin sanottua brändipääomaa (Autio 2006). Brändipääoman merkitys näkyy muun muassa siinä, että merkkituotteiden asema on entisestään vahvistunut lasten ja nuorten sosiaalisissa suhteissa ja identiteetin rakentamisessa (Quart 2003, Autio 2006). Norjalaisen tutkimuksen mukaan yli 90 % alle kouluikäisistä lapsista tunnistaa

Coca Colan ja Kellogs'in logon (Kujala & Kivi 2006). Ajatus brändittömästä maailmasta on mahdottomuus: yrityksillä on valtaa sekä lapsiin että aikuisiin (Kujala & Kivi 2006).

Brändit ovat myös sidoksissa aikaansa. Kun nykynuoret ja nuoret aikuiset ovat leikkineet Barbeilla ja Turtleseilla, tämän päivän pikkupojat leikkivät Pokémoneilla ja Bionicleillä, tytöt taas Baby Borneilla ja Bratzeilla. Lasten lelukulttuurin ”brändäytyminen”, josta esimerkkeinä toimivat muun muassa Teletapit oheistuotteineen (Buckingham 2000, Autio 2006), näkyi myös päiväkirja-aineistossa.

Ulkoilun jälkeen he pelasivat Skip-boa ja suunnittelivat askartelukirjasta jotain kivaa askarreltavaa. (Päiväkoti)

Lasten serkkupoika täytti 5 vuotta ja minä pääsin iskän taskussa mukaan. - - Oli ilmapalloja, serpentiinejä, vappupillejä ja hyvää musiikkia. Beyblade-hyrräkisailu oli tosi jännää katseltavaa! (Päiväkoti)

Täytyy kuitenkin muistaa, että kulutus ei määritä suomalaisten perheiden vapaa-aikaa vielä yhtä paljon kuin Pohjois-Amerikassa (Wilska 2006). Myöskään lasten käyttämät rahamäärät eivät ole Suomessa yhtä suuria kuin angloamerikkalaisissa maissa (Wilska 2006). Kuitenkin perheiden yhteinen kuluttaminen tarkoittaa myös yhteistä ajankäyttöä: lapsillekin halutaan tarjota ”mieleenpainuvia kulutuselämyksiä” (Lehtimäki & Suoranta 2006, 8), kuten seuraavat sitaattit osoittavat.

Tiina olikin menossa kaupunkiin (Jyväskylään) ostoksille. Luvassa oli siis shoppailua. Ensiksi kävimme ostamassa farkut ja ihanan kimalteisen topin: kesähepene, rintarossit ja kaikki mukana. Mutta ah niin iihana. Tulee Tiinan äidille vielä tukalia tilanteita ennen kesähelteitä... Seuraavaksi suuntasimme City-markettiin. Ja sieltä oli saatava vilkkulenkkarit. Ehdottomasti ne, eikä mitään muuta. Äitiä ja Markkoa vähän jännitti, että jos ne ovat loppuneet, mutta onneksi eivät. Vähiin olivat käyneet, mutta onneksi vielä yksi sopiva pari löytyi. Citymarketissa oli jotkut ihmeen mummuttimarkkinat. En onneksi nähnyt mummuteja missään, mutta ihmisiä ja ilmapalloja kyllä niidenkin edestä. - - onneksi on aika mennä hiukan herkuttelemaan, Arnold's doughnutsiin. Tiina halusi suklaamunkin. Aika makeaa, mutta mehua päälle. Ja kotia kohden. Shoppailu on aika raskasta touhua. (Päiväkoti-ikäinen tyttö)

Äiti osti uuden auton ja äiti vei meidät ajelulle Nokian Heseen. Matkalla söin sokerinpalan, josta annoin vähän Urholle [mediahirvi]. Hesessä menimme Artun kanssa tempuradalle. Urho maistoi ranskalaisia, mutta ne olivat liian suolaisia.

On mielenkiintoista nähdä, millaisia kuluttajia nykylapsista kasvaa. Yhteenvedon voidaan todeta, että lapsilla on eri merkityksiä kuluttajina: he ovat vaikuttajia, asiakkaita ja he muodostavat tulevaisuuden markkinapotentiaalin. (Kujala & Kivi 2006.) Lapsia voidaan kuluttamisenkin suhteen kuvailla markkinointikoneiston uhreina, mutta myös terävänä ja valtaa omaavana kuluttajaryhmänä.

(ks. Buckingham 2000, Kujala & Kivi 2006). Kuten jo todettu, aikuiset näkevät herkästi brädit ja kohtuuttoman kuluttamisen mediakulttuurin varjopuolina ja uhkana lapsuudelle, mutta miten ajattelevat nykyajan lapset kun he varttuvat aikuisiksi (ks. Autio 2006)?

7 Yhteenveto tutkimustuloksista – Miltä lasten media-arki näyttää?

7.1 Mitä tutkimus paljastaa lasten media-arjesta?

Seuraavassa esitellään vielä keskeisimpiä kyselyn ja päiväkirjojen tuloksia. Kyselyyn vastanneista vanhemmista suurin osa oli 30–40-vuotiaita äitejä. Suurin osa lapsista oli vuosina 1998–1999 syntyneitä, eli kyselyn toteutuksen aikaan 5–6-vuotiaita. Kysely osoitti, että pienten lasten elämään kuuluu paljon ulkoilua, liikuntaa ja leikkejä. Suosituin päivittäinen aktiviteetti olivat pihaleikit, ja muita lasten päivittäisiä ajanviettopiirejä olivat piirtäminen, lukeminen ja liikunta. Lapset katsoivat elokuvia viikoittain ja käyttivät tietokonetta keskimäärin harvoin. Mobiilipelien ja pelikonsolien käyttö oli kyselyn mukaan vielä tietokoneella pelaamista harvinaisempaa.

Päiväkirjat antoivat lisätietoa siitä, mitä lasten harrastuksiin ja päivittäisiin ajanviettopiireihin kuului. Päiväkirjatekstien sisältö luokiteltiin aluksi 11 toimintoon: mediaan, ulkoleikkeihin, sisäleikkeihin, läksyihin, päiväuniin, ruokailuun, kotitöihin, ostoksilla käyntiin, matkustamiseen tai kyläilyyn, eläimiin ja aamu- ja iltatoimiin. Näitä toimintoja tarkasteltiin sekä määrällisesti että laadullisesti. Päiväkirjojenkin mukaan sekä sisä- että ulkoleikeillä on tärkeä asema pienten lasten elämässä. Jos sisä- ja ulkoleikkien saamat maininnat laskettiin yhteen (245), ne muodostivat suurimman luokan, mutta toisaalta media oli ylivoimaisesti eniten mainintoja (232) saanut yksittäinen toiminto. Tämän jälkeen tulivat aamu- ja iltatoimet 132 maininnallaan sekä ruokailu 131 maininnalla.

Päiväkirjojen kokonaisvaltainen tarkastelu osoitti, että tekstit jäsenyivät lapsen päivärytmiin mukaan ja muodostivat selkeän tarinan kaaren. Mediapäiväkirjojen tekstin rakenne noudatti Labovin (1972) vapaan suullisen kertomuksen struktuuria. Labov (1972) jaottelee tarinan rakenteen 1) abstraktiin, eli tiivistelmään 2) orientaatioon, eli aikaa, paikkaa, ihmisiä ja tilannetta esittävään jaksoon, 3) tapahtumien kehittäjäjaksoon, 4) resoluutioon eli ratkaisujaksoon, 5) päätäntään, jossa kerrotaan tarinan loppuneen sekä 6) evaluointiin, jossa kerrotaan, mikä tarinassa on merkityksellistä. Päiväkirjatekstien rakenteissa ei ollut yhtäkään tiivistelmää tai evaluointia, mutta

lähes kaikissa teksteissä oli orientaatio, tapahtumien kehittäminen, johon kuului mediankäytön, ruokailun, leikkien ynnä muiden kuvailua sekä päätäntäjakso, jossa kuvailtiin lapsen ja perheen iltatäi aamutoimia ja annettiin tarinalle mukava päätös. Tästä johtopäätöksenä voidaan väittää, että media ei ollut lapsille ongelmallista, vaan se on luonteva osa arkea.

Sekä kysely että päiväkirjat kartoittivat lasten media(väline)ympäristöä. Kyselyn mukaan useimpien pienten lasten mediavälineympäristö oli melko monipuolinen. Suurimman osan lapsista (yli 75 %) saatavilla oli ainakin televisio, tietokone internet-yhteyksineen, radio, kännykkä, videot ja DVD-soitin. Tämän lisäksi reilulla 60 %:lla lapsiperheistä oli uudempia digiajan keksintöjä. Yleisimpiä medialaitteita lapsiperheissä olivat televisio, kännykkä, radio ja tietokone.

7.2 Media rytmittää päivää, televisio suosituin media

Televisio oli päiväkirjoissa lasten, erityisesti alle kouluikäisten, eniten suosima media. Lapset, jotka osasivat jo itse kirjoittaa päiväkirjaan, mainitsivat usein katsoneensa televisiota ja kertoivat tarkkaan katsomiensa ohjelmien nimet. Päiväkirjat osoittivat, että esi- ja alkuopetusikäiset seurasivat televisiosta huomattavasti nuorempiaan enemmän myös aikuisten ohjelmia, kuten Käenpesää, Salattuja elämiä ja Kotikatua. Alle kouluikäiset katsovat enimmäkseen lastenohjelmia, kuten Pikku kakkosta, Disney'n piirrettyjä, Harria ja dinoja, Rakkain terveisin Felixiä ja Pokemoneja. Myös kyselyn mukaan lasten suosikkitelevisio-ohjelmia olivat Pikku kakkonen ja aamun lastenohjelmat. Aikuiset seurasivat kyselyn mukaan eniten faktaohjelmia. Salatut elämät eivät kyselyn mukaan olleet aikuisten tai lastenkaan suosiossa, mutta päiväkirjat kertoivat toista sarjan suosioista. Salatut elämät vaikutti niissä olevan koko perheen seuraama ohjelma. Päiväkirjoissa televisionkatselu näyttäytyi usein yhteisöllisenä toimintona, joka myös rytmitti lasten päivää. Lasten televisionkatselu painottui aamuun, iltapäivään ja alkuiltaan ja selittyi pääosin kahdella tekijällä: tarjonnalla ja lasten ja perheen päivärytmillä.

Tietokonetta lapset käyttivät kyselyn mukaan vain silloin tällöin. Päiväkirjoissakaan elektronisten pelien pelaaminen ei saanut yhtä suurta suosiota kuin television katselu tai tekstimedia, mutta erityisesti Play stationilla pelaaminen mainittiin päiväkirjoissa useammin kuin vanhemmat antoivat kyselyssä ymmärtää. Pelaamisen suosio kasvoi lapsen varttuessa sekä päiväkirjojen että kyselyn mukaan. Suosituinta tietokoneella puuhastelua oli CD-romien pelaaminen. Tämän jälkeen kyselyssä tietokoneen yleisimpinä käyttötapoina tulivat lastenohjelmien nettisivut, piirrosohjelmat, nettipelit

ja kirjoittaminen, mutta päiväkirjoissa piirrosohjelmien käyttämistä ei mainittu kuin muutaman kerran. Kyselyn mukaan näin pienet lapset eivät vielä kommunikoineet lähes ollenkaan internet-avusteisesti chattien, Skypen tai Messengerin välityksellä, ja päiväkirjoissakin kerrottiin vain kerran Messengerin käytöstä. Pelaaminen ja tietokoneen muu käyttö näyttäytyivät päiväkirjoissa television katselun kaltaisesti sosiaalisena aktiviteettina ja ennen kaikkea päivän rytmittäjä.

Päiväkirjojen mukaan erilaiset tekstimedian muodot olivat television jälkeen suosituin media. Valtaosassa perheistä lukeminen oli lasten ja aikuisten yhteinen hetki. Kirjoja luettiin useimmiten iltasatuna, mikä viittaa lukemisen perinteen säilymiseen muiden medioiden ohella. Kyselyiden mukaan lasten tekstimediaympäristöön kuuluivat lähes kaikissa perheissä sanomalehdet ja 75 %:ssa perheistä aikakauslehdet. Kotitalouksiin tuli keskimäärin yksi sanomalehti, ja perheisiin tulikin enemmän aikakauslehtiä kuin tilattuja sanomalehtiä. Lastenlehtiä tilattiin koteihin lähes yhtä paljon kuin muita aikakauslehtiä. Vaikka päiväkirjoissa televisio vei voiton muista medioista, kyselyssä lukeminen oli lasten suosituimpien leikkien ja harrastusten joukossa. Tämä voi johtua siitä, että kyselylomakkeissa television katselua ei annettu ollenkaan vastausvaihtoehtona. Toisaalta voidaan pohtia, ovatko uudemmat mediat sittenkään syrjäyttämässä vanhempia medioita, kuten printtimediaa, pienten lasten arjessa. Kuitenkin toinen perinteinen media, nimittäin radio, sai vähän huomiota ja suosiota sekä päiväkirjoissa että kyselyssä.

Sekä 11-toimintoinen luokittelu että tarkempi lasten eri medioiden käytön analyysi osoittivat, että lasten päivät koostuvat rutiineista, joista yksi toistetuimmista on mediankäyttö. Päivän aikana tehdään kuitenkin paljon muutakin. Mediankäyttö lomittui sukulaisten näkemisen, kavereiden kanssa leikkimisen, kaupassa käymisen ja muiden arjen rutiinien sekaan. Vanhempien päiväkirjoissa rakentama kuva lasten arjesta oli hieman erilainen kuin lasten itsensä esittämä. Vanhemmat korostivat perheen yhteisiä toimia ja lapsen ulko- ja sisäleikkejä, kun taas päiväkirjoja itse kirjoittaneet lapset mainitsivat heitä useammin mediankäytön ja yksin leikkimisen. Tämä ero voi selittyä paitsi erilaisilla arvostuksilla, myös sillä, että vanhemmat kirjoitustaitoiset lapset käyttävät enemmän mediaa kuin pienemmät lapset.

7.3 Mediakasvatus haaste vanhemmille – yhteisöllisyys mediankäytön positiivinen puoli

Kyselyssä kartoitettiin myös vanhempien mediakasvatusasenteita. Useimmat vanhemmat pitivät lasten mediakasvatusta tärkeänä. Suurin osa vanhemmista ei uskonut lastensa pärjäävän median

kanssa yksin, ja he olivat epävarmoja sekä lastensa mediataidoista että lastensa mediankäytön monipuolisuudesta. Eri-ikäisten vanhempien mielipiteet mediakasvatuksesta eivät eronneet huomattavasti toisistaan kuin lapsen mediataitojen arvioinnin osalta. Nuorimmat alle 30-vuotiaat vanhemmat epäilivät lastensa mediataitoja enemmän kuin yli 30 -vuotiaat vanhemmat. Vanhemman koulutus oli yhteydessä siihen, miten tärkeänä vanhempi piti mediakasvatusta. Korkeasti koulutetut vanhemmat olivat pääosin tarkempia lastensa mediankäytöstä ja näkivät mediakasvatuksen tärkeämpänä kuin peruskoulun käyneet vanhemmat. Avoimien vastausten mukaan mediavanhemmuus tarkoitti vastanneille peli- ja katseluaikojen asettamista, mediasisällöistä keskustelemista ja rajoituksia. Avoimet vastaukset kertoivat, että vanhemmat kokevat lastensa mediakasvatuksen haasteellisena.

Sekä lasten että aikuisten kirjoittamista päiväkirjoista nousi neljä keskeistä teemaa: media päivän rytmittäjänä, mediankäytön yhteisöllisyys, mediankäyttöön liittyvät normit ja brändit, joita esitellään seuraavaksi lyhyesti.

Kysely ja päiväkirjat osoittivat, että kotien mediakasvatuksessa normit ja niistä käytävät keskustelut olivat merkittäviä. Etenkin kyselyn perusteella suurin osa vanhemmista yritti rajoittaa ja valvoa lastensa mediankäyttöä. Kyselyiden ja päiväkirjojen perusteella kotien mediakasvatuksen ongelmana on puuttumattomuus lapsen katsomiin ja kokemiin mediasisältöihin, johon syynä on lasten mediankäytön valvomisen vaikeus. Kuten jo tapauskertomuksetkin osoittivat, suurin ristiriita kyselyiden ja päiväkirjojen välillä oli se, että vanhemmat väittivät lastensa katsovan vähemmän heiltä kiellettyjä ohjelmia kuin mitä päiväkirjat antoivat ymmärtää. Tämän perusteella voidaan päätellä, että normeilla rajoitetaan mediankäytön kestoa ja ajankohtaa, mutta ei sisältöjen sopivuutta. Kodissa vallalla olevat normit ja niiden valvonta riippuvat siitä, millaisena vanhemmat näkevät median, ja kyselyn mukaan suurin osa vanhemmista pitää lastensa mediankäyttöä jossain määrin ongelmallisena. Sen sijaan päiväkirjoissa lasten mediankäyttöön liitettiin positiivisempia mielikuvia, ja erityisesti mediankäytön yhteisöllisyys teki mediankäytöstä hyväksyttävämpää.

Yhteisöllisyyttä voidaan pitää lasten mediankäytön positiivisena puolena, sillä sitä pidetään perinteisesti demokratian ja osallisuuden edellytyksenä (Jokinen & Pohjola 2007). Lasten päiväkirjakuvaukset eivät tue kuvaa median yhteisöä rapauttavista vaikutuksista, vaan varsinkin pienempien lasten perheissä mediaa käytetään koko perheen kanssa. Mukana 2–9-vuotiaiden lasten mediankäytön yhteisöissä ovat kaverit, sisarukset, vanhemmat, isovanhemmat ja muut sukulaiset. Mediaa käytetään siis monissa eri konteksteissa. Päiväkirjoissa yhteisöllisyys liittyi erityisesti lukemiseen ja tekstimediaan, mutta myös televisionkatseluun ja pelien pelaamiseen. Yhteisöllisyys

ilmeni perheen yhteisinä leffailtoina, perhesarjojen seuraamisena, vanhemman lukemana iltasatuna ja isän tai sisaren kanssa pelattuna tietokonepelinä. Kytömäen (1999, Herkmanin 2001 mukaan) mukaan median sosiaalinen merkitys onkin nykylapsille yksi median keskeisimmistä funktioista. Yhteisiin mediankäyttötilanteisiin liittyvät mahdollisuus keskusteluun, läheisyyteen ja myös mediataitojen opettamiseen. Vaikka päiväkirjoista välittyy, että jotkut lapset käyttävät mediaa yksin, pää osin tulokset kumoavat uhkakuvan yksin televisiota katsovasta tai pelejä pelaavasta, sosiaalisesti eristäytyneestä lapsesta.

Mediakulttuurin negatiivisena puolena pidetään herkästi kaupallisuutta ja brändejä. Nykyään myös lapsilla on valtaa kuluttajina sekä vaikuttajina, asiakkaina että tulevaisuuden markkinapotentiaalina (Buckingham 2000, Kujala & Kivi 2006), ja siksi lapsillekin on lanseerattu omat brändinsä. Päiväkirja-aineistossa oli merkkejä lasten lelukulttuurin brändäytymisestä: leluista ei puhuttu yleiskäsittein vaan brändien nimiä käyttäen. Päiväkirjojen mukaan lapset myös osallistuvat perheidensä ostosreissuihin, mutta heillä ei kuitenkaan ollut lopullista päätäntävaltaa siitä, mitä ostetaan.

7.4 Miten julkiset, lasten ja aikuisten mediadiskurssit eroavat toisistaan?

Kaiken kaikkiaan julkisten ja perheiden tuottamien lasten mediadiskurssien ero oli siinä, että julkiset diskurssit keskittyvät monimuotoisemmin mediankäytön vaikutuksiin ja seurauksiin niitä teoretisoiden, kun taas lasten ja aikuisten epäviralliset diskurssit ovat sidoksissa arkipäivään. Ne keskittyvät toisaalta lasten mediakasvatuksen käytännön ongelmiin, kuten valvomisen ja kontrolloimisen vaikeuteen, ja taas toisaalta median positiivisena nähtyyn viihteellisyyssarvoon. Vanhempien kyselyvastauksista ja päiväkirjosta rakentuu diskurssi, joka näkee lapsen jokseenkin mediavaikutuksille alttiina. Lähes kaikki aikuiset painottivat teksteissään normien tärkeyttä, median toissijaisuutta muihin arjen rutiineihin nähden ja sitä, miten muut suoritettut, mediankäyttöä tärkeämmät rutiinit, kuten ulkoilu, oikeuttavat eri medioiden kuluttamiseen. Lapset eivät ikänsäkään puolesta osanneet kirjoittamissaan päiväkirjateksteissä vielä pohtia omaa mediasuhdettaan, eivätkä he tuoneet esiin esimerkiksi perheessä vallitsevia mediankäytön normeja. Sen sijaan lasten diskursseissa mediankäyttöön suhtauduttiin positiivisesti, jopa ihannoivasti.

8 Pohdinta

8.1 Lapsen media-arjen valot ja varjot

Tutkimukseni teoreettisena lähtökohtana olivat kaksi diskurssia lasten mediasuhteista. Tämän tutkimuksen tulokset antavat enemmän positiivisen kuin negatiivisen kuvan median vaikutuksesta lapseen. Itse kallistun näiden tutkimustulosten perusteella kontekstuaalisen teorian kannattajaksi: median vaikutus lapseen on niin monimutkainen prosessi, että suoria päätelmiä mediavaikutuksista ei mielestäni voida tehdä (vrt. Valkonen, Pennanen & Lahikainen 2005, Buckingham 2000). Tässä tutkimuksessa keskiössä ovat olleet lapset aktiivisesti toimivina, osallistuvina ja ajattelevina perheenjäseninä ja kansalaisina (ks. esim. Laukkanen 1997). Tutkimustulokset tukevat kontekstuaalisen teorian mukaista kuvaa siitä, että lasten elämä on monimuotoista (Valkonen, Pennanen & Lahikainen 2005, Suoranta 2003) ja että lasten mediankäyttö on jopa siinä määrin tilanne- ja kontekstisidonnaista, että tällaisellakaan tutkimuksella ei voida vielä päästä kuin raaputtamaan pintaa media-arjen todellisuudesta.

Tämän tutkimuksen valossa suomalaiset lapset käyttävät media aktiivisesti ja iän myötä yhä monipuolisemmin. Tutkimus antaa kuvan siitä, miten mediankäyttö liittyy lasten arkitoihintoihin jopa siinä määrin, että mediankäyttöä on vaikea erottaa muista arjen rutiineista. Media on läsnä lasten leikeissä, kauppareissuilla ja jopa ruokailuhetkissä. Vaikka medially onkin suuri osa lasten arjessa, myös ihmissuhteet, harrastukset, arkiaskareet ja juhlat saavat paljon painoa lasten ja aikuisten kertomuksissa. Media on osa, mutta ei ainoa osa arjesta kerrottua tarinaa. Lasten vapaa-ajan viettotavat ovat ainakin tämän tutkimuksen mukaan jokseenkin monipuolisia ja vaihtelevia.

Lapsen maailma ei ole pelkistynyt median ympärille, eikä median käyttö välttämättä tarkoita sosiaalista eristäytymistä, vaan itse asiassa päinvastoin. Vaikka medialaitteiden lisääntymisen myötä valintavaihtoehtoja on useita, lasten mediankäyttö ei tämän tutkimuksen tulosten mukaan ole täysin individualisoitunutta, vaan lapset esimerkiksi katsovat televisiota useimmiten vanhempiensa tai sisarustensa kanssa (vrt. Koivusalo-Kuusivaara 2007). Tämän tutkimuksen tulosten myötä voin

varovasti yhtyä muun muassa Laukkasen (1997) kantaan siitä, että lasten sosiaalinen elämä tai muut harrastukset eivät kärsi mediankäytöstä, joskaan tällaisia päätelmiä ei voida täysin suoraan johtaa tutkimustuloksista.

Vanhempien ja yhteisön osuus lapsen mediasuhteen muotoutumisessa on merkittävä (Koivusalo-Kuusivaara 2007). Olkinuora (2006) esittää, että itse asiassa persoonallisten mieltymysten sijaan yksilön sosiaalinen asema ja elämäntilanne saattavatkin sanella hänen mediavalintansa. Varsinkin pienten lasten kohdalla tämä vaikuttaa olevan totta: vanhemmat sanelevat mediankäytön normit, joihin lasten tulee mukautua. Toisaalta pienten lasten perheiden mediavalintoja ohjaavat myös lasten toiveet ja mieltymykset (vrt. Alasuutari 1991). Mediankäytön yhteisöllisyyttä lapsiperheissä voidaan pitää myös eräänä lasten media-arjen valoisana puolena. Vanhempien, sisarusten tai kaverien seura vaikkapa televisiota katsellessa voi paitsi toimia suojatekijänä median haittavaikutuksille, myös ponnahtauslautana yhteisöllisyyttä rakentavien toimintatapojen oppimiselle (ks. Jokinen & Pohjola 2007).

Vanhempien malli ja perheen elämäntapa määrittävät vahvasti lapsen mediakokemuksia (Härkönen 1997). Jotta lapsen mediataidot ja -kompetenssi kehittyisivät, hän tarvitsee kokemuksia eri mediateknologioiden käytöstä. Vanhempien kyselylomakkeet antavat ymmärtää, että pääosin suomalaisten 2–9-vuotiaiden lasten mediankäyttö on melko monipuolista. Kyselyvastauksista kävi kuitenkin myös ilmi, että joissakin perheissä lasten mediankäyttöä rajoitetaan vahvasti ja vanhemmat suhtautuvat hyvin jyrkästi mediankäyttöön. Tässä uhkana on, että lapsi ei pääse kosketuksiin mediamaailman kanssa, ja oppii tarpeelliset mediataidot muita ikäisiään myöhemmin. Toisessa ääripäässä tässä tutkimuksessa ovat puolestaan vanhemmat, jotka antavat lastensa käyttää eri mediateknologioita ja -sisältöjä rajattomasti. Tällaisen *laissez faire* -mediakasvatuksen vaarana on puolestaan se, että lapset kohtaavat suunnattoman paljon heille sopimattomia mediasisältöjä, jopa siinä määrin, että heidän kehityksensä häiriintyy (ks. Mustonen 2000). Perheen sisäiset mediankäytön normit voivat siis olla sekä valo- että varjopuoli riippuen siitä, kuinka tiukkoja tai löyhiä normit ovat.

Loppujen lopuksi miten, mitä ja milloin -keskustelussa ei ole kuitenkaan kyse eri mediavälineiden ja -sisältöjen käytön rajoittamisesta sinänsä. Tutkimuksen edetessä oivalsin, että itse asiassa sekä positiivisissa että negatiivisissa lasten mediasuhteita koskevissa diskursseissa on kyse siitä, mikä kuuluu, ja minkä halutaan kuuluvan lapsuuteen. Kun vanhemmat asettavat mediankäytön rajoja lapsilleen, he pohtivat, mitkä asiat kuuluvat tai eivät kuulu heidän mielestään hyvään lapsuuteen (ks. esim. Buckingham 2000). Huolestuneiden tai mediaa ylistävien kommenttien taustalta

paljastuvat lopulta arvo- ja moraalikysymykset (Härkönen 1997). Keskustelu lasten mediasuhteista tiivistyy kysymykseen: Mitä on hyvä lapsuus ja uhkaako media jollain tavalla hyvän lapsuuden toteutumista?

Aina uudet medialaitteet ja median muodot haastavat käsityksiämme siitä, millaista lapsuus on. Lapsen ja median suhde onkin vahvasti ajastaan riippuvainen. Voisi jopa väittää, että tämänkin tutkimuksen tulokset lasten mediankäytöstä, erityisesti siitä, mitä välineitä heidän kotonaan on ja ketkä niitä käyttävät, ovat jo jonkin verran vanhentuneita. Kevään 2006 aineistonkeruun jälkeen on televisiolähettimien suhteen siirrytty digiaikaan, ja muun muassa tämä muutos näkyy myös lasten tämänhetkessä media-arjessa sitä koko ajan uudistaen ja muokaten. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna vanhempien hämmentyneisyys mediakasvatuksen äärellä ja uusmedioiden näkeminen uhkana on hyvin ymmärrettävää. Jokisen ja Pohjolan (2007, 179) mukaan vanhemmilta saattaa jäädä huomaamatta, ”miten paljon yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja toimintaa mediamaailmoin saattaa sisältyä”, koska uusmediat sisältävät heille tuntematonta kieltä ja kommunikaatiota.

Toisaalta lasten mediakäyttötavat eivät ehkä ole kuitenkaan muuttuneet niin mullistavasti kuin rohkeimmat utopistit olettavat. Tutkimukseni tulokset viittaavat, että uusmediat eivät ole vielä syrjäyttäneet vanhempia medioita lasten medioiden arkikäytössä. Tästäkin syystä pelko siitä, että lapset olisivat jatkuvasti alttiina ”vaaralliselle ja tuntemattomalle” uusmedialle on turhaa. Toki lasten arkeen kuuluu myös tietokone- ja ”pleikkapelejä”, mutta niiden osuus pienten lasten mediadieetistä on vielä verrattain pieni.

Ehkäpä huolestuttavin piirre alle kouluikäisten ja alkuopetusikäisten lasten mediankäytössä on se, ettei heidän kuluttamiaan mediasisältöjä osata tai haluta valvoa kotona. Toisaalta mediankäyttötilanteiden konteksti täytyy tässäkin ottaa huomioon. Tutkimustulosten perusteella ei voida myöskään väittää, että suomalaislapset saisivat käyttää mediaa rajattomasti. Sen sijaan tutkimuksen tulokset osoittavat, että kasvattajien tulisi olla tietoisia ja ehkäpä huolestuneitakin lastensa kulutustottumuksista ja brändien roolista medioituneessa lastenkulttuurissa. Pienetkin lapset osallistuvat perheidensä ostosten tekemiseen, ja brändejä vilahteli sekä lasten itsensä että aikuisten kirjoittamissa päiväkirjateksteissä. Vaikuttaa siltä, että kaupallisuus ja brändit ovat tulleet lastenkin maailmaan sinne jäädäkseen. Nähtäväksi jää, seuraako lapsille suunnatusta markkinoinnista, kaupallisista televisiosarjoista ja ”lasten brändeistä” kritiikittömiä, brändien perässä juoksevia himokuluttuja vai osaavatko mediakulttuurin lapset suhtautua brändeihin ja kuluttamiseen yhtä kriittisesti kuin muiden muassa Buckingham (2000) vakuuttaa.

Huomion arvoista tämän tutkimuksen tuloksissa on, että päiväkodin ja koulun rooli lasten media-arjessa jäi sekä päiväkirjoissa että kyselyn avoimissa vastauksissa täysin huomiotta. Vanhemmat eivät nyky-yhteiskunnassa kasvata lapsiansa yksin (Paavola 1997), vaan mediakasvatukseen osallistuvat toivon mukaan myös päivähoito ja koulu. Kriittisen pedagogiikan edustajat (Suoranta & Ylä-Kotola 2000) esittävät, että koulujärjestelmä ei pysy lasten silmissä mediamuutosten vauhdissa, ja siksi mediakulttuurilla voi olla jopa perinteisiä instituutioita vahvempi asema kasvattajana. Vuorikoski (1997) näkee perustehtävänsä toteuttavan, lukemaan, kirjoittamaan ja laskemaan opettavan koulun, altavastaajana mediakulttuurin houkutusten rinnalla. ”Tavaroiden taikamaailma ja mediakulttuurin houkutukset” ovat Vuorikosken (2006, 199) mukaan koulun kurinalaisen oppimisen vastakohta. Mediakulttuurin piirissä eläminen tarkoittaa mielihyvää ja hetkessä elämistä, kun taas koulu pyrkii ohittamaan juuri nämä elämänalueet järkeen vedoten (Vuorikoski 2006).

Lasten seuraamat ja kuluttamat mediasisällöt näyttävät tämänkin tutkimuksen mukaan jäävän koulun tai päiväkodin ulkopuolelle, lasten vapaa-aikaan. Tämän osoittaa esimerkiksi se, että vain muutamassa päiväkirjatekstissä viitattiin päiväkodissa tapahtuneeseen mediankäyttöön, ja yhdessäkään koululaisen kirjoittamassa päiväkirjassa ei kerrottu mediankäytöstä koulupäivän aikana. Toisaalta, kuten jo aikaisemmin on pohdittu, tehtävänantona olikin kertoa omasta iltapäivästä. Joka tapauksessa opettajien haasteena onkin olla oikeasti perillä siitä, mitä lapset eri medioiden parissa puuhailevat. Kuten kaikessa konstruktivistisessä oppimisessa, myös mediakasvatuksessa lasten oma kokemuspohja tulisi ottaa huomioon. Koulun ja päivähoiton haasteena on selvittää, miten media voidaan ankkuroida mielekkääksi osaksi formaalia oppimista siten, että koulu tai päiväkotiki ei olisi vain erillinen saareke lasten arkielämässä.

Suomessa oppiminen liitetään perinteisesti kovan työnteon ihanteeseen, eikä oppimista leikin tai viihteen avulla pidetä yhtä arvokkaana (Härkönen 1997). Varsinkin vanhempien kirjoittamista päiväkirjoista välittyi sellainen näkemys, että median käyttö vapaa-ajan vieton muotona on vähemmän arvokasta kuin vaikkapa ulkoilu tai kotitöiden tekeminen. Mediasta oppimisen näkökulmaa ei esiintynyt päiväkirjoissa tai kyselylomakkeissa. Härkösen (1997) mukaan vastakkainasettelu asioiden viihteellisen ja asiallisen esittämisen välillä on turhaa, sillä myös viihteellisesti esitetyistä asioista voi oppia ja innostua oppimaan lisää. Hän lisää, että aikuiset eivät ehkä vielä osaa tarpeeksi hyödyntää ja arvostaa teknologian positiivisia ominaisuuksia (Härkönen 1997). Uhkakuvia maalatessa tulisi muistaa, että lapset itse vaikuttavat suhtautuvan varsin positiivisesti mediankäyttöön. Kuka tietää, jos he sittenkin ovat oikeassa?

8.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen aineiston ja analyysin yhdistäminen samaan tutkimukseen on haastavaa. Lapsen mediasuhteista saadaan hyvin erilaista tietoa numeroiksi operationaalistettuna ja sanoiksi muotoiltuna. Positiivisessa kvantitatiivisessa tutkimusperinteessä oletetaan, että kyselyvastaukset kuvastaisivat todellisuutta, mutta laadullisessa diskurssianalyttisessä tai narratiivisessa lähestymistavassa ei edes ole oleellista, ovatko lapsen tai aikuisen tuottamat tekstit ”tosia” (Eskola & Suoranta 1998, Heikkinen 2001). On tarpeen pohtia, voiko tutkija(i)n luomia kyselylomakkeita ja vanhemman tai lapsen itse kirjoittamia tekstejä verrata millään tavalla keskenään. Äärimmillään on väitetty, että kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen tutkimus eivät vain tutki samaa ilmiötä eri näkökulmasta, vaan ne itse asiassa tutkivat kokonaan eri ilmiöitä (Eskola & Suoranta 1998).

Survey-muotoisen kyselyn ja päiväkirja-aineiston käyttöä samassa tutkimuksessa voidaan perustella sillä, että kysely antaa numeerista pohjatietoa helposti määrälliseksi oterationalisoitavista asioista, kuten lapsen harrastuksiin käyttämästä ajasta tai eri televisio-ohjelmien suosioista (Eskola & Suoranta 1998), kun taas päiväkirjat konkretisoivat ja syventävät tätä tietoa kunkin lapsen kohdalla. Tieto siitä, kuinka usein lapsi katsoo vaikkapa Pikku Kakkosta ei vielä anna riittävästi tietoa siitä, *millainen* lapsen mediasuhde on. Toisaalta pelkän yhtä iltapäivää koskevan päiväkirjatekstin perusteella olisi ollut vaikeaa sanoa, kuinka usein lapsi Pikku Kakkosta katsoo. Menetelmätriangulaatioon voi suhtautua myös positiivisesti (Eskola & Suoranta 1998). Tietopilliset näkemykset estä erilaisten aineistojen käyttöä, mikäli niiden käyttö on hyvin perusteltua (Eskola & Suoranta 1998).

8.2.1 Survey-tutkimus ja kvantitatiivisen osan luotettavuus

Survey-tutkimuksen hyviä puolia ovat muun muassa tutkijan vastauksiin vaikuttamisen minimointi sekä mahdollisuus esittää useita kysymyksiä (Valli 2001a). Luotettavuutta parantaa se, että kysymykset esitetään samassa muodossa kaikille tutkittaville (Valli 2001a), joskin jokainen tutkittava tulkitsee kysymykset omalla tavallaan. Likertin asteikon, kuten valmiiden vastausvaihtoehtojenkin heikkoutena on, että vastaaja voi arvioida, millaisia vastauksia häneltä odotetaan ja antaa siten todellisuutta positiivisempia vastauksia (Valli 2001a). Tässä tutkimuksessa

tämä saattaa olla totta esimerkiksi vanhempien mediakasvatusasenteita kartoittavien väittämien kohdalla. Muita kyselytutkimuksen usein mainittuja heikkouksia ovat aineiston pinnallisuus ja muun muassa se, että on vaikeaa arvioida, miten vakavissaan ja paneutuneesti tutkittavat ovat täyttäneet kyselyn (Hirsjärvi 2005).

Kvantitatiivisen tutkimuksen luotettavuus perustuu suurelta osin mittarin pätevyyyteen (Metsämuuronen 2005). Tämän tutkimuksen kvantitatiivisen mittarin, kyselylomakkeen, sisäistä validiteettia ei tilastotieteen perinteistä poiketen laskettu ilmeisesti siksi, että kyselylomakkeella ei nähty olevan kovin suurta painoarvoa Mediamuffinssi-pilotin tutkimisessa. Myöskään mittauksen toistettavuutta eli reliabiliteettia ei laskettu (tai ainakaan en sitä itse laskenut). Toki sekä validiteettia että reliabiliteettia voidaan arvioida muistakin kuin edellä mainitusta laskemisen näkökulmasta. Seuraavaksi tarkastellaan tarkemmin tutkimuksen sisäistä validiteettia.

Metsämuuronen (2005) jakaa sisäisen validiteetin sisällön validiteettiin, rakennevaliditeettiin ja kriteerivaliditeettiin. Tämän tutkimuksen kannalta mielekkäintä on keskittyä sisällön validiteetin arviointiin, sillä kriteerivaliditeettia osoittavia mittauksia ei tässä tutkimuksessa tehty, eikä rakennevaliditeettiakaan ole järkeä arvioida, koska mittarin taustalla ei ollut mitään tarkkaa lasten mediasuhteita kuvaavaa mallia (ks. Metsämuuronen 2005). Sisällön validiteetilla viitataan mittarissa ja tutkimuksessa käytettyjen käsitteiden teorianmukaisuuteen, operationalisointiin ja käsitteiden kattavuuteen tutkimuksen kohteena olevan ilmiön kannalta.

Kyselylomakkeen taustalla ei ollut yhtenäistä teoriaa, joten kyselylomakkeen käsitteiden teorianmukaisuuden pohdinta on vaikeaa. Itse kyselylomakkeen käsitteet (ks. LIITE 1) olivat melko yksiselitteisiä, mutta vaativat kyselyyn vastaajalta jonkinlaista mediavälineiden, kuten pelikonsolien, eri nettisivujen, kuten Habbohotelli, ja tietokoneohjelmien, kuten Messengerin, tuntemusta. Positivistisessa hengessä (joka tosin myöhemmin kumotaan laadullisen osan luotettavuutta tarkasteltaessa) voidaan silti olettaa, että tutkittavat ovat ymmärtäneet kyselylomakkeessa käytetyt mediaa koskevat käsitteet melko samalla tavalla. Sen sijaan tulkinnat kyselylomakkeessa käytetyistä ajanmääreistä ”harvoin” ja ”silloin tällöin” vaihtelevat varmasti vastaajakohtaisesti. Näiden määreiden kohdalla käsitteiden selkiyttäminen olisi ollut tarpeen. Myös mediavanhemmuutta ja lasten mediankäyttöä koskevia väitteitä (ks. LIITE 1) voidaan tulkita monin tavoin. Mitä esimerkiksi tarkoittaa väite ”Median käyttö on hallinnassa perheessämme”? Tutkimuksessa käytettyjen käsitteiden kattavuus tutkittavan ilmiön tutkimisen kannalta on mielestäni riittävä, varsinkin kun lasten mediasuhteita ilmiönä lähestytään tässä tutkielmassa myös laadullisesti.

Eräs kyselylomakkeen operaationalisoinnin ongelmakohdista oli se, että valmiissa vastausvaihtoehdoissa (ks. LIITE 1) ei välttämättä ollut vastaajan statusta kuvaavia vaihtoehtoja. Esimerkiksi työtilannetta kysyttäessä ei ollut vaihtoehtoa ”opiskelija” ja televisio-ohjelmista kysyttäessä vastausvaihtoehtona ei ehkäpä ollut vastaajan suosikkiohjelmaa. Vaikka television ja tietokoneen käyttöä koskevissa kysymyksissä oli myös avoin *muu mikä?* -vaihtoehto, harva tutkittava kirjoitti niihin mitään. Joissain tapauksissa, kuten työtilannetta kartoittavassa kysymyksessä, tutkittavalle sopivia vastausvaihtoehtoja olisi ollut useampi, mutta niistä oli valittava vain yksi. Itse olisin tehnyt kyselylomakkeeseen joitakin muutoksia, kuten lisännyt lapsen harrastuksia koskevaan kohtaan vaihtoehdoksi television katselun ja lisännyt lapsen suosikkiohjelmia koskevaan kysymykseen vaihtoehdoksi aamupiiirretyt, sillä ne olisivat antaneet enemmän tietoa siitä, kuinka usein lapsi televisiota katsoo ja millainen rooli aamupiiirretyillä on lapsen päivärytmissä. Kokonaisuudessaan kyselylomake on kuitenkin hyvin laaja ja siinä lähestytään lasten mediasuhdetta monipuolisesti, huomioiden eri tekijöitä vanhempien taustasta lapsen televisionkatseluun ja perheen mediakasvatukseen.

Kyselyn tuloksia yleistettäessä tulee ottaa huomioon, että tutkimusotos on peräisin kahdesta läntisen Suomen kaupungista. Kyseessä ei siis ole satunnaisotos normaalisti jakautuneesta populaatiosta, vaan ryväotanta (Metsämuuronen 2005). Voidaan siis olettaa, että tutkimustuloksiin saattaa vaikuttaa niin sanottu ryvästyminen: samasta koulusta, päiväkodista tai perhepäivähoitoryhmästä tulevat lapset ovat oletettavasti keskenään hieman enemmän samanlaisia kuin täysin satunnaisesti valitut lapset olisivat (Metsämuuronen 2005, 586). Mediankäyttöä koskeva kyselyaineisto on myös hyvin aikasidonnaista, sillä mediateknologia ja sen käyttötavat uusiutuvat koko ajan. Toisaalta 174 lomakkeen perusteella voidaan jo tehdä varovaisia, suuntaa-antavia yleistyksiä. Tämä perustuu oletukseen siitä, että lasten mediankäyttötavat ovat melko samansuuntaisia joka puolella Suomea, oli kyse sitten maaseudusta tai kaupungista.

8.2.2 Päiväkirjat ja kvalitatiivisen osan luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta pohdittaessa tärkeässä asemassa ovat tutkijan tekemät tulkinnat (Eskola & Suoranta 1998). Heikoimmillaan laadullinen tutkimus onkin vain erilaisten tarinoiden ja tutkijan omien mielipiteiden raportointia (Estola 1999). Laadullisen osan luotettavuutta ei ole mielekäästi arvioida positivistisin reliabiliteetin ja validiteetin käsittein (Heikkinen 2001, Estola 1999), vaikka sekin olisi mahdollista. Voitaisiin pohtia, kuinka todenmukaisia päiväkirjojen tarinat ovat ja miten erilaiset satunnaiset tekijät ovat vaikuttaneet niiden syntyyn (Heikkinen 2001). Reliabiliteetti voidaan toki varmistaa myös laadullisessa

tutkimuksessa huolellisella tutkimusjärjestelyllä ja toteutuksella (Estola 1999, Eskola & Suoranta 1998), jotka nähdäkseni toteutuvat tämän tutkimuksen kohdalla.

Laadullisen tutkimuksen perinteessä luotettavuutta kuvataan monin eri termein, jotka sitoutuvat eri todellisuuskäsityksiin (Eskola & Suoranta 1998). Eskolan ja Suorannan (1998) luokittelussa luotettavuutta voidaan tarkastella realistisuutta, vakuuttavuutta, yhteistoimintaa ja kritiikkiä painottavasta näkökulmista. Realistisen näkökulman (vrt. korrespondenssiteoria) mukaan tutkimustekstissä voidaan todella kuvata tutkittua kohdetta, ja luotettavuudessa on siten kyse siitä, kuinka totuudenmukaisesta ja pätevää tämä kuvaus on. Relativistisessa näkemyksessä, jossa todellisuus nähdään sosiaalisesti konstruoituna, luotettavuus perustuu tutkimustekstin vakuuttavuuteen, vaikka tekstin ei sinänsä nähdäkään heijastavan suoraan todellisuutta. Yhteistoiminnan ja toiminnan kehittämisen laatu tutkimuksen luotettavuuden perustana liittyvät lähinnä toimintatutkimukseen, missä sekä tutkijat että tutkittavat ovat tutkimuksen tekijöitä. Kriittisessä näkökulmassa puolestaan asetetaan lukijan asemaan, ja tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan muun muassa tutkimusmenetelmien oikeaoppisen käytön tai tutkimuksen käytännöllisen arvon kautta. (Eskola & Suoranta 1998.)

Keskityn seuraavaksi tutkimukseni luotettavuuden arviointiin lähinnä vakuuttavuuden näkökulmasta ja sitoudun siten relativistiseen näkemykseen luotettavuudesta (Eskola & Suoranta 1998). Relativistisessa näkemyksessä keskiössä on tekstuaalisuus – se, minkälaisen kuvan todellisuudesta koko tutkimusraportti rakentaa (Eskola & Suoranta 1998). Tuntuisi perusteettomalta, että analyysin perusteella konstruoimani raportti heijastaisi jonkinlaista absoluuttista todellisuutta. Sen sijaan tekemäni tulkinnat ovat vain eräitä vaihtoehtoja lukuisista mahdollisista, ja lukijan tehtäväksi jää valita, noudattaako hänen tulkintansa samoja linjoja. Relativistisen näkemyksen valinta johtuu myös tutkimukseni laadullisen osan metodologisesta viitekehystä, jossa korostetaan todellisuuden kielellistä rakentumista (ks. Eskola & Suoranta 1998). Sekä narratiivisuuteen että diskurssianalyysiin liittyy ajatus siitä, että myös tutkija itse rakentaa diskurssia tai kertomusta tutkimusraporttia kirjoittaessaan (Juhila 2002, Heikkinen 2001).

Eräänä metodisena heikkoutena voisi pitää sitä, että lähdin aluksi luokittelemaan ja kvantifoimaan päiväkirja-aineistoa pohtimatta yhtään, millaiseen tiedonkäsitykseen tai metodologiaan nämä analyysitavat liittyvät. Luokittelun perustana olleet aihepiirit syntyivät melko intuitiivisesti, mutta huomasin myös, että niiden taustalla oli vahvoja käsityksiä siitä, miten asioiden pitäisi olla. Siksi halusinkin jo tutkimusraportin alussa tuoda esiin omat lähtökohtani tutkijana. Toisaalta aineistolähtöisyyttä voidaan pitää vahvuutena siinä mielessä, että mitkään teoriat eivät ohjanneet

aineistosta tekemiäni havaintoja ja tulkintoja.

Tutkimukseni luotettavuutta on mielekästä arvioida myös narratiivisin termein. Narratiivisen tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa käytetään usein käsitteitä todentuntuisuus, läpinäkyvyys ja siirrettävyys (Connelly & Clandinin 1996, Estolan 1999, mukaan, Heikkinen 2001). Läpinäkyvyyden kriteeri toteutuu, jos tutkija onnistuu kuvaamaan tutkimuksen etenemisen ja tekemänsä tulkinnat niin, että myös lukija voi seurata tutkijan läpikäymää prosessia.

Tässä tutkimusraportissa olen pyrkinyt kuvaamaan mahdollisimman eksplisiittisesti sitä, miten tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset syntyivät, millaisia havaintoja tein päiväkirjateksteistä, miten nämä havainnot edelleen jalostuivat tulkinnoiksi ja millaisia tieteenfilosofisia lähtökohtia tutkimuksellani on. Tiedostan, että tutkimusraportti on jo toiseen asteen tulkinta asioista, ja raportin kieli ei varmastikaan kuvaa tutkimustoimintaani juuri sellaisena kuin se oli (ks. Eskola & Suoranta 1998).

Todentuntuisuus puolestaan tarkoittaa sitä, että tarina avautuu lukijalle niin, että hän kokee sen olevan totta (Heikkinen 2001). Todentuntuisuus ei perustu väitelauseiden faktuaalisuuteen vaan siihen, että tarina tietämisen muotona puhuttelee lukijaa hänen omien kokemustensa pohjalta (Rinehart 1998, Heikkisen 2001, mukaan). Todentuntuisuuteen liittyy siis myös affektiivinen elementti (Heikkinen 2001).

Tutkimustuloksia arvioitaessa täytyy myös muistaa, että tutkimustilanteet sinänsä vaikuttavat lasten ja aikuisten antamiin vastauksiin (Valkonen, Pennanen & Lahikainen 2005, Suoranta 2003). Vaikka tässä tutkimuksessa tutkija itse ei läsnäolollaan vaikuttanutkaan vanhempien tai lasten vastauksiin, jo pelkästään se, että tutkittavat tiesivät tutkimuksen keskittyvän lasten mediankäyttöön, on varmasti ohjannut vastauksia ja kirjoituksia.

Laadullisessa tutkimuksessa aineiston koon määrittämisessä puhutaan kylläntymis- tai saturaatiopisteestä, jossa aineistosta alkaa nousta yhä uudelleen samantapaisia asioita (Eskola & Suoranta 1998). Päiväkirja-aineiston kohdalla kylläntymispiste saavutettiin selkeästi, ja todennäköisesti siihen ei olisi tarvittu edes näin paljoa aineistoa. Toisaalta 165 päiväkirjan joukkoon mahtui myös mielenkiintoisia yksittäistapauksia, joita ei välttämättä pienemmästä aineistosta olisi noussut.

Edellä esitetyn perusteella väitän, että sekä aineiston että metodien triangulaatio kasvattavat tämän

tutkimuksen luotettavuutta, sillä ne mahdollistavat ilmiön monipuolisemman tarkastelun (ks. Eskola & Suoranta 1998). Pääpaino tässä tutkimuksessa on tutkimustuloksissa eikä niinkään metodologisessa puhtasoppisuudessa (ks. Eskola & Suoranta 1998). Tässä tapauksessa ratkaisu kvalitatiivisen aineiston tukemisesta kvalitatiivisilla menetelmillä tuntuu toimivalta, sillä se on monipuolistanut lasten media-arjesta välittyvää kuvaa.

8.2.3 Tutkimuksen eettisyyden pohdintaa

Tämän tutkimuksen toteutukseen ei liittynyt kummempia eettisiä ongelmia. Tutkimukseen vastaaminen oli vapaaehtoista, mutta toisaalta kun Mediamuffinssiin liittyvää mediakasvatuskokonaisuutta toteutettiin koulussa, päiväkodissa tai perhepäivähoidossa, opettajat ja hoitajat olivat omalla auktoriteetillaan varmasti edistämässä tutkimukseen osallistumista. Aineistot kerännyt tutkija (Kirsi Pohjola) ei todennäköisesti vaikuttanut tutkittaviinsa suoraan missään aineistonkeruun vaiheessa, joten tutkijan vaikutus aineistoon oli minimaalinen. Tutkimuseettisistä syistä tutkittavien nimet on raporttiin valituissa sitaateissa muutettu, ja tutkittavien anonyymiuteen on tähdätty myös sillä, että kaupunkien nimiä ei ole kerrottu. Kyselylomakkeet palautettiin nimettöminä, mikä takaa tutkittavan yksityisyyden suojan.

Vaikka päiväkirjatekstien lopussa oli lapsen nimi, päiväkirjoissa on eettiseltä kannalta se hyvä puoli, että kirjoittaja saattoi valita, mitä haluaa tutkijalle ja muille vihkoa lukeville paljastaa. Silti niissä säilyivät todentuntuisuus ja henkilökohtainen sävy. Päiväkirjoille saattoi kuitenkin muodostua tutkimuksen tavoitteista irrallinen, jonkin verran arveluttava merkityksensä. Lasten vanhemmat kertoivat päiväkirjoissa toisilleen, millaista arkea heidän perheissään eletään, ja jotkut äidit jopa näyttivät kilpailevan siinä, miten idyllisen kuvan he perhe-elämästään antavat. Onneksi näin ei käynyt kuin muutaman päiväkirjavihon kohdalla, eikä tällainen vanhempien välinen ”kilpailu” kuitenkaan vaikuttanut olennaisesti tutkimustuloksiin tai niiden luotettavuuteen.

8.3. Kuinkas tulevaisuudessa?

Tämän pro gradu -tutkielman kirjoittaminen on ollut prosessi, jonka aikana vastauksien saamista enemmän on herännyt kysymyksiä. Millainen maailmankuva nykyisessä mediakulttuurissa elävälle lapselle muodostuu? Millaista mediakompetenssia tai -lukutaitoa nykylapsilta vaaditaan? Millaisia kansalaisia ja kuluttajia mediakulttuuri kasvattaa? Tulevana luokanopettajana olen pohtinut, mitä

minä voisin oppia tästä ja miten minun tulisi suhtautua saamiini tutkimustuloksiin. En ole päätenyt pohdinnoissani vielä mihinkään yksiselitteiseen tulokseen. Olen itse tietoisempi siitä, mitä lasten media-arki on. Aluksi minulla ei ollut hajuakaan, mitä Bioniclet, Baybladet ja Duel Masterit ovat, mutta nyt voin sanoa ymmärtäväni edes vähän enemmän. Toivon, että lukijakin on saanut vastaavanlaisia oivalluksia. Kuitenkaan siitä ei pääse mihinkään, että tutkija on aina ulkopuolinen, ja vaikka kuinka olen rakentanut kuvaa lasten media-arjesta, en siihen vielääkään osaa täysin eläytyä.

Rakentamani kuva lasten media-arjesta on valintojen tulos, ja toivon, että lukija on tehnyt edetessään omat kriittiset tulkintansa. Siitä, miten asiat ovat, ei voida päätellä, miten niiden tulisi olla. Kuitenkin tekisi mieli väittää, että sekä varhaiskasvattajien että opettajainkoulutuksessa mediakasvatus jää liian vähäiselle huomiolle. Kun on ymmärtänyt, miten suuri osa meidän kokemuksestamme ja tiedoistamme on median välittämiä, haluaisi tämän oivalluksen välittää myös muille mediakulttuurissa eläville, ja ennen kaikkea lapsille.

Toivon, että tämän tutkimuksen tuloksia voitaisiin hyödyntää päiväkotien ja koulujen mediakasvatusta suunniteltaessa. Olisi syytä myös pohtia keinoja tuoda lasten mediakulttuurin piirteitä osaksi virallista kouluopetusta siten, että lapsista todella tulisi päteviä kuluttamiensa mediasisältöjen tulkitsijoita. Siihen kun ilmeisesti tulisi tähdätä, että lapset voisivat oikeasti hyödyntää opetuksessa saamiaan oppeja arjessaan. Mahdollisia tulevia tutkimusaiheita voisivat olla lasten mediankäytön vaikutus arjen muiden rutiinien merkitykselle tai lasten oma näkemys siitä, millaisia mediataitoja he tarvitsisivat. Siinäpä muffinssia purtavaksi.

Lähteet

- Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) 2001a. Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus.
Valli, R. 2001a. Kyselylomaketutkimus.
- Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) 2001b. Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Chydenius-Instituutin julkaisuja 3/2001. Jyväskylä: PS-kustannus.
Ilmonen, K. 2001. Eräs tie diskurssianalyysiin.
Heikkinen, H. L. T. 2001. Narratiivinen tutkimus – todellisuus kertomuksena
Valli, R. 2001b. Mitä numerot kertovat?
- Aikakauslehtien liitto. 2006. Viitattu 18.8.2007. <<http://www.aikakaus.fi/?docId=12285>>
- Alasuutari, P. 1991. Tv-ohjelmien arvohierarkia katsomistottumuksista kertovien puhetapojen valossa. Teoksessa J. Kytömäki (toim.) Nykyajan sadut. Joukkoviestinnän kertomukset ja vastaanotto. Jyväskylä: Gaudeamus ja Yleisradio.
- Buckingham, D. 2000. After the Death of Childhood. Growing Up in the Age of Electronic Media. Cambridge: Polity Press.
- Buckingham, D. 2003. Media Education. Literacy, Learning and Contemporary Culture. Cambridge: Polity Press.
- Buckingham, D. & Willett, R. 2006. (toim.) Digital Generations. Children, Young People, and New Media. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Buckingham, D. 2006. Is There a Digital Generation? Teoksessa Buckingham, D. & R. Willett (toim.) Digital Generations. Children, Young People, and New Media. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Caron, A. & Caronia, L. 2000. Contents in Context. A Study on Canadian Family Discourse about Media Practices in the Home. Teoksessa von Feilitzen, C. & U. Carlsson (toim.) Children in the New Media Landscape. Göteborg: The UNESCO International Clearinghouse on Children and Violence on the Screen.
- Christofferson, J. 2000. The Monster Massacre or What Is a Violent Electronic Game? Teoksessa von Feilitzen, C. & U. Carlsson (toim.) Children in the New Media Landscape. Göteborg: The UNESCO International Clearinghouse on Children and Violence on the Screen.
- Ermi, L. Mäyrä, F. & Heliö, S. 2005. Digitaaliset lelut ja maailmat: pelaamisen vetovoima. Teoksessa Lahikainen, A. R., Hietala, P., Inkinen, T., Kangassalo, M., Kivimäki, R. & F. Mäyrä (toim.). Lapsuus mediamaailmassa. Näkökulmia lasten tietoyhteiskuntaan. Helsinki: Gaudeamus.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Estola, E. 1999. Varhaiskasvatus lastentarhanopettajan silmin – narratiivis-elämäkerrallinen tutkimus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Ruoppila, I., Hujala, E., Karila, K., Kinon, J., Niiiranen, P. & M. Ojala. Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä. Jyväskylä: Atena

kustannus.

- Estola, E., Kaunisto, S-L., Keski-Filppula, U., Syrjälä, L. & Uitto, M. 2007. Lupa puhua. Kertomisen voima arjessa ja työssä. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Finnpanel. 2007. Katsotuimmat ohjelmat, lastenohjelmat. Viitattu 1.9.2007
< http://www.finnpanel.fi/tulokset/tv/kausi_ot/2006/2/lastenohjelmat.html >
- Finnpanel. 2007. TV:n katseluun käytetty aika ikäryhmittäin. Viitattu 1.9.2007
< <http://www.finnpanel.fi/tulokset/tv/vuosi/viimeisin/ikaryhmittain.html>>
- Heikkinen, H. L. T. 2001. Narratiivinen tutkimus – todellisuus kertomuksena. Teoksessa Aaltola, J. & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Herkman, J. 2001. Median monet funktiot lasten ja nuorten elämässä. Teoksessa Kangassalo, M. & Suoranta, J. 2001 (toim.). Lasten tietoyhteiskunta. Tampere: Tampere University Press. Viitattu 15.8.2007. < <http://tampub.uta.fi/tup/951-44-5471-5.pdf> >.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (toim.) 2005. Tutki ja kirjoita. 11. painos. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, S. 2005. Metodologiset ja teoreettiset lähtökohdat. Teoksessa Hirsjärvi, S., Remes, P. & P. Sajavaara (toim.) Tutki ja kirjoita. 11. painos. Helsinki: Tammi.
- Husa, S. 1999. Diskurssianalyttinen lähestymistapa dokumenttiaineistoon. Teoksessa Ruoppila, I., Hujala, E., Karila, K., Kinos, J., Niiranen, P. & M. Ojala (toim.) Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä. Jyväskylä: Gummerus.
- Härkönen, R-S. 1997. Lapsen ja nuoren mediaympäristö osana arkitodellisuutta. Teoksessa A. Paavola (toim.) Minulla on aikaa. Näkökulmia lasten ja nuorten tulevaisuuteen. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto.
- Ilmonen, K. 2001. Eräs tie diskurssianalyysiin. Esimerkkinä Chydenius-Instituutin vaikuttavuustutkimus. Teoksessa Aaltola, J. & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Jenkins, H. 2006. The War Between Effects and Meaning: Rethinking the Video Game Violence Debate. Teoksessa Buckingham, D. & R. Willett (toim.) Digital Generations. Children, Young People, and New Media. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. 2001. Diskurssianalyysi liikkeessä. 2. painos. Tampere: Vastapaino.
- Jokela, K. & Pohjola, K. 2007. Lasten media ja toimijuus. Teoksessa Gretschel, A. & T. Kiilakoski (toim.) Lasten ja nuorten kunta. Helsinki: Hakapaino.
- Juhila, K. 2001. Tutkijan positiot. Teoksessa Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. 2001. Diskurssianalyysi liikkeessä. 2. painos. Tampere: Vastapaino.
- Johnson, S. 2006. Kaikki huono on hyväksi. Miten nykyinen populaarikulttuuri tekeekin meistä älykkäämpiä. (Suom. Pietiläinen, K.) Helsinki: Terra Cognita

- Kaleva.plus.elokuvat. 23.11.2005. Elokuvatarkastamo: Ikärajojen alittaminen ajattelematonta. Viitattu 29.9.2006. <<http://www.kaleva.fi/elokuvakone/index.cfm?s=news&j=524473>>
- Kangassalo, M. & Suoranta, J. (toim.) 2001. Lasten tietoyhteiskunta. Tampere: Tampere University Press. Viitattu 15.8.2007. <<http://tampub.uta.fi/tup/951-44-5471-5.pdf>>
- Kline, S. 2000. Killing Time? A Canadian Meditation on Video Game Culture. Teoksessa von Feilitzen, C. & U. Carlsson (toim.) 2000. Children in the New Media Landscape. Games, Pornography, Perceptions. Göteborg: The UNESCO International Clearinghouse on Children and Violence on the Screen.
- Koivusalo-Kuusivaara, R. 2007. Lapset, media ja symbolinen vuorovaikutus. Suomalaisten, englantilaisten ja saksalaisten lasten mediasuhteen tarkastelua. Helsingin yliopisto. Viestintätieteiden laitos. Väitöskirja. Viitattu 17.8.2007 <<https://oa.doria.fi/bitstream/handle/10024/5374/lapsetme.pdf?sequence=1>>
- Kotilainen, S., Hankala, M. & Kivikuru, U-M. (toim.) 1999. Mediakasvatus. Helsinki: Edita.
- Kotilainen, S. 1999. Mediakasvatuksen monet määritelmät. Teoksessa Kotilainen, S., Hankala, M. & U-M. Kivikuru (toim.) Mediakasvatus. Helsinki: Edita.
- Kotilainen, S. 2005. Mediakasvatusta ammattitaidolla. Teoksessa T. Varis (toim.) Uusrenessanssijattelu, digitaalinen osaaminen ja monikulttuurisuuteen kasvaminen. Tampereen yliopiston Ammattikasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja.
- Kotilainen, S. & Sintonen, S. 2005. (toim.) Mediakasvatus 2005. Kansalliset kehittämistarpeet. Oikeusministeriön julkaisuja 2005/5. Viitattu 15.11.2006. <<http://www.om.fi/31548.htm>>
- Kupiainen, R. 2002. Mediakokemuksia viihteen, mielihyvän ja nautinnon labyrinteissa. Teoksessa S. Sintonen (toim.) Median sylissä. Kirjoituksia lasten mediakasvatuksesta. Helsinki: Finn Lectura
- Kupiainen, R. 2005. Mediakasvatuksen eetos. Fenomenologinen tutkimus mediakasvatuksen etiikasta. Väitöskirja. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Kupiainen, R., Niinistö, H., Pohjola, K. & Kotilainen, S. 2006. Mediakasvatusta alle 8-vuotiaille. Keväällä 2006 toteutetun Mediamuffinssi-kokeilun arviointia. Tampereen yliopisto. Journalismin tutkimusyksikkö. Viitattu 27.8.2007. <<http://www.uta.fi/jourttutkimus/Muffinssi%20verkkoon.pdf>>
- Kytömäki, J. 1991. Televisioyleisö – perheyleisö? Teoksessa J. Kytömäki (toim.) Nykyajan sadut. Joukkoviestinnän kertomukset ja vastaanotto. Jyväskylä: Gaudeamus & Yleisradio.
- Kytömäki, J. (toim.) 1991. Nykyajan sadut. Joukkoviestinnän kertomukset ja vastaanotto. Jyväskylä: Gaudeamus & Yleisradio.
- Labov, W. 1972. Language in the inner city. Studies in the black English vernacular. Oxford: Basil Blackwell.

- Lahikainen, A. R., Hietala, P., Inkinen, T., Kangassalo, M., Kivimäki, R. & F. Mäyrä (toim.) 2005. Lapsuus mediamaailmassa. Näkökulmia lasten tietoyhteiskuntaan. Helsinki: Gaudeamus.
- Ermi, L., Mäyrä, F. & Heliö, S. 2005a. Digitaaliset lelut ja maailmat: pelaamisen vetovoima.
- Ermi, L., Mäyrä, F. & Heliö, S. 2005b. Mediakasvu ja pelaamisen hallinta.
- Inkinen, T. 2005. Johdattava polku lasten tietoyhteiskuntaan.
- Lahikainen, A. R., Hietala, P., Inkinen, T., Kangassalo, M., Kivimäki, R. & Mäyrä, F. 2005. Tulevaisuus ja lasten mediamaailma.
- Lehtimäki, H. & Suoranta, J. 2005. Tytöt ja pojat tietoyhteiskunnassa ja sen tutkimuksessa.
- Matikkala U. & Lahikainen, A. R. 2005. Pelit, tietokone ja kännykkä lasten sosiaalisissa suhteissa.
- Laukkanen, M.-E. 1997. Lapset ja nuoret: tietotekniikka ja tulevaisuuden näkymät. Teoksessa A. Paavola (toim.) Minulla on aikaa. Näkökulmia lasten ja nuorten tulevaisuuteen. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto
- Lehtimäki, H. & Suoranta, J. 2006. Kasvattajan brändikirja. Helsinki: Finn Lectura.
- Autio, M. 2006. Legoista Leviksiin – kuluttajaksi kasvun aakkoset.
- Kujala, J. & Kivi, E. 2006. Vastuullinen brändi ja miten se tehdään.
- Vuorikoski, M. 2006. Brändien houkutus haastaa impivaaralaisen koulun.
- Wilska, T.-A. 2006. Teknopoijat ja tyylitytöt. Sukupuoli lasten ja nuorten kulutuksen määrittäjinä.
- Martsola, R. & Mäkelä-Rönholm, M. 2006. Lapsilta kielletty. Kuinka suojella lasta mediatraumalta. Helsinki: Kirjapaja
- Masterman, L. 1991. Medioita oppimassa – mediakasvatuksen perusteet. Suom. Nevalinna, T. 2. painos. Helsinki: Kansan Sivistyön Liitto KSL ry
- Mediakasvatusblogi. 25.8.2006. Hesarin keskustelu mediakasvatuksesta 31.5.-18.7.2006. Viitattu 12.5.2007 <<http://mediakasvatus.blogspot.com/2006/08/hesarin-keskustelu-mediakasvatuksesta.html>>
- Mediamuffinssi-sivusto. 2007. Viitattu 24.11.2007. <www.mediamuffinssi.fi>
- Metsämuuronen, J. 2005. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. 3. laitos. Helsinki: International Methelp
- Mustonen, A. 2000. Mediapsykologia. Porvoo: WSOY.
- Mustonen, A. 2002. Median rooli psykologisessa kehityksessä. Teoksessa S. Sintonen (toim.) Median sylissä. Kirjoituksia lasten mediakasvatuksesta. Helsinki: Finn Lectura
- Mustonen, A. 2005. Mediapsykologiaa: ihminen ykkönen, tekniikka toinen. Teoksessa T. Varis (toim.) Uusrenessanssiajattelu, digitaalinen osaaminen ja monikulttuurisuuteen kasvaminen. Tampereen yliopiston Ammattikasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja.
- Mäyrä, F. 2002. Nettikulttuuri, pelit ja mediakasvatus. Teoksessa S. Sintonen (toim.) Median sylissä. Kirjoituksia lasten mediakasvatuksesta. Helsinki: Finn Lectura
- Nikken, P. 2000. Boys, Girls and Violent Video Games. The Views of Dutch Children. Teoksessa

- Teoksessa von Feilitzen, C. & U. Carlsson (toim.) Children in the New Media Landscape. Göteborg: The UNESCO International Clearinghouse on Children and Violence on the Screen.
- Oksman, V. & Rautiainen, P. 2001. 'Se on sitä nykypäivää'. Matkaviestintä lasten ja nuorten tietoyhteiskuntana. Teoksessa Kangassalo, M. & J. Suoranta (toim.) Lasten tietoyhteiskunta. Tampere: Tampere University Press. Viitattu 15.8.2007.
<<http://tampub.uta.fi/tup/951-44-5471-5.pdf> >
- Olkinuora, H. 2006. Minne menet media? EVA:n raportti. Helsinki: Taloustieto Oy. Viitattu 12.6.2007. <http://www.eva.fi/files/1603_minne_menet_media.pdf>
- OPM 2007. Ehdotus toimenpideohjelmaksi mediataitojen ja -osaamisen kehittämiseksi osana kansalais- ja tietoyhteiskuntataitojen edistämistä. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:29. Viitattu 27.8.2007.
<http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2007/Ehdotus_toimenpideohjelmaksi_mediataitojen_ja_osaamisen_kehittamiseksi.html?lang=fi>
- Paavola, A. (toim.) 1997. Minulla on aikaa. Näkökulmia lasten ja nuorten tulevaisuuteen. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto
- Paavola, A. 1997. Lapsi perheessä, päivähoitossa ja koulussa. Teoksessa A. Paavola (toim.) Minulla on aikaa. Näkökulmia lasten ja nuorten tulevaisuuteen. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto.
- Petrov, R. 2000. New Media and Young People in Sweden. Teoksessa von Feilitzen, C. & U. Carlsson (toim.) Children in the New Media Landscape. Göteborg: The UNESCO International Clearinghouse on Children and Violence on the Screen.
- Postman, N. 1987. Huvitamme itsemme hengiltä. Julkinen keskustelu viihteen valtakaudella. Suom. I. Rekiaro. Porvoo, Helsinki, Juva: WSOY.
- Potter, W. J. 1998. Media literacy. London: Sage Publications.
- Ruoppila, I., Hujala, E., Karila, K., Kinos, J., Niiranen, P. & Ojala, M. (toim.) 1999. Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä. Jyväskylä: Atena.
- Sakamoto, A. 2000. Video Games and Violence. Controversy and Research in Japan. Teoksessa von Feilitzen, C. & U. Carlsson (toim.). Children in the New Media Landscape. Games, Pornography, Perceptions. Göteborg: The UNESCO International Clearinghouse on Children and Violence on the Screen.
- Sintonen, S. (toim.) 2002. Median sylissä. Kirjoituksia lasten mediakasvatuksesta. Helsinki: Finn Lectura
- Suoninen, A. 1993. Televisio pikkulapsen elämässä. Teoksessa M. Ojala (toim.) Suomalaista varhaiskasvatustutkimusta. Tutkiuttua ja tärkeäksi havaittua varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto.
- Suoninen, A. 2004. Mediakielitaidon jäljillä. Lapset ja nuoret valikoivina mediankäyttäjinä. Jyväskylän yliopisto. Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos, nykykulttuurin tutkimuskeskus. Väitöskirja.

- Suoninen, E. 2002. Näkökulma sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen. Teoksessa Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. Diskurssianalyysi liikkeessä. 2. painos. Tampere: Vastapaino.
- Suoranta, J. 2001. Cyberkids: lapset mediakulttuurin toimijoina. Teoksessa Kangassalo, M. & J. Suoranta (toim.) 2001. Lasten tietoyhteiskunta. Tampere: Tampere University Press. Viitattu 15.8.2007. < <http://tampub.uta.fi/tup/951-44-5471-5.pdf> >
- Suoranta, J. 2003. Kasvatus mediakulttuurissa. Mitä kasvattajan tulee tietää. Tampere: Vastapaino.
- Suoranta, J. & Ylä-Kotola, M. 2000. Mediakasvatus simulaatiokulttuurissa. Porvoo-Helsinki-Juva: WSOY.
- Tella, S. & Kynäslahti, H. 2005. Mediakasvatuksen uustulkintaa ja ajankohtaista didaktista teoriaa – Pohdintaa mediakasvatuksen kahtalaisesta tiedepohjasta. Teoksessa T. Varis (toim.) Uusrenessanssijattelu, digitaalinen osaaminen ja monikulttuurisuuteen kasvaminen. Tampereen yliopiston Ammattikasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja.
- Quart, A. 2003. Brändätyt. Ostetaan ja myydään nuoria. suom. Juvala, T. Helsinki: Like.
- Valli, R. 2001a. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Aaltola, J. & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Valli, R. 2001b. Mitä numerot kertovat? Teoksessa Aaltola, J. & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Varis, T. (toim.) 2005. Uusrenessanssijattelu, digitaalinen osaaminen ja monikulttuurisuuteen kasvaminen. Tampereen yliopiston Ammattikasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja.
- von Feilitzen & Carlsson (toim.). 2000. Children in the New Media Landscape. Games, Pornography, Perceptions. Göteborg: The UNESCO International Clearinghouse on Children and Violence on the Screen.
- von Feilitzen, C. 2000. Electronic Games, Pornography, Perceptions. Introduction. Teoksessa Von Feilitzen, C. & U. Carlsson (toim.) 2000. Children in the New Media Landscape. Games, Pornography, Perceptions. Göteborg: The UNESCO International Clearinghouse on Children and Violence on the Screen.
- Werner, A. 1996. Lapset ja televisio. Suomalaisen laitoksen toim. A. Suoninen. Helsinki: Gaudeamus.

Kirjallisuus

- Connelly, M. & Clandinin, J. (toim.) 1996. Teacher's professional knowledge landscapes. New York: Teachers College.
- Grossman, D. 2000. Teaching kids to kill. Phi Kappa Phi "National Forum". Viitattu 1.6.2007. <www.killology.org/article_teachkid.htm>

- Elkind, D. 1981. *The Hurried Child: Growing Up Too Fast Too Soon*. Reading, Massachusetts: Addison Wesley.
- Kytömäki, J. 1999. Täytyy kattoo, jos saa kattoo: sosiaalipsykologisia näkökulmia varhaisnuorten televisiokokemuksiin. Helsingin yliopisto. Väitöskirja.
- Livingstone, S. & Bovill, M. 2001. *Children and Their Changing Media Environment. A European Comparative Study*. New Jersey: Lawrence Erlbaum.
- Martsola, R. & Mäkelä, M. 2004. Kuvaohjelmien ikäraajat ja lastensuojelu. Ala-asteen oppilaiden näkemyksiä kriittisen katselun työpajassa. Valtion elokuvatarkastamon julkaisu nro 1. Helsinki: Edita Prima Oy.
- OPM. 1999. Koulutuksen ja tutkimuksen tietostrategia 2000–2004 .
- Postman, N. 1983. *The Disappearance of Childhood*. Lontoo: W.H. Allen.
- Postman, N. 1985. *Lyhenevä lapsuus*. Juva: WSOY.
- Rinehart, R. 1998. Fictional methods in ethnography: believability, specks of glass, and Checkhov. *Quantitative Inquiry* 4 (2), 200–225.
- Rushkoff, D. 1996. *Playing the Future: How Kids' Culture Can Teach Us to Thrive in an Age of Chaos*. New York: HarperCollins.
- Sinkkonen, J. 2000. Huolenpito voittaa pelon. *Lapsen maailma* 1, 26.
- Suoninen, Annikka. 1993. Televisio lasten elämässä. Jyväskylän yliopiston nykykulttuurin tutkimusyksikön julkaisuja 37. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- von Feilitzen, C. 1974. *Children and Identification in the Mass Communication Process. A summary of Scandinavian Research and a Theoretical Discussion*. Swedish Broadcasting Corporation.
- von Feilitzen, C. 2005. Enhancing Media Literacy. One Aim of the International Clearinghouse on Children, Youth and Media. *New Global Times*. Issue 6/ 2005. Viitattu 21.9.2007. <<http://www.glocaltimes.k3.mah.se/viewarticle.aspx?articleID=90&issueID=8>>

Arvoisa kotiväki!

Olette ehkä kuulleetkin lastenne koulun tai päivähoidon kautta Mediamuffinssi-hankkeesta. Mediamuffinssi on opetusministeriön valtakunnallinen alle 8-vuotiaiden mediakasvatukseen keskittyvä hanke. On tärkeää, että hankkeeseen ja siihen liittyvään tutkimukseen saadaan mukaan koulujen ja päiväkotien ohella myös kodit ja vanhempien näkökulma.

Kysymykset koskevat Mediamuffinssissa mukana olevaa lastanne. Mielipidekysymyksiin voitte vastata kaikkien lastenne osalta. Jos teillä on jotain kysyttävää lomakkeesta, voitte ottaa yhteyttä Kirsi Pohjolaan, 040-701 2929 tai kirsi.pohjola@ktl.jyu.fi

1. Kyselyyn vastaa

äiti isä muu huoltaja

2. Ikä

Alle 30 vuotta
30-40 vuotta
40-50 vuotta

3. Lapsen syntymävuosi, jota kysely koskee: _____

Perheen muiden lasten syntymävuodet: _____

4. Vastaajan koulutus

Peruskoulu	Opistotutkinto/AMK-tutkinto
Ylioppilas	Yliopistotutkinto
Ei-ammattillista koulutusta	Muu, mikä? _____
Ammattikoulu	

5. Työtilanne

<i>Äiti:</i>	<i>Isä:</i>	<i>Muu huoltaja:</i>
Työssä	Työssä	Työssä
Kotiäiti	Koti-isä	Kotona
Työtön	Työtön	Työtön
Eläkkeellä	Eläkkeellä	Eläkkeellä
Muu, mikä? _____		

6. Lapsenne leikkii, harrastaa tai pitää seuraavista asioista, rastittakaa oikeiksi katsomiinne kohtiin.

LEIKIT	Päivittäin	Viikoittain	Harvoin	Ei koskaan
1. Palapelit				
2. Legot				
3. Nuket (Barbie, Bratsy ym.)				
4. Autot				
5. Mobiilipelit (Sony PSP, Nintendo DS, kämmenpelit jne.)				
6. Kortit (Pókemon, Dual Masters ym.)				
7. Lautapelit (Afrikan tähti ym.)				
8. Piirtäminen				
9. Digi-lelut (Tamagotchi ym.)				
10. Lukeminen				
11. Piirtäminen				
12. Liikunta tai urheilu				
13. Konsolipelit (Play Station, XBox ym.)				
14. Seurakunnan kerhot				
15. Laulaminen, kuoro				
16. Soittaminen, musiikki(leikki)koulu				
17. Partio				
18. Elokuvat, videot, dvd:t				
19. Tietokoneella pelaaminen				
20. 4H				
21. Sarjakuvat				
22. Tietokoneella piirtäminen				
23. Tietokoneella kirjoittaminen				
24. Liikuntaleikit				
25. Pihaleikit				

Muita leikkejä ja harrastuksia, mitä?

7. Mitä seuraavista välineistä on kotonanne, kuinka monta, missä sijaitsee ja kuka käyttää?

1 = olohuone 1 = aikuiset
 2 = keittiö 2 = ”Muffinssilapsi”
 3 = lastenhuone 3 = sisarukset
 4 = työhuone 4 = joku muu

Laite	Lukumäärä	Missä sijaitsee? 1, 2, 3 tai 4	Kuka käyttää? 1, 2, 3 tai 4
1. Televisio			
2. Digi-boxi			
3. Maksulliset tv-kanavat			
4. Videot			
5. Dvd			
6. Kännykkä			
7. Radio			
8. Tietokone			
9. Laajakaista tai muu yht.			
10. Play station – pelikone			
11. MP3- soitin			
12. Pelikonsoli			
13. Digikamera			

Muita, mitä?

8. Kenen kanssa Mediamuffinssiin osallistuva lapsi televisiota yleensä katsoo

a) Vanhempien b) Sisarusten c) Kavereiden d) Jonkun muun e) Yksin

9. a) Montako maksettua sanomalehteä kotinne tulee? _____

Mitä? _____

b) Montako aikakauslehteä kotinne tulee? _____

Mitä
lehtiä? _____

c) Montako lehteä lapselle tulee? _____

Mitä
lehtiä? _____

d) Ostatteko säännöllisesti iltapäivälehtiä? kyllä en

10. Pidättekö lukemisesta? Rastittakaa sopiva vaihtoehto

1. En lue kirjoja/romaaneja juuri lainkaan
2. Luen silloin tällöin, ehkä pari kirjaa vuodessa
3. Luen viikoittain
4. Luen päivittäin

11. Miten hankitte kirjat?

1. Enimmäkseen ostan lukemani kirjat
 2. Enimmäkseen lainaan kirjastosta
- Mielilukemiseni, suosikkikirjani tai suosikkikirjailijani:

12. Perheen aikuisten suosikkiohjelmiä televisiossa:

Katsomme	Usein	Silloin tällöin	Ei lainkaan
1. Kotikatu			
2. Uutiset			
3. O.C			
4. Aamu-teevee			
5. Kauniit ja rohkeat			
6. Lost			
7. Ajankohtaisohjelmat			
8. Keno ja Ässä-arpa			
9. Salatut elämät			
10. C.S.I			
11. Kaikki rakastavat Raymondia			
12. Urheiluohjelmat			
13. Emmerdale			
14. Huuma			
15. Hurja muodonmuutos			
16. Kotimaiset elokuvat			
17. Deadwood			
18. Ulkomaiset elokuvat			
19. Leikin varjolla			
20. Kokkiohjelmat			
21. Everwood			
22. Kulttuuriuutiset			
23. Sisustusohjelmat			
24. Poliisi-tv			
25. Tositeevee-sarjat			
26. Dokumenttiohjelmat			
27. Luonto-ohjelmat			
28. Musiikkiohjelmat			

Muuta, mitä?

13. Perheen Mediamuffinssiin osallistuvan lapsen suosikkiohjelmiä televisiossa:

Katsovat	Usein	Silloin tällöin	Ei lainkaan
1. Pikku kakkonen			
2. Galxi			
3. Suuri kupla			
4. Tuomas-veturi			
5. Lista			
6. O.C			
7. Uutiset			
8. Pókemon			
9. Kauniit ja rohkeat			
10. Salatut elämät			
11. Tehotytöt			

12. Kotikatu			
13. Urheiluohjelmat			
14. Emmerdale			
15. Huuma			
16. Kotimaiset elokuvat			
17. Deadwood			
18. Leikin varjolla			
19. Dual Masters			
20. Tomi Traktori			
21. Puuha-Pete			
22. Tositeevee-sarjat			
23. Angela Anakonda			
24. Ulkomaiset elokuvat			
25. Kokkiohjelmat			
26. Luonto-ohjelmat			

Muita, mitä? _____

14. Perheen Mediamuffinssiin osallistuvan lapsen suosikkitekemisiä tietokoneella:

Ohjelmat	Usein	Silloin tällöin	Ei lainkaan
1. Lasten ohjelmien netti-sivut			
2. YLE/lapset/			
3. Happohotelli			
4. www.alypaa.com			
5. Chat			
6. Kuvagalleriat (IRC)			
7. Piirrosohjelmat			
8. Animaatioiden, sarjakuvien tekeminen			
9. Kirjoittaminen			
10. Sähköposti			
11. Taistelupelit			
12. Autopelit			
13. Urheilupelit			
14. The Sims			
15. Skype			
16. Messenger			
17. CD-romput			
18. Nettipelit			
19. Elokuvat			

Muita, mitä? _____

**15. Mitä mieltä olette seuraavista väitteistä.
Laittakaa rasti oikeaksi katsomaanne ruutuun.**

	1= täysin samaa mieltä	2= jokseenkin samaa mieltä	3= en osaa sanoa	4= hieman eri mieltä	5= täysin eri mieltä
1. Elokuvi-ikärajat ovat tärkeitä					
2. Pelien ikäraajat ovat tärkeitä					
3. Pyrin noudattamaan elokuvien ikärajoja					
4. Pyrin noudattamaan pelien ikärajoja					
5. Median haitallisuutta vähätellään					
6. Median käytön pelisäännöt ovat hyödyllisiä					
7. Media on lapsille tärkeää					
8. Media tuottaa lapsille iloa					
9. Media on tavallinen osa arkea					
10. Seuraan tai rajoitan lapseni median käyttöä					
11. Mediakasvatus on tärkeää					
12. Lapsi pärjää median kanssa yksin					
13. Lapsemme käyttää mediaa monipuolisesti					
14. Median käyttö on hallinnassa perheessämme					
15. Lapsemme ovat taitavia media-asioissa					

16. Lopuksi, jos haluat, kerro ajatuksiasi ja kokemuksiasi lasten median käytöstä ja perheenne ”mediavanhemmuudesta”.

17. Ilmenikö lomakkeen täyttämisen vaikeuksia, olivatko annetut vaihtoehdot pielessä, jäikö jotain oleellista kysymättä?

Yhteistyöstä lämpimästi kiittäen!

LIITE 2

KOULUIKÄISTEN LASTEN TAPAUSKERTOMUKSET

Positiivisesti suhtautuvat ja monipuolisesti mediaa käyttävät perheet (4)

Jori, iltapäiväkerholainen (kyselylomake 83)

Jorin osalta kyselylomakkeeseen vastaa 30–40-vuotias äiti, jonka ainoa lapsi, Jori, on syntynyt vuonna 1997 (8 vuotta). Äidillä on ammattikorkeakoulututkinto ja molemmat vanhemmat käyvät töissä.

Jorin lempiharrastuksiksi äiti listaa legot, piirtämisen, lukemisen, liikunnan, erityisesti pyöräilyn, seurakunnan iltapäiväkerhon, sarjakuvat ja pihaleikit. Konsolipelejä Jori pelaa viikoittain, mutta äidin mukaan hän käyttää harvoin aikaansa elokuvien ja videoiden katseluun tai tietokoneella pelaamiseen. Mobiilipelejä hän ei pelaa äidin mukaan koskaan.

Kotona on 2 televisiota, digiboxi, videot, DVD-soitin, 2 kännykkää, 3 radiota, tietokone, internet-yhteys ja Play station -pelikone, eli kyseessä on melko keskiverto perhe. Perheen lapsi käyttää kaikkia mainittuja laitteita, samoin kuin aikuisetkin, jotka eivät tosin pelaa play stationilla. Jorin saatavilla lastenhuoneessa on kännykkä ja yksi tietokoneista, jossa on myös internet-yhteys. Muut välineet sijaitsevat joko olohuoneessa, keittiössä tai työhuoneessa. Televisiota Jori katsoo vanhempiensa ja kavereidensa kanssa sekä yksin.

Kotiin tilataan Aamulehti, Kotiliesi ja Aku Ankka. Äiti ei osta säännöllisesti iltapäivälehtiä, mutta lukee kirjoja viikoittain lapselleen: sarjakuvakirjoja, lasten kauhukirjoja ja Tinttiä ja Hergéä.

Perheen aikuisten suosikkiohjelmia ovat uutiset, C:S.I. ja sisustusohjelmat. Lapsen suosikkiohjelmia puolestaan ovat Galxi ja luonto-ohjelmat. Tietokonetta poika ei käytä usein, mutta silloin tällöin hän käy netissä lastenohjelmien ja YLE:n lasten nettisivuilla, pelaa nettipelejä, mm. Älypää-peliä, kirjoittaa, käyttää sähköpostia, pelaa autopelejä, urheilupelejä ja CD-romeja sekä käyttää Messengeriä.

Perheessä noudatetaan pelien ja elokuvien ikärajoja ja Play stationia sekä tietokonepelejä pelataan valvotusti vain viikonloppuisin rajoitetun ajan. Äidin mielestä mediankäyttö on hallinnassa heidän perheessään. Hän on jokseenkin samaa mieltä siitä, että heidän lapsensa käyttää mediaa monipuolisesti ja on taitava media-asioissa. Äiti on epävarma siitä, vähätelläänkö median haitallisuutta. Hän suhtautuu melko positiivisesti mediaan ilon tuottajana lapselle ja näkee median tavallisena osana arkea, mutta pitää myös mediakasvatusta melko tärkeänä, sillä on hieman eri mieltä siitä, että heidän lapsensa pärjäisi median kanssa yksin. Kyseessä on siis mediaa melko monipuolisesti käyttävä perhe, jossa suhtaudutaan pääosin positiivisesti mediaan. Lasten mediankäyttöä kuitenkin valvotaan jonkin verran.

Jorin oma päiväkirjateksti vahvistaa osittain vanhempien kyselylomakkeen tiedot: hän pyöräilee paljon. Toisaalta, vaikka Jori kirjoittaa vain kahden virkkeen verran, ne kertovat paljolti median käytöstä. Se, että hän on katsonut Titanic-elokuvan, ei kuitenkaan vastaa hänen äitinsä käsitystä ikärajojen noudattamisesta: Titanic on sallittu vain yli 11-vuotiaille, ja Jori on vielä toisluokkalainen.

Marina (kyselylomake 85)

Myös Marinan osalta kyselylomakkeeseen vastaa 30–40-vuotias äiti. Perheessä on kaksi lasta, joista vuonna 1998 syntynyt (8-vuotias) Marina on nuorin. Hänen sisarensa syntymävuosi on 1994. Äidillä on opisto- tai ammattikorkeakoulututkinto ja sekä perheen isä että äiti käyvät töissä.

Marinan päivittäisiä harrastuksia ovat äidin mukaan nuket, piirtäminen, digi-lelut, kuten Tamagotchi, seurakunnan iltapäiväkerho ja pihaleikit. Konsolipelejä hän pelaa viikoittain, samoin tietokonetta. Hän myös katsoo elokuvia tai videoita viikoittain. Sen sijaan mobiilipelejä Marina ei pelaa koskaan.

Perhe vaikuttaa käyttävän mediaa melko monipuolisesti, sillä heillä on 3 televisiota, videot, 2 DVD-soitinta, 3 kännykkää, 3 radiota, tietokone laajakaistayhteydellä, Play station -pelikone, 2 mp3-soitinta ja 2 digikameraa. Tämä on keskivertoa huomattavasti enemmän. Lähestulkoon kaikkia laitteita käyttävät kaikki perheenjäsenet, Play stationia ja mp3-soitinta lukuun ottamatta. Näitä käyttävät vain Marina ja hänen sisaruksensa. Lastenhuoneessa edellä mainituista laitteista ovat televisio, radio ja ”pleikkari”. Muut laitteet ovat joko olohuoneessa tai keittiössä. Äidin mukaan Marina katsoo yleensä televisiota sisaruksensa kanssa.

Perheeseen tilataan aikuisille Aamulehteä ja lapsille Roope-Setää. Äiti ostaa säännöllisesti iltapäivälehtiä ja lukee romaaneja, kuten Dan Brownia, viikoittain.

Perheen aikuisten suosikkiohjelmia ovat uutiset, aamu-TV, ajankohtais- ja dokumenttiohjelmat, luonto- ja musiikki ohjelmat sekä C.S.I. Heidän mieltymyksensä näyttäisivät siis viittaavan enemmän faktan kuin fiktion suuntaan. Lapsen suosikkiohjelmia ovat puolestaan Lista, Salatut elämät, tosi-TV-sarjat ja luonto-ohjelmat, eli faktapitoisten ohjelmien lisäksi Marina seuraa suomalaista ”saippuaopperaa” päivittäin. Tietokoneella lapsi käy silloin tällöin lasten ohjelmien nettisivuilla ja pelaa sekä nettipelejä että CD-romeja.

Äiti vaikuttaa suhtautuvan mediankäyttöön positiivisesti, joskin asettaa lapsille myös rajoja. Hänen mielestään elokuvien ja pelien ikäraajat ovat tärkeitä ja hän pitää mediankäytön pelisääntöjä melko hyödyllisinä. Hän ei ota kantaa siihen, vähätelläänkö median haitallisuutta. Hänen mielestään media on lapsille tärkeää, tuottaa iloa ja on tavallinen osa arkea. Hänen mielestään Marina käyttää mediaa melko monipuolisesti ja pärjää median kanssa melko hyvin, mutta äiti pitää kuitenkin mediakasvatusta tärkeänä. Hän ei osaa sanoa, onko median käyttö hallinnassa heidän perheessään.

Kyseessä on siis runsaasti mediaa käyttävä perhe, jossa media nähdään ilon tuottajana, mutta myös mediakasvatusta pidetään tärkeänä. Vanhemmat eivät ole varmoja mediankäytön hallinnasta perheessään.

pe 21.4.2006

Muffi-nalle tuli Marinan kanssa kotiin iltiksestä ja illan aikana he katsoivat TV:stä Salatut Elämät ja myös jääkiekkoa. Jossain vaiheessa, kun läksyt oli tehty ja tarkistettu sekä välipalaa syöty, niin Marina ja nalle pelasivat tietokoneella Muumi-peliä.

Päiväkirja ei tuo esiin mitään erikoisen uutta Marinan mediankäytöstä. Hän mainitsee katsovansa Salattuja Elämiä, jonka myös äiti listaa hänen suosikkiohjelmakseen. Päiväkirjateksti kuitenkin on osittain hieman ristiriidassa äidin kertoman kanssa: hän pyrkii valvomaan ikärajojen noudattamista, mutta Salattujen Elämien seuraamiseen Marina on hieman liian nuori – sen ikärajaksi on asetettu 11 vuotta. Ohjelmasta ja sen soveltuvuudesta lapsille onkin käyty paljon keskustelua sekä mediassa että koulumaailmassa. Toisaalta Marina pelaa tietokoneella lapsille suunnattua Muumi-peliä, joten tässä mielessä äidin väite ikärajojen noudattamisesta on totuudenmukainen.

Lasse (kyselylomake 91)

Lassen osalta kyselylomakkeeseen vastaa 30–40-vuotias äiti. 8-vuotias Lasse on perheen ainoa lapsi. Hänen äidillään on AMK-tutkinto ja molemmat vanhemmat käyvät töissä.

Lassen päivittäisiä harrastuksia ovat autoilla leikkiminen, piirtäminen, lukeminen, liikunta, seurakunnan iltapäiväkerho sekä liikunta- ja pihaleikit. Lisäksi äiti luettelee Lassen harrastavan jalkapalloa, salibandya, uintia ja vanhojen autojen, rahojen sekä eri maiden eurokolikoiden keräilyä.

Perheessä on melko paljon erilaisia medialaitteita: kaksi televisiota, digiboxi, videot, kolme kännykkää, kaksi radiota, tietokone internet-yhteyksineen, Play station -pelikone, kolme mp3-soitinta ja digikamera. Näistä kaikkia paitsi digiboxin kanavatarjontaa käyttävät sekä perheen aikuiset että Lasse. Hän katsoo televisiota yleensä vanhempiensa kanssa.

Lassen tekstimediaympäristö vaikuttaa monipuoliselta. Perheeseen tulee Aamulehti, useita aikakauslehtiä (4): Vauhdin maailma, KuntoPlus, Tieteen kuvalehti ja Koti&talo. Lapsellekin tilataan suhteellisen monta lehteä: Aku Ankka, Nalle Puh ja Boing-kerho. Äiti ei osta säännöllisesti iltapäivälehtiä, mutta lukee kuitenkin päivittäin.

Perheen aikuiset seuraavat usein seuraavia ohjelmia: uutiset, dokumentti-, luonto- ja musiikkiohjelmat, C.S.I., urheiluohjelmat, ulkomaiset elokuvat ja Everwood. Lassen suosikkiohjelmia puolestaan ovat Pikku kakkonen, Galxi, Suuri kupla, Tuomas-veturi, Puuha-Pete, uutiset, urheiluohjelmat, Huuma ja luonto-ohjelmat. Lisäksi listaan on lisätty Itsevaltiaat ja Uutisvuoto. Lasse vaikuttaakin seuraavan melko paljon myös aikuisille suunnattuja kotimaisia ohjelmia. Tietokoneella hän käy usein lasten ohjelmien ja YLE:n lasten sivuilla, pelaa auto- ja urheilupelejä sekä CD-romeja ja katsoo elokuvia.

Perheen äiti suhtautuukin melko positiivisesti mediaan, joskin myös pitää mediakasvatusta ja rajojen asettamista tärkeänä. Hänen mielestään Lasse on taitava media-asioissa ja käyttää mediaa monipuolisesti. Mediankäyttö on äidin mielestä hallinnassa heidän perheessään. Äiti pyrkii noudattamaan pelien ja elokuvien ikärajoja ja seuraa lapsensa mediankäyttöä. Hänen mielestään media on lapsille tärkeää, tuottaa iloa ja on tavallinen osa arkea. Jonkin verran muiden vanhempien linjasta poikkeaa mielipide median haitallisuuden vähättelystä: äiti on hieman eri mieltä sen kanssa, että median haitallisuutta vähäteltäisiin.

Leevin päiväkirjatekstistä ei voi paljoo päätellä: *Tein läksyt, menin nukkumaan.*

Sanna (kyselylomake 90)

Sannan osalta kyselyyn niin ikään 30-vuotias kahden lapsen äiti. Sanna on 8-vuotias, ja hänen vanhempi sisaruksensa on syntynyt vuonna 1991. Äiti on saanut ammatillisen koulutuksen, ja sekä perheen äiti että isä ovat työssäkäyviä.

Sannan päivittäisiä harrastuksia ovat nuket, piirtäminen, lukeminen, liikunta, seurakunnan iltapäiväkerho ja pihaleikit. Mobiili- ja konsolipelejä tyttö pelaa harvoin, mutta tietokoneella hän pelaa, kirjoittaa ja piirtää viikoittain, samoin kuin katsoo elokuvia ja videoita.

Perheessä on kohtalaisen monipuolisesti erilaisia medialaitteita: 2 televisiota, 2 videot, 2 DVD-soitinta, 2 kännykkää, 2 radiota, 2 tietokonetta, joista toisessa on internet-yhteys, mp3-soitin ja digikamera. Näistä useimpia käyttävät enimmäkseen perheen aikuiset ja vanhempi sisarus, mutta Sannan on merkitty käyttävän vain videoita, DVD-soitinta, tietokonetta ja digikameraa. Voikin pohtia, eikö lapsi saa avata itse televisiota, sillä hän katsoo sitä useimmiten vanhempiensa kanssa.

Perheeseen tilataan vain Aamulehteä, eikä myöskään iltapäivälehtiä osteta säännöllisesti. Äiti kuitenkin lukee päivittäin lastenkirjoja (ilmeisesti lapsille).

Perheen aikuisten usein katsomia ohjelmia ovat uutiset, aamu-TV, luonto- ja musiikkiohjelmat, Lost, C.S.I., Huuma, ulkomaiset elokuvat, kokkiohjelmat, Everwood ja sisustusohjelmat. Vaikuttaakin siltä, että televisiota katsotaan perheessä melko paljon. Perheen nuorimmaisen usein katsomia ohjelmia ovat kokki- ja luonto-ohjelmat. Lisäksi hän katsoo silloin tällöin erinäisiä lastenohjelmia ja muun muassa uutisia.

Tietokoneella Sophia tekee usein animaatioita tai sarjakuvia ja kommunikoi Messengerillä sukulaistensa kanssa. Lisäksi silloin tällöin hän käyttää internetiä, Skypeä ja pelaa CD-romeja.

Perheen äiti on vastannut kysymyksiin mediavanhemmuudesta melko suoraviivaisesti: hän on kaikkien paitsi yhden väittämän, *lapsi pärjää median kanssa yksin*, kanssa täysin samaa mieltä. Hänen mielestään siis median haitallisuutta vähätellään, mutta toisaalta media on lapsille tärkeää, tuottaa iloa ja on tavallinen osa arkea. Perheessä myös seurataan ja rajoitetaan lasten mediankäyttöä

muun muassa mediankäytön pelisääntöjen avulla. Äidin mielestä heidän lapsensa käyttävät mediaa monipuolisesti ja ovat taitavia median käytössä. Hänen mielestään mediankäyttö onkin hallinnassa heidän perheessään.

Sanna on kirjoittanut päiväkirjaan melko pitkän tekstin itse. Median parissa hän viettää aikaa kuuntelemalla radiota ja lukemalla iltasatua. Tämä on jonkin verran ristiriidassa kyselylomakkeen kanssa, sillä äidin mukaan radiota kuuntelevat perheessä vain vanhemmat ja vanhempi sisarus. Sen sijaan lukeminen vahvistuu Sannan yhdeksi lempiharrastukseksi myös kyselylomakkeessa. Samoin pihaleikit mainitaan sekä kyselylomakkeessa että päiväkirjassa: Sanna kertoo pyöräilleensä ja leikkineensä piilosta.

to 4.5.

Muffi ja minä pyöräiltiin ulkona ja leikimme piilosta. Menimme kauppaan ja söimme jätskit. Kuuntelimme radiota ja sitten pesimme hampaat. Luin iltasadun Muffille ja menimme nukkumaan Muffin kanssa. Laitoin Muffille yöksi taikaviitan!

Välimuoto: mediaan ristiriitaisesti suhtautuvat perheet (3)

Niina (kyselylomake 87)

Niinan vanhemmista kyselylomakkeeseen vastaa 30–40-vuotias äiti. Perheessä on kaksi lasta, joista 8-vuotias Niina on vanhempi. Toinen lapsi on syntynyt vuonna 1999. Äiti opiskelee sairaanhoitajaksi ja perheen isä käy töissä.

Niinan päivittäisiä harrastuksia ovat äidin mukaan nukeilla ja digi-leluilla leikkiminen, piirtäminen, lukeminen, liikunta, seurakunnan kerho, sarjakuvat sekä liikunta- ja pihaleikit. Mobiili- ja konsolipelejä Niina ei pelaa koskaan, mutta tietokonetta hän pelaa viikoittain, samoin kuin katsoo elokuvia tai videoita.

Perheessä on kaksi televisiota, digiboxi, kahdet videot ja kaksi DVD-soitinta, neljä kännykkää, radio, tietokone internet-yhteydellä ja digikamera. Äiti ei ole vastannut, missä laitteet sijaitsevat tai kuka niitä käyttää. Televisiota Niina katsoo äidin mukaan joko vanhempien tai sisarustensa kanssa.

Kotiin tilataan Aamulehteä, Mikrobittiä, Valittuja Paloja, Koululaista ja Aku Ankkaa. Iltapäivälehtiä

äiti ei osta säännöllisesti. Hän kertoo kuitenkin lukevansa päivittäin ja luettelee mielilukemisekseen dekkarit, kaunokirjallisuuden, kirjailijat kuten Leena Lehtolainen, Elisabeth George, Nora Roberts, Kathy Reichs, Patricia Cornwell sekä Aku Ankan, joka ”on aivan ehdoton”. Kodin tekstimediaympäristö vaikuttaa siis monipuoliselta.

Perheen aikuisten usein katsomia ohjelmia ovat uutiset, Lost, C.S.I., Teho-osasto, Chicagon lääkärit, ulkomaiset elokuvat, sisustus, dokumentti- ja luonto-ohjelmat. Lapsen lempiohjelmia ovat puolestaan Pikku Kakkonen, Pókemon, Tehotyöt ja luonto-ohjelmat. Niina käy silloin tällöin tietokoneella lasten ohjelmien nettisivuilla ja YLE:n lastensivuilla sekä käyttää piirrosohjelmia ja sähköpostia.

Perheessä suhtaudutaan mediaan melko myönteisesti, joskin lapsen ei nähdä pärjäävän missään nimessä yksin median kanssa. Äiti on täysin samaa mieltä väitteiden *Media tuottaa lapsille iloa* ja *Media on lapsille tärkeää* kanssa. Äidin mielestä heidän lapsensa käyttää mediaa jokseenkin monipuolisesti. Perheessä seurataan tai rajoitetaan lapsen mediankäyttöä ja media on tavallinen osa arkea. Äiti pitää elokuvien ja pelien ikärajoja tärkeinä ja pyrkii noudattamaan niitä, ja hänen mielestään median haitallisuutta vähätelläänkin jonkin verran. Lisäksi mediakasvatus ja mediankäytön pelisäännöt nähdään perheessä hyödyllisenä. Äidin mielestä heidän perheessään mediankäyttö on hallinnassa, joskin heidän lapsensa eivät ole hänen mielestään kovinkaan taitavia media-asioissa.

Tämä perhe voitaisiin määritellä mediankäyttöön toisaalta positiivisesti, toisaalta rajoittavasti suhtautuva ja monipuolisesti mediaa käyttäväksi perheeksi.

Niinan kirjoittama päiväkirjateksti ei tuo oikeastaan yhtään lisävalaisua perheen media-arkeen. Hänen kertomuksessaan tulee ilmi vain, että Niina on päivän aikana ulkona vähän aikaa ja kerronta keskittyykin medianallan tekemisiin.

pe 28.4.2006

Muffi-nalle syötettiin kaksi kertaa ja sitten se nukahti. Muffi ei nähnyt mitään, mutta olin ulkona vähän aikaa.

Veera (kyselylomake ?)

Veeran kohdalla 40–50-vuotias äiti vastaa vanhempien kyselylomakkeeseen. Perheessä on neljä lasta, joista vuonna 1997 syntynyt 9-vuotias Veera on nuorin. Muut lapset ovat syntyneet vuosina

1980, -85 ja -87. Äidillä on opisto-/AMK-tutkinto ja molemmat vanhemmat ovat työssäkäyviä.

Veeran päivittäisiä harrastuksia ovat äidin mukaan nuket, piirtäminen, digi-lelut, lukeminen, liikunta, seurakunnan kerho, laulaminen tai kuoro, soittaminen ja liikunta- sekä pihaleikit. Mobiili- ja konsolipelejä tyttö pelaa harvoin, mutta elokuvia ja videoita hän katsoo viikoittain, samoin kuin pelaa tietokonetta ja kirjoittaa tietokoneella. Hän lukee myös viikoittain sarjakuvia.

Veeran kotona on melko keskivertomäärä eri medialaitteita: 2 televisiota, videot, DVD-soitin, 3 kännykkää, 2 radiota, tietokone internet-yhteyksineen, mp3-soitin ja digikamera. Näistä Veera käyttää kaikkia paitsi internetiä, mp3-soitinta ja digikameraa, jotka ovat pääosin vanhempien sisarusten käytössä. Muita kodin laitteita käyttää koko perhe. Televisiota tyttö katsoo yleensä vanhempiensa ja sisarustensa kanssa.

Kotiin tulee yksi tilattu sanomalehti, Aamulehti, kaksi aikakauslehteä, ET-lehti ja hyvä terveys sekä lapsille Koululainen ja Pollux. Äiti ei ostaa säännöllisesti iltapäivälehtiä, mutta lukee päivittäin. Hänen mielilukemistaan ovat dekkarit, romaanit ja runot.

Perheen aikuisten suosikkiohjelmia ovat uutiset, O.C., ajankohtaisohjelmat, Salatut elämät, Everwood, sekä dokumentti- ja luonto-ohjelmat. Veera ei katso äidin mukaan usein mitään ohjelmaa, mutta seuraa silloin tällöin Pikku kakkosta, Galxia, Suurta kuplaa, Tuomas-veturia, Tomi-traktoria, Angela Anakondaa, Listaa, Salattuja elämiä, Tehotyttöjä, urheiluohjelmia, kotimaisia ja ulkomaisia elokuvia sekä luonto-ohjelmia. Lapsi käy silloin tällöin tietokoneella lasten ohjelmien ja YLE:n lasten internetsivuilla, kirjoittaa ja pelaa CD-romeja sekä nettipelejä, muun muassa Älypää-peliä.

Perheessä suhtaudutaan mediaan siten, että se on osa arkea, mutta median käyttöä pyritään myös seuraamaan ja rajoittamaan. Äidin mielestä pelien ja elokuvien ikäraajat ovat tärkeitä ja hän pyrkii noudattamaan niitä. Lisäksi mediankäytön pelisäännöt ovat hänen mielestään tärkeitä, samoin kuin mediakasvatus. Hänen mielestään lapsi ei pärjää median kanssa yksin. Jonkin verran on havaittavissa myös epävarmuutta: äiti ei osaa sanoa, ovatko heidän lapsensa taitavia media-asioissa tai käyttävätkö he mediaa monipuolisesti. Äiti on jokseenkin samaa mieltä väitteestä, jonka mukaan heidän perheessään hallitaan median käyttö.

Yhteenvetona voidaan todeta, että kyseessä on mediaa melko monipuolisesti käyttävä perhe, jossa ollaan toisaalta myös epävarmoja lasten mediankäytöstä.

Veera on kirjoittanut itse mediapäiväkirjaan melko pitkän tekstinpätkän, jossa hän kuvailee monipuolisesti mediankäyttöänsä. Hän kertoo päivän aikana katsovansa lastenohjelmat, pelaavansa tietokoneella ja lukevansa Heppahullu-lehteä. Vaikuttaa siltä, että äiti jonkin verran vähättelee lapsen mediankäytön päivittäisyyttä: hänen mukaansa lapsi katsoo lastenohjelmia vain silloin tällöin, samoin kuin pelaa tietokonetta. Äidin mukaan lapsen päivittäisiin harrastuksiin median parissa kuuluvat vain lukeminen ja digi-lelut. Toki kyseessä voi olla juuri se päivä viikosta, jolloin Veera päättää tehdä jotain muutakin kuin lukea ja pelata digi-lelullansa. Sen sijaan sekä kyselylomakkeesta että päiväkirjasta saa sellaisen kuvan, että lapsi leikkii usein pihalla.

to 27.4.2006

Minä lähdin pihalle. Muffinalle jäi päiväunille. Sitten katsoimme lastenohjelmat ja pelasimme tietokoneella. Me myös leikimme. Sitten söimme iltapalaa. Muffinalle tykkäsi ruuasta. Sitten olikin nukkumaanmeno aika, mutta ennen sitä luin Muffille iltasadun Heppahullu-lehdestä. Muffi-nallella ja minulla oli tosi kivaa. Nukuimme hyvin.

Senni (kyselylomake 89)

Senni osalta kyselyyn vastaa 30–40-vuotias äiti, jonka ainoa lapsi on 8-vuotias Senni. Yksinhuoltajaäiti on käynyt ammattikorkeakoulun ja on töissä.

Sennin päivittäisiä harrastuksia ovat lukeminen, seurakunnan kerho ja pihaleikit. Lisäksi hän askartelee ja tekee käsitöitä viikoittain. Mobiilipelejä hän pelaa harvoin, ja konsolipelejä ei koskaan. Myös tietokonetta hän pelaa harvoin, samoin kuin katsoo elokuvia tai videoita.

Perheessä on yksi televisio, videot, 2 kännykkää ja radiota, tietokone internet-yhteyksineen sekä digikamera. Näistä kaikkia käyttävät sekä äiti että tytär, mutta vain toinen radioista sijaitsee lastenhuoneessa. Muut välineet ovat joko olo- tai työhuoneessa. Senni katsoo televisiota useimmiten vanhempansa kanssa. Kotiin tilataan Aamulehteä, Annaa, Nalle Puhia, Koululaista ja isän luo Aku Ankkaa. Äiti kertoo lukevansa viikoittain, enimmäkseen ammattikirjallisuutta ja dekkareita.

Äidin useimmiten katsomia ohjelmia ovat uutiset, ajankohtaisohjelmat ja dokumenttiohjelmat. Perheen lapsi puolestaan katsoo usein Galxia, Suurta kuplaa, Maantiekittäjiä, Kid's Top 20:tä ja Tanssi tähtien kanssa -ohjelmaa. Senni käyttää tietokoneella silloin tällöin internetiä nettipelien pelaamiseen ja YLE:n lastensivujen selaamiseen. Lisäksi hän pelaa silloin tällöin CD-romeja.

Äiti suhtautuu lapsensa mediankäyttöön melko rajoittavasti, mutta pitää lastaan myös taitavana media-asioissa. Hänen mielestään Senni ei kuitenkaan missään nimessä pärjää median kanssa yksin. Äiti pitää elokuvien ja pelien ikärajoja tärkeänä ja pyrkii noudattamaan niitä, mutta ei osaa sanoa, vähätelläänkö median haitallisuutta vai ei. Hän on jokseenkin sama mieltä siitä, että media on tavallinen osa arkea, tuottaa lapsille iloa ja on heille tärkeää. Hän pitää myös mediankäytön pelisääntöjä jokseenkin hyödyllisinä, samoin kuin mediakasvatusta.

Päiväkirjateksti antaa lapsen mediankäytöstä melko samanlaisen kuvan kuin kyselylomakekin. Pääosassa Sennin kirjoittamassa tekstissä on uimahallikäynti. Kyselylomakkeen mukaan Senni harrastaa liikuntaa viikoittain. Kyselylomakkeesta saa myös sellaisen kuvan, ettei lapsi käytä medialaitteita ylenpalttisen paljoa. Senni onkin yksi niistä harvoista lapsista, jotka kertovat päivän aikana vain lukeneensa kirjaa, Heinähattua ja Vilttitossua.

ke 26.4.2006

Muffi-nalle tuli meille iltaruualle ja sitten lähdimme uimahalliin. Tapasimme Kertun, Marjan ja Ailan uimahallissa. Illalla luin Muffin kanssa Heinähattu ja Vilttitossu -kirjaa.

Mediaan kriittisesti suhtautuvat ja mediankäyttöä rajoittavat perheet (3)

Ossi (kyselylomake 114)

Kyselyyn vastaaja on 30–40-vuotias äiti, jonka ainoa lapsi, Ossi, on syntynyt vuonna 1999. Kyselyn tekoaikaan hän oli siis 7-vuotias. Äiti on saanut ammattikorkeakoulutuksen, ja sekä äiti että isä käyvät töissä.

Äiti listaa Ossin päivittäisiksi harrastuksiksi legoilla leikkimisen, piirtämisen sekä liikunnan. Liikuntalajeiksi hän mainitsee uinnin ja jääkiekon, ja lisäksi poika harrastaa puutyönikkarointia ukkinsa kanssa. Elokuvia ja videoita Ossi katsoo äidin mukaan viikoittain, mutta tietokonetta hän ei käytä koskaan. Sen sijaan konsoli- ja mobiilipelejä hän pelaa viikoittain.

Mediaympäristö kotona on melko keskiverto: kotona on televisio, digiboxi, videot ja DVD-soitin, 3 kännykkää, 2 radiota, play station -pelikone sekä pelikonsoli. Näistä kaikkia käyttävät sekä perheen aikuiset että Ossi, tosin kännykkää Ossi käyttää ilmeisesti harvemmin. Lastenhuoneessa on vain radio, ja muut välineet sijaitsevat olohuoneessa.

Televisiota Oskari katsoo sekä vanhempiansa kanssa että yksin.

Kotiin tilattavia lehtiä ovat Aamulehti, 7 päivää, Avotakka, Bodaus ja Bodylehti, lapselle ei tule yhtään maksettua lehteä. Äiti ei osta säännöllisesti iltapäivälehtiä eikä lue kirjoja juuri lainkaan.

Perheen aikuisten suosikkiohjelmaa ovat urheiluohjelmat, ulkomaiset elokuvat, tosi-TV-sarjat, dokumentti-, luonto- ja musiikkiohjelmat. Uutisia he katsovat silloin tällöin. Lapsen suosikkiohjelmaa ovat puolestaan Pikku kakkonen, Tuomas-veturi, Pókemon, Tehotytöt, Urheiluohjelmat, Dual Masters, Tomi-traktori, Puuha-Pete ja myös luonto-ohjelmat. Koska perheessä ei ole tietokonetta, lapsi ei voi sitä käyttää.

Äiti suhtautuu melko positiivisesti mediakasvatukseen ja lapsen mediankäytön rajoittamiseen. Hänen mielestään sekä elokuvien että pelien ikäraajat ovat tärkeitä ja hän pyrkii noudattamaan niitä. Äiti on täysin samaa mieltä myös siitä, että median haitallisuutta vähätellään ja pitää mediankäytön pelisääntöjä hyödyllisinä. Jokseenkin samaa mieltä hän on siitä, että media on lapsille tärkeää, tuottaa iloa ja on tavallinen osa arkea. Hän ilmeisesti myös seuraa ja rajoittaa lapsen mediankäyttöä melko paljon. Mediakasvatus on hänen mielestään melko tärkeää, sillä lapsi ei pärjää median kanssa yksin. Hän on epävarma siitä, onko hänen lapsensa taitava media-asioissa, hallitaanko median käyttö heidän perheessään tai käyttäkö heidän lapsensa mediaa monipuolisesti. Äiti lisääkin, että ”*monet ohjelmat ja pelit [ovat] tosi rajuja, vaikeita valvoa ja useasti sukset [ovat] ristissä kotona, mitä voi katsoa ja mitä ei*”. Median käytöstä siis neuvotellaan kotona lapsen kanssa.

Kyseessä on melko monipuolisesti mediaa käyttävä perhe, jossa kuitenkin mediankäyttöä valvotaan ja rajoitetaan melko paljon ja mediaan suhtaudutaan jonkin verran ristiriitaisesti.

10.5.06

Nalle saapui kotiimme Ossin repussa. Nalle katsoi Ossin kanssa lastenohjelmat ja sen jälkeen nalle jäi sohvalle lepäämään ja Ossi lähti taas leikkimään.

Ulkoilun jälkeen söimme iltapalan ja menimme iltapesulle. Iltapesun jälkeen Ossi haki nallen sohvalta huoneeseensa. Teimme nallelle ”sängyn” Ossin olohuoneen lattialle sängyn viereen. Iltasadun luku ja hyvää yötä.

Päiväkirja ei paljasta mitään erityistä Ossin mediankäytöstä eikä myöskään ole ristiriidassa kyselylomakkeen kanssa. Iltapäivällä Ossi katsoo lastenohjelmat, mutta muuten mediankäyttöön ei viitata kuin iltasadun lukemisen osalta.

Leena (kyselylomake 84)

Minnan osalta kyselylomakkeeseen vastaa 30–40-vuotias kolmen lapsen äiti. Minna on syntynyt vuonna 1998, eli on 8-vuotias ja perheensä nuorin: sisarukset ovat syntyneet vuonna 1988 ja 1990. Äidillä on hotelli- ja ravintoalan suurtaloustutkinto, mutta muuten hän on käynyt vain peruskoulun. Sekä perheen äiti että isä ovat työssäkäyviä.

Minnan lempiharrastuksia ovat äidin mukaan piirtäminen, lukeminen, liikunta ja seurakunnan iltapäiväkerho. Lisäksi hän harrastaa ratsastusta 2 kertaa kuukaudessa. Elokuvia ja videoita hän katsoo äidin mukaan harvoin. Samoin tietokonetta hän käyttää harvoin. Konsoli- tai mobiilipelejä Minna ei pelaa koskaan, sillä heillä ei ole kyseisiä pelikoneita.

Minnan kotona on melko vähän medialaitteita: vain yksi televisio, DVD-soitin, kaksi kännykkää ja tietokone. Näitä kaikkia käyttävät pääsääntöisesti vain aikuiset ja vanhemmat sisarukset. Äidin mukaan Minna käyttää edellä mainituista laitteista vain tietokonetta, joka sijaitseekin lasten huoneessa. Televisiota Minna katsoo äidin mukaan sekä vanhempiensa että sisarustensa kanssa.

Kotiin ei tule yhtään tilattua sanoma- tai aikakauslehtiä, mutta lapsille tilataan Aku Ankkaa ja Partiolehteä. Äiti ei osta säännöllisesti iltapäivälehtiä. Hän kuitenkin lukee päivittäin ja nimeää suosikkilukemisekseen Patricia Cornwellin tuotannon sekä Harry Potterit. Minna itse lukee Eppu Nuotion kirjoja ja Postia Villilästä -sarjaa.

Vanhempien suosikkiohjelmiä ovat O.C., Aamu-TV, Lost, C.S.I., Kokkiohjelmat, Everwood sekä dokumentti- ja luonto-ohjelmat. Vaikuttaakin siltä, että vanhemmat katsovat TV:tä melko usein. Minnan suosikkiohjelmiä ovat puolestaan Pikku kakkonen ja luonto-ohjelmat, mutta hän katsoo silloin tällöin muitakin lastenohjelmia. Tietokoneella Minna käyttää usein vain piirrosohjelmia, mutta vierailee silloin tällöin myös internetin Happohotelli-sivustolla ja Ylen lastensivuilla. Lisäksi hän pelaa silloin tällöin CD-romeja ja autopelejä.

Minnan äiti pitää pelien ja ohjelmien ikärajoja tärkeinä ja pyrkii noudattamaan niitä. Hänen mielestään myös median haitallisuutta vähätellään ja siksi mediankäytön pelisäännöt ovat hyödyllisiä. Hän seuraa ja rajoittaa lapsensa mediankäyttöä, ja hänen mielestään mediankäyttö on hallinnassa heidän perheessään. Hän on epävarma siitä, onko media lapsille tärkeää, mutta on kuitenkin jokseenkin samaa mieltä siitä, että media tuottaa lapsille iloa ja on tavallinen osa arkea.

Hän pitää mediakasvatusta melko tärkeänä. Äidin mielestä heidän lapsensa ei pärjää median kanssa yksin, eikä myöskään ole kovin taitava media-asioissa. Hän on myös hieman eri mieltä väitteestä *Lapsemme käyttää mediaa monipuolisesti*. Yhteenvetona voidaan todeta, että kyseessä on melko yksipuolisesti mediaa käyttävä perhe, jossa lasten mediankäyttöä valvotaan ja siihen suhtaudutaan kriittisesti.

Me tultiin kotiin ja syötiin Muffi-nallen kanssa. Sitten mä ja Muffi-nalle katottiin TV:tä. Ja Muffi-nalle sai kokeilla oikeata hyrrää. Ja sitten mä ja Muffi-nalle katottiin taas TV:tä. Otin kuvan nallesta kamerakännykällä. Muffi-nalle katsoi, kun Minna kävi suihkussa. Söin iltapalaa kahdesti Muffi-nallen kanssa. Katsoin O.C.dokumentin Muffi-nallen kanssa. Sitten kävin hammaspesulla ja menin nukkumaan Muffi-nallen kanssa.

Vanhempien kyselylomake ja Minnan puoleksi itse kirjoittama päiväkirjateksti tukevat pääosin toisiaan: Minna vaikuttaa katsovan samoja ohjelmia vanhempiensa kanssa. Sanavalinta O.C.-sarjan kohdalla on erikoinen: lapsi käyttää ohjelmasta nimitystä dokumentti. Tietääkö lapsi oikeasti, mitä dokumentti tarkoittaa: kuvausta todellisesta elämästä? Uskooko hän tapahtumien olevan oikeita? Vai käyttääkö hän kenties vain dokumentti-sanaa ohjelma-sanan asemesta?

Ikärajojen suhteen päiväkirja on ristiriidassa kyselylomakkeen kanssa: äiti pyrkii noudattamaan ikärajoja ja hänen mielestään heidän perheessään hallitaan mediakäyttö, mutta silti lapsi katsoo O.C.:tä, jonka joidenkin jaksojen ikärajaksi on asetettu K15.

Minna vaikuttaa katsovan päivän aikana melko paljon televisiota, mutta päiväkirjatekstistä jää epäselväksi, katsooko hän niitä yksin vai vanhempiensa tai sisarustensa seurassa, kuten kyselylomakkeessa kerrotaan.

Kyselylomakkeesta saa myös sellaisen kuvan, ettei perheessä käytettäisi mediaa kovinkaan monipuolisesti, mutta kuitenkin Minna on kaikista päiväkirjaa kirjoittaneista ainoa lapsi, joka erikseen mainitsee tekstissään käyttävänsä kamerakännykkää. Ehkäpä lapsi onkin taitavampi mediankäyttäjä kuin hänen äitinsä aavistaakaan.

Maiju (kyselylomake 86)

Maiju osalta kyselyyn vastaa 40–50-vuotias äiti. Maiju on perheen ainoa lapsi ja syntynyt vuonna 1998, eli on niin ikään 8-vuotias. Äidillä on yliopistotutkinto. Hän käy töissä ja on mahdollisesti yksinhuoltaja, sillä hän ei ole vastannut lomakkeeseen isän työtilanteen osalta.

Maijun päivittäisiä harrastuksia ovat äidin mukaan lukeminen, liikunta sekä liikunta- ja pihaleikit. Konsolipelejä tai mobiilipelejä hän ei pelaa koskaan, mutta elokuvia ja videoita hän katsoo viikoittain. Myös tietokoneella pelaamista hän harrastaa viikoittain.

Maijun kotona on melko keskiverto määrä medialaitteita: televisio digiboxeineen, videot, DVD-soitin, kolme kännykkää, kaksi radiota ja tietokonetta, internetyhteys, mp3-soitin ja digikamera. Maiju käyttää näistä kaikkia muita paitsi digikameraa. Lastenhuoneessa sijaitsevat radio ja toinen tietokoneista, mutta muut laitteet ovat joko olo- tai työhuoneessa. Äidin mukaan lapsi katsoo yleensä televisiota hänen kanssaan.

Perheeseen tilataan Aamulehteä ja Maijulle Aku Ankkaa sekä Koululaista. Äiti ei osta säännöllisesti iltapäivälehtiä, mutta lukee kirjastosta lainaamiaan kirjoja viikoittain.

Perheen aikuiset katsovat usein seuraavia ohjelmia: uutiset, kulttuuriuutiset, ajankohtais- ja dokumenttiohjelmat, urheiluohjelmat sekä ulkomaiset elokuvat. Maijun lempiohjelmia ovat Pikku Kakkonen, Galxi, urheiluohjelmat ja luonto-ohjelmat. Salattuja elämiä tyttö ei katso äidin mukaan lainkaan.

Tietokoneella lapsi pelaa usein CD-romeja ja lisäksi hän vierailee silloin tällöin lastenohjelmien, YLE:n lasten ja musiikkiartistien kotisivuilla. Hän myös käyttää koneen piirrosohjelmia, katsoo sillä elokuvia, kirjoittaa ja lähettää sähköpostia.

Maijun perheessä mediaan suhtaudutaan kriittisesti ja sen käyttöä seurataan ja rajoitetaan. Äiti on hieman eri mieltä väitteestä, jonka mukaan media tuottaa lapsille iloa ja on täysin eri mieltä siitä, että lapsi pärjäisi yksin median kanssa. Lisäksi hän on jokseenkin samaa mieltä siitä, että median haitallisuutta vähätellään. Äiti pitää elokuvien ja pelien ikärajoja tärkeinä ja pyrkii noudattamaan niitä. Kuitenkin hän on jokseenkin samaa mieltä siitä, että media on tavallinen osa arkea, ja että mediankäyttö on hallinnassa heidän perheessään. Äiti ei silti osaa sanoa, onko heidän lapsensa taitava media-asioissa tai onko media tärkeää lapsille. Hän pitääkin mediankäytön pelisääntöjä ja mediakasvatusta tärkeänä. Äiti toteaa mediavanhemmuudesta itse näin: *”Pyrimme olemaan kriittisiä ja samalla toivomme, ettei lapsemme jää ulkopuoliseksi median tarjonnan suhteen. Tasapainoilua...”*

Maijun kirjoittamassa päiväkirjatekstissä pääosassa ovat päivittäiset rutiinit: syöminen, ulkoilu ja nukkumaanmeno. Päiväkirja on samassa linjassa äidin kyselylomakevastausten kanssa siinä

mielessä, että äiti kertoo lapsen harrastavan usein liikuntaa ja ulkoleikkejä: Maiju kertoo itsekin pyöräilleensä ulkona nalle kyydissään. Televisio-ohjelmien suhteen kyselylomake on silti ristiriidassa päiväkirjan kanssa. Maiju kertoo katsoneensa Kotikatua, jota hän ei äidin mukaan katso koskaan. Kyselylomakkeessa Kotikatu-ohjelmaa ei ole aikuisten ohjelmavaihtoehtoissa, joten on vaikea sanoa, onko Maiju kenties seurannut ohjelmaa äitinsä kanssa.

pe 5.5.

Muffi-nalle vieraili meillä. Ja syötiin ja sitten mentiin ulos. Kun tulin ulkoa, niin katoin Kotikatua. Sitten menin suihkuun. Kun olin ulkona, niin Muffi oli pyörän kyydissä, ja suihkun jälkeen söin iltapalan ja menin nukkumaan! Zzz

LIITE 3

KYSELYN ANALYYSIN NUMEERISET TULOKSET KYSYMYKSITTÄIN

Alle on valittu jotakin esimerkkejä vanhemmille tehdyn kyselyn tuloksista numerisesti esitettynä.

1. Yleisin vastaaja:

äiti (frekvenssi 158 / 174), n. 90 % vastaajista

(isien frekvenssi 18 / 174), n. 10 % vastaajista

2. Kyselyyn vastanneiden vanhempien keski-ikä

2,15 (vaihtoehtoista 1-3), eli 30–40 vuotta, yleisin vastaus vaihtoehto 2, 30–40 vuotta

3. Muffinssilapsen ikä

Keski-ikä: syntynyt 1999, eli 6-7 vuotta. Yleisin vastaus eli tyyppiarvo 1999 (n. 32%), seuraavaksi yleisin 1998, eli 7-8 vuotta (n. 26 %)

Muiden lasten syntymävuodet vaihtelevat välillä 1980-2006.

5. Työtilanne

Äiti: yleisin vastaus työssä (87 % vastanneista), toiseksi yleisin kotiäiti (n. 12 % vastanneista). Työssä-vaihtoehtoon sisältyvät myös opiskelijat. (Keskiarvo vaihtoehtoista 1,14.)

6. Lapsen leikit

Suosituin leikki (keskiarvo vaihtoehtoista 1–4):

1. pihaleikit (k.a. 3,8)
2. liikunta (k.a. 3,6)
3. piirtäminen (k.a. 3,58)
4. lukeminen (k.a. 3,6)
5. liikuntaleikit (k.a. 3,2)
6. elokuvat (k.a.3,1)

Vähiten suositua annetuista vaihtoehtoista oli partio (k.a. 1,2) Toiseksi vähiten harrastettiin 4H-kerhoa (k.a. 1,34). Tietokonetta harrastettiin keskimäärin viikoittain tai harvoin (k.a. 2,52).

7. Kotona olevat välineet

7 a. Lukumäärä

Taloudessa on kyseinen laite

TV: n. 99 % (99,4 %) talouksista

Digi-boxi: n. 60 % talouksista

Maksulliset TV-kanavat: 14 %

Videot: 92 %

DVD: 87 %

Kännykkä: n. 99 % (98,8 %)

Radio: 95 %

Tietokone: n. 94 % (93,6 %)

Netti: 83 %

Play station: 48 %

MP3-soitin: 35 %

Pelikonsoli: 28 %

Digikamera: 68 %

7. Vanhemman ikä ja välineiden keskimääräinen lukumäärä kotona – yksisuuntainen varianssianalyysi ANOVA

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
k7 Mitä välineitä kotona, lkm	9,265	2	4,632	6,092	,003
Between Groups					
Within Groups	129,267	170	,760		
Total	138,532	172			
k7lu2	3,095	2	1,548	3,045	,050
Between Groups					
Within Groups	84,384	166	,508		
Total	87,479	168			
k7lu3	1,197	2	,599	,618	,540
Between Groups					
Within Groups	157,839	163	,968		
Total	159,036	165			
k7lu4	2,551	2	1,276	3,242	,042
Between Groups					
Within Groups	66,489	169	,393		
Total	69,041	171			
k7lu5	,821	2	,410	,917	,402
Between Groups					
Within Groups	75,616	169	,447		
Total	76,436	171			
k7lu6	13,116	2	6,558	5,354	,006
Between Groups					
Within Groups	207,000	169	1,225		
Total	220,116	171			
k7lu7	3,310	2	1,655	1,070	,345
Between Groups					
Within Groups	261,434	169	1,547		
Total	264,744	171			
k7lu8	,968	2	,484	,691	,503
Between Groups					
Within Groups	118,445	169	,701		
Total	119,413	171			
k7lu9	,045	2	,022	,133	,876
Between Groups					
Within Groups	27,931	165	,169		
Total	27,976	167			
k7lu10	1,822	2	,911	2,687	,071
Between Groups					
Within Groups	55,592	164	,339		
Total	57,413	166			
ktlu11	1,261	2	,630	1,306	,274
Between Groups					
Within Groups	76,739	159	,483		
Total	78,000	161			
k7lu12	1,712	2	,856	2,824	,062
Between Groups					
Within Groups	47,282	156	,303		
Total	48,994	158			
k7lu13	,007	2	,004	,010	,990
Between Groups					
Within Groups	59,987	165	,364		
Total	59,994	167			

Vanhemman iällä oli tilastollista merkitystä sen suhteen, montako televisiota, digi-boxia, videota tai kännykkää kotona on keskimäärin.

Televisioita, (keskimäärin 2,2 30–40-vuotiailla), digi-boxeja (keskimäärin 0,8 30–40-vuotiailla) sekä videoita (keskimäärin 1,3 30–40-vuotiailla) oli muita ryhmiä enemmän kodeissa, jossa vanhempi/vanhemmat olivat 30–40-vuotiaita. Samoin kännyköitä oli eniten näissä perheissä. Alle 30-vuotiailla vanhemmilla oli taloudessaan keskimäärin 2,2 kännykkää, 30–40-vuotiailla vanhemmilla 3,0 kännykkää ja 40–50-vuotiailla keskimäärin 2,9 kännykkää. Tämä voi selittyä myös lasten iällä ja lukumäärällä: kännyköiden, ja luultavasti muidenkin medialaitteiden, määrä oletettavasti kasvaa lasten iän ja lukumäärän myötä.

7. Koulutus ja laitteiden keskimääräinen lukumäärä – yksisuuntainen varianssianalyysi

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
k7 Mitä välineitä kotona, lkm	Between Groups	4,273	5	,855	1,063	,383
	Within Groups	134,259	167	,804		
	Total	138,532	172			
k7lu2	Between Groups	9,390	5	1,878	3,920	,002
	Within Groups	78,090	163	,479		
	Total	87,479	168			
k7lu3	Between Groups	3,662	5	,732	,754	,584
	Within Groups	155,375	160	,971		
	Total	159,036	165			
k7lu4	Between Groups	1,478	5	,296	,726	,605
	Within Groups	67,563	166	,407		
	Total	69,041	171			
k7lu5	Between Groups	4,283	5	,857	1,971	,086
	Within Groups	72,153	166	,435		
	Total	76,436	171			
k7lu6	Between Groups	16,317	5	3,263	2,658	,024
	Within Groups	203,800	166	1,228		
	Total	220,116	171			
k7lu7	Between Groups	6,696	5	1,339	,862	,508
	Within Groups	258,048	166	1,555		
	Total	264,744	171			
k7lu8	Between Groups	9,361	5	1,872	2,824	,018
	Within Groups	110,052	166	,663		
	Total	119,413	171			
k7lu9	Between Groups	,866	5	,173	1,034	,399
	Within Groups	27,111	162	,167		
	Total	27,976	167			
k7lu10	Between Groups	4,148	5	,830	2,508	,032
	Within Groups	53,265	161	,331		
	Total	57,413	166			
ktlu11	Between Groups	2,920	5	,584	1,213	,305
	Within Groups	75,080	156	,481		
	Total	78,000	161			
k7lu12	Between Groups	1,993	5	,399	1,297	,268
	Within Groups	47,001	153	,307		
	Total	48,994	158			
k7lu13	Between Groups	3,854	5	,771	2,224	,054
	Within Groups	56,140	162	,347		
	Total	59,994	167			

Vanhemman koulutus vaikutti laitteiden lukumäärään digi-boxin, kännykän, tietokoneen ja play stationin osalta. Digi-boxeja oli eniten ylioppilastutkinnon tehneiden vanhempien talouksissa, samoin kännyköitä ja tietokoneita. Play stationeita oli lähes yhtä paljon sekä pelkästään peruskoulun että lukion käyneiden vanhempien talouksissa. Tässäkin on huomioita vanhemman ikä sekä mahdollisesti toisen vanhemman vaikutus.

7. Muffinssilapsen iän merkitys laitteiden lukumäärälle kotona

Lapsen ikä näytti olevan merkittävä tekijä eri tekniikkalaitteiden lukumäärän suhteen kotona vain kännykän osalta (merkitsevyys 1,6 %). Niiden määrä kasvoi lapsen iän myötä. Taloudessa, jossa mediamuffinssiin osallistuva lapsi oli 2–4 -vuotias, kännyköitä oli keskimäärin 2,9, kun taas sellaisessa taloudessa, jossa mediamuffinssiin osallistuva lapsi oli 9-vuotias, kännyköitä oli keskimäärin 3,4 kappaletta.

7 b. Sijainti

Lähestulkoon kaikkien laitteiden yleisin sijainti oli olohuoneessa. Mainittujen laitteiden joukossa oli myös sellaisia, jotka eivät välttämättä sijaitse missään tietyssä paikassa, kun kännykkä, pelikonsoli, mp3-soitin ja digikamera, joten niiden osalta ”paikka-analyysi” on hieman epärelevantti.

Televisio sijaitsi 99,4 %:ssa talouksista ainakin olohuoneessa. Lisäksi lastenhuoneessa oli televisio n. 40 %:ssa kodeista.

Digi-boxi oli luonnollisesti television yhteydessä, mutta koska niitä oli keskimäärin vähemmän, ainakin olohuoneessa digi-boxi oli 95 % kodeista. Lisäksi vain lastenhuoneessa digiboxi oli 1 % kodeista ja sekä lasten- että olohuoneessa n. 6 % kodeista.

Harvinaisempia **maksullisia TV-kanavia** katseltiin n. 96 % kodeista olohuoneessa, ja maksulliset TV-kanavat olivat ainoastaan vanhempien makuuhuoneessa tai työhuoneessa n. 4 % kodeista. Lastenhuoneessa maksullisia TV-kanavia ei ollut.

Videoita katsottiin useimmiten myös olohuoneessa (n.87 %), ja lastenhuoneessa oli videot noin neljäsosassa kodeista (26,2 %), joista vain lastenhuoneessa videot olivat 9 % kodeista.

DVD-soitin sijaitsi valtaosassa kodeista (88 %) olohuoneessa. Lisäksi lähes 10 % lastenhuoneista oli DVD-soitin.

Radio sijaitsi yleisimmin olohuoneessa (n. 70 %), mutta melko yleinen sijaintipaikka oli myös lastenhuone (hieman yli 60 %). Keittiössä radiota kuunneltiin 40 % kodeista. Radion sijoituspaikka oli kaikista ”paikallaan olevista” laitteista vaihtelevin.

Tietokoneen yleisin sijaintipaikka oli luonnollisesti työhuone (lähes 60 % kodeista), mutta sitä käytettiin myös lastenhuoneessa ja olohuoneessa, joista molemmissa tietokone sijaitsi lähes 30 % kodeista.

Internetiä käytettiin luonnollisesti tietokoneen kanssa samassa paikassa, mutta koska kaikilla tietokoneen omistavilla talouksilla ei ollut internet-yhteyttä, internetin yleisin sijainti oli tietokone yli puolessa kodeista (55 %). Olohuone oli toiseksi yleisin paikka, missä internetiä käytettiin (30%).

Play station-pelikone tai muu **pelikonsoli** oli yleisimmin lasten käytössä, sillä play station sijaitsi lähes puolessa (49 %) kodeista vain lastenhuoneessa ja pelikonsoli oli jopa 60% kodeista lastenhuoneessa.

Kännykän, mp3-soittimen ja digikameran sijaintia on vaikea määritellä.

7 c. Käyttäjät

Muffinssilapset käyttivät kaikista annetuista vaihtoehtoisista laitteista eniten televisiota (88 % lapsista). Televisio oli kaikista selkeimmin myös koko perheen käytössä.

2. Video (82 % lapsista)

3. Play station (81 % lapsista).

Vähiten tämän ikäiset lapset käyttivät mp3-soitinta (26 % lapsista). Kännykkää käytti n. 1/3 lapsista ja digikameraa n. 39 % lapsista.

Käyttäjät laitteittain

1. Televisio

muffinssilapsi ja eri kombinaatiot	88 %
vain aikuiset	6 %
vain aikuiset ja sisarukset	5 %
vain aikuiset ja joku muu	0,5 %

2. Digiboxi

muffinssilapsi ja eri kombinaatiot	56 %
vain aikuiset	25 %

vain aikuiset ja sisarukset 17 %
vain sisarukset 2 %

3. Maksulliset TV-kanavat

muffinssilapsi ja eri kombinaatiot 62 %
vain aikuiset 23 %
vain aikuiset ja sisarukset 15 %

4. Videot

muffinssilapsi ja eri kombinaatiot 82 %
vain aikuiset 7 %
vain aikuiset ja sisarukset 9 %
vain sisarukset 1 %
vain joku muu 1 %

5. DVD-soitin

muffinssilapsi ja eri kombinaatiot 73 %
vain aikuiset 15 %
vain aikuiset ja sisarukset 9 %
vain sisarukset 4 %

6. Kännykkä

muffinssilapsi ja eri kombinaatiot 30 %
vain aikuiset 30 %
vain aikuiset ja sisarukset 40 %

7. Radio

muffinssilapsi ja eri kombinaatiot 65 %
vain aikuiset 19 %
vain aikuiset ja sisarukset 13 %
vain sisarukset 2 %

8. Tietokone

muffinssilapsi ja eri kombinaatiot 76 %
vain aikuiset 14 %
vain aikuiset ja sisarukset 10 %

9. Internet

muffinssilapsi ja eri kombinaatiot 50 %
vain aikuiset 27 %
vain aikuiset ja sisarukset 23 %

10. Play station

muffinssilapsi ja eri kombinaatiot 81 %
vain aikuiset 1 %
vain aikuiset ja sisarukset 5 %
vain sisarukset 11 %

11. Mp3-soitin

muffinssilapsi ja eri kombinaatiot 26 %
vain aikuiset 28 %
vain aikuiset ja sisarukset 7 %
vain sisarukset 39 %

12. Pelikonsoli

muffinssilapsi ja eri kombinaatiot	77 %
vain aikuiset	7 %
vain sisarukset	16 %

13. Digikamera

muffinssilapsi ja eri kombinaatiot	39 %
vain aikuiset	39 %
vain aikuiset ja sisarukset	17 %
vain sisarukset	5 %

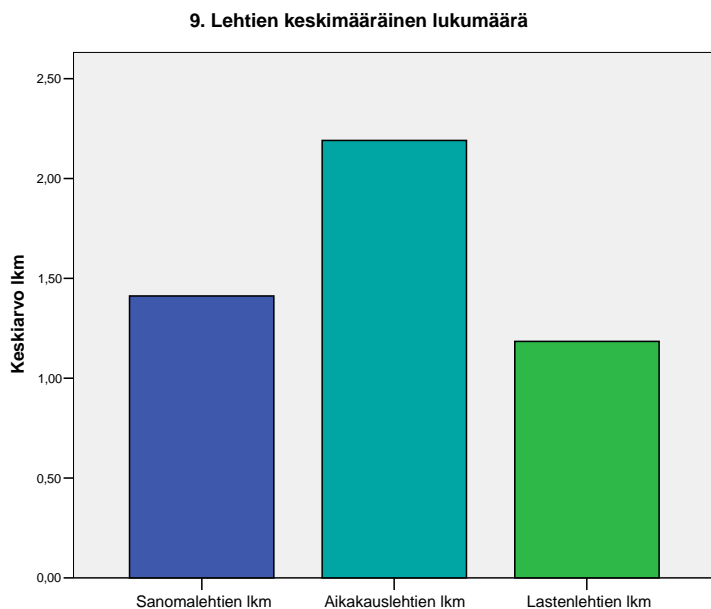
8. Kenen kanssa Muffinssilapsi katsoo televisiota

aikuiset, sisarukset, kaverit ja yksin	5,2 %
aikuiset, sisarukset, kaverit	2,3 %
aikuiset, sisarukset, yksin	6,9 %
aikuiset, sisarukset	48,3 %
aikuiset, kaverit, yksin	1,1 %
aikuiset, kaverit	1,1 %
aikuiset, yksin	7,5 %
aikuiset	7,5 %
sisarukset, yksin	0,6 %
sisarukset	10,3 %
vain yksin	1,1 %

Vain 1 % lapsista katsoi televisiota yksin. Aikuisen valvonnassa televisiota katsoi n. 87 % muffinssilapsista. Seuraavaksi yleisin seura oli sisarukset (74 %) ja viimeisenä tulivat kaverit (10 %).

9. Sanomalehtien lukumäärä

Tyypillisin kotiin tulevien sanomalehtien määrä on yksi (49 % kodeista). Keskimäärin kotiin tulee 1,4 maksettua sanomalehteä. Yleisin sanomalehti kyselyssä oli Aamulehti, mikä johtuu pitkälti vastaajien asumispaikasta.

Sanomalehtien lukumäärän riippuvuus iästä, ristiintaulukointi

Case Processing Summary

	Cases					
	Valid		Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
k9 Sanomalehtien lkm * k2, Ikä	171	98,3%	3	1,7%	174	100,0%

k9 Sanomalehtien lkm * k2, Ikä Crosstabulation

		k2, Ikä			Total
		1,00	2,00	3,00	
k9 Sanomalehtien lkm ,00	Count	10	13	1	24
	% of Total	5,8%	7,6%	,6%	14,0%
1,00	Count	8	55	21	84
	% of Total	4,7%	32,2%	12,3%	49,1%
2,00	Count	2	23	18	43
	% of Total	1,2%	13,5%	10,5%	25,1%
3,00	Count	1	7	7	15
	% of Total	,6%	4,1%	4,1%	8,8%
4,00	Count	0	3	1	4
	% of Total	,0%	1,8%	,6%	2,3%
5,00	Count	0	0	1	1
	% of Total	,0%	,0%	,6%	,6%
Total	Count	21	101	49	171
	% of Total	12,3%	59,1%	28,7%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	34,019(a)	10	,000
Likelihood Ratio	31,031	10	,001
Linear-by-Linear Association	18,741	1	,000
N of Valid Cases	171		

a. 9 cells (50,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,12.

Prosenttiluvut vaihtelevat eri ikäryhmien välillä erityisesti silloin, kun kotiin tulee 1 sanomalehti: 20–30 vuotiaista (luokka 1) 4,7 %:lle tulee 1 lehti, kun taas 30–40-vuotiaista 32 %:lle tulee 1 sanomalehti. Kaiken kaikkiaan eniten sanomalehtiä näyttää tulevan 30–40-vuotiaille (luokka 2).

Erot ovat riittävän suuria, jotta voidaan päätellä niiden riippuvan toisistaan, mutta ristiintaulukoinnin tulos ei kuitenkaan ole luotettava, sillä kaikissa luokissa ei ole tarpeeksi havaintoja.

9 a-c. Lehtien lukumäärä suhteessa ikään, deskriptiivi ja varianssianalyysi

					95% Confidence Interval for Mean			
					Lower Bound	Upper Bound		
1,00	21	,7143	,84515	,18443	,3296	1,0990	,00	3,00
2,00	101	1,3267	,89564	,08912	1,1499	1,5035	,00	4,00
3,00	49	1,7755	,94130	,13447	1,5051	2,0459	,00	5,00
Total	171	1,3801	,95268	,07285	1,2363	1,5239	,00	5,00
1,00	20	1,9000	2,04939	,45826	,9409	2,8591	,00	7,00
2,00	97	2,1856	2,24690	,22814	1,7327	2,6384	,00	15,00
3,00	47	2,5106	2,52700	,36860	1,7687	3,2526	,00	10,00
Total	164	2,2439	2,30263	,17981	1,8889	2,5990	,00	15,00
1,00	21	,8095	,74960	,16358	,4683	1,1507	,00	2,00
2,00	97	1,1959	1,05711	,10733	,9828	1,4089	,00	6,00
3,00	47	1,3404	1,06886	,15591	1,0266	1,6543	,00	4,00
Total	165	1,1879	1,03351	,08046	1,0290	1,3467	,00	6,00

Descriptives

Varianssianalyysi

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
k9 Sanomalehtien lkm	Between Groups	17,258	2	8,629	10,579	,000
	Within Groups	137,034	168	,816		
	Total	154,292	170			
Aikakauslehtien lkm	Between Groups	6,039	2	3,020	,567	,569
	Within Groups	858,204	161	5,330		
	Total	864,244	163			
Lastenlehtien lkm	Between Groups	4,106	2	2,053	1,944	,146
	Within Groups	171,070	162	1,056		
	Total	175,176	164			

Sanomalehtien lukumäärä on riippuvainen iästä (p= 0.000). Aikakauslehtien lukumäärä ei ole riippuvainen iästä (p=0,569), eikä myöskään lastenlehtien lukumäärä (p=0,146).

9a. Sanomalehtien lukumäärä suhteessa koulutukseen, varianssianalyysi

Descriptives

k9 Sanomalehtien lkm

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
pk	21	1,1429	,79282	,17301	,7820	1,5037	,00	3,00
yo	17	1,8824	1,31731	,31949	1,2051	2,5596	,00	4,00
amm	42	1,2857	,83478	,12881	1,0256	1,5459	,00	3,00
amk	66	1,2879	,98863	,12169	1,0448	1,5309	,00	5,00
kk	25	1,6400	,75719	,15144	1,3274	1,9526	,00	3,00
Total	171	1,3801	,95268	,07285	1,2363	1,5239	,00	5,00

k9 Sanomalehtien lkm

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	8,095	4	2,024	2,298	,061
Within Groups	146,198	166	,881		
Total	154,292	170			

Ylioppilaksi kirjoittaneiden vanhempien sekä yliopistotutkinnon tehneiden vanhempien koteihin näyttäisi tulevan aavistuksen verran enemmän sanomalehtiä, mutta varianssianalyysi osoittaa, että ero ei ole merkitsevä.

9 b-c. Aikakauslehtien ja lastenlehtien lukumäärä suhteessa koulutukseen, varianssianalyysi

Descriptives

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
Aikakauslehtien lkm	pk	21	1,2381	1,60950	,35122	,5055	1,9707	,005,00
	yo	16	2,2500	1,57056	,39264	1,4131	3,0869	,005,00
	amm	40	2,1250	1,96361	,31047	1,4970	2,7530	,007,00
	amk	63	2,1111	1,85012	,23309	1,6452	2,5771	,008,00
	kk	24	3,6667	3,85235	,78636	2,0400	5,2934	,0015,00
	Total	164	2,2439	2,30263	,17981	1,8889	2,5990	,0015,00
Lastenlehtien lkm	pk	21	,9524	1,11697	,24374	,4439	1,4608	,004,00
	yo	17	1,7647	1,67815	,40701	,9019	2,6275	,006,00
	amm	38	1,1053	,83146	,13488	,8320	1,3786	,003,00
	amk	64	1,1563	,85855	,10732	,9418	1,3707	,004,00
	kk	25	1,2000	1,04083	,20817	,7704	1,6296	,003,00
	Total	165	1,1879	1,03351	,08046	1,0290	1,3467	,006,00

Varianssianalyysi ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Aikakauslehtien lkm	Between Groups	71,504	4	17,876	3,585	,008
	Within Groups	792,740	159	4,986		
	Total	864,244	163			
Lastenlehtien lkm	Between Groups	7,148	4	1,787	1,702	,152
	Within Groups	168,028	160	1,050		
	Total	175,176	164			

Koulutuksen vaikutus kotiin tulevien aikakauslehtien määrään näyttäisi olevan merkittävä ($p=0,008$). Aikakauslehtiä näyttäisi tulevan selkeästi eniten yliopistotutkinnon tehneille vanhemmille (keskimäärin 3,7 lehteä) ja vähiten peruskoulun käyneille vanhemmille (keskimäärin 1,2 lehteä).

Lastenlehtien lukumäärään vanhempien koulutus ei vaikuta merkittävästi.

9c. Lapsen iän merkitys lastenlehtien lukumäärälle

Descriptives

Lastenlehtien lkm

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
1997,00	17	1,8235	1,50977	,36617	1,0473	2,5998	,00	6,00
1998,00	43	1,3488	,99723	,15208	1,0419	1,6557	,00	4,00

1999,00	55	1,1636	,93815	,12650	,9100	1,4173	,00	4,00
2000,00	22	,7273	,82703	,17632	,3606	1,0940	,00	3,00
2001,00	21	1,1905	,81358	,17754	,8201	1,5608	,00	3,00
2003,00	7	,2857	,75593	,28571	-,4134	,9848	,00	2,00
Total	165	1,1879	1,03351	,08046	1,0290	1,3467	,00	6,00

Varianssianalyysi ANOVA

Lastenlehtien lkm

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	18,380	5	3,676	3,728	,003
Within Groups	156,796	159	,986		
Total	175,176	164			

Lastenlehtien lukumäärä näytti kasvavan lapsen iän (ja lukutaidon) myötä. Varianssianalyysi osoitti eron merkitseväksi (p=0,003).

9A) Montako sanomalehteä kotiinne tulee, mitä?

Keskisuomalainen	n. 39
Aamulehti	n. 71
Helsingin Sanomat	n. 11
Joutsan seutu	n. 42
Maaseudun tulevaisuus	n. 17
Teisko-Aitolahti	n. 10
Länsi-Savo	n. 3
Itä-Häme	n. 6
Muut paikallislehdet	n. 12
Muut	n. 5

yht. 216 lehteä

Aikakauslehtien lukumäärä

Noin 24 % kodeista ei tullut ollenkaan aikakauslehtiä. Yleisin aikakauslehtien lukumäärä oli myös yksi, mutta kotitalouksiin tuli keskimäärin 2,2 lehteä, tilattavien lehtien määrän vaihdelta nollasta viiteentoista.

9B) Montako aikakauslehteä kotiinne tulee, mitä?

”Perhe- ja kotilehdet”:

Kotivinkki, Kotiliesi, Kodin kuvalehti,
Meidän Perhe, Vauva, Kaks Plus, Lapsemme n. 45

”Juoru- ja televisiolehdet”:

7 päivää, Oho, Katso!, Seura n. 30

Naistenlehdet;

Anna, Me Naiset, Gloria,
Eeva, Pellervo, Trendi n. 28

Rakennus-, puutarha- ja sisustuslehdet;
Deko, Glorian koti, Viherpiha, Avotakka,
Meidän Talo, Koti & Keittiö n.27

Autolehdet;

Tekniikan Maailma, Tuulilasi, VM n. 23

Tekniikka & IT-lehdet, pelilehdet;

Komppuuteri, Peli, Mikro PC n. 13

Muut harrastelehdet:
Erä, Retki, Hevoslehti, Koiramme, Image, Soundi,
Suomen Luonto, Kippari... n. 24

Käsityölehdet;
Suuri Käsityölehti, Moda, Ottobre n. 8

Ammatti- ja järjestölehdet:
Käytännön maamies, Opettaja, Koneviesti,
Taloustaito n. 24

Terveys- ja urheilulehdet:
Hyvä Terveys, Kunto Plus, Voi Hyvin, Kotilääkäri,
Painonvartijat, Bodaus, Jääkiekko n. 15

Yleisaikakauslehdet:
Apu, Suomen Kuvalehti, Tieteen kuvalehti,
Valitut Palat, National Geographic n. 13

Ilmaislehdet:
Pirkka, Yhteishyvä n. 14 ->

Lasten- ja nuorten lehdet:
Aku Ankka, Suosikki, Koululainen n. 4

yht. 268 lehteä

Suosituimpia aikakauslehtiä olivat perhettä ja kotia käsittelevät lehdet, seuraavaksi suosituimpia ”juoru”- ja televisiolehdet sekä naistenlehdet. Rakentamista ja sisustamista käsittelevät lehdet olivat lähes yhtä suosittuja. Harrastelehdet muodostivat myös suuren ryhmän. Todennäköisesti kaikki eivät maininneet, mitä ammatti- tai järjestölehtiä heille tuli.

Lastenlehtien lukumäärä

Koteihin tuli keskimäärin 1,2 lastenlehteä, tilausmäärän vaihdellessa nollassa (25 % vastanneista) kuuteen. Ehdottomasti suosituin lastenlehti oli Aku Ankka, Nalle Puhin seurattuna toisena. Myös tytöille suunnatut lehdet olivat melko suosittuja.

9C) Lastenlehdet

Aku Ankka n. 68

Nalle Puh n. 19

Roope-setä n. 9

Muumi n. 6

Muut sarjakuvalehdet: n. 6
Karvinen, Sarjisextra, Puuha-Pete,
Korkeaännitys, Maailman vahvin nalle

Tyttöjen lehdet:
Prinsessa, Witch, Barbie n. 19

Hippo 11

Koululainen n. 10

Leppis, Lastenmaa n. 10

Pilke (4H), Partiolehti 8

Lemmikkilehdet:
Villivarsa, Koiramme, Pollux 5

Muut harrastelehdet:
Futari, Salibändy, Ispis,
Ristikkolehti 4

Kirjakerhot 3

yht. 178 lehteä

9. Iltapäivälehdet

Vain alle 10 % vastanneista kertoi ostavansa iltapäivälehtiä säännöllisesti. Vastaajan iällä tai koulutuksella ei ollut merkitystä iltapäivälehtien ostamiselle.

10. Lukemisharrastus

Useimmat vanhemmat sanoivat lukevansa silloin tällöin, ehkä pari kirjaa vuodessa (36 %). Toisaalta lähes yhtä suuri oli ryhmä, joka sanoi lukevansa päivittäin (32 %). Kirjoja ei lukenut juuri lainkaan reilu 10 % (13%) vastanneista.

Vastaajan iällä ei ollut merkitystä lukemisharrastukselle, mutta vastaajan koulutuksella sitä vastoin oli lähestulkoon vaikutusta lukemisesta pitämiseen. (Ei luotettava, sillä $p=0,057$). Keskiarvojen valossa vaikutti, että eniten lukivat yliopiston käyneet vanhemmat, ja lähes yhtä paljon lukivat sekä ammattikorkeakoulun että lukion käyneet vanhemmat. Vain peruskoulutuksen saaneet vanhemmat lukivat vähiten.

Descriptives

k10 Pidättekö lukemisesta

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
pk	22	2,3636	,95346	,20328	1,9409	2,7864	1,00	4,00
yo	17	2,7647	,97014	,23529	2,2659	3,2635	1,00	4,00
amm	43	2,4651	1,03162	,15732	2,1476	2,7826	1,00	4,00
amk	66	2,8030	1,09853	,13522	2,5330	3,0731	1,00	4,00
kk	25	3,1200	,97125	,19425	2,7191	3,5209	1,00	4,00
Total	173	2,7052	1,05093	,07990	2,5475	2,8629	1,00	4,00

ANOVA

k10 Pidättekö lukemisesta

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	10,039	4	2,510	2,343	,057
Within Groups	179,927	168	1,071		
Total	189,965	172			

11. Kirjojen hankkiminen

Useimmat vanhemmat sanoivat lainaavansa lukemansa kirjat, mutta noin 35 % ilmoitti ostavansa kirjoja. Lisäksi useat vastasivat tekevnsä molempia.

12. Perheen aikuisten suosikkiohjelmat

Aikuisten suosikkiohjelmaksi osoittautuivat uutiset, joita katsottiin keskimäärin usein (ka. 2,86).

2. ajankohtaisohjelmat (ka. 2,45)
3. luonto-ohjelmat (ka. 2,40)

4. dokumenttiohjelmat (ka. 2,40)
5. ulkomaalaiset elokuvat (ka. 2,40)
6. urheiluohjelmat (ka. 2,22)
7. sisustusohjelmat (ka. 2,16)

Salatut elämät (ka. 1,89) -> silloin tällöin
 Kulttuuriuutiset (ka. 1,57)
 Tositeevee-sarjat (ka. 1,75)

Vähiten annetuista vaihtoehtoista katsottiin Deadwoodia (ka. 1,06)
 Toiseksi vähiten katsottiin Kenoa ja Ässä-arpaa (1,14). Myöskään Leikin varjolla, Kaikki rakastavat Raymondia tai Kauniit ja rohkeat eivät olleet suosittuja vanhempien keskuudessa.

12. Koulutuksen vaikutus aikuisten suosikkiohjelmiin

ANOVA

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
k12 Aikuisten suosikki-TV-ohjelmatKotikatu	8,782	4	2,196	3,079	,018
Between Groups					
Within Groups	118,387	166	,713		
Total	127,170	170			
k12 Uutiset	,287	4	,072	,495	,740
Between Groups					
Within Groups	24,383	168	,145		
Total	24,671	172			
k12 O.C.	3,498	4	,874	1,842	,123
Between Groups					
Within Groups	78,795	166	,475		
Total	82,292	170			
k12 Aamu-TV	1,615	4	,404	,647	,630
Between Groups					
Within Groups	103,555	166	,624		
Total	105,170	170			
k12 Kauniit ja rohkeat	,443	4	,111	,343	,848
Between Groups					
Within Groups	53,257	165	,323		
Total	53,700	169			
k12 Lost	1,068	4	,267	,345	,847
Between Groups					
Within Groups	129,089	167	,773		
Total	130,157	171			
k12 Ajankohtaisohjelmat	,883	4	,221	,714	,584
Between Groups					
Within Groups	51,646	167	,309		
Total	52,529	171			
k12 Keno ja Ässä-arpa	,480	4	,120	,708	,588
Between Groups					
Within Groups	28,152	166	,170		
Total	28,632	170			
k12 Salatut elämät	20,692	4	5,173	8,031	,000
Between Groups					
Within Groups	108,221	168	,644		
Total	128,913	172			
k12 C.S.I.	3,208	4	,802	1,133	,343
Between Groups					
Within Groups	116,815	165	,708		
Total	120,024	169			
k12 Kaikki rakastavat Raymondia	,756	4	,189	,884	,475
Between Groups					
Within Groups	35,709	167	,214		
Total	36,465	171			
k12 Urheiluohjelmat	1,205	4	,301	,736	,569
Between Groups					
Within Groups	68,399	167	,410		
Total	69,605	171			
k12 Emmerdale	1,807	4	,452	1,148	,336
Between Groups					
Within Groups	65,351	166	,394		
Total	67,158	170			

k12 Huuma	Between Groups	10,428	4	2,607	4,346	,002
	Within Groups	100,774	168	,600		
	Total	111,202	172			
k12 Hurja muodonmuutos	Between Groups	,988	4	,247	,860	,489
	Within Groups	47,656	166	,287		
	Total	48,643	170			
k12 Kotimaiset elokuvat	Between Groups	,908	4	,227	,844	,499
	Within Groups	44,883	167	,269		
	Total	45,791	171			
k12 Deadwood	Between Groups	,167	4	,042	,490	,743
	Within Groups	14,126	166	,085		
	Total	14,292	170			
k12 Ulkomaiset elokuvat	Between Groups	1,741	4	,435	1,597	,177
	Within Groups	45,218	166	,272		
	Total	46,959	170			
k12 Leikin varjolla	Between Groups	,854	4	,214	1,079	,369
	Within Groups	32,652	165	,198		
	Total	33,506	169			
k12 Kokkiohjelmat	Between Groups	1,993	4	,498	1,223	,303
	Within Groups	68,076	167	,408		
	Total	70,070	171			
k12 Everwood	Between Groups	3,520	4	,880	1,710	,150
	Within Groups	84,886	165	,514		
	Total	88,406	169			
k12 Kulttuuriuutiset	Between Groups	2,392	4	,598	1,786	,134
	Within Groups	55,585	166	,335		
	Total	57,977	170			
k12 Sisustusohjelmat	Between Groups	,494	4	,124	,289	,885
	Within Groups	72,316	169	,428		
	Total	72,810	173			
k12 Poliisi-TV	Between Groups	6,308	4	1,577	4,693	,001
	Within Groups	56,111	167	,336		
	Total	62,419	171			
k12 Tosi-TV-sarjat	Between Groups	3,810	4	,952	2,329	,058
	Within Groups	67,875	166	,409		
	Total	71,684	170			
k12 Dokumenttiohjelmat	Between Groups	2,806	4	,702	2,415	,051
	Within Groups	48,514	167	,291		
	Total	51,320	171			
k12 Luonto-ohjelmat	Between Groups	3,619	4	,905	2,611	,037
	Within Groups	57,181	165	,347		
	Total	60,800	169			
k12 Musiikkiohjelmat	Between Groups	1,959	4	,490	1,459	,217
	Within Groups	55,725	166	,336		
	Total	57,684	170			

Vanhempien koulutustaustalla oli vaikutusta muutamien TV-ohjelmien katseluun: suomalaisten draamasarjojen, kuten Kotikadun ja Salattujen elämien katsomiseen, sekä suomalaisten ”viihdeohjelmien”, kuten Huuman ja Poliisi-TV:n katsomiseen, sekä luonto-ohjelmien katsomiseen.

Kotikatua katsoivat eniten ammatillisen koulutuksen saaneet vanhemmat (k.a.2,04), mutta lähes yhtä paljon sitä katsoivat myös pelkän peruskoulun käyneet vanhemmat (k.a. 1,86). Vähiten Kotikatua katsoivat korkeasti koulutetut vanhemmat.

Salattuja elämiä katsoivat selkeästi eniten pelkän peruskoulun käyneet vanhemmat (ka 2,55), mutta myös ylioppilastutkinnon suorittaneet vanhemmat katsoivat Salattuja elämiä useammin kuin silloin tällöin (ka. 2,12). Vähiten, eli lähestulkoon ei lainkaan. Salattuja elämiä katsoivat yliopistokoulutuksen saaneet vanhemmat (ka. 1,28). Keskimäärin vanhemmat yleensä katsoivat Salattuja elämiä silloin tällöin (vaihtoehto 2).

Huumaa katsoivat vähiten korkeasti koulutetut (ka. 1,44) ja eniten peruskoulun käyneet (ka. 2,2) tai ammatillisen koulutuksen saaneet (ka. 2,0) vanhemmat, jotka katsoivat ohjelmaa keskimäärin silloin tällöin. Samanlainen ilmiö oli Poliisi-TV:n kohdalla: sitä katsottiin sitä enemmän mitä ”alhaisempi” koulutustaso oli.

Luonto-ohjelmien katsomisessa ei ollut havaittavissa mitään selkeää trendiä. Niitä katsoivat eniten vain peruskoulun käyneet vanhemmat, mutta myös korkeasti koulutetut vanhemmat katsoivat luonto-ohjelmia lähes yhtä usein, eli silloin tällöin.

12. Vanhemman iän vaikutus aikuisten suosikkiohjelmiin

Vanhemman/vanhempien iällä ei ollut vaikutusta suosikkiohjelmiin muiden kuin ajankohtaisohjelmien suhteen. Niitä katsoivat eniten vanhimmat (yli 40-vuotiaat) vanhemmat (ka. 2,63) ja vähiten nuorimmat (alle 30-vuotiaat) vanhemmat (ka. 2,31), kuitenkin kaikki keskimäärin lähestulkoon usein.

13. Mediamuffinssiin osallistuvan lapsen suosikkiohjelmat

Lasten suosikkiohjelma oli Pikku kakkonen (ka. 2,76), jota katsottiin keskimäärin usein.

2. Luonto-ohjelmat (ka. 2,36)
3. Tomi Traktori (ka. 2,19)
4. Tuomas-veturi (ka. 2,19)
5. Puuha-Pete (ka. 2,15)
6. Urheiluohjelmat (ka. 1,74)

Myös lapset katsoivat annetuista vaihtoehtoista vähiten Deadwoodia (ka. 1,00, eli ei koskaan). Myöskään Leikin varjolla, Emmerdale, Salatut Elämät tai Kauniit ja Rohkeat eivät olleet suosittuja.

Salatut elämät (ka. 1,73)
Tositeevee-sarjat (ka. 1,33)

13. Lapsen iän vaikutus suosikkiohjelmiin, varianssianalyysi

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
k13 Lasten suosikkiohj. Pikku kakkonen	Between Groups	1,287	5	,257	1,199	,312
	Within Groups	36,052	168	,215		
	Total	37,339	173			
k13 Galxi	Between Groups	11,586	5	2,317	3,165	,009
	Within Groups	120,090	164	,732		
	Total	131,676	169			
k13 Suuri kupla	Between Groups	8,713	5	1,743	4,149	,001
	Within Groups	69,299	165	,420		
	Total	78,012	170			
k13 Tuomas-veturi	Between Groups	2,881	5	,576	1,185	,319
	Within Groups	81,200	167	,486		
	Total	84,081	172			
k13 Lista	Between Groups	1,725	5	,345	1,220	,302
	Within Groups	46,369	164	,283		
	Total	48,094	169			
k13 O.C.	Between Groups	,992	5	,198	1,398	,228
	Within Groups	23,429	165	,142		
	Total	24,421	170			
k13 Uutiset	Between Groups	2,955	5	,591	1,815	,113
	Within Groups	53,723	165	,326		
	Total	56,678	170			
k13 Pókemon	Between Groups	9,841	5	1,968	4,235	,001
	Within Groups	77,153	166	,465		

	Total	86,994	171			
k13 Kauniit ja rohkeat	Between Groups	,122	5	,024	,425	,831
	Within Groups	9,503	165	,058		
	Total	9,626	170			
k13 Salatut elämät	Between Groups	6,575	5	1,315	1,930	,092
	Within Groups	113,123	166	,681		
	Total	119,698	171			
k13 Tehotytöt	Between Groups	4,744	5	,949	2,059	,073
	Within Groups	76,483	166	,461		
	Total	81,227	171			
k13 Kotikatu	Between Groups	6,535	5	1,307	2,640	,025
	Within Groups	82,180	166	,495		
	Total	88,715	171			
k13 Urheiluohjelmat	Between Groups	,477	5	,095	,196	,964
	Within Groups	80,749	166	,486		
	Total	81,227	171			
k13 Emmerdale	Between Groups	,212	5	,042	,670	,647
	Within Groups	10,503	166	,063		
	Total	10,715	171			
k13 Huuma	Between Groups	12,454	5	2,491	4,582	,001
	Within Groups	90,243	166	,544		
	Total	102,698	171			
k13 Kotimaiset elokuvat	Between Groups	5,060	5	1,012	3,823	,003
	Within Groups	43,676	165	,265		
	Total	48,737	170			
k13 Deadwood	Between Groups	,012	5	,002	,411	,841
	Within Groups	,982	164	,006		
	Total	,994	169			
k13 Leikin varjolla	Between Groups	,104	5	,021	,520	,761
	Within Groups	6,609	165	,040		
	Total	6,713	170			
k13 Dual Masters	Between Groups	2,785	5	,557	,887	,491
	Within Groups	104,261	166	,628		
	Total	107,047	171			
k13 Tomi Traktori	Between Groups	5,049	5	1,010	2,077	,071
	Within Groups	81,692	168	,486		
	Total	86,741	173			
k13 Puuha-Oete	Between Groups	6,025	5	1,205	2,298	,047
	Within Groups	88,090	168	,524		
	Total	94,115	173			
k13 Tosi-TV-sarjat	Between Groups	1,460	5	,292	1,262	,283
	Within Groups	38,200	165	,232		
	Total	39,661	170			
k13 Angela Anakonda	Between Groups	5,251	5	1,050	2,769	,020
	Within Groups	62,585	165	,379		
	Total	67,836	170			
k13 Ulkomaiset elokuvat	Between Groups	1,836	5	,367	1,326	,256
	Within Groups	45,685	165	,277		
	Total	47,520	170			
k13 Kockiohjelmat	Between Groups	3,293	5	,659	2,035	,076
	Within Groups	53,060	164	,324		
	Total	56,353	169			
k13 Luonto-ohjelmat	Between Groups	4,942	5	,988	2,977	,013
	Within Groups	54,446	164	,332		
	Total	59,388	169			

Varianssianalyysi osoitti, että lapsen iällä oli vaikutusta useiden lastenohjelmien; Galaxin, Suuren kuplan, Pókemonin, Angela Anakondan ja Puuha-Peten, katsomiseen. Lisäksi lapsen ikä vaikutti siihen, miten paljon hän katsoi luonto-ohjelmia, kotimaisia elokuvia, Kotikatua ja Huumaa.

Pääsääntöisesti kaikkien näiden ohjelmien katsominen lisääntyi iän myötä. Kuitenkin selkeästi pienemmille lapsille suunnatun lastenohjelman, Puuha-Peten suurin katsojaryhmä oli 2-4-vuotiaat lapset, ja Puuha-Peten katsominen vähentyi iän myötä.

Koululaisille suunnatun Galaxin suurin katsojaryhmä oli juuri kouluikäiset, joista Galaxia eniten katsoivat 9-vuotiaat. Ohjelman suosittuus väheni sitä myötä, mitä nuorempi lapsi oli kyseessä. Samoin Suuri kupla –ohjelma oli suosituin 9-vuotiaiden keskuudessa ja sitä katsoivat vähiten pienimmät lapset, eli 2-4-vuotiaat. Samoin Angela anakondaa katsottiin sitä enemmän, mitä vanhempi lapsi oli kyseessä. Pökemonia katsoivat eniten 7-vuotiaat, mutta selkeästi muita ikäryhmiä vähemmän sitä katsoivat vain 2-4-vuotiaat.

Kotikatua, joka on suunnattu pääasiassa aikuisille ja nuorille, katsoivat selkeästi eniten 9-vuotiaat lapset. Muun ikäiset lapset eivät keskimäärin katsoneet sitä lainkaan. Kotimaisia elokuvia ja Huumaa katsoivat myös eniten kouluikäiset lapset, ja mitä nuorempi lapsi oli kyseessä, sitä vähemmän niitä katsottiin.

Luonto-ohjelmia katsoivat eniten kouluikäiset lapset ja erityisesti 8-vuotiaat, mutta lähes yhtä kiinnostuneita niistä olivat myös muunkin ikäiset (nuoremmat) lapset.

2-4-vuotiaiden suosikkiohjelma oli Pikku kakkonen, jota katsottiin keskimäärin usein tai silloin tällöin (ka. 2,67). Seuraavaksi suosituimpia ohjelmia olivat Puuha-Pete ja Tomi traktori. 2-4-vuotiaat eivät katsoneet vielä lainkaan seuraavia ohjelmia: Suuri kupla, Angela Anakonda, O.C., Kauniit ja rohkeat, Emmerdale, Deadwood, , Leikin varjolla, Tosi-TV-sarjat, kotimaiset elokuvat ja kokkiohjelmat.

5-vuotiaat katsoivat myös eniten Pikku kakkosta (ka 2,9, ollen eri ikäryhmistä sen ahkerimpia katsojia). Suosittuja olivat myös edelleen Tuomas-veturi (ka. 2,5), Puuha-Pete (ka. 2,5) ja Tomi-traktori (ka. 2,4). Viisivuotiaista muutama katsoi jo aikaisemmin mainittuja ohjelmia, joita pienimmät lapset eivät katsoneet, ja vain Deadwood ei saanut ollenkaan 5-vuotiaita katsojia.

6-vuotiaat katsoivat myös eniten Pikku Kakkosta (k.a.2,83), mutta heidän muiksi suosikkiohjelmikseen nousivat luonto-ohjelmat (ka. 2,4), sekä nuorempienkin suosikit, Puuha-Pete (2,17), Tomi-traktori (2,22) ja Tuomas-veturi (2,13). Kuusivuotiaat katsoivat myös Pökemonia huomattavasti enemmän kuin nuoremmat lapset (2,1) ja kaikista lapsiryhmistä eniten Dual Masters-ohjelmaa.

Pikku kakkonen piti johtopaikkansa myös 7-vuotiaiden lasten ohjelasuosikkien kohdalla, mutta uusiksi suosikeiksi nousivat Pökemon (ka. 2,24), Suuri kupla (ka. 2,02) ja sekä luonto-ohjelmat että aamun lastenohjelmat (Puuha-Pete, Tomi-traktori ja Tuomas-veturi) menettivät aavistuksen suosiotaan.

8-vuotiaat katsoivat kaikenikäisistä lapsista eniten luonto-ohjelmia (ka. 2,56), ja uusina suosikkien joukkoon nousivat Huuma (ka. 2,09) sekä kouluikäisille suunnattu Galaxi (ka. 2,09). Myös Salattujen elämien suosio kasvoi nuorempiin lapsiin verrattuna (ka. 1,83).

9-vuotiaidenkin suosikki oli Pikku kakkonen (ka. 2,68), mutta lähes yhtä suosittu oli Galaxi (ka. 2,56), joita molempia katsottiin keskimäärin usein tai silloin tällöin. Luonto-ohjelmat olivat myös suosittuja (ka. 2,50).

9-vuotiaat katsoivat muihin ikäryhmiin verrattuna eniten ”aikuisten” ohjelmia, kuten Salattuja elämiä (ka. 2,05), Kotikatua (ka. 2,1), kokkiohjelmia (ka. 1,7) tai ulkomaisia elokuvia (ka. 1,6) sekä ilmeisesti vanhemmille lapsille suunnattuja lastenohjelmia, kuten Tehotyttöjä (ka. 2,18), Suuri kupla-ohjelmaa (ka. 2,13) ja Angela Anakondaa (1,88).

13. Vanhemman koulutuksen vaikutus lapsen suosikkiohjelmiin, varianssianalyysi

ANOVA

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
k13 Lasten suosikkiohj. Pikku kakkonen	,299	4	,075	,341	,850
Between Groups					
Within Groups	37,040	169	,219		
Total	37,339	173			
k13 Galxi	5,308	4	1,327	1,733	,145
Between Groups					
Within Groups	126,369	165	,766		
Total	131,676	169			
k13 Suuri kupla	,269	4	,067	,143	,966
Between Groups					

	Within Groups	77,743	166	,468		
	Total	78,012	170			
k13 Tuomas-veturi	Between Groups	1,906	4	,476	,974	,423
	Within Groups	82,175	168	,489		
	Total	84,081	172			
k13 Lista	Between Groups	,389	4	,097	,336	,853
	Within Groups	47,705	165	,289		
	Total	48,094	169			
k13 O.C.	Between Groups	,355	4	,089	,612	,655
	Within Groups	24,066	166	,145		
	Total	24,421	170			
k13 Uutiset	Between Groups	2,636	4	,659	2,024	,093
	Within Groups	54,042	166	,326		
	Total	56,678	170			
k13 Pókemon	Between Groups	2,247	4	,562	1,107	,355
	Within Groups	84,747	167	,507		
	Total	86,994	171			
k13 Kauniit ja rohkeat	Between Groups	,262	4	,065	1,159	,331
	Within Groups	9,364	166	,056		
	Total	9,626	170			
k13 Salatut elämät	Between Groups	26,948	4	6,737	12,130	,000
	Within Groups	92,749	167	,555		
	Total	119,698	171			
k13 Tehotyöt	Between Groups	,733	4	,183	,380	,823
	Within Groups	80,494	167	,482		
	Total	81,227	171			
k13 Kotikatu	Between Groups	5,027	4	1,257	2,508	,044
	Within Groups	83,688	167	,501		
	Total	88,715	171			
k13 Urheiluohjelmat	Between Groups	2,816	4	,704	1,500	,205
	Within Groups	78,410	167	,470		
	Total	81,227	171			
k13 Emmerdale	Between Groups	,229	4	,057	,912	,458
	Within Groups	10,486	167	,063		
	Total	10,715	171			
k13 Huuma	Between Groups	7,948	4	1,987	3,502	,009
	Within Groups	94,749	167	,567		
	Total	102,698	171			
k13 Kotimaiset elokuvat	Between Groups	1,972	4	,493	1,750	,141
	Within Groups	46,764	166	,282		
	Total	48,737	170			
k13 Deadwood	Between Groups	,044	4	,011	1,916	,110
	Within Groups	,950	165	,006		
	Total	,994	169			
k13 Leikin varjolla	Between Groups	,135	4	,034	,854	,493
	Within Groups	6,578	166	,040		
	Total	6,713	170			
k13 Dual Masters	Between Groups	2,980	4	,745	1,196	,315
	Within Groups	104,066	167	,623		
	Total	107,047	171			
k13 Tomi Traktori	Between Groups	4,984	4	1,246	2,575	,039
	Within Groups	81,758	169	,484		
	Total	86,741	173			
k13 Puuha-Oete	Between Groups	2,969	4	,742	1,376	,244
	Within Groups	91,146	169	,539		
	Total	94,115	173			
k13 Tosi-TV-sarjat	Between Groups	,917	4	,229	,983	,419

	Within Groups	38,743	166	,233		
	Total	39,661	170			
k13 Angela Anakonda	Between Groups	4,538	4	1,135	2,975	,021
	Within Groups	63,298	166	,381		
	Total	67,836	170			
k13 Ulkomaiset elokuvat	Between Groups	1,573	4	,393	1,420	,229
	Within Groups	45,948	166	,277		
	Total	47,520	170			
k13 Kokkiohjelmat	Between Groups	,648	4	,162	,480	,751
	Within Groups	55,705	165	,338		
	Total	56,353	169			
k13 Luonto-ohjelmat	Between Groups	1,303	4	,326	,926	,451
	Within Groups	58,085	165	,352		
	Total	59,388	169			

Vanhemman koulutuksella oli vaikutusta siihen, mitä ohjelmia lapsi katsoi televisiosta muutamien ”aikuisten ohjelmien”, kuten Salattujen elämien, Kotikadun sekä Huuman kohdalla, sekä lastenohjelmista Angela anakondan sekä Tomi Traktorin suhteen.

Salattuja elämiä katsoivat eniten peruskoulutuksen saaneiden vanhempien lapset ja vähiten korkeasti koulutettujen vanhempien lapset. Kotikatua taas katsoivat useimmiten sekä ammattikoulun että peruskoulun käyneiden vanhempien lapset, ja edelleen vähiten sarjaa seurasivat yliopistotutkinnon tehneiden vanhempien lapset.

Huuma-ohjelman kohdalla näin selkeää kuviota ei ollut havaittavissa, vaan sitä katsoivat lähes yhtä paljon sekä ammatillisen koulutuksen, peruskoulun sekä lukion käyneiden vanhempien lapset, poikkeuksena taas korkeasti koulutettujen vanhempien lapset (AMK ja yliopisto). Angela Anakondan ja Tomi Traktorin kohdalla selkeää kuviota eri koulutustasojen välillä ei ollut.

13. Vanhemman ikä suhteessa lapsen suosikkiohjelmiin

Vanhemman iällä ei ollut vaikutusta lapsen televisionkatseluun muuten kuin luonto-ohjelmien kohdalla ($p=0,050$), joita iäkkäämpien vanhempien lapset katsoivat enemmän kuin nuorempien vanhempien lapset.

13. Äidin työtilanne suhteessa lapsen suosikkiohjelmiin

Äidin työtilanteella (onko töissä vai kotona) ei ollut merkittävää vaikutusta lapsen suosikkiohjelmiin. Ainoastaan O.C:tä katselivat aavistuksen enemmän sellaiset lapset, joiden äiti oli kotona, oletettavasti yhdessä äidin kanssa ($p=0,012$). Tässä voisikin ajatella, että ratkaisevampaa lapsen television katselun kannalta ei ole äidin työtilanne, vaan se, kumpaa sukupuolta televisiota katsova vanhempi on.

13. Isän työtilanne suhteessa lapsen suosikkiohjelmiin

Isän työtilanteella oli vaikutusta ainoastaan parin lastenohjelman, Puuha-Peten ($p=0,015$) ja Tomi-traktorin ($p=0,021$) katsomiseen; kotona olevien isien lapset katsoivat näitä enemmän.

14. Lapsen suosikkitekemiset tietokoneella

Yleisesti ottaen lapset käyttivät tietokonetta silloin tällöin, mutta osa lapsista ei käyttänyt tietokonetta ollenkaan.

Suosituin aktiviteetti tietokoneella oli CD-romien käyttö (ka. 1,81), joita käytettiin keskimäärin silloin tällöin.

2. Lastenohjelmien nettisivut (ka. 1,69)
3. Piirrosohjelmat (ka. 1,66)
4. Nettipelit (ka. 1,64)
5. YLE:n lastensivu (ka. 1,59)
6. Kirjoittaminen (ka. 1,53)

Harvinaisin tapa käyttää tietokonetta oli chat (ka. 1,00). Myöskään Skypen tai Messengerin käyttö, IRC-gallerioiden selailu, Hoppohotelli-sivujen selailu tai nuorille suunnatun the Sims -pelin pelaaminen ei ollut suosittua lasten keskuudessa.

14. Lapsen iän vaikutus aktiviteetteihin tietokoneella

ANOVA

		Sum Squares	of df	Mean Square	F	Sig.
k14Lapsen suosikkitek. tietokoneella Lastenohjelmien sivut	Between Groups	3,124	5	,625	1,389	,231
	Within Groups	69,251	154	,450		
	Total	72,375	159			
YLE:n lastensivut	Between Groups	1,787	5	,357	,756	,583
	Within Groups	72,807	154	,473		
	Total	74,594	159			
Happohotelli-sivut	Between Groups	,278	5	,056	,772	,572
	Within Groups	11,097	154	,072		
	Total	11,375	159			
Älypää.com	Between Groups	1,211	5	,242	2,334	,045
	Within Groups	15,983	154	,104		
	Total	17,194	159			
Chat	Between Groups	,000	5	,000	.	.
	Within Groups	,000	154	,000		
	Total	,000	159			
Kuvagalleriat (IRC)	Between Groups	1,116	5	,223	2,569	,029
	Within Groups	13,378	154	,087		
	Total	14,494	159			
Piirosohjelmat	Between Groups	1,987	5	,397	,873	,501
	Within Groups	69,674	153	,455		
	Total	71,660	158			
Animaatioiden/ sarjakuvien tekeminen	Between Groups	1,000	5	,200	1,179	,322
	Within Groups	25,956	153	,170		
	Total	26,956	158			
Kirjoittaminen	Between Groups	6,260	5	1,252	3,155	,010
	Within Groups	62,305	157	,397		
	Total	68,564	162			
Sähköposti	Between Groups	1,583	5	,317	2,033	,077
	Within Groups	24,132	155	,156		
	Total	25,714	160			
Taistelupelit	Between Groups	1,271	5	,254	,989	,427
	Within Groups	39,065	152	,257		
	Total	40,335	157			
Autopelit	Between Groups	2,036	5	,407	,869	,504
	Within Groups	71,712	153	,469		
	Total	73,748	158			
Urheilupelit	Between Groups	1,198	5	,240	,666	,650
	Within Groups	55,079	153	,360		
	Total	56,277	158			
The Sims-peli	Between Groups	,326	5	,065	,904	,480
	Within Groups	11,045	153	,072		
	Total	11,371	158			
Skype	Between Groups	,049	5	,010	,145	,981
	Within Groups	10,444	154	,068		
	Total	10,494	159			
Messenger	Between Groups	1,050	5	,210	1,452	,209
	Within Groups	22,561	156	,145		
	Total	23,611	161			
CD-romit	Between Groups	5,721	5	1,144	2,544	,030
	Within Groups	69,272	154	,450		

Nettipelit	Total	74,994	159			
	Between Groups	9,260	5	1,852	3,974	,002
	Within Groups	71,306	153	,466		
Elokuvat	Total	80,566	158			
	Between Groups	,306	5	,061	,262	,933
	Within Groups	36,069	154	,234		
	Total	36,375	159			

Ylipääntensä tietokoneella puuhailun suosittuus kasvoi lapsen iän mukana.

Lapsen iällä oli tilastollisesti merkitystä CD-romien ja nettipelien pelaamisen (nimetyistä nettipeleistä Älypää), tietokoneella kirjoittamisen ja IRC-kuvagallerioiden selaamisen kohdalla.

Niiden kaikkien harrastaminen kasvoi iän myötä.

2-4-vuotiaat eivät vielä oikeastaan käyttäneetkään tietokonetta. Vain muutama lapsista käytti silloin tällöin piirrosohjelmia, kävi lastenohjelmien nettisivuilla tai pelasi taistelupelejä.

5-vuotiaat käyttivät tietokoneella aikaansa eniten CD-romien pelaamiseen, mutta myös lastenohjelmien nettisivujen selaamiseen, piirtämiseen ja kirjoittamiseen tai harvoin erilaisten pelien pelaamiseen.

6-vuotiaiden suosiossa olivat erityisesti CD-romit ja piirrosohjelmat, sekä lastenohjelmien nettisivut. Piirrosohjelmia tämänikäiset lapset käyttivät muita lapsia enemmän. He pelasivat myös 5-vuotiaita huomattavasti enemmän nettipelejä.

7-vuotiaat lapset eivät suosineet mitään toimintaa erityisesti, mutta myös he vierailivat lastenohjelmien sivuilla ja pelasivat CD-romeja sekä nettipelejä. Lisäksi he pelasivat suhteellisen paljon autopelejä.

8-vuotiaat lapset käyttivät jo enemmän sähköpostia ja muutenkin kirjoittivat tietokoneella enemmän kuin nuoremmat lapset. Kaikenikäisistä lapsista eniten he pelasivat autopelejä. Lisäksi tämänikäisten lasten suosiossa olivat edelleen nettipelit, CD-romit ja lastenohjelmien sivut.

9-vuotiaat käyttivät lähestulkoon kaikkia tietokoneohjelmia eri-ikäisistä lapsista eniten. Nettipelejä (ka. 2,1) he pelasivat jopa enemmän kuin CD-romeja (ka. 2,0). Kolmanneksi suosituinta heidän joukossaan oli lastenohjelmien sivujen selailu.

15. Vanhemman iän vaikutus mielipiteisiin

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
k15 Mielipiteet väitteistä Elokuvien ikärajat ovat tärkeitä.	Between Groups	,426	2	,213	1,516	,222
	Within Groups	24,039	171	,141		
	Total	24,466	173			
Pelien ikärajat ovat tärkeitä.	Between Groups	,194	2	,097	,990	,374
	Within Groups	16,732	171	,098		
	Total	16,925	173			
Pyrin noudattamaan elokuvien ikärajoja.	Between Groups	,162	2	,081	,359	,699
	Within Groups	38,711	171	,226		
	Total	38,874	173			
Pyrin noudattamaan pelien ikärajoja.	Between Groups	,662	2	,331	1,522	,221
	Within Groups	37,200	171	,218		
	Total	37,862	173			
Median vähätellään.	Between Groups	,558	2	,279	,288	,750
	Within Groups	161,936	167	,970		
	Total	162,494	169			
Mediankäytön ovat hyödyllisiä.	Between Groups	2,774	2	1,387	2,746	,067
	Within Groups	85,839	170	,505		
	Total	88,613	172			

Media on lapsille tärkeää.	Between Groups	,068	2	,034	,040	,961
	Within Groups	146,467	171	,857		
	Total	146,534	173			
Media tuottaa lapsille iloa.	Between Groups	,855	2	,427	,657	,520
	Within Groups	111,260	171	,651		
	Total	112,115	173			
Media on tavallinen osa arkea.	Between Groups	,497	2	,249	,357	,700
	Within Groups	119,118	171	,697		
	Total	119,615	173			
Seuraan tai rajoitan lapseni mediankäyttöä.	Between Groups	,605	2	,303	,645	,526
	Within Groups	80,251	171	,469		
	Total	80,856	173			
Mediakasvatus on tärkeää.	Between Groups	2,383	2	1,192	2,676	,072
	Within Groups	76,145	171	,445		
	Total	78,529	173			
Lapsi pärjää median kanssa yksin.	Between Groups	4,950	2	2,475	2,663	,073
	Within Groups	158,912	171	,929		
	Total	163,862	173			
Lapsemme käyttää mediaa monipuolisesti.	Between Groups	4,526	2	2,263	2,151	,120
	Within Groups	176,784	168	1,052		
	Total	181,310	170			
Median käyttö on hallinnassa perheessämme.	Between Groups	2,521	2	1,261	2,386	,095
	Within Groups	90,335	171	,528		
	Total	92,856	173			
Lapsemme ovat taitavia media-asioissa.	Between Groups	6,921	2	3,460	3,143	,046
	Within Groups	188,280	171	1,101		
	Total	195,201	173			

Mielipiteet mediakasvatuksesta eivät eronneet huomattavasti eri vanhempien ikäryhmien välillä. Vain lapsen taitavuudesta media-asioissa oltiin eri ikäluokissa eri mieltä: nuorimmat vanhemmat (alle 30-vuotiaat) olivat kaikista epäileväisimpiä lastensa mediataitojen suhteen (ka. 3,1), kun taas 30–40-vuotiaat vanhemmat näyttivät luottavan lastensa mediataitoihin enemmän (ka. 2,52). Yli 40-vuotiaat vanhemmat olivat lähestulkoon yhtä luottavaisia lastensa taitavuuteen media-asioissa (ka. 2,57).

Ylipäättänsä vanhempien mielipiteiden hajonta kyseisen väitteen kohdalla oli myös kaikista suurin (. Reilut 30 % (33 %) vanhemmista oli jokseenkin samaa mieltä väitteen ”lapsemme ovat taitavia media-asioissa” kanssa, mutta toisaalta lähes 30 % vanhemmista ei osannut sanoa omaa kantaansa asiaan. Jopa lähes 20 % vanhemmista oli hieman eri mieltä väitteen kanssa.

Toisiksi eniten hajontaa mielipiteissä oli väitteen ”lapsemme käyttää mediaa monipuolisesti” suhteen. Lähes 40 % vanhemmista oli jokseenkin samaa mieltä väitteen kanssa, mutta 24 % vanhemmista ei osannut sanoa kantaansa ja saman verran vanhempia oli hieman eri mieltä lapsen mediakäytön monipuolisuuden suhteen.

14. Vanhemman koulutus suhteessa mielipiteisiin mediakasvatuksesta, varianssianalyysi

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
k15 Mielipiteet väitteistä Elokuvien ikäraajat ovat tärkeitä.	Between Groups	1,709	4	,427	3,173	,015
	Within Groups	22,757	169	,135		
	Total	24,466	173			
Pelien ikäraajat ovat tärkeitä.	Between Groups	,528	4	,132	1,360	,250
	Within Groups	16,398	169	,097		
	Total	16,925	173			
Pyrin noudattamaan elokuvien ikärajoja.	Between Groups	,323	4	,081	,354	,841
	Within Groups	38,551	169	,228		
	Total	38,874	173			
Pyrin noudattamaan pelien ikärajoja.	Between Groups	,796	4	,199	,907	,461
	Within Groups	37,066	169	,219		
	Total	37,862	173			
Median haitallisuutta vähätellään.	Between Groups	,807	4	,202	,206	,935
	Within Groups	161,687	165	,980		
	Total	162,494	169			
Mediankäytön pelisäännöt ovat hyödyllisiä.	Between Groups	13,450	4	3,363	7,516	,000
	Within Groups	75,163	168	,447		
	Total	88,613	172			
Media on lapsille tärkeää.	Between Groups	6,261	4	1,565	1,886	,115
	Within Groups	140,274	169	,830		
	Total	146,534	173			
Media tuottaa lapsille iloa.	Between Groups	2,129	4	,532	,818	,515
	Within Groups	109,986	169	,651		
	Total	112,115	173			
Media on tavallinen osa arkea.	Between Groups	1,859	4	,465	,667	,616
	Within Groups	117,756	169	,697		
	Total	119,615	173			
Seuraan tai rajoitan lapseni mediankäyttöä.	Between Groups	4,881	4	1,220	2,714	,032
	Within Groups	75,975	169	,450		
	Total	80,856	173			
Mediakasvatus on tärkeää.	Between Groups	6,626	4	1,656	3,893	,005
	Within Groups	71,903	169	,425		
	Total	78,529	173			
Lapsi pärjää median kanssa yksin.	Between Groups	2,458	4	,614	,643	,632
	Within Groups	161,404	169	,955		
	Total	163,862	173			
Lapsemme käyttää mediaa monipuolisesti.	Between Groups	,780	4	,195	,179	,949
	Within Groups	180,530	166	1,088		
	Total	181,310	170			
Median käyttö on hallinnassa perheessämme.	Between Groups	,936	4	,234	,430	,787
	Within Groups	91,921	169	,544		
	Total	92,856	173			
Lapsemme ovat taitavia media-asioissa.	Between Groups	4,000	4	1,000	,884	,475
	Within Groups	191,202	169	1,131		
	Total	195,201	173			

Vanhemman koulutuksella vaikutti olevan merkitystä hänen mielipiteisiinsä elokuvien ikärajoista, mediankäytön pelisäännöistä, lapsen mediankäytön rajoittamisesta sekä mediakasvatuksen tärkeydestä.

Ylioppilaaksi kirjoittaneet olivat poikkeuksetta täysin samaa mieltä elokuvien ikärajojen tärkeydestä, kun taas peruskoulun käyneet vanhempien mielipide erosi eniten (tosin hekin olivat keskimäärin täysin samaa mieltä väitteen kanssa). Eniten lastensa mediankäyttöä seurasivat ammattikorkeakoulun käyneet vanhemmat ja vähiten sitä seurasivat peruskoulun käyneet vanhemmat. Mitään selkeää trendiä koulutusasteen suhteen ei kuitenkaan ollut havaittavissa.

Mediakasvatusta pitivät tärkeimpänä korkeasti koulutetut vanhemmat; kuitenkin ylioppilaaksi kirjoittaneet vanhemmat pitivät sitä vielä tärkeämpänä kuin yliopiston käyneet. Vähiten tärkeänä mediakasvatusta pitivät jälleen peruskoulun käyneet vanhemmat, mutta hekin olivat keskimäärin jokseenkin samaa mieltä väitteen ”mediakasvatus on tärkeää” suhteen.

Vähiten hyödyllisinä mediankäytön pelisääntöjä pitivät peruskoulun käyneet vanhemmat, kun taas pelisääntöjä pitivät tärkeinä erityisesti yliopiston käyneet ja ylioppilaaksi kirjoittaneet vanhemmat. Tosin kaikki ryhmät olivat keskimäärin samaa mieltä väitteen ”mediankäytön pelisäännöt ovat hyödyllisiä” kanssa.

Mediamuffinssiin osallistuvan lapsen iällä ei ollut vaikutusta vanhempien mielipiteisiin.